

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Anabilim Dalı

**GELENEKSEL SİVİL MİMARİ DOKU ÜZERİNDEN
19.YÜZYIL GAYRİMÜSLİM YAPILARININ İNCELENMESİ;
ÜRGÜP ÖRNEĞİ**

Aytülü DIRİK

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

GELENEKSEL SİVİL MİMARİ DOKU ÜZERİNDEN
19.YÜZYIL GAYRİMÜSLİM YAPILARININ İNCELENMESİ;
ÜRGÜP ÖRNEĞİ

Aytülü DIRİK

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım süresinde yardım, destek ve anlayışı ile beni yönlendiren değerli tez hocam Doç. Dr. Pelin Şahin Tekinalp'e, incelenen evlerin rölövelerini paylaşan, başta İrem Kayabaşı, Evren Küçükdoğan, Aslı Özbay'a, Atölye A2 Mimarlığa, Kapadokya Üniversitesi'ne, Ürgüp Belediyesi'ne, Kapadokya Alan Başkanlığı'na, arazi araőtırmalarımnda evleri gezmemde yardımcı olan, Hacı Öz'e, Bilal Kaynak'a, Ali Rıza Kürkçü'ye, Fazlı Çalışkan'a ve mahalle sakinlerine, rölövesi bulunmayan evlerin çizimlerini yapmamda yardımcı olan stajyer Betül Köklücan 'a, tez süresi boyunca destek olan sevgili ablam Hacer'e, aileme, yüksek lisansa baőladıęım 2017 yılından beri desteğini esirgemeyen eőim Ali'ye ve tez yazarken vaktinden aldığım minik kızım Doğa'ya teőekkürlerimi sunarım.

ÖZET

DIRİK, Aytülü. *Geleneksel Sivil Mimari Doku Üzerinden 19.Yüzyıl Gayrimüslim Yapılarının İncelenmesi; Ürgüp Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021.

Son yıllarda gittikçe yaygınlaşan konut mimarisine yönelik araştırmalarda, Anadolu'nun birçok yerindeki yöresel konut mimarisi örnekleri çeşitli açılardan incelenmiş, fakat Ürgüp gayrimüslim konutlarının incelenmediği görülmüştür. Kapadokya Bölgesinin önemli yerleşimlerinden biri olan Ürgüp, Nevşehir kent merkezinin 20 km doğusunda yer alır. Ürgüp yerleşimi tarih boyunca çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Tarihi çok eskilere dayanan bu yerleşimde, 1923 nüfus mübadelesine kadar Hristiyan ve Müslüman halk beraber yaşamıştır. Kapadokya Bölgesinde önemli bir nüfusa sahip olan gayrimüslim halk, arkalarında kültür mirası eserleri bırakarak göç etmişlerdir. Ülkemizde kültürel mirasımızın önemli bir parçası olan gayrimüslimlere ait geleneksel konutlar hakkında yapılmış araştırma sayısı azdır. Bu çalışmanın amacı, Ürgüp gayrimüslim konutlarını sanat ve mimarlık tarihi açısından incelemek ve belgelemektir. Çalışmada Ürgüp yerleşiminin, iklim, doğal şartları, topografya, tarihi kent dokusu yanında gayrimüslimlerin kentle ilişkileri ve sosyo-kültürel ve ekonomik durumları hakkında bilgi verilmiştir. Gayrimüslim konutları sanat ve mimari oluşum yönünden incelenerek 18 evin kataloğu hazırlanmıştır. İncelenen konutların plan özellikleri, cephe düzeni, bezeme özellikleri ve malzeme-teknik bakımından bir değerlendirmesi yapılarak bir sonuca varılmıştır.

Anahtar Sözcükler

19.Yüzyıl, Ürgüp Yerleşimi, Gayrimüslim, Konut.

ABSTRACT

DIRIK, Aytülü. *Examination of 19th Century Non-Muslim Buildings Through Traditional Civil Architecture Texture; Ürgüp Example*, Master of Arts, Ankara, 2021.

Examples of domestic architecture widespread in the Anatolian region has been investigated from diverse perspectives in the domestic architecture research, which proliferated in the recent years. However, no research has been identified that examined the non-muslim Houses. Urgup, one of the most prominent settlements of the Cappadocia Region, is located twenty kilometres east of the Nevsehir city centre. Urgup has hosted numerous civilisations across history. Until the 1923 Population Exchange, Orthodox Christians and Muslim community lived together in this settlement with roots dating back to ancient times. Non-muslim community that has a considerable influence in the Cappadocia region immigrated, leaving their cultural heritages behind. Research is limited on the traditional house architecture that belongs to the non-muslim community, who holds a significant role in our cultural heritage. The purpose of this study is to examine and report on the Urgup Rum houses from the arts and architecture perspectives. The study provides insights of the relationship of the non-muslim community with the city and their socio-cultural and economic circumstances, in addition to the information provided about the Urgup region, its climate, topography and historical urban fabric. The houses of the non-muslim community have been analysed from the perspectives of art and architecture development, and accordingly, eighteen housing catalogues have been prepared. Conclusions are presented following the analysis of the house plans, facade structure, decoration characteristics and material-technique analysis.

Keywords

19th Century, Urgup settlement, Non-muslim, Housing

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
RESİMLER DİZİNİ	vii
GİRİŞ	1
1 BÖLÜM	5
ÜRGÜP'ÜN GENEL ÖZELLİKLERİ VE YERLEŞİMİN TARİHSEL SÜREÇTE DÖNÜŞÜMÜ	5
1.1 ÜRGÜP'ÜN FİZİKSEL VERİLERİ.....	5
1.1.1 Coğrafi Konum.....	5
1.1.2 Ürgüp Adının Anlamı	7
1.1.3 Jeolojik Yapı.....	8
1.1.4 İklim ve Bitki Örtüsü.....	10
1.1.5 Ekonomik Yapı.....	10
1.2 ÜRGÜP'ÜN TARİHSEL VERİLERİ	11
2 BÖLÜM	15
19.YÜZYIL VERİLERİ KAPSAMINDA; ÜRGÜP'ÜN KENTSEL DOKU ÖZELLİKLERİ	15
2.1 19. YÜZYIL ÜRGÜP YERLEŞİMİ VERİLERİ.....	15
2.1.1 Nüfus Sayımları.....	15
2.1.2 Salnameler (İl Yıllıkları).....	17

2.1.3	Seyahatnameler	19
2.2	ÜRGÜP'ÜN ANITSAL YAPILARI	25
2.2.1	Ürgüp'ün Kale Yapıları.....	25
2.2.2	Ürgüp'ün Cami ve Türbe Yapıları.....	26
2.2.3	Ürgüp'ün Kilise Yapıları.....	36
2.2.4	Ürgüp'ün Medrese Yapıları	43
2.2.5	Ürgüp'ün Rum Okulları.....	44
2.2.6	Ürgüp'ün Su Yapıları	45
2.2.7	Ürgüp'ün Tarihi Hanları.....	48
3	BÖLÜM	52
	GAYRİMÜSLİM HAKLARI VE MÜBADELE SÜRECİ.....	52
3.1	GAYRİMÜSLİM HAKLARI VE KENTLE İLİŞKİLERİ.....	52
3.2	ÜRGÜP YERLEŞİMİ VE MÜBADELE SÜRECİ	58
4	BÖLÜM	60
	19. YÜZYIL ÜRGÜP YERLEŞİMİ GAYRİMÜSLİM KONUTLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	60
4.1	KAPADOKYA BÖLGESİ MİMARİ ÖZELLİKLERİ	60
4.2	ÜRGÜP YERLEŞİMİ KENTSEL DOKU ÖZELLİKLERİ.....	61
4.3	19.YÜZYIL ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM MAHALLELERİ	65
4.4	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI MİMARİ ÖZELLİKLERİ .	69
4.5	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI AVLU-SOKAK İLİŞKİSİ ..	71
4.6	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI PLAN TİPOLOJİSİ.....	74
4.7	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARINI OLUŞTURAN MEKANLAR	81
4.7.1	Dış Mekanlar	81
4.7.2	İç Mekanlar	82

4.8	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI YAPI ELEMANLARI	88
4.8.1	Dış Yapı Elemanları.....	88
4.8.2	İç Yapı Elemanları.....	92
4.9	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI CEPHE DÜZENİ	98
4.10	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI YAPIM TEKNİKLERİ	101
4.11	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI BEZEME ÖZELLİKLERİ	
	104	
5	BÖLÜM	107
	ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI KATALOĞU	107
5.1	EV NO:1	107
5.2	EV NO:2	121
5.3	EV NO:3	135
5.4	EV NO:4	148
5.5	EV NO: 5	162
5.6	EV NO:6	177
5.7	EV NO: 7	184
5.8	EV NO: 8	198
5.9	EV NO: 9	207
5.10	EV NO: 10	226
5.11	EV NO: 11	240
5.12	EV NO: 12	251
5.13	EV NO:13	269
5.14	EV NO: 14	295
5.15	EV NO: 15	305
5.16	EV NO: 16	317
5.17	EV NO: 17	329

5.18 EV NO: 18.....	340
6 BÖLÜM	353
SONUÇ-DEĞERLENDİRME	353
7 BÖLÜM	362
KAYNAKÇA	362
8 BÖLÜM	367
EKLER.....	367
EK 1. ÜRGÜP (NEVŞEHİR) KENTSEL VE DOĞAL SİT ALANLARI KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI	367
EK 2. ÜRGÜP (NEVŞEHİR) KENTSEL VE DOĞAL SİT ALANLARI KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI- SİT SINIRLARI	368
EK 3. ÜRGÜP (NEVŞEHİR) KENTSEL VE DOĞAL SİT ALANLARI KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI – TARİHSEL GELİŞİM.....	369

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1:Ürgüp'ün Komşu Kent ve İlçelere Uzaklıkları, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

Tablo 2: Farklı Uygarlıklar Döneminde Ürgüp'ün Adlandırmaları, (Kaya, 1994, s. 38)

Tablo 3: Ürgüp'ün Tarihsel Kronolojisi, (Kaya, 1994, s. 27)

Tablo 4: 1881 – 1882 Sayımı, Nüfus Oranlarını Gösteren Tablo, (Halme, 2006, s. 24)

Tablo 5: 1885 Konya Vilayet Salnamesine Göre Nüfus, (Halme, 2006, s. 26)

Tablo 6: 1906 – 1907 Yıllarında Yapılan Sayımda Rum, Ermeni ve Türk Nüfusu, (Halme, 2006, s. 25)

Tablo 7: 1904 Yılına Ait Konya Vilayet Salnamesinde Ürgüp'te Belirtilen Taşınır ve Taşınmaz Mallar, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

Tablo 8: Çalışma Alanı İçerisinde Yer Alan Mahallelerde Yer Alan Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı Sayıları, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

RESİMLER DİZİNİ

- Resim 1: Kapadokya Bölgesi Sınırları, (Sözen, 1998, s. 105)
- Resim 2: Ürgüp Yerleşimi , (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)
- Resim 3: Kapadokya Bölgesi Arazi Eğrileri, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)
- Resim 4: Ürgüp Girişi Üç Güzeller Peribacaları- 02.09.2019
- Resim 5: Paul Lucas (Peribacaları), (Sözen, 1998, s. 485)
- Resim 6: Ürgüp Dikilitaş, 1833-1843, (Sözen, 1998, s. 489)
- Resim 7: William J. Hamilton, Ürgüp'ün Karacaören Köyünde Kesme Taşlardan Yapılmış Bir Ev Gravürü, (Sözen, 1998, s. 499)
- Resim 8: Schweinitz, Ürgüp, (Karakaya, 2007, s. 53)
- Resim 9: Ürgüp Temenni Tepesi, (Jerhphanion, 1925-1942)
- Resim 10: Ürgüp Kalesinin Burçları, (Kaya, 2019, s. 12)
- Resim 11: Kale İçerisinde Yer Alan Yunak, Musafendi, Dereler Mahalleleri, (Asım Durusu Arşivi)
- Resim 12: Ürgüp Karamanoğlu İbrahim Bey Cami Planı, (Eravşar, 1993, s. 13)
- Resim 13: Yunak Camisi Planı, (Eravşar, 1993, s. 32)
- Resim 14: Yunak Camisi Görseli, Yunak Mahallesi
- Resim 15: Musa Efendi Camisi Planı, (Eravşar, 1993, s. 38)
- Resim 16: Sağır Mescit Camisi Planı, (Eravşar, 1993, s. 44)
- Resim 17: Esbelli Camisi Planı, (Eravşar, 1993, s. 48)
- Resim 18: Esbelli Cami Görseli, Esbelli Mahallesi
- Resim 19: Ürgüp Davut Ağa Cami Rölöve Planı ve Kesiti, (Aydın R. , 2016, s. 213)
- Resim 20: Ürgüp Pancarcı Cami Planı ve Görünüşü, (Eravşar, 1993, s. 74)
- Resim 21: Pancarcı Cami Görseli, Dereler Mahallesi
- Resim 22: Ürgüp Çarşı Cami Planı ve Görseli, (Eravşar, 1993, s. 80)
- Resim 23: Ürgüp Altı Kapılı Türbe Plan ve Kesiti, (Eravşar, 1993, s. 112)
- Resim 24: Altıkapılı Türbesi ve Giriş Kapısı, Altıkapılı Mahallesi, Ürgüp
- Resim 25: Ürgüp Rüknettın Kılıç Arslan Türbesi Ön Cephe, (Eravşar, 1993, s. 125)
- Resim 26: Rüknettın Kılıç Arslan Türbesi, Temenni Tepesi, Ürgüp

- Resim 27: Önde Tahsin Ağa Kütüphanesi, Arkada Kılıç Arslan Türbesi, Temenni Tepesi, Ürgüp
- Resim 28: Mustafapaşa Aziz Basileios Kilisesi ve Osios Rus Ioannis, (Pekak, 2004, s. 195)
- Resim 29: Osios Rus Ioannis Kilisesinin Çizimi ve Fotoğrafi, (Balta, 2010, s. 106)
- Resim 30: Duayeri Mahallesi Merkezinde 1950’de Yıkılmadan Önce Osios Rus Ioannis Kilisesi, (Balta, 2010, s. 112)
- Resim 31: Kilise Kitabesi, (Pekak, 2004, s. 197) ve Ürgüp Müzesi Giriş Kapısı, (02.09.2020)
- Resim 32: Kilisenin Doğu Cephesi, Çan Kulesi Ve Kilisenin Giriş Kısmı, (Balta, 2010, s. 97)
- Resim 33: Tekneçik Mahallesinde, Kayaya Oyulmuş, Ayios Yeorgios (Hıdırellez) Kilisesinin Taş Örtülü Ön Cephesi, (Balta, 2010, s. 93) ve Günümüz Görseli
- Resim 34: Oyulduğu Peribacası Ve Üstten Görünüş ve Planı, (Pekak, 2004, s. 186)
- Resim 35: Ürgüp Yahya Efendi Medresesi Planı ve Ön Cephe, (Eravşar, 1993, s. 93)
- Resim 36: Ürgüp Eski Hamam Planı, (Eravşar, 1993, s. 132)
- Resim 37: Mübadeleden Önce Rum Hamamı, 1924, (Balta, 2010, s. 87)
- Resim 38: Rum Hamamı, Günümüz
- Resim 39: Ürgüp Yunak Çeşmesi Planı, Kesit ve Görünüş, (Aydın R. , 2018, s. 733)
- Resim 40: Esat Ağa Mahallesi Çeşmesi Planı ve Ön Cephesi ve Ürgüp Müzesindeki Kitabesi, (Aydın R. , 2018, s. 736)
- Resim 41: Davut Ağa Mahallesi Çeşmesi Planı ve Ön Cephesi, (Aydın R. , 2018, s. 737)
- Resim 42: 1918 yılı, Millet Hanı, Ürgüp Çarşısı, (Kaya, 1997, s. 15)
- Resim 43: Han Yapıları Günümüz
- Resim 44: 1950 Çukur Han (Asım Durusu Arşivi) ve Günümüz Görseli
- Resim 45: Ayios Vasilios Kilisesi Yıkıntıları Yanındaki Günümüze Ulaşmayan Okul Binası, (Balta, 2010, s. 103)
- Resim 46: Türkiye Haritası, Kapadokya ve Kapadokya’nın Rum Köyleri, (Balta, 2010, s. 6)
- Resim 47: Kapadokya Bölgesi Yerleşim Dokusu, (Binan, 1985, s. 66)
- Resim 48: Ürgüp Çarşısı, 11.10.2019.
- Resim 49: Kaya Oyma Amorf Şekilli Mekanlar, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

- Resim 50: Ürgüp Kent Dokusu, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)
- Resim 51: Ürgüp Kent Planı
- Resim 52: Ürgüp Sokak Dokusu
- Resim 53: 1924'te Çekilmiş Bir Fotoğrafta Kaptanoğlu Mahallesi- Günümüz 08.10.2019.
- Resim 54: Rumlarda Zamanında Ürgüp, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)
- Resim 55: Sağdan Sola Doğru, Karağandere, Dutlucami, Süphanverdi ve Duayeri Mahalleleri-20.11.2019
- Resim 56: Ürgüp Yerleşimi Çalışma Alanı Sınırları
- Resim 57: Karağandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak Üzerinde Bir Konak
- Resim 58: Avlusuz Konut Örnekleri, Dereler Mahallesi, Ürgüp
- Resim 59: Avlusuz Konut Örnekleri , Dutlu Cami Mahallesi ve Yenicami Mahallesi, Ürgüp
- Resim 60: İncelenilen Konutların Avlu Tipolojisi
- Resim 61: Sofasız Konut Örneği
- Resim 62: Divanhane Örneği-Duayeri Mahallesi
- Resim 63: İç Sofalı Konut Örnekleri, Dereler Mahallesi
- Resim 64: İncelenilen Konutların Plan Tipolojisi
- Resim 65: Yapı ve Avlu İlişkisi (Erençin, 1979, s. 42)
- Resim 66: 13 numaralı ev (Lori'nin evi)- Kış Odası
- Resim 67: İç Erzak Dolu Toprak Kapların Yerleştirilmesi İçin Zeminde Açılmış Oyma Hazneler
- Resim 68: Kaya Oyma Bir Ahır Mekanı İçerisindeki Yemlikler
- Resim 69: Kaya Oyma Şirahane Örneği
- Resim 70: Bir Şirahane Kesiti, (Yıldırım, 2003, s. 47)
- Resim 71: 9 no'lu ev (Güzelgöz Konağı) Şapel Örneği
- Resim 72: 13 no'lu ev Şapel Örneği
- Resim 73: Avlu Giriş Kapısı Örnekleri
- Resim 74: Ana Giriş Kapısı Örnekleri
- Resim 75: Bitkisel Ve Geometrik Motiflerle Bezenmiş Pencere Örnekleri
- Resim 76: Ürgüp Esat Ağa Konağı Açık Çıkma Örneği- Kayakapı Mahallesi
- Resim 77: Gösterişli Yapılmış Oda Kapıları
- Resim 78: Ahşap ve Alçı Şerbetlik Örnekleri

- Resim 79: Niş-Taka Örnekleri
- Resim 80: Lambalık Örnekleri
- Resim 81: Cephede Gönyeli Çıkma Örneği- Karağandere Mahallesi
- Resim 82: İncelenilen Konutların Cephe Tipolojisi
- Resim 83: Kaya Oyma ve Yığma Konut Büyüme Şeması, (Binan, 1985)
- Resim 84: Kaya Oyma Konut Örneği, Esbelli Mahallesi, Esbelli Sokak, Ürgüp
- Resim 85: Kaya oyma+ Yığma Konut örneği (Murat Gülyaz Arşivi)
- Resim 86: Yığma Konut Örneği, (Balta, 2010)- Günümüz, 2020.
- Resim 87: Tescil Fişinde Yer Alan Yapı Görseli
- Resim 88: Yapının Barbaros Hayrettin Sokak Üzerinden Görünümü
- Resim 89: Günümüzde Büyük Bir Kısmı Yıkılmış Olan Yazlık Mutfak (Tandır)
- Resim 90: 1 No'lu Ev Giriş Holü
- Resim 91: Birinci Katta Yer Alan İç Sofa
- Resim 92: 101 Numaralı Oda Pencere ve Ahşap Sedir
- Resim 93: Yapının Barbaros Hayrettin Sokağa Bakan Ön ve Yan Cephe, Arkada ise Katalogta Yer Alan 2 ve 14 Numaralı Evler Görülmektedir.
- Resim 94: Yapının Avluya Bakan Ön Cephesi
- Resim 95: Yapı Ana Girişi- Taş-Ahşap-Demir Bezeme Detayı
- Resim 96: Balkon Altı Konsol Detayı
- Resim 97: Z-03 Numaralı Odada Yer Alan Ocak (Şömine)
- Resim 98: Yapının 2009 Yılında Çekilmiş Görseli (İrem Kayabaşı Arşivi)
- Resim 99: Yapının Günümüzde Yıkılmak Üzere Olan Arka Avlu Kapısı
- Resim 100: Birinci Katta Yer Alan Hol ve Sofanın Balkon Duvarı
- Resim 101: 104 Numaralı Oda Zemininde Yer Alan Gusülhane
- Resim 102: Yapının Barbaros Hayrettin Sokağa Bakan Ön Cephesi
- Resim 103: Arka Avluya Bakan 101 ve 102 Numaralı Oda Pencere
- Resim 104: Yapının Balkon Duvarında Yer Alan Kitabe
- Resim 105: Z-01 Numaralı Oda Penceresi Taş Bezeme
- Resim 106: Z-01 Numaralı Oda Tavan Kemerinde Yer Alan Palmet Motifi ve Mavi Aşiboya Kalıntıları
- Resim 107: Z-01-Z-02 Numaralı Oda Kapıları ve Penceresi Üzerindeki Taş Bezeme
- Resim 108: Niş İçerisinde Yer Alan İstiridye Motifi

- Resim 109: Kaptanoğlu Mahallesinden Bir G6r6n6m, 1924, (Balta, 2010, s. 79)
- Resim 110: Yapının İstiklal Caddesi 6zerinde Yer Alan ve G6n6m6ze Ulaşmayan Girişi,
(Asım Dursu Arşivi)
- Resim 111: 3 Numaralı Evin İkinci Avlu Kapısı
- Resim 112: 3 Numaralı Ev Giriş Hol6
- Resim 113: Z-01 Numaralı Odada Seki Altında Yer Alan Gus6lhane
- Resim 114: Z-01 ve Z-02 Numaralı Oda Dolapları
- Resim 115: Z-04 Numaralı Oda
- Resim 116: 3 Numaralı Ev Sofa
- Resim 117: 102 Numaralı Oda Pencere ve Dolap G6r6n6ř6
- Resim 118: Yapının 6n ve Yan Cephesi
- Resim 119: Z-03 Numaralı Oda Kapısı
- Resim 120: 1980 yılında Kaptanoğlu Konağı 6n6nde Vaso Hanım, Annesi ve Teyzesi
- Resim 121: Z-01 Numaralı Oda Sedir ve Dolap Detayı
- Resim 122: 4 Numaralı Ev Sofa
- Resim 123: 102 Numaralı Oda Pencere ve Dolap Detayı
- Resim 124: Yapının 6n Cephesi
- Resim 125: Yapının Ana Giriş Kapısı Detayı
- Resim 126: Kat Silmesi Detayı
- Resim 127: Yapının 6n Cephesinde Yer Alan Taş Bezeme
- Resim 128: 101 Numaralı Oda şerbetlik Detayı
- Resim 129: 5 Numaralı Ev 6n G6r6n6ř
- Resim 130: 5 Numaralı Evin Avlu Kapısı
- Resim 131: Z-03 Numaralı Odanın Pasalı Ahşap Tavanı ve Dolap Detayı
- Resim 132: 5 Numaralı Ev Niş Detayları
- Resim 133: şapel İ6 Mekan G6r6n6m6
- Resim 134: şapel Kubbe G6r6n6m6
- Resim 135: 5 Numaralı Evin 6n Cephesi
- Resim 136: 5 Numaralı Evin Arka Cephesi
- Resim 137: Z-01 ve Z-03 Numaralı Oda Kapıları
- Resim 138: şapel Giriş Kapısı
- Resim 139: Z-03 Numaralı Oda Tavan G6bek Kısım1

- Resim 140: 6 Numaralı Ev Ön Görünüş
- Resim 141: Ahır İçerisinde Yer Alan Yemlik Detayı
- Resim 142: 101 Numaralı Oda Pencere, Sedir ve Çıtalı Ahşap Tavan Detayı
- Resim 143: Avludan Birinci Kata Çıkan Taş Merdiven Detayı
- Resim 144: 6 Numaralı Evin Avlu Kapısı Taş Süslemesi
- Resim 145: 7 Nolu Evin Kitabesi
- Resim 146: Osios Rus Ioannis Kilisesi, 7 ve 8 Numaralı Konaklar- 1924
- Resim 147: Bodrum Katta Yer Alan Kaya Oyma Şirahane Havuzları
- Resim 148: Ahır İçerisindeki Yemlikler ve Duvardaki Hayvan Bağlama Oyukları
- Resim 149: 7 Numaralı Evin Birinci Katında Yer Alan İç Sofa
- Resim 150: 101 Numaralı Oda Pencere, Sedir ve Dolap Detayı
- Resim 151: Yapının Mavi Aşiboya Kalıntıları Olan Ön Cephesi
- Resim 152: Kemer Taşlarının Bitişlerine Yerleştirilen Rozetler
- Resim 153: Pencere Lentolarında Görülen Tanrıça Tanit Motifi
- Resim 154: Taş Çörten Detayı
- Resim 155: 101 Numaralı Odanın Üzerinde Aşiboyası Bulunan Tablalı Kapısı
- Resim 156: Osios Rus Ioannis Kilisesi, 7 ve 8 Numaralı Konaklar- 1924
- Resim 157: Yapının Ön Cephesinde Niteliksiz Ek Olarak Yapılmış Avlu Duvarı ve Avlu Kapısı
- Resim 158: 102 ve 101 Numaralı Odalar
- Resim 159: Yapının Lozan Sokak Üzerinde Yer Alan Ön Cephesi
- Resim 160: Yapının Yan Cephesi, 7 Numaralı Ev İle Bitişik Yapılmıştır.
- Resim 161: Üst Örtüsü Günümüzde Yıkılmış Olan 201 Numaralı Odanın Ocak Bezeme Detayı
- Resim 162: Teknecik Mahallesinden Bir Görünüm, 1924, (Balta, 2010).
- Resim 163: Üst Avluya Açılan Şapel Giriş Kapısı ve İç Mekan
- Resim 164: Tafaada (Kış Mutfağı) Yer Alan Tandır
- Resim 165: Kiler Mekanında Yer Alan Tahıl Ambarı
- Resim 166: Z-02 Numaralı Oda
- Resim 167: Z-05 Numaralı Oda
- Resim 168: 102 Numaralı Oda
- Resim 169: Yapının Ön ve Avlu Cephesi

- Resim 170: Yapının Üst Avluya Bakan Cephesi
- Resim 171: Yapının Avlu Kapısı
- Resim 172: 102 Numaralı Oda Ahşap Tavan Göbeği
- Resim 173: 101 Numaralı Odada Tavan Etekleri ve Pencere Üzerinde Yer Alan Duvar Resmi
- Resim 174: 102 Numaralı Odada Pencere Üzerinde Yer Alan Osmanlı Arması
- Resim 175: 102 Numaralı Odanın Şerbetliğinde Yer Alan Duvar Resmi
- Resim 176: Tavan Eteği ve Pencere Üzerinde Görülen Duvar Resmi
- Resim 177: 10 Numaralı Evin Kitabesi
- Resim 178: Yapının genel görünümü
- Resim 179: Divanhane Kemerleri
- Resim 180: 101 Numaralı Oda Görseli
- Resim 181: Şapel Giriş Kapısı ve İç Mekanı
- Resim 182: Yapının Ön Cephesi
- Resim 183: Yapının On İki Nişten Oluşan Kat Silmesi Detayı
- Resim 184: Pencere Lentosunda Görülen Taş Bezeme
- Resim 185: Divanhane Kemerleri Üzerinde Yer Alan Taş Bezeme
- Resim 186: Pencere Lentosunda Görülen Tanrıça Tanıt, Üzerinde Güneş Motifi ve Kitabe
- Resim 187: 101 Numaralı Odada Pencere Üzerinde Yer Alan Duvar Resmi
- Resim 188: 101 Numaralı Odanın Doğu Duvarında Günümüze Sadece Bir Kısmı Ulaşmış Nakışlı Bezeme
- Resim 189: Sarımsaklı Mahallesinden Bir Görünüm, 1924, (Balta, 2010, s. 80)
- Resim 190: 11 Numaralı Ev Giriş Holü
- Resim 191: Z-01 Numaralı Kemer Oda
- Resim 192: 11 Numaralı Ev Sofa
- Resim 193: 101 Numaralı Oda
- Resim 194: Yapının Ön Cephesi
- Resim 195: Yapının Birinci Katı Ön Cepheden Görünüm
- Resim 196: 101 Numaralı Oda Dolap-Şerbetlik Detayı
- Resim 197: 102 Numaralı Oda Tavanı
- Resim 198: Kaptanoğlu Mahallesinden Bir Görünüm, 1924, (Balta, 2010, s. 79)
- Resim 199: 12 Numaralı Ev Avlu Giriş Kapısı

- Resim 200: 12 Numaralı Ev Giriş Holü
- Resim 201: Şapel Kubbesi
- Resim 202: 12 Numaralı Ev Sofa
- Resim 203: 12 Numaralı Ev Ön Cephe
- Resim 204: Yapının Ana Giriş Kapısı
- Resim 205: Balkon Altı Konsol Detayı
- Resim 206: Z-01 ve Z-03 Numaralı Oda Kapıları
- Resim 207: Merdiven Sahanlığında Yer Alan Duvar Resmi
- Resim 208: 101 Numaralı Oda Şerbetliğinde Yer Alan Duvar Resmi
- Resim 209: 102 Numaralı Oda Dolap ve Şerbetlik İçerisindeki Duvar Resmi
- Resim 210: 102 Numaralı Odanın Batı Duvarında Yer Alan Duvar Resmi
- Resim 211: 101 Numaralı Odanın Tavan Eteklerinde Yer Alan Nakışlı Bezeme
- Resim 212: 13 Numaralı Evin Kitabı ve Yazıtı
- Resim 213: Sarımsaklı Mahallesi Vasili İsaakidis'in Evi, (Balta, 2010, s. 129)
- Resim 214: Ayios Vasilios Kilisesi ve Vasili İsaakidis'in Evi (1924), (Balta, 2010, s. 77)
- Resim 215: Yapının Ön ve Arka Avlu Kapıları
- Resim 216: İç Avluya Açılan Z-01 ve Z-02 Numaralı Odalar
- Resim 217: Şapel Giriş Kapısı ve İç Mekan
- Resim 218: Z-04 Numaralı Oda
- Resim 219: Tafana (Kış Mutfağı)
- Resim 220: 3.Divanhanenin Dış Mekan ve İç Mekan Görünüşü
- Resim 221: Yapının Karağandere Sokak Üzerinden Görünümü
- Resim 222: Evin İç Avluya Bakan Güney Cephesi
- Resim 223: Evin İç Avluya Bakan Batı Cephesi
- Resim 224: Giriş Holü Kemerleri ve Z-04 Numaralı Oda Pencere Lento Bezemesi
- Resim 225: Kapalı Çıkma Altı Konsol Detayı
- Resim 226: Divanhane Kemerleri Üzerinde Yer Alan Kartal Kabartması
- Resim 227: Cephede Yer Alan Gönyeli Kat Silmesi
- Resim 228: 104 Numaralı Odanın Ahşap Tavan Göbeği
- Resim 229: Şapelde Yer Alan Duvar Resmi
- Resim 230: 103 Numaralı Oda Şerbetliğinde Yer Alan Duvar Resmi
- Resim 231: Avlu Kapısı Tokmağı Üzerindeki Aslan ve Çift Başlı Boğa Kabartması

- Resim 232: Arka Avlu Kapısı Tokmağı Üzerindeki İnsan Başı
- Resim 233: Z-02 Numaralı Oda Giriş Kapısı Üzerindeki Demir ve Taş Bezeme
- Resim 234: Barbaros Hayrettin Sokak Üzerinde Yer Alan 14 Numaralı Ev
- Resim 235: 14 Numaralı Evin Avlu Kapısı
- Resim 236: 14 Numaralı Evin Giriş Holü
- Resim 237: 14 Numaralı Ev Sofa
- Resim 238: 101 Numaralı Oda ve Tavanı
- Resim 239: Yapının Ön Cephesi
- Resim 240: Merdiven Basamaklarında Görülen S Kıvrımları
- Resim 241: Yapının Balkon Korkulukları
- Resim 242: Apostol Ağa Fındıkoğlu'nun Evi, 1924, (Balta, 2010, s. 139)- Restorasyon Çalışmaları Başlamadan Önceki Görseli, 2006.
- Resim 243: 15 Numaralı Ev Giriş Holü
- Resim 244: Z-02 Numaralı Oda ve Lambalık Detayı
- Resim 245: 15 Numaralı Ev Sofa
- Resim 246: Cihannüma Balkon
- Resim 247: Günümüzde Resepsiyon Olarak Kullanılacak Bölüm
- Resim 248: Balkon Cephesinde Yer Alan "Tanrı Gönendire" Yazısı
- Resim 249: Yapının Birinci Kat ve Çatı Katı Cephesi
- Resim 250: 15 Numaralı Evin Avlu Giriş Kapısı
- Resim 251: Yapının Ana Giriş Kapısı
- Resim 252: Dedeli Tepesinden Bakış, Ayios Vasilios Kilise'si Yıkıntıları ve 16 Numaralı Ev, (Balta, 2010, s. 44)
- Resim 253: 1951'de Ayios Vasilios Kilisesi'nin Yıkıntıları, (Balta, 2010, s. 101).- Günümüzde 16 No'lu Evin Bahçe Korkulukları Olarak Kullanılmıştır.
- Resim 254: Konağın Arkasında Yer Alan Mekanlar
- Resim 255: Yapının Hürriyet Sokak ve Ara Sokak Üzerinde Yer Alan Avlu Kapıları
- Resim 256: Günümüzde Depo Olarak Kullanılan Yazlık Mutfak ve Ahır Mekanları
- Resim 257: 16 Numaralı Konak Giriş Holü
- Resim 258: Sofada Yer Alan Kapılar
- Resim 259: Günümüze Ulaşmayan Balkon Duvar İzleri
- Resim 260: Yapının Ön Cephesi

Resim 261: Yapının Balkon Altı Konsolu

Resim 262: 16 Numaralı Ev'de 102 Numaralı Odaya Açılan Kapı

Resim 263: Dedeli Tepesinden Bakış, Ayios Vasilios Kilise'si Yıkıntıları, 17 Numaralı Ev, (Balta, 2010, s. 77)

Resim 264: Yapının Avlu Kapısı

Resim 265: 17 Numaralı Ev Giriş Holü

Resim 266: 12 ve 17 Numaralı Evlerin Giriş Holü Yerleşimleri Karşılaştırması

Resim 267: Z-01 Numaralı Oda ve Dolap Detayı

Resim 268: 17 Numaralı Ev Divanhane

Resim 269: 101 ve 102 Numaralı Odaların Görseli

Resim 270: Yapının Ön Cephesi

Resim 271: Kat Silmesi Taş Bezeme

Resim 272: Mahalleye Adı Verilen Ürgüp İhtiyar Heyeti Üyelerinden İoakim Mubayaacıoğlu'nun Evi, (Balta, 2010, s. 83)

Resim 273: Kaya Oyma+Yığma Sistemde Yapılmış Ambar

Resim 274: Günümüzde Büyük Bir Kısmı Yıkılmış Olan Yaz Mutfağı (Tandır)

Resim 275: Şapel Olarak Kullanılmış Kaya Oyma+ Yığma Mekan

Resim 276: 18 Numaralı Ev Giriş Holü

Resim 277: Z-01 Numaralı Oda Sedir ve Dolap Detayı

Resim 278: 18 Numaralı Ev Sofa

Resim 279: 102 Numaralı Oda Sedir ve 101 Numaralı Oda Lambalık Detayı

Resim 280: Yapının Ön Cephesi

Resim 281: Yapının Ana Giriş Kapısı Detayı

Resim 282: Balkon Altı Konsol Detayı

Resim 283: Lambalık Detayı

Resim 284: Konağın Kapı ve Dolaplarında Kullanılan Aşiboya Örnekleri

GİRİŞ

Çalışmanın Amacı Ve Kapsamı

Bu çalışmada Ürgüp yerleşimindeki gayrimüslim yapıları incelenerek, bu konutların belgelenip gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Ürgüp Yerleşimi yöresel konut mimarisi araştırılmıştır. İncelenen konutların geneli 19. yüzyıl sonu 20. yüzyılın başında, kesin tarihle 1856 Islahat Fermanı ve 1858 Arazi Kanunu sonrası ile 1923 Yunanistan'la yapılan karşılıklı Göçmen Değişimi Anlaşması arasındaki zamanda yapılmıştır. 19.yüzyıl ortalarında düzenlenen bu yasalar ile gayrimüslimler, yoğun bir yapı yapma etkinliğine başlamışlardır. Kent içinde yarattıkları özgün yaşam çevreleri çok kültürlü düzenin renkli parçalarını meydana getirmiş, Anadolu kentlerinin kendine özgü kozmopolit ortamını oluşturmuştur.

Bu kapsamda çok kültürlü düzeni yansıtan kültürel mirasa konu olan gayrimüslim konutlarına gereken ehemmiyet verilmemiştir. Türkiye’de kültürel miras çalışmalarında ulusalcılığında getirmiş olduğu anlayışla Türk evi daha detaylı incelenirken Türklerle bir arada yaşayan gayrimüslimlerin konutları konusunda araştırmalar yetersiz kalmaktadır. Oysa gayrimüslim halk ile etkileşimi nedeniyle Rum-Ermeni mahalle ve konutları Osmanlıdaki çok kültürlü yaşam modelini tanımlayan verilerdir. Bu konuyu araştırmacı Ayda Arel şöyle özetlemektedir. *“Türk evi dendiği zaman ne alıyorsunuz? Yani bir Osmanlı İmparatorluğu zamanında yapılan bir ev tipine Türk diyorsanız, bu şu demektir. Yalnız Türkler bunun içinde yaşıyor. Bakıyorsunuz ki hayır. Bulgar'ı, Rum 'u, Ermeni'si bu evi kullanıyor. Türk evi demek için Osmanlı kültürü söz konusudur. Osmanlı tarih dönemi içinde olan bir ev bu. Osmanlı İmparatorluğunun son devrine ait örneklerini bildiğimiz bu eve Türk evi diyebilmemiz için, daha önce yani Türk kültür tarihi içinde sürekliliği olan, bir gelişimin bir oluşumun Anadolu'daki son aşaması olması gerek. Bu ev bir Osmanlı evidir. Bu Osmanlı evi birbirinden farklı, fakat birbiriyle uyum yapmış olan kültürel öğelerden oluştuğu gibi bu uyum olayını biz evde de görebiliyoruz yani Türk kültürü dediğimiz bileşimin öğelerini bir madde kültürü ürünü olan evde bulabiliyoruz”* (Arel, Ocak 1983, s. 31).

Ayrıca Kapadokya bölgesinde gayrimüslimlerin dini yapıları ile ilgili çok sayıda araştırma varken sivil mimari eserleri konusunda az sayıda çalışma bulunmaktadır. Müslümanlar ve Hristiyanlar uzunca bir süre aynı siyasi, sosyal ve kültürel yapı içerisinde bir arada yaşamış iki toplumu temsil etmişlerdir. Böyle bir politik ve demografik yapı içerisinde aynı doğal çevre koşulları ve aynı yerel malzeme kullanımı ile oluşturulan birliktelikte sosyal yaşam ve yaşama biçimlerinden kaynaklanan farklılıklara bağlı olarak yapılan evler kent içinde çeşitlilik kavramlarının doğmasını sağlamıştır. Yan yana gelerek oluşturdukları sokaklarda kültürel farklılıkların kent bütününe yansımalarının özgün örneklerini oluşturmuşlardır.

Önemli ölçüde Gayrimüslim nüfusa sahip Kapadokya Bölgesi içerisindeki Ürgüp yerleşiminde 19.yüzyılda Yenileşme Hareketlerinin etkisiyle ticari, sosyal ve kültürel alanda yapılan çeşitli düzenlemeler konut ölçeğinde araştırılmaktadır. Ürgüp örneği üzerinde bölgenin sosyo kültürel ve ekonomik yapısı bağlamında değişimlerin kent düzenine ve mimariye yansımaları ele alınacaktır. Ürgüp de bulunan kentsel ve mimari öğelerin ışığında özellikle 19.yüzyılda görülen gelişmeler ve bunun mimari sonuçlarının ele alınması amaçlanmaktadır.

Tüm insanlığın ortak mirası olan kültür varlıkları toplumların geçmişini doğru algılayarak, bugüne ve yarına doğru bakmasını sağlayan geçmiş ve gelecek arasındaki sürekliliği gösteren önemli değerlerdir. Koruma sorumluluğu ile devraldığımız bu mimari mirasa özellikle insanlar tarafından çeşitli nedenlerle zarar verilmektedir. Bu nedenle, tarihsel, kültürel ve doğal değerler yok olma sürecine girmiştir. Bunun sonucu olarak da mimari mirasın korunmasını sağlayacak etkin önlemlerin alınması zorunluluğu gündeme gelmektedir. Araştırma konusu olarak bu konunun seçilmesindeki amaç, Ürgüp gayrimüslim konutlarının daha önce araştırılmamış olması ve bu konutların insan eliyle ve çevresel faktörlerle kötü durumda bırakılmasıdır. Tarihi mahalle ve sokak içinde yer alan yöresel mimari ürünü bu konutlar, plan, mimari elemanlar, malzeme ve bezeme özellikleri açısından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Geleneksel sivil mimarlık ürünü bu yapıların belgelenmesi, korunması, tanıtılması ve özgün niteliklerinin kaybolmadan gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmaktadır.

Tez kapsamında, önemli sivil mimarlık eserleri olan, Ürgüp yerleşimi gayrimüslim konutları incelenmiştir. Bu kapsamda, Ürgüp'teki eski Rum mahalleleri olan Karağandere, Yenicami, Dutlucami, Duayeri ve Müslüman- Hristiyanların beraber yaşadığı Süphanverdi mahallesi çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bu mahallelerde yer alan gayrimüslim konutları sanat ve mimarlık tarihi açısından kapsamlı olarak değerlendirilmiştir.

Yöntem

Çalışma alanı olarak seçilen Ürgüp yerleşimi gayrimüslim konutları incelenirken; konutların inşa edildiği bölgede oluşan fiziksel çevre kadar, yapıların bir sürecin somut yansıması olduğu da bilinmektedir. Bu nedenle konutların oluşturduğu çevrenin coğrafi özellikleri, sosyal ve ekonomik yapısı, demografik yapısı tarihsel süreç içinde ortaya konularak doğal ve sosyal çevre incelenmiştir. Çalışmada tarihsel süreç içerisinde oluşan değişimler ele alındığı için konuyu anlayabilmek amacıyla, disiplinler arası bir çalışma yapılarak, tarih, sanat tarihi ve mimarlık alanındaki farklı çalışmalar incelenmiştir.

Çalışmada teorik olarak ele alınan, 1. Bölümde Ürgüp yerleşimi coğrafi ve tarihsel özellikleri, 2. Bölümde 19.yüzyıl verileri kapsamında Ürgüp kentsel doku özellikleri, 3. Bölümde gayrimüslimlerin hakları, kentle ilişkileri ve mübadele süreçleri, 4. Bölümde ise gayrimüslim konutlarının özellikleri incelenmiştir. Çalışmanın alan araştırması yapılan 5. Bölümünde ise, Ürgüp gayrimüslim mahallelerinde yer alan 30 adet tescilli-projeli konuttan, nitelikli, araştırılabilir ve incelenmesi uygun olan 18 konut seçilerek kataloğa alınmıştır. Bu kapsamda harabeye dönen, çeşitli nedenlerle giriş izni alınamayan ve özgünlüğünü korumadan restore edilen yapılar kataloğa alınmamıştır. Kataloğa alınan konutların, yerleşimi, plan-görünüş çizimleri, yapı tasnif fişleri ve fotoğraflarına yer verilmiştir. İncelenen konutlar, plan, cephe, bezeme ve malzeme yönünden detaylı incelenerek bir değerlendirme ve sonuca varılmıştır. Çalışmanın son kısmında, kaynakça ve ekler kısmına yer verilmiştir.

Çalışmada, Mübadele öncesi ve sonrası dönemde Rumların yaşayış biçimleri ve Rum mahalleleri hakkında yazılı ve görsel bilgiler paylaşan Evangelia Balta'nın Prokopi kitabı kaynak olarak kullanılmıştır. Prokopi kitabında yer alan fotoğraflar, Küçük Asya

Araştırmaları Merkezi'nin fotoğraf arşivi, sözlü gelenek materyali 312A sayılı dosya ve KAAM'ın 1973'de düzenlediği serginin verilerini içermektedir. 20.yüzyılın ilk yarısını ve özellikle 1913-1962 yıllarını kapsayan en büyük eski Ürgüp fotoğrafları koleksiyonu olması açısından önemlidir. Fotoğrafların birçoğu Stathis Aleksiadis'in, mübadeleden sonra, 1951 yılında Ürgüp'e yaptığı sula ziyaretinde çekilmiştir. Bu önemli kaynak sayesinde Ürgüp'ün çeşitli yerlerinde gerçekleşen değişimler belgelenmiştir. Bu kitapta, fotoğraf verilerinin yanında bölgede yaşayan anlatıcıların tanıklıklarından da Balta'nın aktarımı ile faydalanılmıştır (Balta, 2010, s. 151-152). Kitapta paylaşılan yazılı ve görsel veriler tez çalışmasının temel kaynaklarından birini oluşturmaktadır. 19.yüzyılda Ürgüp yerleşimi verileri incelenmiş, kaynak olarak bölgede araştırma yapan ve bilimsel ve sözlü verileri harmanlayan, Osman Elmacı, Mustafa Kaya, Emrullah Güney, Ali Akuzun gibi araştırmacıların çalışmalarından faydalanılmıştır. Bölgenin yerel konut mimarisi hakkında araştırma yapan ve yayınları bulunan, Demet Ulusoy Binan, Funda Solmaz, Mehmet Ali Esmer gibi araştırmacılardan faydalanılmıştır. Ürgüp çevresinin Türk-İslam dönemi anıtsal yapılarını inceleyen ve az sayıda akademik çalışmadan biri olan Osman Eravşar kaynakları ve özellikle Hristiyan dini mimarisi hakkında önemli bilgiler veren Sacit Pekak kaynakları kullanılmıştır. Gayrimüslimlerin Anadolu topraklarında yaşadığı sosyal, kültürel ve ekonomik durumları inceleyen kaynaklara ulaşılmıştır. Gayrimüslimlerin Osmanlı Devleti'nde sahip oldukları haklar, yaşayış biçimleri ve tarihsel süreç hakkında bilgi veren çeşitli kaynaklar okunmuştur.

Bu süreçte bölgedeki çeşitli kurumlar ziyaret edilmiştir. Bunlar, Ürgüp Belediyesi, Ürgüp Kütüphanesi, Turizm Danışma, Kapadokya Alan Başkanlığı ve bölgedeki çeşitli mimarlık ofisleridir. Çalışmada belediyeden temin edilen Ürgüp Koruma Amaçlı İmar Planı düzenlenerek altlık olarak kullanılmıştır. İncelenen 18 evin tescil fişlerine Alan Yönetimi arşivinden ulaşılmıştır. Konutların çizimlerine bölgede çalışan mimarlık ofislerinden alınmıştır. Çizimleri yapanların isimleri her planın altında belirtilmiştir. 18 konut içerisinden 6 tanesinin çizimlerine ulaşamadığı için, bu çizimler araştırmacı tarafından bizzat çizilmiştir. Ürgüp'ün mimari ve sanat tarihi dokusunu değerlendirebilmek için inceleme gezileri yapılmıştır. Çalışmada kaynak belirtilmeyen veriler araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

1 BÖLÜM

ÜRGÜP'ÜN GENEL ÖZELLİKLERİ VE YERLEŞİMİN TARİHSEL SÜREÇTE DÖNÜŞÜMÜ

Tez çalışmasında ele alınan Ürgüp yerleşiminin fiziksel ve tarihsel verileri ele alınmıştır. Kent dokusunun oluşumunda önemli bir yere sahip olan doğal çevre verileri, toplumsal hareketleri etkileyen ekonomik veriler ve kentin çok eskiye dayanan tarihsel boyutu ile açıklanacaktır.

1.1 ÜRGÜP'ÜN FİZİKSEL VERİLERİ

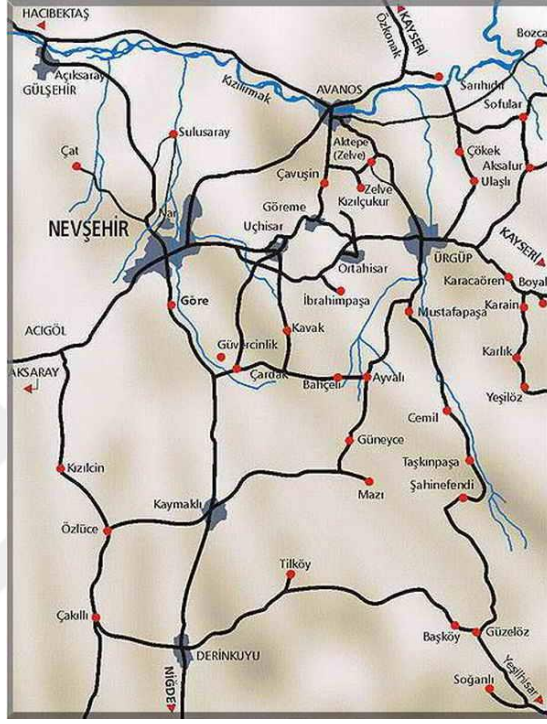
1.1.1 Coğrafi Konum

Ürgüp yerleşiminin de içerisinde olduğu Kapadokya Bölgesi coğrafi sınırları hakkında çok sayıda yazarın araştırmaları bulunmaktadır. Bölgenin sınırlarını, Antik çağ yazarlarından Strabon, güneyde Kilikia Tauros'ları, doğuda Armenia ve Kolkhis ve değişik dil konuşan aradaki halklar, kuzeyde Halys ırmağına kadar Eukseinos ve batıda Galatia'lılar ile Kilikia'lılar tarafından çevrili alan olarak belirlemiştir (Strabon, 2000, s. 2). Bölgede araştırma yapan Nicole Thierry ise sınırları; kuzeyde Kırıkkale-Sivas, güneyde Toros dağları, doğuda Fırat Nehri batıda ise Tuz Gölü'ne kadar uzanan Orta Anadolu bölgesi olarak tanımlamaktadır (Thierry, 1982, s. 63). Bu sınırların coğrafi özellikler doğrultusunda kültür ve mimari ile şekillendiği söylenebilir. Günümüz Kapadokya Bölgesi Kayseri, Niğde, Kırşehir üçgeni arasında kalan alan olarak bilinmektedir (Korat, 2003, s. 22) (Resim 1).

Resim 1: Kapadokya Bölgesi Sınırları, (Sözen, 1998, s. 105)

Kapadokya Bölgesi içerisinde yer alan çalışma alanımız olan Ürgüp yerleşimi ise, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak bölümünde yer almaktadır. Nevşehir ilinin doğusunda kalan Ürgüp, kuzeyde Avanos, doğuda Kayseri ve güneyde Niğde ile çevrelenmiştir. Yerleşimin bir kısmı vadi bir kısmı kayalık alan üzerinde bulunmaktadır (Anonim, 1983, s. 61) (Resim 2).

Resim 2: Ürgüp Yerleşimi , (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

Ürgüp yerleşimi topoğrafyası Kızılırmak vadisine doğru eğimlidir. İlçe topraklarının çoğunluğu orta yükseklikteki düzlüklerden oluşmaktadır. Ürgüp merkezinde rakım 1030 m'dir. Yerleşim, Nevşehir ilinin de en yüksek dağı olan Hodul Dağı (1949 m), Topuz Dağı (1600 m), Tekke Dağı (1670 m), Gologli Tepesi (1606 m) ile çevrelenmiştir. Şahinefendi köyü yakınlarından doğan Damsa Çayı, Ürgüp ilçesinin sularını toplar ve Kızılırmak'a ulaştırır. Damsa Çayı üzerinde yapılmış olan baraj ise, çevredeki bağ ve bahçelerin yazlık su ihtiyacını karşılamak üzere planlanmıştır (İşçen, 2001, s. 7). Ürgüp Belediyesi verilerine göre günümüzde Ürgüp'e bağlı toplam 25 köy ve belde bulunmaktadır (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019) (Tablo 1).

Ürgüp'ün Komşu Kent ve İlçelere Uzaklıkları							
Nevşehir	20 km	Acıgöl	40 km	Kayseri	80 km	Kozaklı	90 km
Avanos	12 km	Hacıbektaş	65 km	Niğde	90 km	İncesu	50 km
Derinkuyu	50 km	Gülşehir	40 km	Yeşilhisar	53 km	Kalaba	50 km

Tablo 1:Ürgüp'ün Komşu Kent ve İlçelere Uzaklıkları, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

1.1.2 Ürgüp Adının Anlamı

Ürgüp yerleşiminin bilinen en eski ismi “Ossiana” dır. Gezgin Texier, Osiana ismiyle ilgili, eski mesafe cetvel ve haritalarına bakarak pek meşhur olmayan bir şehre tetabuk ettiğini belirtmektedir (Texier, 1998, s. 96). Doğu Roma egemenliği altında yöre halkı Hristiyanlığı benimsemiştir. Bu dönemde Osiana'nın adının Hagios Kapios olduğu bilinmektedir. Bu ad giderek Pirekpios şekline dönüşmüştür (Kaya, 1994, s. 37). Prokopi isminin kökeni incelendiğinde, 2. yüzyılda yaşamış bir Aziz'in ismi olup, Latince söylenişi Prokopios'tur. Guillaume de Jerphanion' nun “Les Eglises Rupestres de Cappadoce” adlı kitabının iki numaralı haritasında Ürgüp'ün yerine ‘Prokopios’ yazılmıştır (Jerphanion, 1925-1942, s. 17).

Ürgüp'ün Selçuklu yönetimine geçmesi ile Alpaslan'ın komutanı Emir Afşin Bey döneminde yerleşim Başhisar adını almıştır. Ancak aynı dönemde Bürgüp olarak da kullanıldığı bilinmektedir. Osmanlı egemenliği döneminde ise Burgut olarak kullanılmıştır (Kaya, 1994, s. 37) (Tablo 2).

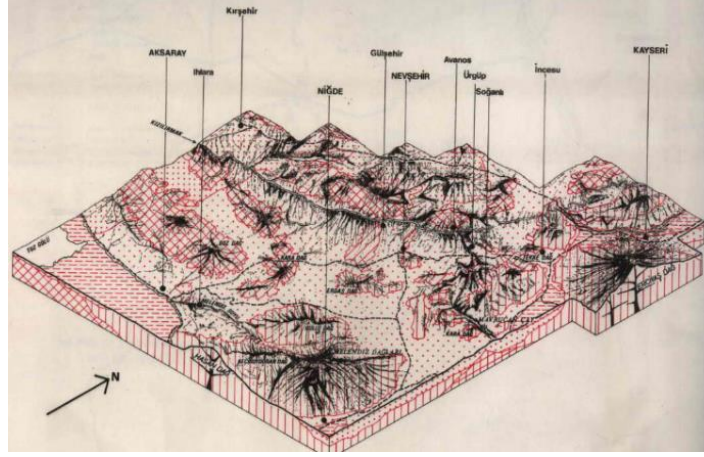
Helenler Döneminde	Osiane, Osiyana, Osiana, Oziyana
Roma Döneminde	Hagios Kapios
Bizans Döneminde	Prokopi, Prokopio, Prokopiyon, Prokopiane
Selçuklu Döneminde	Başhisar
Osmanlı Döneminde	Burgut Kalesi
Günümüz	Ürgüp

Tablo 2: Farklı Uygarlıklar Döneminde Ürgüp'ün Adlandırmaları, (Kaya, 1994, s. 38)

Ürgüp kelimesinin isim kökeni “ur” ve “küp” sözcüklerinin birleşmesinden oluşmaktadır. “Ur” Hititçe ve Türkçe’de aynı anlamda olup ‘sert çıkıntı’demektir. “Uru” yine Sümerce’de ‘kent, şehir’ anlamına gelmektedir. Bu şekilde bakılınca “URU” ve “KUP” sözcüğü mağaralar ve küpler anlamına gelmektedir. Hitit dilinde ise “Uru-as, Uru-bad” sözcüklerinin ‘tahkim edilmiş kasaba ve şehirler’, Eski Türkçede ’de “hendek, iyi berkitilmiş kale’ anlamında olması, ‘mağaraları güvenli kent’ anlamı vermektedir (Nevşehir’in 50. Yılı, 1973, s. 6). Ürgüp adının anlamı için araştırmacı İsmail Habib Sevük, Yurttan Yazılar isimli eserinde paylaştığı bir rivayete göre, Türkistan’a ticarete giden Ürgüplüye nerelisin diye sorulunca, ‘Ürgüp’ cevabına karşılık olarak sizin memlekette taş çoktur demişler. İsmi anlamından KÜP (KUP) çok, (UR) ise kale veya kaya manasına geldiğini belirtmişlerdir (Sevük, 2014, s. 23).

1.1.3 Jeolojik Yapı

Kapadokya Bölgesi jeolojik yapısı, fiziksel çevrenin biçimlenmesinde ve bölgenin tarihsel geçmişinde önemli bir etken olmuştur. Kapadokya Bölgesi, volkanik oluşumlar sonucu lavların oluşturduğu alçak dağ etekleri, volkanik tepeler, dik yarlar ve geniş düzlüklerden oluşmaktadır. Bölge, Orta Anadolu gibi deniz tabanı iken, ikinci jeolojik devir olan mezozoikte epirojenik bir hareket sonucu yükselerek kara parçası olarak oluşmuştur. Üçüncü jeolojik devir olan nezoikin başlarında oluşan Alp-Himalaya kıvrımları sürecinde Kuzey Anadolu Dağları ve Toroslar ortaya çıkarken, Orta Anadolu gibi Kapadokya’da da yükselme ve çökmeler olmuş, çöken kısımlar göl suları altında kalmıştır. Nezoikin devrin sonlarına doğru yörede yoğun tektonik hareketler ve özellikle volkanizma yaşanmış, bölge lav ve tüflerle dolarak yeniden kara parçası olmuştur (Güney, 1988, s. 164) (Resim 3).

Resim 3: Kapadokya Bölgesi Arazi Eğrileri, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

Yörenin doğusunda bulunan Erciyes volkanik dağı ile güneyinde yer alan Melendiz ve Hasan volkanik dağlarının ortaya çıkışları sırasında, bölgeye inen lav ve tuf tabakaları; akarsu, sel ve rüzgâr aşındırması ve biriktirmesi sürecini yaşarken, şapka görevi gören büyüklü küçüklü kaya parçaları altındaki kısımlar erozyondan korunmuş, peri bacaları denen irili ufaklı koniler ortaya çıkmıştır. Peribacalarının farklı tipleri vardır. En tipik olanları üstlerinde taş parçaları bulunan peribacalarıdır. Oluşturdukları sırt üzerinde daha sert ve daha dayanıklı bazalt kayaların oluşumu tamamlandıktan sonra koninin üstünde kalmasıyla ortaya çıkarlar. Nevşehir tarafından gelirken Ürgüp girişinde bulunan ‘Çatalkaya’ veya ‘Üç Güzeller’ olarak adlandırılan peribacaları bölgenin jeolojik yapısının bir sonucudur (Elmacı, 2008, s. 40-41) (Resim 4).

Resim 4: Ürgüp Girişi Üç Güzeller Peribacaları- 02.09.2019

1.1.4 İklim ve Bitki Örtüsü

Ürgüp yerleşiminde, yaz mevsiminin sıcak ve kurak, kış mevsiminin soğuk ve kar yağışlı geçtiği karasal iklim görülmektedir. Bölgedeki yağış en çok ilkbahar ayında görülür. Bölgenin alçak ve yüksek yer şekillerine sahip olması yakın mesafelerde iklim değişikliği görülmesine neden olur. Bölgenin bitki örtüsü, yıllar boyunca insanların doğayı olumsuz yönde etkilemesiyle oluşan antropojen bozkırdır Eskiden bölgede dağlar tümüyle meşe, çam, ardıç ağaçları ile kaplıyken günümüzde ağaç sayısı azalmıştır (Güney, 1988, s. 165).

1.1.5 Ekonomik Yapı

Ürgüp yerleşiminde tarım ve bağcılık faaliyetleri gelişmiştir. Özellikle Ürgüp bağcılığı çok eski tarihlere dayanır. Dağlık alanlarda ise eski tip ve modern kovanlarda arıcılık yapılmaktadır (Güney, 1988, s. 166). Tahıl ve diğer meyve çeşitleri de yetiştirilmekte, sulanabilen Damsa çayı kıyılarındaki dar alanlarda ise sebzeçilik yapılmaktadır. Ürgüp ilçesinin bütün köylerinde küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. İlçede en önemli sanayi kolu şarap üretimidir. 1920’de Men-i Müskirat kanunu ve 1925’e dek süren Rum göçü şarapçılığın gerilemesine neden olmuştur. Ancak 1946 yılında kurulan Tekel Ürgüp Şarap Fabrikasının açılması bu sanayi koluna bir canlanma getirmiştir. 2004 yılında özelleşen Fabrika, sonrasında kullanılmayarak atıl durumda bırakılmıştır. Günümüzde Ürgüp yerleşiminde çok sayıda özel Şarap Fabrikası bulunmaktadır. Bunun yanında ilçede tekstil ve taş fabrikaları da bulunmaktadır (Kaya, 1994, s. 10). Ürgüp ve çevresindeki doğal güzellikler ve kültürel değerler, bölgede turizmin artmasını sağlamıştır. Ürgüp’ de halk 1960’lar dan sonraki turizm gelişmesine paralel olarak bu yönde iş kurmaya çalışmaktadır. Buna bağlı olarak halı-kilim, mermer, gümüş, deri gibi el sanatları ürünleri de turizmin geliştirdiği diğer ticaret alanlarıdır. Bunlarla birlikte pansiyon ve otel işletmeciliği de gelişmektedir (Aksoy, 1988, s. 21).

1.2 ÜRGÜP'ÜN TARİHSEL VERİLERİ

Ürgüp ve civarındaki volkanik-erozyonal vadiler çok eski zamanlardan beri yerleşme yeri olarak kullanılmıştır. Ürgüp'te tarih öncesi devirlere ve yazının yayılması ile başlayan ilköğretilere ait İltaş köyünde bulunan bir Hitit kaya resminden başka önemli bir kalıntı mevcut değildir (Elmacı, 2008, s. 35). Ürgüp'te yapılan arkeolojik çalışmalarda Ürgüp yakınlarındaki Avla Tepesinde neolitik döneme ait taş aletler bulunmuştur. Suluca, Karaca Höyük, Topaklı Höyük gibi alanlarda yapılan arkeolojik çalışmalar Hititler 'den Bizans dönemine kadar geçen süre içinde bölgede çeşitli kültürlerin (Hitit, Frig, Roma, Geç Roma) yaşadığını göstermektedir. M.Ö. 5000-4000 yılları arasında Ürgüp'te küçük Krallıklar, Luviler ve Hititler yaşamıştır. M.Ö. 1200 yıllarında Hititlerin çöküşü ile bir Hitit kolu olan Tabal Krallığı bölgenin sahibi olmuştur. Kapadokya Bölgesi Tabal Ülkesi adını almıştır. Sonrasında bölgeye, Kafkaslardan (Kimmerler, İskitler ve Gasgarlar), doğudan (Persler, Medler) ve Ege'den gelen (Frigyalılar ve Lidyalılar) akınların etkisiyle Tabal Krallığı'nın hakimiyeti son bulmuştur. Batıdan gelen Lidyalılar, Frigya'nın önemli bir kısmını işgal ederek Ürgüp'te hakimiyet kurmuşlardır. M.Ö. 575-546 yıllarında doğudan gelen Persler ile Lidyalıların çatışmaları görülmektedir. Persler, Lidya ve Frigya devletlerini ortadan kaldırıp, Ürgüp'ü ele geçirmişlerdir (Şaşmaz, 2008, s. 205-220).

M.Ö. VI. Yüzyılda, doğuda güçlü bir imparatorluk haline dönüşen Persler, yayılma politikasıyla sınırlarını genişletmeye başlamıştır. Batıda Kızılırmak'a, doğuda Fırat nehrine; kuzeyde Karadeniz kıyılarından Güneyde Toros dağların kadar uzanan Perslerin Kappatuka (Güzel Atlar Ülkesi) adını verdikleri bölge M.Ö. 590 yılından 275 yılına kadar Pers yönetimi altında kalmış bu süre içinde İran'dan gelen göç dalgalarıyla Pers kültür ve dininin etkisi altına girerek, Perslerin Anadolu'da kurdukları en büyük ve en önemli satraplıklardan biri haline dönüşmüştür. Doğu ile batı arasında bir geçit oluşturan Kapadokya 215 yıl Perslerin yönetimi altında kaldıktan sonra, Büyük İskender'in Ön Asya ve Orta Doğu topraklarında Pers Egemenliğine son vermesi, burada bağımsız bir krallığın kurulmasına neden olmuştur. M.Ö. 332 yılından M.S. 17 yılına kadar devam eden Kapadokya Krallığı kurulmuştur (Tuna, 2008, s. 189). M.Ö. 27 yıllarında Kapadokya Krallığı Romalıların istilasına uğramış ve Roma imparatorluğunun bir eyaleti haline gelmiştir (Elmacı, 2008, s. 27). Ürgüp'te Roma dönemi kalıntıları oldukça fazladır. Şahinefendi köyünde yer alan Sobesos antik kentinde ortaya çıkarılan Geç Roma

dönemine ait yapı kompleksi, Ürgüp'ün Roma dönemine ışık tutacak niteliktedir. Bölgede, M.S. 3. ve 4. yüzyıllara tarihlenen Roma dönemi mezar yapılarına sıklıkla rastlanmaktadır. Mezarlar arasında anıtsal mimarisi ile dikkati çeken yapılarda bulunmaktadır. Ürgüp'e bağlı Mazı köyü, Ayvalı köyü, Karlık, Karain, Akköy ve Yeşilöz köyündeki anıt mezarlar örnek verilebilir (İşçen, 2001, s. 16).

M.S. 1. Yüzyılda bölgede Hristiyanlığın etkilerine dair izler yoktur. 2. yüzyıl sonlarında Kayseri ve Malatya' da Hristiyanlığı kabul eden topluluklar vardı. Kadıköy (Chalcedon) de 451 yılında toplanan dini konsülün belgeleri bu bölgede H. Prokopios (Ürgüp' ün) önemli bir dinsel merkez olduğunu belgelemektedir. Ürgüp'te Hristiyanlık dininin etkin başlangıcı 4. yüzyılın başları olarak kabul edilir. Kapadokya da ilk Piskoposluğun Kayseri'de kurulmasından sonra esas olarak 4. yüzyılda Büyük Basileios kardeşi Nyssa'lı Gregorios ve Nazinazos'lu Gregorios bölgede Hristiyanlığı yayanlardır. Özellikle Basileios, bu dinin geçerli kurallarını ve kuramını oluşturarak, toprak sahibi zenginlerin ve yönetici sınıfın zulmüne karşı büyük uğraş vermiştir. M.S. 395 yılında Roma Devleti ikiye bölündüğünde Kapadokya Doğu Roma (Bizans)' ta kalmıştır. Nevşehir, Kayseri ve çevresi 608, 611 ve 623 yıllarında Bizanslarla-Sasanların savaşlarıyla karşılaşmıştır. Sasanların Halife Ömer tarafından çökertilmesiyle bölgeye Arap akınları başlamıştır. Hristiyan din ulularının tasvirlerinin yapılmasına Müslüman ve Arap akıncılar karşı çıkmış, tasvir yanlısı Hristiyan keşişler VII. yüzyılda Göreme, Ürgüp ve Avanos çevresine sığınmışlardır. 725-843'te tasvir kırıncı akım Bizans'ta güç bulmuş, yeraltı yolları ile mağaralara sığınanların sayıları artmıştır. IX. yüzyıl başında Kapadokya Theması askeri valiliğe çevrilmiş, X. yüzyılda Bizans ta yapılan reformlar sonunda Ürgüp de yüzyıllardır süren saldırılar azalmıştır (Kaya, 1994, s. 18). X ve XI. yüzyıllarda ise Ürgüp'e 6 km mesafedeki Göreme dinsel bir merkez haline gelmiştir. XII. yüzyıldan itibaren Göreme'nin önemini yitirmesinden sonra önem Ürgüp'ün güneyine kaymış, Süveşe (Şahinefendi) kısa bir süre piskoposluk merkezi olmuştur (Elmacı, 2008, s. 35).

Anadolu'da Türk Dönemi, 1071 yılında Selçuklu hükümdarı Alparslan'ın Doğu Roma İmparatoru Romanos Diogenes'i Malazgirt Ovasında yenmesiyle başlamıştır. Oysa Bizans İmparatorluğu'nun saflarında Uz ve Peçenek adlı Türk boylarda yer aldığına göre bu durum Türklerin toplumsal bir varlık olarak daha önceden Anadolu ve Balkanlarda var olduğunu göstermektedir (Korat, 2003, s. 41). 1072 yılından itibaren bölgeye birçok Oğuz Boyu yerleşmiş, yerli Rum köyleriyle birlikte Türk yerleşimleri de oluşmaya

başlamıştır. Cemil, Mustafapaşa, Şahinefendi gibi geniş Hristiyan toplulukların bulunduğu köylerin arasında yer alan Taşkınpaşa (Damsa) köyünde ise gelişmiş bir Müslüman topluluğu mevcuttur (Elmacı, 2008, s. 35). Ürgüp yerleşimi 1086-1175 yılları arasında Danişment Beyliği yönetimindedir. 1175 yılında II. Kılıçaslan'ın fethinden sonra Ürgüp ve çevresi de Selçuklu egemenliği altına girmiştir. 1243 yılında Selçukluların Köseadağ Savaşı'nda Moğollara yenilmesiyle birlikte, bölgede Moğol hakimiyeti başlamıştır (Kaya, 1994, s. 19-20). Anadolu Selçuklu Devleti yıkıldıktan sonra, Ürgüp'e hâkim olan devlet ve Beylikler sırasıyla; İlhanlılar, Eratna, Karamanoğulları Beyliği ve sonrasında Osmanlı Devleti hakimiyetine girmiştir (Metin, 2010, s. 18). Ürgüp'te, Osmanlı yönetiminin ilk yıllarından XVII. Yüzyıla kadar barış içinde yaşanmıştır. Bu dönemde Kapadokya Bölgesinin en önemli merkezi olmuştur. XVII. yüzyıla kadar Nevşehir (Muşkara köyü), Niğde'ye bağlı Ürgüp kasabasının 18 hanelik bir köyüdür. Bu dönemde Damat İbrahim Paşa'nın Osmanlı Sadrazamı olması ile bölgede yenilenme yaşanmıştır (Elmacı, 2008, s. 35).

III. Ahmet'in tanıdığı ayrıcalıklar ve İbrâhim Paşa'nın çalışmalarıyla Muşkara yeni bir yerleşim merkezine dönüşmüştür. Muşkara'nın bu dönüşümü Ürgüp'ün kaza olarak sahip olduğu yönetsel ayrıcalıkları kendisinde toplamasıyla sağlanmıştır. İlk olarak Muşkara'da yaşayanlar, İstanbul'a gönderdikleri bir istekle Ürgüp'te bulunan kadının Muşkara'da ikamet etmesini talep etmişlerdir. İbrahim Paşa, 1721 yılında yönetim işlerini Ürgüp'ten Muşkara'ya taşıırken diğer taraftan aynı yıl içerisinde Ürgüp'te oturanların hem su ihtiyacını karşılamak hem de Muşkara üzerinde yoğunlaşan haklar nedeniyle Ürgüplülerin tepkisini azaltmak için on çeşme yaptırmıştır. Çeşmelerin tarih düşürme şiirlerinin bulunduğu başkent çeşmelerinin kitabelerinde yaygın olarak kullanılan talik hatlı kitabeler İstanbul'da hazırlanmıştır. Ürgüp'ün farklı yerlerine konumlandırılan çeşmelerin şiirlerini, Vehbi, Nedim, Şakir, Sami, Necib gibi dönemin önde gelen şairleri kaleme alırlar (Altınay, 2005, s. 161-162). Damat İbrahim Paşa, Muşkara'nın imar ve iskanını tamamlayarak ve Niğde Sancağına bağlı bir kaza haline getirdikten sonra adını Nevşehir olarak değiştirmiştir. 1840 yılındaki Osmanlı Devleti'nin resmi kayıtları Nevşehir ve Ürgüp'ün Niğde Muhassıllığı'na bağlı olduğunu göstermektedir. Böylece idari hiyerarşi; Konya Eyaleti, Niğde Sancağı, Nevşehir ve Ürgüp kazaları ve bunların köyleri şeklinde olmuştur (Elmacı, 2008, s. 35).

Birinci Dünya Savaşı sonrasında 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi ile savaş sona ermiştir. Savaştan yenik olarak çıkan Osmanlı İmparatorluğu imzalamak durumunda kaldığı anlaşma sonrası galip devletler tarafından işgal edilmiştir. Padişah ve çevresinin işgalci güçlere boyun eğmesi üzerine, Anadolu halkı Mustafa Kemal önderliğinde birleşmiş ve örgütlenerek işgale karşı savaş başlatmıştır. Kurtuluş Savaşı, 1919-1923 yılları arasında devam etmiş ve işgalci güçlerin Anadolu'dan atılmaları ile sonlanmıştır. Ürgüp Kurtuluş Savaşı yıllarında işgalci devletlerin paylaşım bölgelerinden birinde bulunmadığı için savaş bölgeleri içinde yer almamıştır. Ancak Anadolu'nun tüm bölgelerinde olduğu gibi savaşa destek olmuş, asker ve malzeme göndermiş, şehitler vermiştir. Cumhuriyet sonrasında gelişip büyüyen, Niğde'ye bağlı bir ilçe olan Nevşehir'e 1954 yılında il statüsü verilmiştir. Ürgüp ise Nevşehir iline bağlı bir ilçe haline getirilmiştir (Kaya, 1994, s. 26) (Tablo 3).

M.Ö. 1650-1460	Hitit Krallık Dönemi
M.Ö. 1460- 1190	Hitit İmparatorluk Dönemi
M.Ö. 1200	Ege Göç Kavimlerinin Anadolu'ya Gelmesi
M.Ö. VII. yy	Kimmer -İskit Akınları
M.Ö. 680-610	Asur Egemenliği
M.Ö. 610-550	Med Egemenliği
M.Ö. 550- 332	Persler Dönemi
M.Ö. 332- M.S. 17	Kapadokya Krallığı Dönemi
M.S. 17-395	Roma Dönemi
395	Bizans Egemenliği Döneminin Başı
1097	I. Haçlı Seferinin Bölgeye Zararları
1195	Kutbettin Melikşah'ın Nevşehir Yöresini Alması
1318	Orta Anadolu ile Birlikte İlhanlı Valisi Timurtaş'ça Yönetimi
1340	Eretna Beyliği Topraklarına Katılması
1365	Karamanoğlu Alaaddin Beyin Yöreyi Alması
1402	Timur'un Karamanoğlu'na Geri Vermesi
1466	Yörenin Kesin Olarak Osmanlı Ülkesine Katılması
1833-1835	Kavalalı M. Ali Paşa'nın ve Osmanlı Komutanı Osman Paşa İstilaları
1934	Kayseri İline Bağlı Bir İlçe Oluşu
1954	Nevşehir İline Bağlanması

Tablo 3: Ürgüp'ün Tarihsel Kronolojisi, (Kaya, 1994, s. 27)

2 BÖLÜM

19.YÜZYIL VERİLERİ KAPSAMINDA; ÜRGÜP'ÜN KENTSEL DOKU ÖZELLİKLERİ

Günümüzde Ürgüp yerleşimi mekânsal yapılarının temel nitelikleri Osmanlı döneminde oluşmuştur. Mekânsal yapı 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar durağan niteliğini korurken 19.yüzyıl sonuna doğru büyük bir değişim sürecine girmiştir. 19. yüzyıl Ürgüp kentinin tarihsel analizini yapabilmek için çeşitli kaynaklardan bilgi edinme olanağının yüksek olduğu bir dönemdir. Bu kapsamda, o dönemde sosyal, demografik, coğrafi veriler hakkında bilgi veren nüfus sayımları, salname ve seyahatname kayıtları paylaşılmıştır. Yine kentsel dokuyu daha iyi kavramak adına farklı dönem ve kültürler tarafından yapılan anıtsal yapılar hakkında da bilgi verilmiştir.

2.1 19. YÜZYIL ÜRGÜP YERLEŞİMİ VERİLERİ

2.1.1 Nüfus Sayımları

Kentsel nüfusa ilişkin istatistik bilginin elde edilmesinde kullanılacak güvenli ve kısa yol olan nüfus sayımları Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde ilk defa 1831'de yapılmıştır (Aktüre, 1978, s. 21). Bu sayımda sadece erkekler sayılmıştır. Kadın ve çocukların sayıma dâhil edilmemesi, sayımın eksikliğini göstermektedir. Gayrimüslimlerin bu sayımda ayrıca gösterilmedikleri, genel sayım içinde yer aldıkları bilinmektedir (Halme, 2006, s. 20). İkinci nüfus sayımı 1844 yılında askeri amaçla yapıldığı için yayınlanmamıştır. Üçüncü ve dördüncü nüfus sayımları ise 1859-60 ve 1882-84 yıllarında yapılmış, sonuncusu eksikte olsa yayınlanmıştır (Aktüre, 1978, s. 22).

1870 yılı Konya Vilayet Salnamesine göre Ürgüp kazasının toplam nüfusu; 11191'dir. 1873 yılı verilerine göre ise, Ürgüp kazasının mevcut nüfusu 11142 olup, 9910 İslam, 1214 Rum, 5 Ermeni ve 13 Protestan'dır. 1877 yılı Konya Vilayet Salnamesine göre Ürgüp kazasında, 20 köy, 4105 hane, 10000 nüfus kaydedilmiştir. 1877–1878 Osmanlı Rus Savaşında tüm ülkede savaşa katılımdan dolayı nüfus azalması görülmüştür.

1881 – 1882 ve 1893 sayımı ayrıntılı bir sayım olmasıyla bir dönüm noktası kabul edilebilir. Nüfus sayımı yaklaşık on yıl sürmüştür. Zamanın uzunluğu, verilerin netleşmesi konusunda engel oluşturmaktadır. Merkez ve taşra yönetiminde birtakım değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişimler sonucunda da sayım yapılmıştır. Konya Vilayetine bağlı olan Niğde Sancağı, Niğde, Ulukışla, Aksaray, Gülşehir, Bor ve Nevşehir kazalarından meydana geliyordu. Nevşehir kazasında Rumlar, Katolikler ve Protestanlar mezhep çeşitliliğini göstermektedir. Yapılan sayımda Nevşehir, Ürgüp ve Arapsun kazalarında, birinci sırada Türkler, ikinci sırada Rumlar ve az sayıda da Ermeni nüfusu bulunmaktaydı (Halme, 2006, s. 23-25). Bu sayımda, Ürgüp'te Müslüman 10.947 kişi bulunurken, erkek Rum nüfus 1.352 idi (Maden, 2011, s. 105) (Tablo 4).

	Türkler %	Rumlar %	Ermeniler %
Nevşehir	76	23	Birden az
Ürgüp	86	13	Birden az
Arapsun	73	26	Birden az

Tablo 4: 1881 – 1882 Sayımı, Nüfus Oranlarını Gösteren Tablo, (Halme, 2006, s. 24)

1885-1886 tarihli salname kayıtlarında, Ürgüp'te 1.376'sı erkek, 1.493'ü kadın toplam 2.869 Rum ve 7'si erkek, 9' u kadın toplam 16 Ermeni yaşamaktaydı (Maden, 2011, s. 105) (Tablo 5).

Ürgüp	İslam	Rum	Ermeni	Protestan	Katolik
Erkek	13305	1376	7	-	-
Kadın	12762	1493	9	-	-
Toplam	26067	2869	16	-	-

Tablo 5: 1885 Konya Vilayet Salnamesine Göre Nüfus, (Halme, 2006, s. 26)

1899-1900 tarihli Salname kaydına göre ise Ürgüp kazasında 4.997 adet Rum nüfus mevcuttu (Maden, 2011, s. 105). 1906 – 1907 yıllarında yapılan sayımda ise Rum ve Ermeniler, Ortodoks ve Katolik olmak üzere ayrılmışlardır (Halme, 2006, s. 25) (Tablo 6).

Ürgüp	Türkler		Rumlar		Ermeniler		Toplam	
	E	K	E	K	E	K	E	K
	9924	9956	1498	1636	7	9	11429	11601

Tablo 6: 1906 – 1907 Yıllarında Yapılan Sayımda Rum, Ermeni ve Türk Nüfusu, (Halme, 2006, s. 25)

20.yüzyılın başlarındaki arşiv kayıtlara göre Ürgüp yerleşiminde yer alan beş mahallede, 2.104 erkek, 1.907 kadın olmak üzere toplam 4.011 Rum nüfusu bulunmaktaydı (Maden, 2011, s. 107). Osmanlı Devleti'nde 1831 ile başlayan sayımlar 1914 ile sona ermektedir. 1914 sayımında Hristiyanlar, bu bölgede toplam nüfusun yaklaşık %20 sine ulaşmışlardı. 16. Yüzyılda bu oran %8 iken, 20.yüzyılın başında sadece Ortodoks Rumlar toplamın %8,3 'ünü oluşturuyordu (Augustinos, 1997, s. 30).

2.1.2 Salnameler (İl Yıllıkları)

Yıllık olayları derlemek üzere düzenlenen 'salnameler', Osmanlı İmparatorluğunda ilk kez 1847 yılında devlet örgütünü ve bu örgütte görevli kişileri tanıtmak üzere yayınlanmıştır. Vilayetlerde (tanzimattan önceki adı 'eyalet') düzenlenen salnamelerin ilki ise 1866-67 yıllarına rastlamaktadır. Salnameler, vilayet sınırları içinde yaşayan toplam nüfus, köy, kaza, sancak merkezleri gibi yerleşmelerin sayısı, nüfusları, hane sayısı, etnik gruplar, ithalat ve ihracat miktarları, yıllık üretim, kamu yapılarının sayıları, önemli olanların yapılış tarihleri, dükkân ve diğer ticaret işyerlerinin sayılar vb. konularda ayrıntıda bilgi içermektedirler. Bu açıdan salnamelerin kapsamı günümüzde çıkarılan il yıllıklarının kapsamına çok yakındır. Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde geniş kapsamlı incelemeler yerli ve yabancı yazarlar¹ tarafından derlenmiş ve yayınlanmıştır (Aktüre, 1978, s. 29). 1890 başlarında Nevşehir kazasında 34, Ürgüp'te ise 28 köyün bulunduğu kaydedilmektedir (Halme, 2006, s. 28-32). Bu veriler Ürgüp'ün bölge içerisinde büyük bir yerleşim birimi olduğunu göstermektedir. Ürgüp yerleşiminin

¹ (Aktüre, 1978, s. 29). Bunların içinde önemlileri; V.Cuinet'in 1890-95 yılları arasında yayınlanan 'La Turquie d'Asie' isimli beş ciltlik Fransızca yapıtıdır.

taşınır-taşınmaz varlıklarının durumu incelendiğinde, 1904 yılı Konya Vilayet Salnamesine göre Ürgüp'te 435 dükkân, 11 han, 19 kahvehane, 2 hamam, 3 gazino, 22 cami ve mescidi şerif, 10 medrese, 5 kilise, içerisinde toplam 461 cilt kitap yer alan 2 kütüphane ve 2470 hane kayıtlara alınmıştır (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019) (Tablo 7).

Ürgüp Kazası				
Hükümet Konağı	1		Yağhane	20
Hane	2470		Çamaşırhane	3
Mahalle	17		Hamam	2
Medrese	10		Namazgah	1
Mekteb-i Rüştîye	1		Çeşme	10
Kütüphane	2		Değirmen Fabrikası	1
Telgrafhane	1		Çanakçı fırını	11
Dükkân- Mağaza	435		Çanakhane	244
Fırın	9		Han ve Kahvehane	30
Kilise	5		Halı Tezgâhı	300

Tablo 7: 1904 Yılına Ait Konya Vilayet Salnamesinde Ürgüp'te Belirtilen Taşınır ve Taşınmaz Mallar, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

Sosyal merkez niteliği taşıyan bu kurumların yapılması kamuya hizmet götürmenin yanısıra yerleşmelerin zaman içindeki gelişmelerinde de önemli bir etken olmuştur (Aktüre, 1978, s. 29). Osmanlı Devleti'nde 1869 nizamnamesinin asıl amacı, eğitim ve öğretimin daha iyiye gitmesini sağlamaktı. Nizamnameye göre Nevşehir'de mektebi rüştiye, sıbyan mektebi, medrese ve Hristiyanlara özel mekatib-i sıbyanlar bulunmaktadır. 1888 yılında Ürgüp Rüştiyesi'nde 64 öğrenci bulunmaktaydı. 1903 Maarif Salnamesine göre, 10 medrese ve 271 öğrenci sayısı ile Ürgüp yerleşimi eğitim konusunda ileri düzeyde idi. Nevşehir, Gülşehir (Arapsun) ve Ürgüp'te XX. Yüzyılın başlarında, Ortodoks Rum, Protestan ve Gregoryen Ermenilerin ilk ve orta düzeyde toplam 17 okulu olduğu bilinmektedir. Müslüman olmayan etnik ve dinsel guruplar arasında en çok ilk ve ortaokula, Ortodoks Rumlar sahipti. Rum Ortodoks okullarında 982'si kız ve 1287'si de erkek olmak üzere, toplam 2269 öğrenci ders görmekteydi.

19. yüzyılda Nevşehir yöresinin başlıca geçim kaynağı tarımdı. Nevşehir'de Müslümanların çoğu ziraat, sebzeçilik, bağcılıkla uğraşır ve hayvancılık yaparlardı.

Hıristiyanlar ise zanaat ve ticaretle uğraşırlardı. 1873'te Ürgüp'te hinta, sair, yulaf, çavdar, mercimek, nohut, fasulye burçak bakla, afyon, cihri, yonca ve tokalıoğlu yetişiyordu. Ürgüp'te yetişen kayısının, Şam kaysısından daha lezzetli olduğu salnamelerde anlatılmaktadır. Ayrıca hoşafın çok güzel olduğundan ve kurutulduğundan bahsedilmektedir. Ürgüp'te üzüm, elma sebze yetiştirilmektedir. 19. yüzyıl ortalarında Rumların şarapçılık amacıyla kurduğu bağlar başlıca geçim kaynağıydı (Halme, 2006, s. 22-54).

2.1.3 Seyahatnameler

Seyahatnameler; bir kentin tarihi, soysal ve siyasi hayatı, ekonomisi, dini inançları, coğrafi özellikleri, o kentin bitki örtüsü hakkında bizleri bilgilendirmektedir. Seyahatnameler görsel malzemelerle de desteklendiğinden açıklayıcı bilgiler sunmaktadır (Aktüre, 1978, s. 43). Kapadokya Bölgesini ziyaret eden seyyahların Ürgüp hakkında verdiği bilgiler bu çalışmaya fayda sağlamıştır. Bölgeyi ziyaret eden seyyahları inceleyecek olursak,

Paul Lucas; Bölgeyi 1705 yılında ziyaret etmiştir. Lucas, bölgeyi abartılı bir dille ve kendi inancı çerçevesinde, sayılarının iki bini aşkın piramitleri keşiş evleri olarak aktarır (Sözen, 1998, s. 485) (Resim 5).

Resim 5: Paul Lucas (Peribacaları), (Sözen, 1998, s. 485)

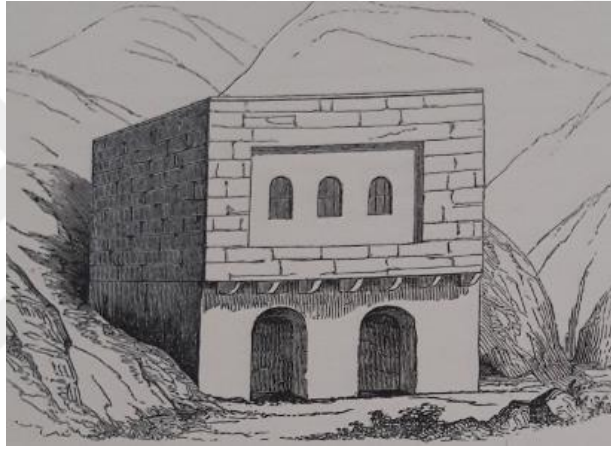
Charles Texier; Bölgeyi 1834- 1835 yıllarında ziyaret eden Texier, 1849’da ilk basımı Fransa’da yayınlanan “Asia Minor” adlı eserinin III. cildinin ilk bölümü Kapadokya’yı anlatır. Bölge hakkında sanat tarihi ve mimari eserler hakkında bilgiler sunar (Texier, 1998, s. 93-99). Texier Ürgüp’e ıssız bir yoldan gelerek ve derin yarıklarla oyulmuş geniş bir arazi çöküntüsüne ulaştığını belirtir. Gördüğü manzara karşısında etkilenen Texier, Ürgüp’ü ponza kayalarının arasına sıkışmış bir kente benzetir. Kolay işlenebilen yapı malzemelerinin bolluğu sayesinde bu küçük kentin Kapadokya’daki tüm kentlerin tersine zengin görüldüğünü belirtir. Buradaki tek eksikliğin su ve yeşillik olduğunu belirtir fakat Ürgüp’ü çevreleyen ovanın zengin bir bitki örtüsüne sahip olduğunu belirtmiştir. Texier, sayısının yüzlerce olduğunu söylediği Ürgüp evleri için, yarısının içerde yarısının yeraltında olduğunu, bu evleri yapmak için halkın eski mezarların dış cephelerini yıkarak, yerine ev cephelerini kurduklarını belirtir. Ürgüp sokakların ortasında kar beyazı taş konilerin yükseldiğini ve bu konilerin yüksekliğinin de birkaç metreden, yüz metreye kadar değiştiğini belirtir (Texier, 1998, s. 95) (Resim 6).

Resim 6: Ürgüp Dikilitaş, Texier, 1833-1843, (Sözen, 1998, s. 489)

Texier, yerleşim yerlerine göre, Ürgüp halkını üç sınıfa ayırmış, Ürgüp kalesi çevresinde Müslümanların, kentin kuzey mahallesinde Ermenilerin yaşadığını belirtir. Ermenilerin bu tarihlerde bir kilise yaptığını ve bu kilisenin Rumlarınkine benzediğini belirtir. Rumların ise Batıdaki Rumlardan farklı olduğunu, Rumcayı bilemediklerini, papazlarında tören dışında bu dili kullanmadığını belirtir. Halkın; tarım, meyve üretimi, biraz da tütün ekimini ile uğraştığını, yörenin kadınlarının ise kumaş işlendiğini ve kimi pamuklu kumaşların da yörede üretildiğini söylemektedir (Texier, 1998, s. 97).

William J. Hamilton; İngiliz seyyah bölgeye 1836–1837 yıllarında gelmiştir. Ürgüp köylerini ziyaret eden seyyah, yöreye özgü bir biçimde inşa edilmiş Karacaören köyüne geçmiştir. Buradaki evler için, ön cephelerinin düzgün kesilmiş tasta yapılmış olduğunu bu cephede de demir parmaklıklı ve kafesli üç pencerenin olduğunu belirtmiştir. En gösterişli evlerde bile havalandırma ve ışığı engellemek için tahta kepenklerin kullanıldığını söyler. Birçok konik tepe ve mağaradan geçip yukarı doğru çıktıkça genişleyen vadiden Karain köyüne varmıştır. Burada yapı olarak iki çeşit ev bulunduğunu; koniklerin içine oyulanların eski, kayalara oyulanların ise yeni olduğunu belirtir. Kaya içine oyulan evlerin Rum duvarcılar tarafından yapıldığını söyler (Sözen, 1998, s. 499) (Resim 7).

Resim 7: William J. Hamilton, Ürgüp'ün Karacaören Köyünde Kesme Taşlardan Yapılmış Bir Ev Gravürü, (Sözen, 1998, s. 499)

Helmunth Von Moltke; Avusturyalı Feldmaresal Moltke, 1838'de Nizip Savaşı'na giderken anı ve gezilerini annesine yazdığı mektuplarla anlatır. Dik mağaralara ve çok sayıda oyuklara sahip, kasabanın tepesinde bulunan bir kalenin varlığından bahseder. Ürgüp'ün tasta yapılmış evlerini son derece zarif bulduğunu söylemiştir. Yapı malzemesi taşın, tebeşir gibi yumuşak olduğunu ve burada ev yapmanın çok kolay bir iş olduğunu vurgulamıştır. Moltke bu evlerin yazın serin, kışın sıcak ve her zaman kuru olduğunu belirtir (Moltke, 1967, s. 145).

Heinrich Barth; Hamburg'da doğumlu Barth, 1845'te Arabistan'a olan seyahatini Asya üzerinden yapmış ve Nevşehir'e uğramıştır. Ürgüp'ün maddi durumunun iyi olduğunu ve şehrin güzel inşa edilmiş olduğunu söyler. Şehrin 1500 haneli olduğunu; bunun 1000'ini

Müslümanların, 500'ünü Rumların oluşturduğunu söyler. Ürgüp'ün yakın komşusu olan Sinasos köyünde sayı olarak Müslümanların çok daha az olduklarının söylenmekte olduğunu belirtir. Ürgüp'ün tuf duvarlarla çevrili olduğunu ve çok sayıda eski mağara evlerin bulunduğunu belirtir. Yeni yapılan evlerin, oyma mekânlar şeklinde olmadığını fakat oyma mekânların hala depo olarak kullanıldığını belirtir. Oyma mekânların yakınlarından geçen bu su kanallarının varlığının Ürgüp'ün çok eski bir yerleşim yeri olduğunu belgelendirdiğini söyler (Karakaya, 2007, s. 34).

A. D. Mordtmann; 1850–1859 yılları arasında yaptığı gezide Ürgüp köylerini ziyaret eden Mordtmann, sırasıyla Akköy, Boyalı ve Karain köylerine uğrar. Karain köyü için, çok sayıda kayadan oyma ev ve batı kesiminde ise fazla miktarda tuf piramitlerin bulunduğunu belirtir. Karacaören köyü üzerinden geldiği Ürgüp için, çok sayıda kaya oyma evin bulunduğunu ve 1000 Türk ve 500 Yunan ailenin yaşadığını belirtir (Karakaya, 2007, s. 40).

Roman Oberhummer-Heinrich Zimmerer; 1899'da bölgeyi ziyaret eden dokuz kişilik Alman bir ekiptir. Ürgüp yerleşiminin kaya oyma mekanlar hakkında “...*İyi çalışkan bir işçinin 5 x 6 x 8 metre ölçülerindeki bir mekânı oyabilmek için 14 güne ihtiyacı vardır...*” diyerek bu taşların çok çabuk oyulduğuna dikkat çekmişlerdir (Karakaya, 2007, s. 49).

Hans-Heman Graff Von Schwinitz; 1905 yılında Küçük Asya'ya seyahat yapmıştır. Ürgüp'e geldiklerinde önlerinde 50 metre yüksekliğinde 'sivri tas' olarak adlandırılan büyük bir tuf kayasının bulunduğunu söyler. Tuf dağlarının teraslara bölünmüş şekilde görünen evlerle dolu olduğu anlatır. Ürgüp'ün bölgenin kaya oyma mekânlarının karakteristik özelliğine sahip olduğunu belirtir. Oyma mekânların yanı sıra çok güzel tasta yapma binaların da olduğunu söyler. Ev inşasında kullanılmak için kesilen tüfler oyuldukça yeni mağaraları oluşmaktadır. Schwinitz, Ürgüp'ten hareket ederek halkın çoğunluğunu Rumların oluşturduğu Sinasos şehrine vardıklarını belirtir. Sinasos'ta da Ürgüp'te olduğu gibi oldukça fazla kaya evlerin bulunmakta olduğunu ve burada ibadet için 1500 yıl önce yapılmış kaya kilisesinin kullanılmakta olduğunu belirtir (Karakaya, 2007, s. 52) (Resim 8).

Resim 8: Schweinitz (Ürgüp), (Karakaya, 2007, s. 53)

Gillaume De Jerphanion; 1907–1912 yıllarında, Fransız yazıt bilimci, arkeolog ve Rahip olan G. de Jerphanion'un Kapadokya Kaya Kiliseleri adlı anıtsal eseri; sanat tarihi açısından sistematik şekilde ele aldığı Kapadokya kaya kiliseleri, manastırlar ve duvar resimleri alanında yapılmış ilk kapsamlı çalışmadır. Kendisinden sonra bölgede araştırma yapan, Fransız Nicole Thierry ve Catherine Jolivet gibi araştırmacılara kaynaklık etmiştir. Jerphanion, Sinasos'tan (Mustafa Pasa) Damsa'ya ve Cemil'e gittiklerini söyler. Matchan'dan, Göreme, El-Nazar, Kılıçlar, Tchaouch In (muhtemelen Çavusin Kilisesi) ve Zelve bağlarını gezmiştir (Jerphanion, 1925-1942) (Resim 9).

Resim 9: Ürgüp Temenni Tepesi, (Jerphanion, 1925)

İsmail Habib Sevük; 1936 yılında bölgeyi ziyaret etmiştir. Gezi notlarını Cumhuriyet Gazetesinde makale olarak yayınlamıştır. Sevük, bu gezi sırasında uğradığı Ürgüp hakkında “...Ürgüp’ün taşı yalnız çok değil, başkadır da. Hacı Bektaş taşı bile oradan çıkar. Ürgüp’te onun madeni vardır. Mermer cinsinden; sarı, yeşil, balgami, kurşuni, renk ve gayet güzel cila kabul eden bir taş. Her şeyden önce ta orada bir meskendir. Sadece in, kovuk, mağara değil enikonu bir mesken: yumuşak taşı tabiatın eli oydu ve insan eli yonttu. Dağ böğürlerinde tabii ve suni belki yüz binlerce ev buralar alelaide mağara değil, kapıları var, pencereleri var...” demektedir. Evlerin içerisinin yazın serin, kışın ılık olduğunu “...Ne terlemek ne üşümek; sıcaksa orası sayfiye, soğuksa onun içi kaloriferlidir...” diyerek belirtmiştir (Sevük, 2014, s. 121).

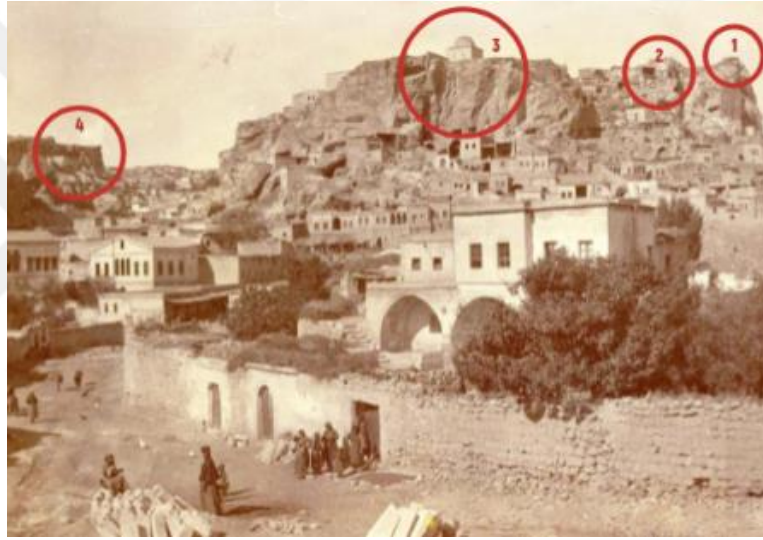

2.2 ÜRGÜP'ÜN ANITSAL YAPILARI

Tez kapsamında Ürgüp kent dokusunu anlamak üzere anıtsal yapıları incelemenin yararlı olacağı düşüncesi ile yapılar hakkında bilgilere yer verilmiştir.

2.2.1 Ürgüp'ün Kale Yapıları

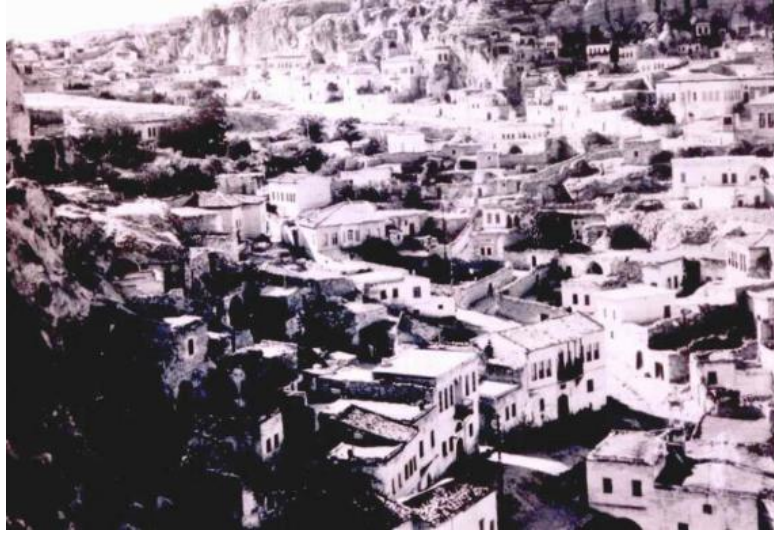
Ürgüp kalesi, ender görülen 'U' harfi şeklindeki bir doğal kaya yapısının içerisine konumlanmıştır. Ürgüp kalesinin dört adet burcu bulunmaktadır. Bunlar; Kadı, Burhan, Temenni ve Burgut Kale burçlarıdır (Kaya, 2019, s. 12) (Resim 10).

Resim 10: Ürgüp Kalesinin Burçları², (Kaya, 2019, s. 12)

Ürgüp Kalesi, Kayakapı, Esbelli, Yunak, Dereler, Musaeferdi ve Temenni mahallelerini içine alır (Resim 11).

² 1.Kadı Kalesi Burcu 2- Burgut Kalesi Burcu 3- Temenni Burcu 4- Burhan Kalesi Burcu

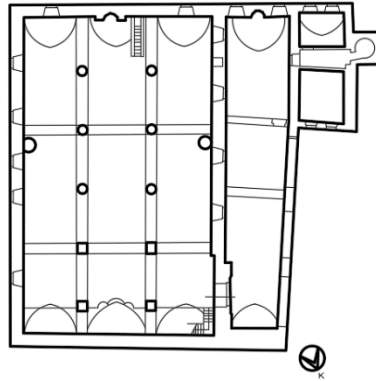
Resim 11: Kale İçerisinde Yer Alan Yunak, Musaeferdi, Derele Mahalleleri, (Asım Durusu Arşivi)

Kale içerisinde yer alan sivil konutlar incelendiğinde, kaya oyma mekanlarda, şirahaneler, çuhalık dokuma çukurları ve tandır gibi üretim yerlerinin ortaya çıkması şehir halkına ve İpek yoluna hizmet eden bir sınıfın varlığını göstermektedir (Kaya, 2019, s. 12).

2.2.2 Ürgüp'ün Cami ve Türbe Yapıları

Karamanoğlu İbrahim Bey Camisi

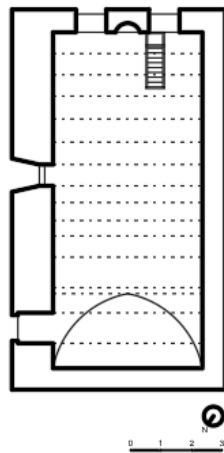
Yapı, Ürgüp merkez Temenni Mahallesiinde bulunmaktadır. Kitabe bilgisine göre cami, Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından, 14. Yüzyılda sarı kesme taş kullanılarak yaptırılmıştır. Camide, farklı tarihlerde geçirdiği onarımlarda, revak, imam evi ve yazlık cami bölümü yapılmış, tonoz olan üst örtü kısmı kurşun çatı ile kapatılıp, aslan başlıklı çötenler değiştirilmiştir. Avlu kısmında şadırvan, mermer lahitli altı adet mezardan birisi Şeyhülislam Hayri Ürgüplü 'ye aittir. Caminin planı mihraba dik uzanan üç sahn kısmından oluşmaktadır. Minber ve mihrap orta sahnında yer alır, taştan yapılmışlardır. Minber üzerinde bitkisel ve geometrik süslemeler yer almaktadır (Eravşar, 1993, s. 13) (Resim 12).

Resim 12: Ürgüp Karamanoğlu İbrahim Bey Cami Planı, (Eravşar, 1993, s. 13)

Yunak Camisi

Yapı, Ürgüp merkez Hacı Hafız Mahallesinde bulunmaktadır. Eski dönemde Müslüman halkın yoğun olduğu Türk mahallesinde, eski konut dokusu içerisinde. Caminin kitabesi bulunmadığından yapım tarihi ve yaptıran kişi net olarak belli değildir. Bazı araştırmacılar yapıyı 18.yüzyıla tarihlemektedirler. Esbelli taşından yapılan caminin kuzeydoğu köşesinde baldaken minare bulunmaktadır. Harim kısmı dikdörtgen olup, sekiz sivri kemerin desteklediği sivri bir tonozla örtülmüştür. Mihrap ve minber kısmı ahşaptan yapılmış olup, mihrap kısmının kemer gövdelerinde nesih yazılar yer almaktadır (Eravşar, 1993, s. 32) (Resim 13-14).

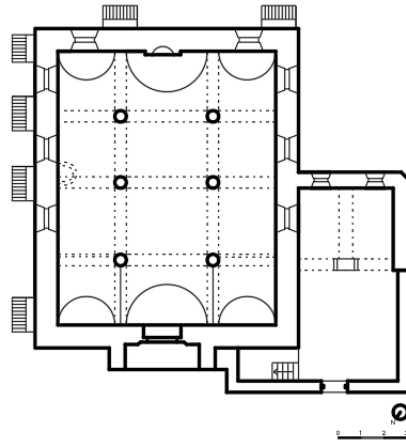
Resim 13: Yunak Camisi Planı, (Eravşar, 1993, s. 32)

Resim 14: Yunak Camisi Görseli, Yunak Mahallesi

Musa Efendi Camisi

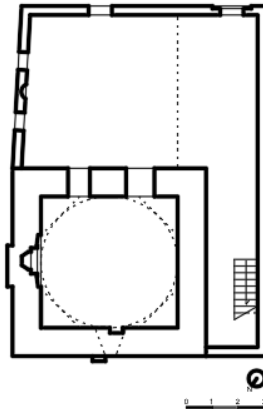
Yapı, Ürgüp merkez Musa Efendi Mahallesinde bulunmaktadır. Eski dönemde Müslüman halkın yoğun olduğu Türk mahallesinde yer almaktadır. Caminin kitabesinde, ‘Maşallah, H. 1224 (M 1809) yazmaktadır. Esbelli taşı ile yapılan cami iki bölümden oluşmaktadır. Birincisi, caminin batısında önü açık olan yazlık bölüm, diğeri ise kapalı bölümden oluşan esas harim kısmıdır. Güney cephede etrafı kalemişi bordürlerle çerçeveli oval mihrap yerleştirilmiştir. Minber kısmı da taştan yapılmış olup, köşk kısmında baldaken tarzı bir minare kullanılmıştır. Caminin doğu ve güney cephesine 1931 yılında camiye destek amacıyla payandalar yapılmıştır. Cami, Beylikler ve Selçuklu döneminde sıkça kullanılan bazilikal plan şemasında inşa edilmiştir. Harim kısmı, mihraba dik olarak uzanan üç sahına ayrılmıştır. Bölgede ilk olarak bu yapıda kullanılan ve bu sahınların kemer köşe kısmına yerleştirilmiş rezonanslar, akustiği düzenlemeye yardımcı olurlar. Mihrap çevresinde yapılan geometrik-kalemişi süsleme ve vaaz kürsüsünde oyma işçiliği ile yapılan ince süslemeler bulunmaktadır (Eravşar, 1993, s. 38) (Resim 15).

Resim 15: Musa Efendi Camisi Planı, (Eravşar, 1993, s. 38)

Sağır Mescit Camisi

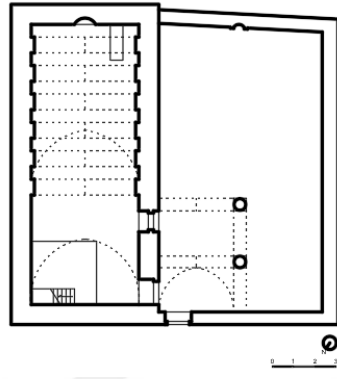
Yapı, Ürgüp merkez Temenni Mahallesiinde bulunmaktadır. Yapı üzerindeki nesih yazılı kitabeğe göre, 1757 tarihinde yapılmıştır. Mescit kare biçimli olup, tamamen kesme taştan inşa edilmiştir. 1970 yılında yapılan onarımda, mescidin doğu ve kuzeyine betonarme örtülü yeni bölüm ilave edilmiştir. Mescidin özgün bölümü kubbe ile kapatılmıştır. Ürgüp merkezde kubbe kullanılarak yapılmış tek yapıdır. Dışa taşkınlık yapan mihrap bazalt taşından yapılmış olup, iç kısmı sıva ve yüzeyi boyalıdır. Mihrabın dışında geometrik geçmelerden oluşan silme kısmı, kullanılan sütunçelerin üzeri ise düzgün işlenmiş zencerek motifli kabartmalardan oluşmaktadır. Yapının minberi yoktur bu nedenle özgün olarak mescit olarak yapıldığı kesindir (Eravşar, 1993, s. 44) (Resim 16).

Resim 16: Sağır Mescit Camisi Planı, (Eravşar, 1993, s. 44)

Esbelli Camisi

Yapı, Ürgüp merkez Esbelli Mahallesinde bulunmaktadır. Eski dönemde Müslüman halkın yoğun olduğu Türk mahallesinde yer almaktadır. Caminin mihrabının sağında yer alan kalem ile yazılmış Rik'a yazıya göre 1814 tarihinden önce yapılmış, 1895 yılında ise tamir edilmiştir. Caminin batı kısmında yüksek duvarla çevrili avlu yer almaktadır. Caminin cephesi oldukça sade olup, yapı malzemesi olarak Esbelli kesme taşı kullanılmıştır. Cami tek sahninli olup, mihraba dik, kademeli tonoz örtü sistemi kullanılmıştır. Caminin mihrabı oval bir niş şeklindeki, minberi ahşaptan yapılmıştır (Eravşar, 1993, s. 48) (Resim 17-18).

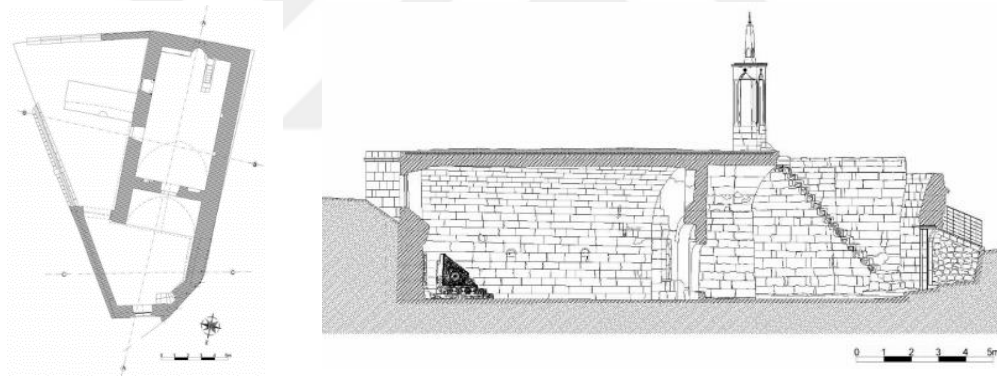
Resim 17: Esbelli Camisi Planı, (Eravşar, 1993, s. 48)

Resim 18: Esbelli Cami Görseli, Esbelli Mahallesi

Ürgüp Davut Ağa Cami

Yapı, Ürgüp merkez Kayakapı Mahallesiinde bulunmaktadır. Ürgüp'ün en eski şehir dokusunun bulunduğu bu mahalle, bir dönem afet bölgesi ilan edilip boşaltılmış, günümüzde ise restorasyon çalışmaları yapıp otel olarak kullanılmaktadır (Erayşar, 1993, s. 71). Araştırmacı Remzi Aydın, konu ile ilgili Başbakanlık Osmanlı Arşivlerini tarayarak, cami ile ilgili yeni bilgilere ulaşmıştır. Bu bilgilere göre, cami 1734 yılından kısa bir süre önce bölgenin önemli hayırseverlerinden Davut Ağa tarafından inşa ettirildiği tespit edilmiştir. Esbelli taşı kullanılan caminin doğu ve kuzey cephesinde avlu kısmı yer almaktadır. Avlu giriş kapısının, kemer kilit taşı üzerinde yivlenmiş kabara, yan kısımlarında ise gülbezek süslemeler bulunmaktadır. Caminin mihrap ve minber kısmı tamamen taştan yapılmış olup, görülen bitkisel motifler 18.yüzyıl yapılarında görülen süslemeler ile benzer özellikler taşır. Yapı, Ürgüp çevresindeki diğer örneklerde sık görülen, tek sahninli ibadet mekanının üzerinin tonoz ile örtüldüğü örneği göstermektedir (Aydın R. , 2016, s. 213) (Resim 19).

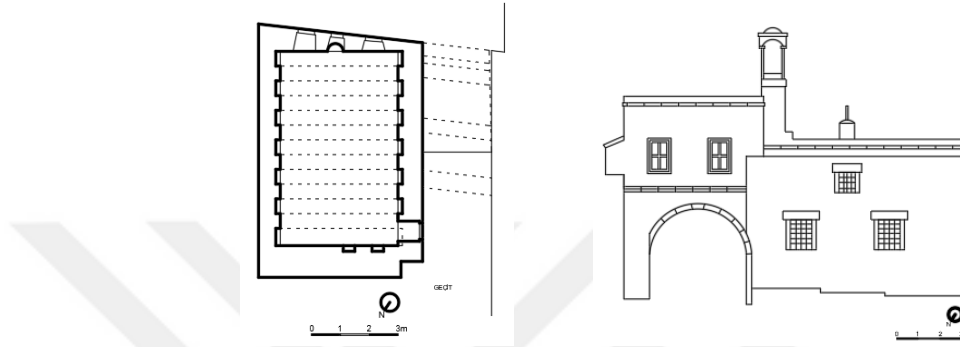

Resim 19: Ürgüp Davut Ağa Cami Rölöve Planı ve Kesiti, (Aydın R., 2016, s. 213)

Ürgüp Pancarcı Cami

Yapı, Ürgüp merkez Dereler Mahallesiinde bulunmaktadır. Yazlık bölümde yer alan kapının üzerindeki kitabede geçen 'maşallah' ve 13. Rakamları nedeniyle 1913 tarihli olduğu düşünülmektedir. Yapı 1990 yılında onarılmış, bu esnasında özgüne bağlı olmayan uygulamalar yapılmıştır. Yapı yazlık, kışlık ve mektep bölümünden oluşmaktadır. Kışlık bölüm olarak adlandırılan harim bölümü zemin katta yer alıp, dikdörtgen formundadır. Mihrap etrafında silme kuşağı ve basit geometrik geçmeler

görülürken üzerinde ise istiridye kabuğu şeklinde motifler bulunmaktadır. Caminin minberi yoktur. Yazlık kısmı caminin kuzeyinde zeminden yüksektedir. Türk sivil mimarisinde kabaltı adı verilen mimari eleman burada uygulanmıştır. Sokak üzerinde kabaltı olarak yapılan tek örnek olması açısından önemlidir. Yazlık kısım mihrabında perde motifi, ortasında kandil motifi ve kalemişi süsleme izleri görülmektedir (Eravşar, 1993, s. 74) (Resim 20-21).

Resim 20: Ürgüp Pancarcı Cami Planı ve Görünüşü, (Eravşar, 1993, s. 74)

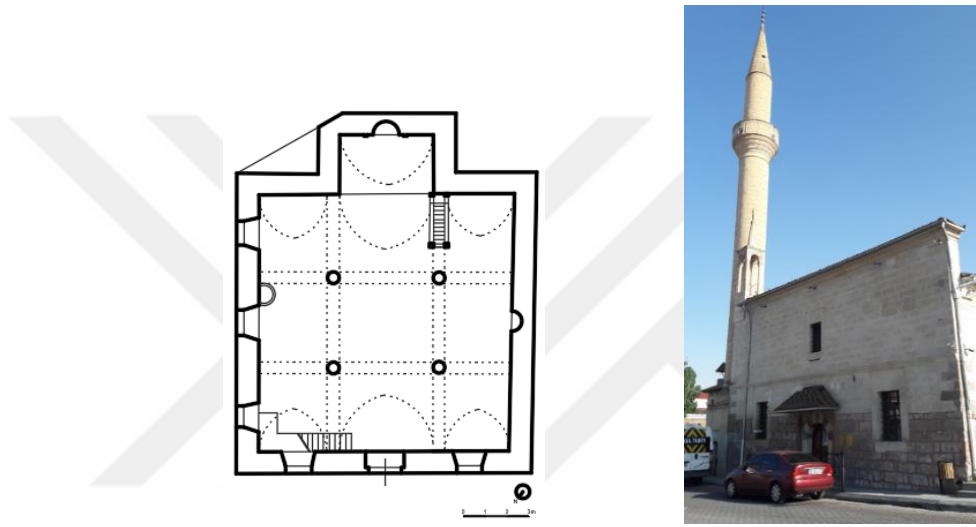

Resim 21: Pancarcı Cami Görseli, Dereleler Mahallesi

Ürgüp Çarşı Cami

Yapı, Ürgüp merkez İstiklal Caddesi üzerinden kente giriş meydanında bulunmaktadır. Yapı çeşitli dönemlerde onarımlar geçirmiştir. Son onarım da camiye minare ilave edilmiştir. Kitabesi bulunmadığı için yapım tarihi ve yaptıran kişi net değildir. Bazı

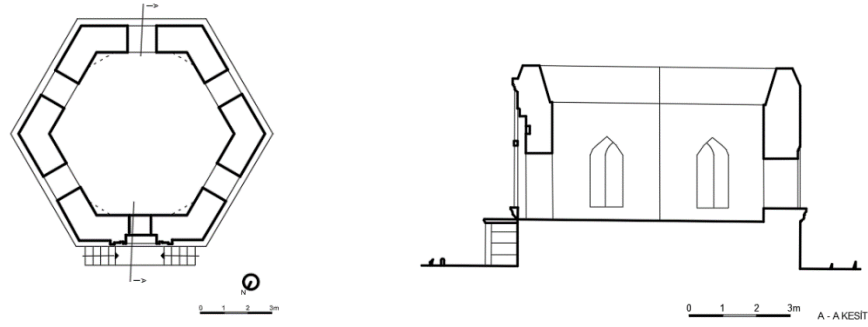
araştırmacılar, 13.yüzyılda Selçuklu Hükümdarı Alâaddin Keykubat tarafından yaptırıldığını belirtse de yapı özellikleri olarak cami 18. yüzyıl sonuna tarihlenmektedir. Yapı malzemesi olarak kesme Avanos taşı kullanılmıştır. Cami, kare biçimli olup, kuzey doğu bölümünde baldaken tarzda bir minare vardır. Caminin harim kısmı, mihraba dik uzanan iki kemer sırasıyla üç sahına ayrılmıştır. Mihrap derin bir niş şeklinde sade olarak yapılmıştır. Nişin iki yanında üçgen kesitli iki sütunçe ile üzerinde bir bordür, köşeliklerde ise gülbezek motifi görülür. Mihrap niş kubbeciği, istiridyе kabuğu motifinin şekillendirdiği basit mukarnaslıdır (Eravşar, 1993, s. 80) (Resim 22).

Resim 22: Ürgüp Çarşı Cami Planı ve Görşeli, (Eravşar, 1993, s. 80)

Ürgüp Altı Kapılı Türbe

Yapı, Ürgüp merkez Altı kapılı Mahallesinde yer almaktadır. Kitabesi bulunmayan türbe, bölgedeki benzer türbelerle karşılaştırıldığında 13.-14. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Altıgen türbenin her cephesinde yer alan sivri kemerli açıklıktan dolayı bu isim verilmiştir. Yapı malzemesi olarak sarı düzgün kesme taş kullanılmıştır. Türbenin üst örtüsü hakkında bilgi yoktur. Köşelerde yer alan mukarnaslı geçişler üst örtü sisteminin olduğu görüşünü güçlendirir. Türbenin cenazelik katı yoktur. Sanduka kısmı yerden 150 cm yükseltilmiş olup, beş basamakla çıkılmaktadır. Türbenin içinde, birbiriyle aynı boyutta üç adet sanduka bulunmaktadır. Sandukaların kime ait olduğu belli değildir. Türbenin güney cephesinde mermi yarası izleri görülmektedir (Eravşar, 1993, s. 112) (Resim 23-24).

Resim 23: Ürgüp Altı Kapılı Türbe Plan ve Kesiti, (Eravşar, 1993, s. 112)

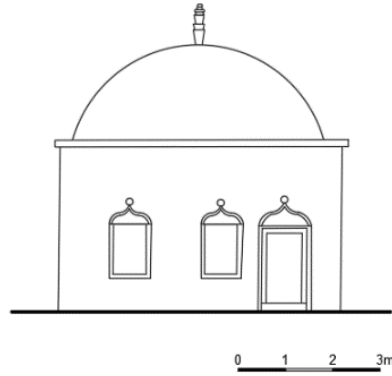

Resim 24: Altıkapılı Türbesi ve Giriş Kapısı, Altıkapılı Mahallesi, Ürgüp

Ürgüp Rüknettin Kılıç Arslan Türbesi

Yapı, Ürgüp merkezde tarihi yerleşim yeri olan Temenni Tepesinde yer almaktadır. Türbe, Selçuklu ailesinden Kılıç Arslan adına yaptırılmıştır. IV. Rükneddin Kılıçaslan, Alaaddin Keykubat'la Ürgüp yakınlarında yaptığı savaşta şehit düşmüştür. Fakat mezarının neresi olduğu kesin olarak Sultan için, halk sonrasında bu türbeyi yaptırmıştır. Türbe içerisinde yer alan Sanduka başındaki kitabe 1857 tarihinde yapıldığı yazmaktadır. Yapı tamamen kesme taştan yapılmış olup kare biçimlidir. Üst örtü olarak kubbe kullanılmıştır. Türbenin cenazelik bölümü yoktur. Mescit kısmından oluşan bölümde, mihrap ve ahşap sanduka bulunmaktadır. Yapının dikdörtgen biçimli

pencerelerinin alınlıkları içerisinde rozet bulunan kaş kemer formunda yapılmıştır (Eravşar, 1993, s. 125) (Resim 25-26-27).

Resim 25: Ürgüp Rüknettin Kılıç Arslan Türbesi Ön Cephe, (Eravşar, 1993, s. 125)

Resim 26: Rüknettin Kılıç Arslan Türbesi, Temenni Tepesi, Ürgüp

Resim 27: Önde Tahsin Ağa Kütüphanesi, Arkada Kılıç Arslan Türbesi, Temenni Tepesi, Ürgüp

2.2.3 Ürgüp'ün Kilise Yapıları

Günümüze Ulaşmayan Ürgüp Kiliseleri

1914 Nevşehir Salnamesine göre, bu tarihte Ürgüp'te üç kilisenin olduğu kaydedilmiştir. Bu kiliseler, Osios Rus Ioannis, Ayios Vasilios, Ayios Yeorgios kiliseleridir (Öger & Özdem, 2013, s. 96). Rum Araştırmacı Evangelia Balta'nın Prokopi kitabında anlatıcı tanıklıklarından yararlanılarak yapılan görüşmede Kesarya'nın aktardıklarına göre *“Ürgüp'te biri eski, diğer ikisi daha yeni üç kilise vardır. En önemi ve en güzelleri Osios Rus Ioannis Kilisesi'dir. İnşaatına 1886'da başlandı ve birkaç yıl ara verildikten sonra 1892'de bitirildi. Yüksekliği 30, uzunluğu 35, eni 30 arşındır. Kiliseyi, renkli mermer kullanarak, Giresunlu Haralombos Hacı Savvaoglu inşa etmişti. Diğer iki kilise, Ayios Yeorgios ve Ayios Vasilios adına inşa edildiler. Ürgüp, Prokopi adını önceki yıllarda burada bulunan Ayios Prokopios Kilisesi'nden aldı”* Ioannidis Kesarya (1896) (Balta, 2010, s. 91).

Osios Rus Ioannis Kilisesi

1914 Nevşehir Salnamesindeki kayıtlara göre, kilise inşası 1885-86 yılında çıkan bir fermanla başlamış, halkın maddi ve fiziksel yardımları ile, 3000 lira harcanarak, 1892 yılında tamamlanmıştır. Yapı kubbeli, 29 arşın yüksekliğinde (yaklaşık 20 m), haçvari plan şemasında, Bizans tarzı mimari ile inşa edilmiştir. Yapının mimarı, Gümüşhaneli Haralombos Hacısavva'dır. Yapının batı yönünde yer alan cümle kapısı, Ürgüp'ün cam gibi parlayan balgami mermer taşından inşa edilmiştir. Kapı üzerinde yapının kitabesi yer almaktadır (Öger & Özdem, 2013, s. 98). 'Osios' sıfatı, yaşadığı dönemde inancı ile Tanrıya hizmet eden, çevresindekileri yaşam tarzı ve mucizelerle etkileyen, kutsal kişi anlamında kullanılan bir saygı-sevgi ifadesidir. Osmanlı Rus savaşlarının birinde esir alınarak, Ürgüp'e getirilip, bir Bey'in yanında seyis olarak çalışmaya başladığı bilinen Osios Ioannis'in yaşamı hakkında kesin bilgiler yoktur. 18.-19. Yüzyıllarda Ürgüp'te yaşadığı söylenebilir. Yaşamı süresinde çevresinde çok sayıda mucize gerçekleşmiştir. Geleneğe göre 27 Mayıs 1738 yılında ölmüş, baskılara rağmen dinini değiştirmemiştir (Pekak, 2004, s. 195) (Resim 28).

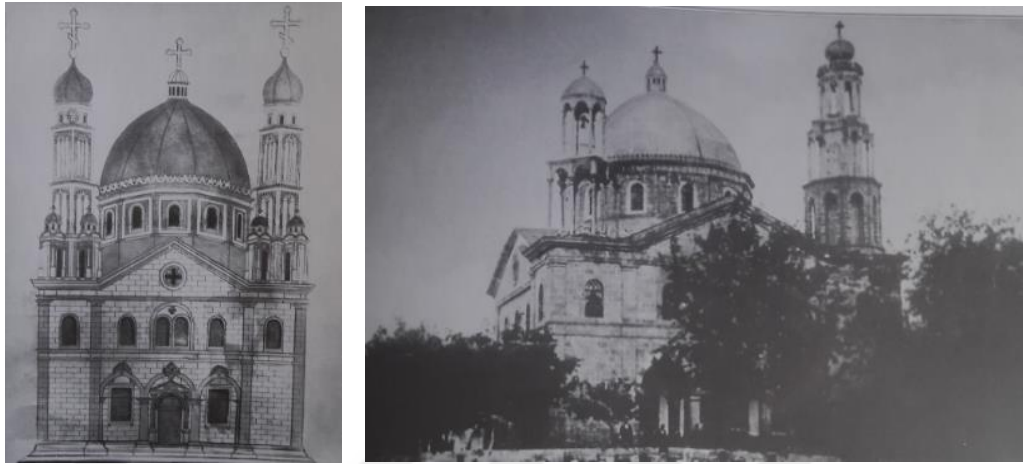

Resim 28: Mustafapaşa Aziz Basileios Kilisesi ve Osios Rus Ioannis, (Pekak, 2004, s. 195)

Evangelia Balta'nın bir anlatıcıdan aktardığına göre; “*Osios Ioannis Kilisesi'nin bulunduğu yer eskiden mezarlıktı. Aziz de oraya gömülmüştü ve kilisenin mihrabını mezarının üzerine inşa etmişler. Mezarlık daha sonraları Duayeri mahallesinin kurulduğu yerde bulunuyordu. Yanında ilkokulumuz ve taşçılar loncası vardı. Ürgüplüler kilise yapmaya karar verdiklerinde, temel atmak üzere toprağı derince kazmışlar, mezarları kazarken toprak altından büyük küpler çıkmış. Küpler o kadar büyükmüş ki, içlerine su ve kireç koyarak onarı inşaatta kullanmışlar. Kasabalılar bütün gece boyunca teknelerle su taşıyordu ve sabah ustalar küpleri dolu buluyordu. Kireci kilisenin uzağındaki büyük bir çukurda söndürüp teknelerle yapıya taşıyorlardı. Kilise az para, çok emekle yapıldı. İlk başlarda, temeller yükselene kadar, öğrencilerle kadınlar da çalışıyor, malzemeleri elden ele taşıyıp ustalara veriyorlardı. Kalfaları (ustabaşı), iyi kalpli, ölçülü, deneyimli ve düzenli bir insan olan Trabzonlu Hacısavva Haralombos'tu. Ustaları da nesiller boyunca yapılarda çalışan ve Sinasos'un evlerini yapan Ürgüp'ün en iyi yapı ustalarıydı. Yapıda en ince kum, Sulucaova'nın kireci ve Avla Dağı'nın taşı gibi en iyi malzemeler kullanıldı” Anlatıcının kimliği belirlenmemiş (1949) (Balta, 2010, s. 105).*

Kilisenin mimari ve bezeme özelliklerine ait bilgiler sınırlıdır. Kilise oldukça büyük boyutlu, düzgün kesme taştan inşa edilmiş, kubbeli ve beden duvarı üzerine yapılmış iki çan kulesinden oluşmaktadır. Kilisenin ölçüleri ve eski resimleri, yüksek bir avlu duvarı ile çevrelendiğini ve kapalı Yunan Haçı planında olabileceğini düşündürmektedir. Kilise

çanlarının kubbeleri, Rus üslubunda soğan biçimli yapılmıştı (Pekak, 2004, s. 197) (Resim 29-30).

Resim 29: Osios Rus Ioannis Kilisesinin Çizimi ve Fotoğrafi, (Balta, 2010, s. 106)

Resim 30: Duayeri Mahallesi Merkezinde 1950'de Yıkılmadan Önce Osios Rus Ioannis Kilisesi, (Balta, 2010, s. 112)

Evangelia Balta'nın Angelidis'ten aktardığına göre; "Kilisenin yıkılışı; Ürgüp'ün Müslümanları mübadeleden sonra birçok mucizesine tanık oldukları ve iyiliklerini gördükleri Aziz'e olan sevgi ve saygılarından, 'Aziz'i yitirdiğimize göre, hiç olmazsa kilisesi burada kalsın Onu camiye çevirelim' demişler. Gerçekten de halılar ve kilimler getirerek binanın içini süslemişler. Ancak, resmi grevliler yabancıydı ve Aziz hakkında hiçbir şey bilmediklerinden onun adına ithaf edilmiş bir ibadethanenin varlığına tahammül edemiyorlardı. Bunun üzerine kilise önce hapisane, daha sonra da tiyatro binası oldu. Kilise, daha sonraları, buğday, tütün gibi ürünler depolamak üzere ambara

dönüştürüldü. Fakat rutubetli olduğundan ürün depolamaya uygun değildi. Bina böylece Ürgüplülerin karşı koymalarına rağmen, kaymakam tarafından yıktırıldığı 1950 yılına kadar boş ve işlevsiz kaldı.” Angelidis (1957) (Balta, 2010, s. 110).

Kilisenin günümüze ulaşabilen kitabesinin bir kısmı, Ürgüp Müze avlusundadır. Bugün Ürgüp Belediyesinin giriş kapısında bulunan mermerlerin ve 1990'lara kadar şehir merkezine yer alan Atatürk büstünün mermer kaidesinin kiliseden alındığı söylenmektedir (Pekak, 2004, s. 197) (Resim 31).

Resim 31: Kilise Kitabesi, (Pekak, 2004, s. 197) ve Ürgüp Müzesi Giriş Kapısı, (02.09.2020)

Mücadele zamanında, Osios Rus Ioannis'in rölikleri, Yunanistan'da bulunan Neo Prokopi'ye (Ahmet Ağa Köyü) taşınmış ve oradaki Konstantin ve Helena kilisesine konmuştur. Yunanistan'da 1930 yılında Osios Rus Ioannis'a itafen yeni kilisenin temelleri atılmış, 1951 yılında kilise tamamlanınca rölikler buraya taşınmıştır (Pekak, 2004, s. 197).

Ayios Vasilios Kilisesi

1914 Nevşehir salnamesindeki kayıtlara göre, 1832 yılında inşasına başlanan kilise bir sene içerisinde tamamlanmış ve Kayserios Payisios'a adanmıştır. Yapının, üç tarafı direklerle çevrili, 12 sütun üzerine yapıldığı, ikona ve bezeme özelliklerinin çok güzel olduğu kaydedilmiştir. Yapıya, 1841 senesinde aşçı ve şerbetçi esnafının hayratı ile İsus Hristo'nun çektiği cefalar resmedilmiş, fakat zamanla bu resimlerin bozulmaya uğradığı kaydedilmiştir. Kuzey ve batı yönünde bulunan iki cümle kapısından, kuzeyde yer alan

kapı üzerinde A.Vasileios resmi ve 1841 tarihi yer alırken, batı kapısı üzerinde ise bir yazıt bulunmaktadır.³

Kilise ile ilgili Evangelia Balta'nın İsaakidu'dan aktardığına göre; *“Yapımı için kırmızı ve altın harflerle yazılmış ferman yayınlanmıştı. Rivayete göre, o zamanlar tahtta Sultan Mahmut varmış. Kapısındaki bir mermer levhada kilisenin tarihçesi yazılıydı. Kilisenin sütunları Kızılırmak tarafından getirilmişti. Mermer değil daha parlak bir taştandı. Kilise narteksinin etrafında boydan boya yekpare taştan yapılmış sütunlar vardı. Yapıda kullanılan siyah parlak taşlar, Avla Dağı'ndaki meşhur taş ocağından getirilmişti. Kilisenin templosu ve ambonu oya gibi işlenmiş mermerdendi. Kilisemiz güzeldi. Yıkılmamış olsalarda görseydiniz. Ayios Vasilius kadar güzel başka bir kilise görmedim.”* Elisavet İsaakidu (1949) (Balta, 2010, s. 96).

Günümüze ulaşmayan Ayios Vasilius Kilisesi, tarihi mahallelerden Teknecik mahallesinde (günümüzde Karağandere mahallesi) bulunmaktaydı. Kilisenin mimari ve süsleme özelliklerine ilişkin 1912 yılında çekilmiş bir fotoğraf dışında bilgi yoktur. Buradan anlaşıldığı kadarıyla; kilise, üç nefli, beş apsisli, kırma çatı ile örtülüdür. Kilisenin kuzeybatısında yükselen bir çan kulesi bulunmaktadır. Kilisenin üç cephesi beşik kemerli arkadlarla çevrilidir (Pekak, Ürgüp Kiliseleri, 2004, s. 198) (Resim 32).

Resim 32: Kilisenin Doğu Cephesi, Çan Kulesi ve Kilisenin Giriş Kısmı, (Balta, 2010, s. 97)

³ (Öger & Özdem, 2013, s. 97). Bu yazıt, Tın Cı Tereli Lazari tarafından taşta işlenmiştir.

Bu Aziz yapı; Sultan Mahmut zamanında, Kosantos Patriği vaktinde yapılmıştır.

Saygın Piskopos Paisios Efendiye atanmıştır.

Kilise bir sene içerisinde Hristiyanların vergileri ve halkın desteği ile inşa edilmiştir. Agustu. İe. 1350.

Günümüze Ulaşan Ürgüp Kiliseleri

Ayios Yeorgios (Hıdırellez) Kilisesi

1914 Nevşehir Salnamesinde kilise hakkında, yapılış tarihinin tam bilinmediği, bir kısmının kaya oyma şekilde yapıldığı, eski görünen yapının 1861 senesinde yapılan tamir sonrasında 1864 yılında Nazianzu Gervasios' a adanmıştır (Öger & Özdem, 2013, s. 96). Günümüzde Yeni Cami Mahallesi' nde yer alan ve halkın Hıdırellez Kilisesi olarak isimlendirdiği yapı, eski kayıtlarda geçen Ayios Yeorgios kilisesidir. Özgün olarak, üç nefli ve bazilikal planlı yapının kuzeyinde kaya oyma, birbirleri arasında geçişleri bulunan mekanlar bulunmaktadır. Kilisenin yığma teknikle yapılan duvarları ve kaya oyma üst örtüsü yıkılmıştır. Mimari özellikleri yanında duvar resimleri de önemlidir. Kilisenin, Ayios Yeorgios'a ithaf edildiğini destekleyen en önemli detay, ikonostasis duvarında bulunan, Meryem figürünün altındaki Ayios Yeorgios'un ejderi öldürmesini gösteren sahnedir. Resim programı geniş olan, kilisede, dokuz havari, aziz resmi, 'Üç İbrani Genci Fırında', 'İbrahim'in İshak'ı Kurbanı' gibi sahneler de resmedilmiştir. Tahrip dolayısıyla, diğer resimlerin tasviri yapılmamıştır (Pekak, 2004, s. 199) (Resim 33).

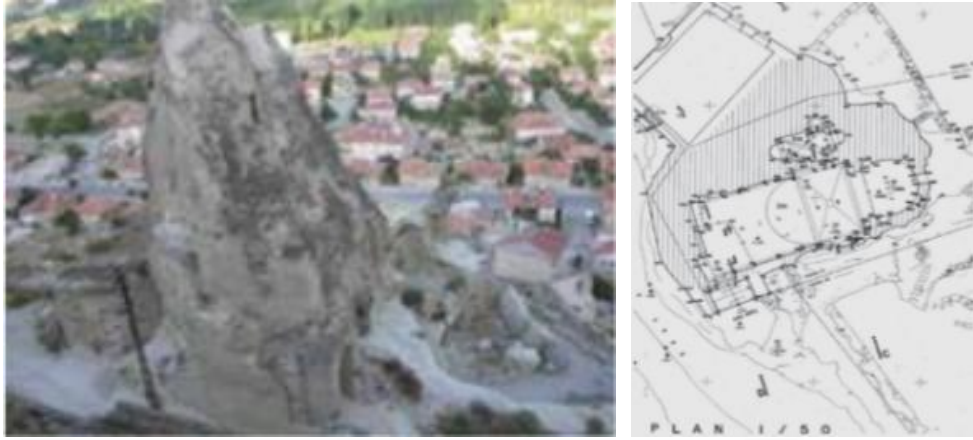

Resim 33: Teknecik Mahallesinde, Kayaya Oyulmuş, Ayios Yeorgios (Hıdırellez) Kilisesinin Taş Örtülü Ön Cephesi, (Balta, 2010, s. 93) ve Günümüz Görseli

Kaya Kilise

Kayakapı Mahallesinde bulunan kaya oyma kilisenin, banisi ve ne zaman yaptırıldığına dair net bilgi bulunmamaktadır. Doğu-batı doğrultulu olan yapı, iki bölümlü naos, yarım daire planlı apsis ve naosun kuzeyindeki şapelden ibarettir. Kilise girişi, güneybatı yönünde olup, tonoz örtülüdür. Kilise sonraki dönemde mescide dönüştürülmüş, özgün

girişi kapatılarak, giriş batı cephesine taşınmıştır. Güney duvarda yer alan mihrap nişi, yapının mescide çevrilmesinden sonra eklenmiştir (Pekak, 2004, s. 186) (Resim 36).

Resim 34: Oyulduğu Peribacası Ve Üstten Görünüş ve Planı, (Pekak, 2004, s. 186)

Yüksek Kilise

Kayakapı Mahallesi'nin batısında bulunan Esbelli Mahallesi'nde kayaya oyma, birbirleri arasında geçiş koridorları bulunan farklı kotlarda üç kilise bulunmaktadır. Bu yapılar incelendiğinde, yemekhane, toplanma odası, kiler, pitos yerleştirme oyukları gibi mekanların bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmacı, yapının bir manastır kompleksi olabileceği savunmaktadır. Yapının planı, tek nef ve tek apsisli ve iki nartekslidir. Naosun güneyinde ise bir paraklesion yer almaktadır. Kilisenin dikdörtgen planlı ve beşik tonoz örtülü iç narteksinin zemininde mezar çukurları yer almaktadır. Benzer mezar çukurları dış nartekste de görülmektedir. Dış narteksin batısında, üst kottaki mekanlara çıkışı sağlayan, bir merdiven oyuğu bulunmaktadır (Pekak, 2004, s. 189).

Orta Kilise

Kilise planı incelendiğinde, tek nefli ve tek apsisli olduğu görülür. Beşik tonozlu naosun ortasında kabartma tekniğinde bir kabara yapılmıştır. Apsis kısmına, naosun tek basamakla çıkılmaktadır. Burada bulunan templon levhaları kırılmıştır. Naosun güneyinde kiliseye bugünkü girişin sağlandığı paraklesion yer almaktadır. Doğu duvarında üst kottaki mekanlara çıkışı sağlayan merdiven bulunmaktadır (Pekak, 2004, s. 190).

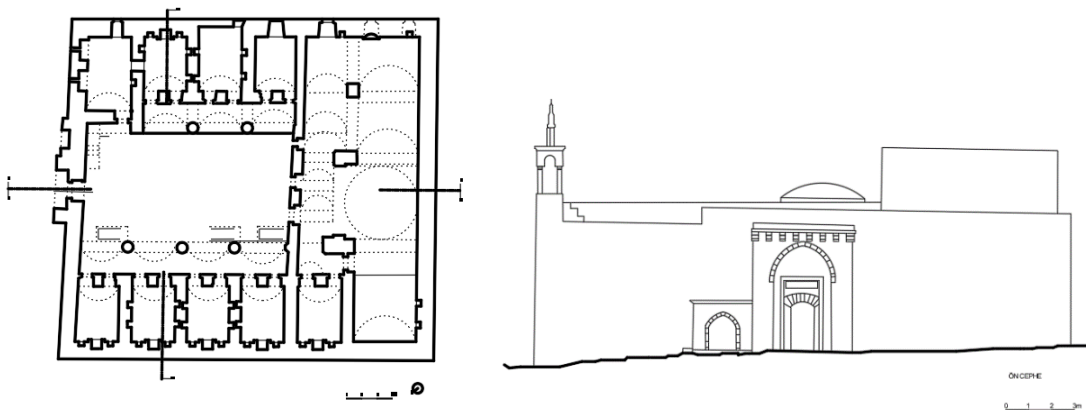
Alt Kilise

Kaya kilisenin karşısında yer alan kilise, zaman içinde birçok değişikliğe uğrayarak özgünlüğünü yitirmiştir. Kilise planı, tek nefli ve tek apsislidir. Yapı, beşik tonoz örtülüdür (Pekak, 2004, s. 190).

2.2.4 Ürgüp'ün Medrese Yapıları

Ürgüp Yahya Efendi Medresesi

Yapı, Ürgüp merkez Ahmet Refik Caddesi üzerindedir. Medrese, bir dönem cezaevi, sonrasında cami olarak kullanılmaktadır. Kitabesi olmadığı için yapının kesin tarihi belli değildir fakat, 18. yüzyıl medrese özellikleri taşımaktadır. Yapı, 1964-70 yılları arasında onarım geçirmiş, kuzey bölümü tamamen yenilenmiş ve sonrasında cami olarak kullanılmıştır. Yapı malzemesi olarak, düzgün kesme sarı taş kullanılmıştır. Doğu cephede bulunan portal, cepheden dışarı taşkınlık yapmaktadır. Medrese doğu-batı yönünde açık avlulu dikdörtgen plan şemasıyla yapılmıştır. Medrese çatısında baldaken minare bulunmaktadır. Yapının güney cephesinin revaklarının önünde üçer tane mezar sandukası vardır. Mezarlar 19.yüzyıl sonuna aittir. Avlunun batısındaki kapalı kısım bugün cami olarak kullanılmaktadır. Bu kısımda merkezi bir kubbe bulunmaktadır. Sonradan açılmış olan mihrap güney duvarın tam ortasında yer almaktadır. Medresede herhangi bir bezeme görülmemektedir (Eravşar, 1993, s. 93) (Resim 35).

Resim 35: Ürgüp Yahya Efendi Medresesi Planı ve Ön Cephe, (Eravşar, 1993, s. 93)

2.2.5 Ürgüp'ün Rum Okulları

Nevşehir şehir merkezi ile Arapsun ve Ürgüp kazalarında XX. yüzyılın başlarında on yedi adet Rum mektebi bulunuyordu. Bu mekteplerin masrafları ve öğretmen maaşları bölgede ve İstanbul'da bulunan Rum cemaatleri tarafından karşılanıyordu. Cemaatlerin yanında, İstanbul peynir esnaflarından toplanan yardımlar ve düzenlenen çeşitli tiyatro oyunlarının gelirleri de mekteplere gönderiliyordu. Bu dönemde Ürgüp yerleşimindeki Rum Mektebi kullanılamaz hale gelmiş ve yerine yeni mektep yapılması için ruhsat verilmiştir. Rumlar buradaki okulları sayesinde varlıklarını ve kimliklerini devam ettirebiliyorlardı. Rum Mekteplerinde okutulan dersler, Tarih-i Umumi, Yunan-ı Kadim Muharrirleri, Geologya, Antropologya, Coğrafya, Kosmografya, Logiki, Geometri ve Aritmetik dersleriydi. Son üç sınıfta ise bu derslere Türkçe dersi ilave edilmiştir. 1877-1878 öğretim yılına resim, müzik ve jimnastik derslerinin de eğitimine başlanmıştı (Maden, 2011, s. 103-121).

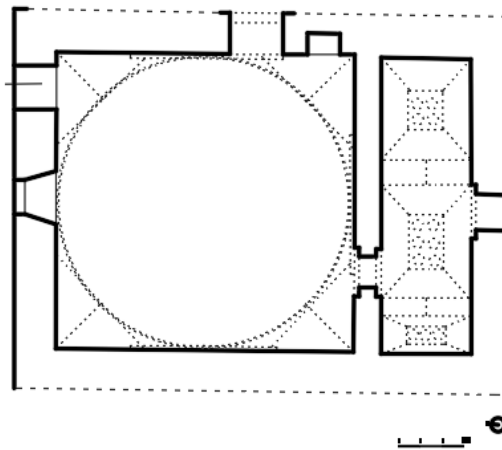
Yoğun bir Rum nüfusu barındıran Ürgüp'e bağlı Sinasos'da cemaat, Yunancayla ilgili konulara daha çok önem vermekteydi. Bu durum esas itibariyle Türkçe konuşan Kapadokya Rumları açısından farklı bir anlam taşıyordu. Öğrencilere Osmanlı Türkçesi öğretilmesi sayesinde, çoğu zaten Türkçe konuşan gençler, bir taraftan daha geniş kapsamlı bir ekonomik ve coğrafi kültürle uyum içinde yaşamaya hazırlanırken diğer taraftan da cemaatleri ile bütünleşmelerini sağlıyordu. Ürgüp'te 1874 yılında cemaatin eğitim veren bir kız okulu ve bir ilkokulu vardı. Rum okulu 2 yıl önce kapanmıştı. 1883'te ise cemaat iki ilkokul ve bir kız okulunun yanı sıra tekrar bir Rum okulu yaptırmıştır (Augustinos, 1997, s. 170). İlk yapım tarihi belli olmayan Ürgüp Rum mektebi, Kaptanoğlu Mahallesi'nde 1912 yılında yeniden inşa edilen dört sınıfı rüşdi, üç sınıfı ise ibtidai, olmak üzere 400 kadar öğrenciye sahipti. 1913-1914 tarihli salnameye göre ise Ürgüp kazasında 1891-1892 tarihinde inşa edilmiş olan Rum erkek ibtidai ve rüşdi mekteplerinde 575 kadar Rum öğrenci, kız ibtidai mektebinde ise 150 öğrenci kaydedilmekteydi. Protestan mektebinde ise 20 kız 20 erkek, toplam 40 öğrenci bulunmaktaydı. Rum Mekteplerinin ihtiyaçlarının karşılanması, İhtiyar Heyeti, Mütevelli heyet ve bu okullara maddi yardım da bulunan esnaf tarafından karşılanıyordu. Ürgüp'teki Rum mekteplerinin bütçe açığını kapatmak için 1902 yılında, Odeon tiyatrosunda bir piyes düzenlenmişti.

Birinci Dünya Savaşı, okullardaki eğitimi ve Rumların imar faaliyetlerini sekteye uğratmıştı. Savaş sonrası ise yapılan mübadele ile gayrimüslimlerden kalan bölgedeki mektepler atıl bir durumda kalmıştır (Maden, 2011, s. 105).

2.2.6 Ürgüp'ün Su Yapıları

Ürgüp Eski Hamam

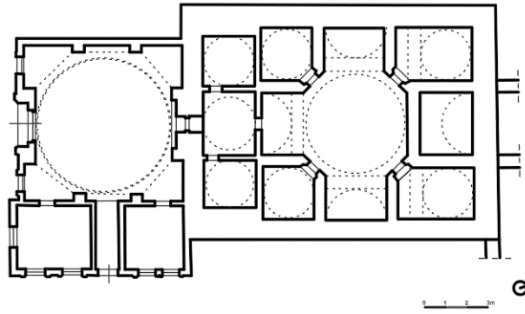
Yapı, Ürgüp merkez Kayakapı Mahallesinde bulunmaktadır. Mahalle bir dönem afet bölgesi ilan edilip boşaltılmıştır. Bu dönemde hamam yapısı çeşitli bozulmalara uğramıştır. Günümüzde kullanılmayan yapının, kitabesi bulunmadığından yapım tarihi net değildir. Yapının plan özelliklerine göre 18. yüzyıla tarihlemek mümkündür. Yapım malzemesi olarak kesme tuf taşı kullanılmıştır. Hamamın soyunmalık bölümüne güneye bakan cephedeki açıklıktan girilmektedir. Hamam kare biçimli bir soyunmalık, üzeri tekne tonozla örtülü üç bölümden oluşan ılıklik bölümünden oluşur. Sıcaklık bölümü bugün harap durumda olup, yapı izlerinden, tek birimden oluşan kubbe ile örtülü olduğu anlaşılır (Eravşar, 1993, s. 132) (Resim 36).

Resim 36: Ürgüp Eski Hamam Planı, (Eravşar, 1993, s. 132)

Ürgüp Şehir (Belediye) Hamam

Yapı, Ürgüp merkez İstiklal Caddesi üzerinde bulunmaktadır. 1900’ de Ürgüplü Rumların inşa ettiği hamam günümüzde ayaktaadır. Hamamın kapısında Karamanlıca ve Rumca iki yazıt kazınmış olan bir kitabe vardır. Karamanlıca kitabesine göre, 1900 yılında yapılmış, 1902 yılında işletmeye açılmıştır (Balta, 2010, s. 87) (Resim 37).

Resim 37: Mübadeleden Önce Rum Hamamı, 1924, (Balta, 2010, s. 87)

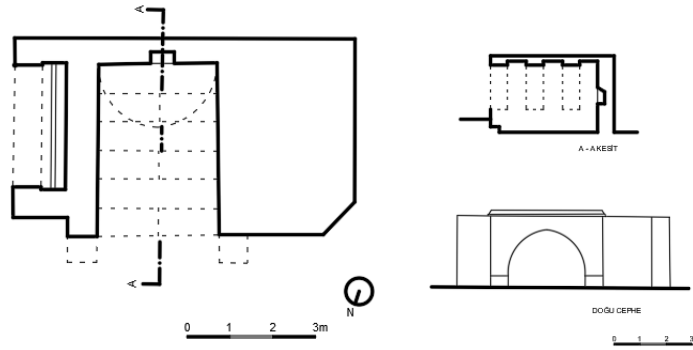
Yapım malzemesi olarak düzgün kesme taş kullanılmıştır. Hamamın güneydoğu cephesinde yer alan portal, dışa doğru taşkınlik yapmaktadır. Kapının üzerinde oval biçimli bir tepe penceresi yer almaktadır. Girişte yer alan bir koridorla hamamın soyunmalık bölümüne geçilmektedir. Soyunmalık bölümü kare planlı olup, üzeri kubbe ile örtülü olup buradan ılıklik kısmına geçilmektedir. Ilıklık kısmı, üzeri kubbe ile örtülü eşit büyüklükte üç birimden oluşmaktadır. Ilıklık bölümünde aydınlatma, kubbeye açılan ışık gözleriyle sağlanmıştır. Ilıklık bölümünden hamamın sıcaklık bölümüne geçilmektedir. Hamamın sıcaklık bölümü, dört eyvanlı, köşe hücreli plan tipindedir. Orta kısımda sekizgen göbek taşı bulunmaktadır. Üst örtü olarak çokgen taban alanı üzerine oturtulmuş kubbe kullanılmıştır. Aydınlatma elemanı olarak, kubbede açılmış ışık gözleri kullanılmıştır. Hamamın su deposu, Türk Hamamlarından farklı olarak sıcaklık eyvanı içinde çözülmüştür. Su deposunun devamında kaya mekân içerisinde bulunan külhan kısmı bulunmaktadır. Hamamın cephe düzenlemesinde Barok ve Neoklasik üslup etkileri görülmektedir (Eravşar, 1993, s. 135) (Resim 38).

Resim 38: Rum Hamamı, Günümüz

Ürgüp Yunak Çeşmesi

Yapı, Ürgüp merkez Yunak Mahallesi, Yunak Cami'nin güneyinde yer alır. Çeşme, Damat İbrahim Paşa'nın Ürgüp'te yaptırdığı on çeşmeden biridir. Yapı malzemesi olarak kesme taş kullanılmıştır. Çeşme, su deposu ve çamaşır yıkama yerinden oluşur. Yapı, iki sokağın kesişiminin de yer aldığı için meydan çeşmesi olarak nitelendirilebilir (Aydın R. , 2018, s. 733) (Resim 39).

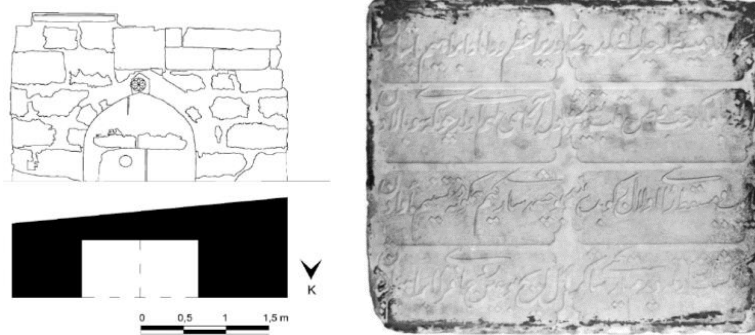

Resim 39: Ürgüp Yunak Çeşmesi Planı, Kesit ve Görünüş, (Aydın R. , 2018, s. 733)

Esat Ağa Mahallesi Çeşmesi

Yapı, Ürgüp merkez Kayakapı Mahallesi, Esat Ağa Konağı'nın yakınında yer alır. Çeşmenin üzerinde yer alan kitabe yeri boştur, kitabe günümüzde Ürgüp müzesinde yer almaktadır. Bilgilere göre, Damat İbrahim Paşa tarafından, 1720-1721 yılında

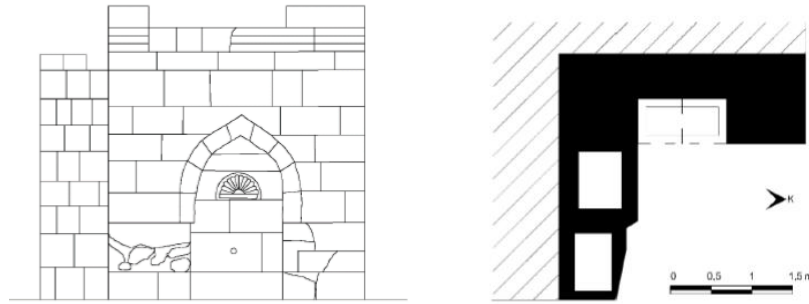
yaptırılmıştır. Yapı malzemesi olarak kesme taş kullanılmıştır. Tek cepheli ve tek kemerli çeşme, yığma ayaklar üzerine oturmaktadır (Aydın R. , 2018, s. 736) (Resim 40).

Resim 40: Esat Ağa Mahallesi Çeşmesi Planı ve Ön Cephesi ve Ürgüp Müzesindeki Kitabesi, (Aydın R. , 2018, s. 736)

Davut Ağa Mahallesi Çeşmesi

Yapı, Ürgüp merkez Kayakapı Mahallesi, Davut Ağa sokağında yakınında yer alır. Çeşmenin üzerinde yer alan kitabe yeri boştur, bu nedenle inşa tarihi net değildir. Ahmet Refik'in verdiği bilgilere göre, bu çeşme de Damat İbrahim Paşa tarafından 1720-1721 yılında yaptırılmıştır. Yapı malzemesi olarak kesme taş kullanılmıştır. Tek cepheli ve tek kemerli çeşme, yığma ayaklar üzerine oturmaktadır (Altınay, 2005, s. 160) (Resim 41).

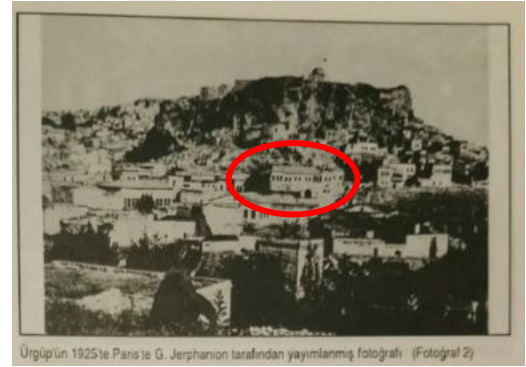
Resim 41: Davut Ağa Mahallesi Çeşmesi Planı ve Ön Cephesi, (Aydın R., 2018, s. 737)

2.2.7 Ürgüp'ün Tarihi Hanları

Han yapıları; Ürgüp' ün şehircilik, nüfus, ticaret, etnik yapı, toplumsal ve kültürel durumları hakkında bilgi vermektedir Tarihsel süreç incelendiğinde Ürgüp'te çok sayıda 'Han' yapısı varlığından söz edilebilir. Sözlü tarih verilerinden elde edilen bilgileri bölgede araştırma yapan Mustafa Kaya kaleme almıştır. Ürgüp'ün Anadolu' da birinci derecede ticaret ve ordu yollarının üzerinde bulunmaktadır.

Özellikle Suriye kervan yollarının Haçlı Seferleri nedeniyle tehlikeye düşmesi, 13.yüzyılın başlarında Anadolu'yu en önemli ticaret merkezi konumuna getirmiş ve bölge Moğol istilasına kadar bu önemini korumuştur. Ürgüp eski hanları incelendiğinde; bunlardan dört tanesinin günümüzde ayakta kaldığı ve bu hanların 19.-20. yüzyıla tarihlendiği biliniyor. Ürgüp hanları incelendiğinde; çarşı merkezindeki büyük hanlar, büyük hanların yakınında oluşan küçük hanlar, kervansaraylar, konakların ve büyük eşraf evlerinin konuk odaları ve hayvan ahırları şeklinde sıralanabilir. Bu han yapıları Türk ve Rum dükkanlarının birleştiği alanda, Cumhuriyet Meydanı'nın da bulunmaktadır (Kaya, 1997, s. 14-16).

Millet Hanı: Araştırmacı Kaya, Millet Hanının isminin Rumlar gittikten sonra konulmuş olabileceğini düşünüyor. Bu yapının tahminen 1920-21 yılında yıkılarak yerine yeni bir han yapılmıştır. Yeni han ile ilgili verilen sözlü bilgilerde; üç kemerli divanhanesi ve dört ön cephe odası bulunmaktadır. Millet Hanının mülkiyet hakkı Aziz Yuannis vakfının (Büyük Kilise) 'de olduğu biliniyor. Mübadele sonrasında bir muhacir tarafından alınan hanın mülkiyeti sonraki dönemde Şüküroğullarına devredilmiştir. 1937-1939 yıllarında hanı yıkarak yerine günümüzdeki yapı yapılmıştır (Kaya, 1997, s. 15) (Resim 42-43).

Resim 42: 1918 yılı, Millet Hanı, Ürgüp Çarşı, (Kaya, 1997, s. 15)

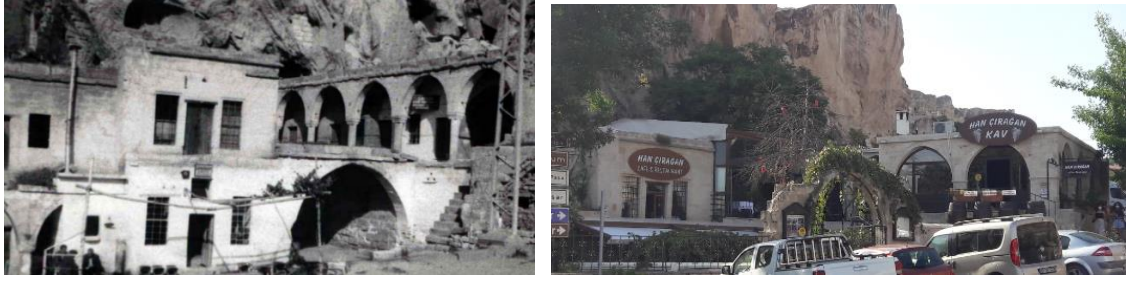

Resim 43: Han Yapıları- Günümüz

Memiş Ağanın Han: 1987-88 senelerine kadar sağlam olduğu bilinen han yapısının, günümüzde ayakta kalan odalarının kalıntıları bulunmaktadır. Hanın üst katında 8 oda, alt katta ise 2 ahır ve kapının sağında ise kahvehanesi vardır. Bina bir dönem PTT olarak da kullanılmıştır (Kaya, 1997, s. 15).

Sevgi Aktüre'nin han yapıları ile ilgili, 'Açık pazarların en işlek olanları büyük kentlerde değil, kasabalarda olanlardır.' sözü kasabalardaki canlı ticaretin bilimsel bir saptamasıdır (Aktüre, 1978, s. 56). Ürgüp'te özellikle büyük hanların Rumların olması onların daha yerleşik ve İstanbul, Avrupa, İzmir ile ilişkileri de hanların ticari yönünü vurguluyor. Han sahiplerinin evlerinin de gösterişli olması iyi gelir düzeyine sahip olduklarını gösterir. Sözlü verilerden, bu hanlara develerle boya, iplik, şeker, gaz, kadife kumaş, kahve ve buğday geldiği, Ürgüp'ten de ayakkabı, iç çamaşırı, kuru üzüm, pekmez, deri, kurutulmuş meyve, bürüncek astar, altın ve buğday götürdükleri biliniyor. Bu ticarete kervanlar malı satacakları yere ulaşmadan konaklama yerlerinde mal satışını veya takası daha fazla tercih ettiği biliniyor (Kaya, 1997, s. 16).

Çukur Han: Kuzey ve doğu cephesi onarılan hanın, Ürgüp'ün en büyük han yapısı olduğu ve 10 odasının var olduğu biliniyor. Yapı, iki katlı ve kemerli revaklardan oluşmaktadır. İki kapısı bulunmaktadır. Günümüzde Han Çırağan Restoranı olarak kullanılmaktadır (Kaya, 1997, s. 16) (Resim 44).

Resim 44: 1950 Çukur Han (Asım Durusu Arşivi) ve Günümüz Görşeli

İshakların (Böcüoğlunun) Han: Ürgüp Rumlarından İshakların, mübadele sonrasında ise 'Böceklerin Han' olarak adlandırılmış. 1952 yılında Temenni tepesinden kaya düşmesi ile hanın arka kısmında bulunan ahır, depo ve çay ocağı bölümü yıkılmıştır. Diğer hanlardan ayrılan en önemli özelliği, çok hareketli bir mal ithali, dağıtımını yapmasıdır. Sahibinin Rum olması, Avrupa'nın kaliteli sanayi ürünlerinin getirilip dağıtıldığı yer olduğunu gösterir. Kuzey cephede buğday ve un ambarları, en az 19 odası, 1 kahvehanesi, 2 ahır vardır. Bu han yapılarının dışında; Gaferoğlunun Hanı, Dolapoğlu'nun Hanı, Güllü Mustafa Efendi'nin Hanı, Paççının Han, Filikin Han, Soytarioğlu Hanı, Dağıstanlı Han, Dutlu Han, Kavaklı Han, Akıllıoğlu Hanı gibi çok sayıda günümüze ulaşmayan han yapıları bulunmaktadır (Kaya, 1997, s. 16).

3 BÖLÜM

GAYRİMÜSLİM HAKLARI VE MÜBADELE SÜRECİ

Gayrimüslimlerin arkalarında bıraktıkları kültür mirası incelenirken, dini, ticari, eğitim, sosyal, kültürel faaliyetleri ve hakları, kentle ilişkileri bağlamında ele alınmıştır.

3.1 GAYRİMÜSLİM HAKLARI VE KENTLE İLİŞKİLERİ

İslam kamu hukukunda halk, vatandaşlık hak ve ödevi olan Müslümanlar ile siyasal hakları ve tabi oldukları hukuk kuralları açısından Müslümanlardan farklı olan zimmîler olarak iki ana gruba ayrılmıştır. Zimmîler, zimmet adı verilen bir anlaşmaya dayanarak İslam devleti tarafından korunan toplulukları oluştururlar. Zimmîlerin uluslarına göre ayrımı 19. yüzyılın ortalarına kadar söz konusu olmamıştır. Bu guruplar, Osmanlı egemenliğinde, kendilerine verilen özerklik sayesinde kendi, din, hukuk ve geleneklerini, eğitim sistemlerini sürdürürler. Zimmîler, Osmanlı Egemenliği altında, mezhep ya da dinlerine göre gruplandırılmış ve bu guruplara da 'millet' adı verilmiştir. Yani Osmanlı Devleti'nde, 'Millet', dini topluluklara verilen isimdir. Osmanlı Devleti'nde Yahudi, Rum ve Ermeni milletleri vardır. Yönetici sınıf olan Türkler, Arnavutlar ve Araplar gibi Müslümandırlar. Müslüman olan bu guruplar kendilerini 'Osmanlı' olarak adlandırmışlardır (Bozkurt, 1989, s. 9-10).

19.yüzyıla kadar millet sistemi içerisinde devletin kendilerine tanıdığı haklardan yararlanan gayrimüslimler, Osmanlı yönetimi altında rahat bir hayat sürmüşlerdir. Fakat, 19. yüzyılın başlarından itibaren farklı nedenlerle Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ile, Osmanlı'yı bölmek isteyen yabancı devletler, ülke içindeki gayrimüslimleri kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmışlardır. Fransız İhtilali ile tüm dünyaya yayılan 'milliyetçilik' akımı özellikle gayrimüslimler bakımından Osmanlı Devleti'ni olumsuz etkilemiştir. Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun 3 Kasım 1839'da kabul edilmesi ile, Müslümanlar ve Gayrimüslimlerin haklar bakımından 'eşitliği' ilkesini söz konusu olmuştur. Böylece din esasına dayalı millet sistemi yerine, kozmopolit bir 'Osmanlılık' fikri benimsenmiş ve millet anlayışı terk edilmiştir. Yeni bir statü kazanan gayrimüslimler, Müslümanlara sağlanan haklardan yararlanmışlardır.

Kazandıkları hakların yanısıra askerlikten de muaf olmaları, gayrimüslimlerin eğitim ve ticaret alanında kendilerini daha da geliştirme fırsatı kazanmışlardır. Böylece ayrıcalıklı ve üstün bir statüye kavuşmuşlardır. Tanzimat fermanı ile yapılan düzenlemeler ve verilen yeni haklar bu konudaki tartışmaları bitirmemiştir. Bu kapsamda, Babıali'de, 18 Şubat 1856'da okunan Islahat Fermanı yürürlüğe girmiştir. Tanzimat Fermanında kabul edilen hükümlere ek olarak, gayrimüslimlerin devlet hizmetinde ve idaresinde söz sahibi olmaları ve sadece Müslümanlarla değil, kendi cemaatlerinin yönetiminde de din adamları ile eşit kılınmışlardır (Güler, 2000, s. 25).

1856 Islahat Fermanı, 1858 Arazi Kanunu ve 1867 Taşınmaza Tasarruf hakkı veren kanunlar ile, 19. yüzyıldan itibaren ülkedeki gayrimüslimler, ekonomik gelişmişlikleriyle koşut olarak Anadolu kentlerinde dikkat çekici boyutlarda konut yaptırma etkinliğinde bulunmuşlardır. Gayrimüslimlerin yoğun olduğu Kapadokya Bölgesinde de bu tarihten sonra yoğun bir yığma kagir konut inşası görülmektedir (Yerasimos, 1977, s. 104). Tanzimat'tan önce alınan arşiv kayıtlarına göre, gayrimüslimlerin yaşadıkları evler konusunda çeşitli kısıtlamalar bulunmaktadır. Gayrimüslim meskenlerinin üç açıdan sıkı denetim altında olduğu görülür. Bunlar, evlerin boyları, evlerin Müslümanlarında oturduğu mahalledeki konumları ve bir mahalledeki gayrimüslim nüfusun Müslüman nüfusa oranı. Zimmi statüsünde ele alındığı bilinen gayrimüslim evlerinin, Müslümanların oturduğu evlerden daha alçak olması gerekmektedir. Bu konudaki fetvaların temelinde iki sebebin varlığı biliniyor. Birincisi Müslüman toplumda en yüksek noktanın caminin olması gerekliliği, ikincisi ev boylarındaki farkların aslında sosyal farklılıkları yansıtır, gayrimüslimlere sosyal alanda daha alt düzeyde olduklarını hatırlatmaktır. Evlerin boyları ile ilgili olarak 18.yüzyılda verilen hükümde, gayrimüslimlerin sahip olacağı evlerin boyları 9 zira (6.75-8.10 m) olarak tesbir edilirken, Müslüman evlerinin boyları 12 zira olarak belirlenmiştir. 19. yüzyılda verilen diğer hükümde ise boyların değiştiğini, gayrimüslimlerininkinin 10 zira, Müslümanların ise 12 zira olduğu görülür. Gayrimüslim evleri hakkındaki diğer iki kısıtlamada ise, eğer bir mahalledeki gayrimüslimlerin sayısı Müslümanların sayısını, dolayısıyla da camiye katılımı azaltıyorsa, gayrimüslimler evlerini Müslümanlara satıp mahalleyi terk etmeleri gerekmektedir. Gayrimüslimlerin evleri kesinlikle mahalledeki cami ya da mescidin yakınında olmamalıdır (Emirlioğlu, 2000, s. 78).

Genellikle şehrin kenar semtlerinde yaşayan gayrimüslimler, Ermeni, Rum, Yahudi mahallelerinde gruplar halinde yaşardı. Şehirde kendi mahallelerinde, kırsal kesimde ise kendi köylerinde yaşayan gayrimüslimlerin, Müslümanlar tarafından kutsal sayılan bazı bölgelere yerleşmeleri ise fermanla yasaklanmıştı (Bozkurt, 1989, s. 18).

Gayrimüslim halkın yerleşimdeki ticari faaliyetleri incelendiğinde; 17. ve 18. yüzyıllarda Anadolu'da ticaretin genellikle Müslüman Türklerin elinde olduğu biliniyor. Türk tüccarlar 19.yüzyıl başlarında iç ticaretteki üstünlüklerini korurken, Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi ile birlikte ortaya çıkan işlenmiş yabancı malların ülke pazarına girmesi ve yenilik hareketleri ile Rum tüccarlar ticarete üstün duruma gelmişlerdir. Avrupa'dan gelen malların Anadolu'ya gelmesi ile önceli dönemde taşımacılık işlevini yapan Rum'lar, Osmanlı Devleti'nde yaşayan diğer Rumları da ticaret alanına çekmişlerdir (Aktüre, 1978, s. 64). Gayrimüslimlerden oluşan bu tüccar zümresi, hizmet ettikleri yabancı devletlerden himaye statüsü alınca, servet biriktirip toplum içinde oldukça güçlü ve ayrıcalıklı bir konuma geçmişlerdir (Arel, 1982, s. 18). Kurdukları bağlantılardan ve beraberinde getirdikleri iyi yaşam olanaklarından faydalanan birçok Rum ailesi ekonomik olarak zenginleşmeye başlamış, 19.yüzyıl bitiminde ise Anadolu'daki Rum varlığı bir milyonun üzerinde bir insan topluluğuna yükselmiştir (Augustinos, 1997, s. 28). Rumlar Anadolu'da, çiftçi, tüccar ve küçük esnaf olarak çalışmışlardır. Büyük şehirlerde ise bankacı, gemici, demir yollarında işçi, fabrikatör, tüccar ve özel mülkiyet sahibi kişilerdi. Rumlar arasında görülen diğer meslekler, dericilik, avukatlık, doktorluk, bakkallık, yapıcılık, mobilyacılık, boyacılık, eczacılık, kasaplık, şimendifer ustalığı, vapur kaptanlığıydı (Güler, 2000, s. 172).

Nevşehir yöresine bakıldığında, iklim koşullarının uygun olmadığı, işlenebilir toprakların sınırlı ve oldukça düşük kalitede olduğu için tarım çiftçilik ve şarap bağcılığı ile sınırlıydı. Yörenin çoğu sakini geçimlerini manav olarak sağlayabilecekleri başkente göçmeyi yeğlerken, geride kalanlar esas itibari ile yerel tüketime yönelik malların ithalini ve deri, boya, boya kökü gibi yerli ürünlerin ihracını içeren küçük ticari faaliyetlerle uğraşıyordu. Ayrıca terzi, demirci, taş yontucu ve ayakkabıcı olarak çalışanlarda vardı (Augustinos,

1997, s. 80). Güler'in Ali Cevad'dan⁴ aktardıklarına göre, Nevşehir Rumları, '*Ahalisi alelekser Rum ve ticaretle meşgul olarak, servet-i mahalliyesi sair beledana kıyas etmeyecek derecededir. Çarşı ve pazarları dahi mükemmeldir.*' (Güler, 2000, s. 145).

Rumlar kendilerini ticarete adanarak ve böylece maddi refaha erişerek eğitimi yaydılar. Zenginleştikçe soydaşlarının aydınlanması için daha fazla çaba gösterdiler. Rumlar mukim oldukları bütün merkezlerde, şehir ve büyük köylerde okullar kuruyor ve çocuklarını Avrupalı metotlarda yetiştiriyorlardı (Stathis, 1999, s. 64). İş arayan genç erkeklerin taşradan şehre sürekli akışları söz konusuydu. Genellikle bekar olan bu erkekler ailelerinden her seferinde yıllarca ayrılıyorlar, lonca üyesi akrabalarını ya da hemşerilerini bularak, bu usta esnafların yanlarında çırak olarak çalışmaya başlıyorlardı. Usta bir zanaatkar ya da esnaf, zamanı geldiğinde mesleğini, işi artık öğrenmiş olan bir akrabasına ya da hemşerisine devretmekteydi. Bu şekilde loncalar, Rumlar arasında ekonomik olduğu kadar toplumsal devamlılığın da sürmesini sağlamıştır. Buna en güzel örnek, Ürgüp yerleşimi, Sinasos kasabasında erkeklerin kuşaklar boyunca yaşamlarını kazanmak amacıyla başkente göç etmeleri olmuştur. 19. yüzyılda, Sinasos'un ve iç kısımlardaki diğer kasabalar ile köylerin erkekleri, yolculuklarında dönüşümlü bir model izliyordu. Güz hasadı yapılır yapılmaz evlerinden ayrılıp, İstanbul, İzmir, Antalya gibi büyük şehirlere giderlerdi. Keten tohumu ve susam yağı çıkararak pres makinaları işleterek, sömürge malları, bakkaliye malzemeleri ve kumaş satarak geçiniyorlardı. Sinasos'daki Rumlar, bu şekilde iş arama hedefiyle uzun süreler için büyük şehirlere yolculuğa çıkıyorken, Ürgüp yerleşimindeki Rumlar yaşamlarını yerel tüccar olarak ya da duvarcılık gibi işler kurarak kazanıyorlardı (Augustinos, 1997, s. 268).

Evangelia Balta'nın Pikoğlu- Hacıefthimiadis'ten aktardığına göre; "*Ürgüplü Rumlar İstanbul'a çalışmaya giderlerdi. Çocuklar, ilkokuldan mezun olup 15-16 yaşlarına gelince gurbete çıkardı. 5-10 yıl sonra evlilik yaşları gelince geri dönerlerdi. Bazıları evlenip tekrar İstanbul'a dönüyor, bazıları da Ürgüp'te kalıp kendi işlerini kuruyorlardı. İstanbul'da gurbete çıkanların çoğu işlerinde başarılı olup zenginleşiyordu. Lokanta ya da bakkal dükkânı işletiyor, sarraflık yapıyorlardı. Sarraflar, bankacılık işlemleriyle de uğraşırlardı. Bazıları da kayıkçılık işiyle uğraşıyordu. Ürgüp mezarlığındaki kilisenin*

⁴ Memâlik-i Osmaniyye'nin Tarih ve Coğrafya Lügati, 1895. Ansiklopedik türde, dört cilt olarak hazırlanan yapıtta Ali Cevad, o dönemde Osmanlı devletini oluşturan vilayet, sancak gibi idari birimleri, şehir ve bazı kasaba yerleşmelerini, önemli ada, akarsu, göl, deniz, körfez ve dağ gibi çeşitli coğrafi unsurları ele almıştır.

avlusunda, üzerinde kayıklar kazınmış mezar taşları bulunuyordu.” Hacı Vasilis Pikoğlu (1951)- Efstathios Hacıefthimiadis (1951) (Balta, 2010, s. 81). “Ürgüp çarşıda, Rum ve Türk dükkanları komşudur. Temettüat kayıtlarına göre, Ürgüp’te 211’i Türklere, 230’u Rumlara ait 441 dükkân vardı. Kira ve kazançlarına göre Rum dükkanlarının vergilerini tespit etmek üzere; kaymakamlık, belediye ve ticaret derneği Rumlar arasından bir komite seçerdi.” Efstathios Hacıefthimiadis (1951) (Balta, 2010, s. 56).

Ürgüp yerleşimi sahip olduğu canlı ticaret hayatı ve hareketliliğin sonucunda bölge için önemli bir Pazar yeri haline gelmiştir. Halkın ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri sunan bu grubun içerisinde Rum sarraflar da yer almaktaydı. Mübadele öncesinde bölgede tanınan iki Rum sarraf, Hacı Vasilis Pikoğlu ve Eftimios Sofulis idi. Bu sarraflar İstanbul ve Kayseri’de yaptırdıkları altın mücevheratı Ürgüp’te satışa sunmaktaydı. Ayrıca büyük tüccarlar faizle para vererek tefecilik yapmaktaydılar. Ürgüp’ün büyük tefecileri arasında Yoakeim Mupaatoğlu, Pantazidis kardeşler ve Hacı Eftimiadis İsaakidis yer almaktaydı (Aydın S. , 2004, s. 4).

Ürgüp’teki Rum okulları hakkında Evangelia Balta’nın Angelidis’te aktardığına göre (1957) ‘Ürgüp’ün ana dilinin Türkçe olmasına karşın, çeşitli ilkokulda okuyan çocuklar Rumca öğrenirdi. Kaptanoğlu’nun Kız Okulu, muazzam bahçesi ve havadar, güneş görür çardağıyla, Ürgüp’ün en büyük binasıydı. Burası Ortodoksların gurur kaynağıdır. Ayios Vasilios Kilisesi’nin avlusunun güney tarafında bulunan Erkek Okulu daha küçüktür. Aynı avlunun kuzey tarafında ikinci bir anaokulu vardır...” (Balta, 2010, s. 45) (Resim 45).

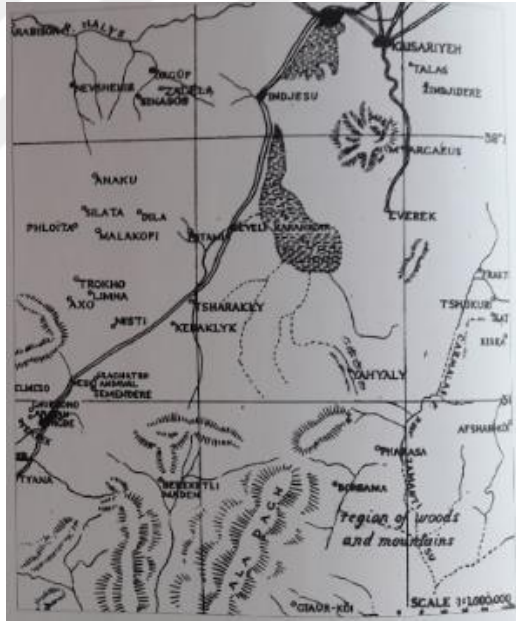
Resim 45: Ayios Vasilios Kilisesi Yıkıntıları Yanındaki Günümüze Ulaşmayan Okul Binası, (Balta, 2010, s. 103)

Rum okullarının finansmanına ayrılmış cemaatlerde eğitimle ilgili konular üç tip yetkili kurum tarafından hallediliyordu. Resmi anlamda ihtiyar heyeti olarak örgütlenmiş ileri gelenler, belirli maliye, mukavele ve inşa meselelerinde söz haklarını kullanarak, cemaatin belli başlı çıkarlarının korunmasını gözetlemekteydiler. Okulun bakımı ve öğrenci kayıtlarının yapılması gibi genel idari işler ise bir heyete bırakılmıştı. Bu iki grupta da bağlantısı bulunan eğitim cemiyetlerine gelince, bunlar okulların mali giderlerinin karşılanması için girişimlerde bulunuyor ve idari konularda da belli ölçüde nüfuzlarını kullanıyorlardı (Augustinos, 1997, s. 291).

Tarihe bakıldığında, gayrimüslimlerin dini faaliyetleri, İstanbul'un fethinden sonra, burada yaşayan Katolik ve Rum Ortodoks tebaaya dini bakımdan bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Bununla birlikte yeni kilise yapımı ve çan çalınması yasaklanmışken, var olan kiliseler ise korunmuştur. 18. yüzyıla gelindiğinde değişen siyasal ortamda Batılı devletler Osmanlı'nın iç işlerine müdahale etmeye başlamışlardır. 1774 tarihinde I. Abdülhamit (1774-1789) döneminde imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması ile Ruslar, Osmanlı Devleti'nde yaşayan Ortodoks halkın himayelerini üstlenmiştir. 1779 tarihinde imzalanan Aynalı Kavak Antlaşması ile de Hristiyanların dini icratlerine engel olunmaması ve eski kiliselerin tamir olmasına engel olunmaması, yeniden kilise yapılması gibi maddeler kabul edilmiştir. Gayrimüslimlerin sahip olduğu yeni haklar Tanzimat ve Islahat Fermanları ile de genişletilmiştir. Bu dönemde Anadolu'nun büyük bir bölümünde, Ortodoks Rum ve Ermeniler tarafından yapılmış kilise yapıları bulunmaktadır (Pekak, 2009, s. 183). 20.yüzyılın başlarına gelindiğinde ise, bütün gayrimüslim unsurlar, yeni ibadethane, okul, hastane vb. binalar inşa ederek ve mevcut binaları ise onarabilmekteydiler. Konuyla ilgili fermanlar incelendiğinde, depremden hasar gören, farklı sebeplerle harap olan ve yanan kiliselerin onarımına izin verildiği görülmektedir (Güler, 2000, s. 62).

3.2 ÜRGÜP YERLEŞİMİ VE MÜBADELE SÜRECİ

Arapça “Bedel” kelimesinden türemiş olan mübadele sözcüğü karşılıklı yapılan bir değişim-etkileşimi ifade etmektedir. Lozan Antlaşması'nın 1923 yılında imzalanmasıyla, Anadolu'dan Yunanistan'a 1,5 milyon Yunanlı ve Yunanistan'dan Anadolu'ya ise yaklaşık 650 bin Türk zorunlu göçe tabi tutulmuşlardır. Bu süreçte yaklaşık 2 milyon insan yaşadığı yerlerden kopararak farklı yerlerde yaşamaya mecbur bırakılmışlardır. Tarihteki bu zorunlu ve kitlesel göçe ‘mübadele’ adı verilmiştir (Aytaş, 2011, s. 292). Nevşehir merkez ve merkeze bağlı köy ve kasabalarda yaşayan Gayrimüslim halk yerlerinden edilmiştir.⁵ Aynı şekilde Yunanistan'ın Kuzey Bölgesinde (Kastorya, Kozana ve Kayalar) yaşayan Türk halk zorunlu göç ile mübadele öncesi Gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı, Mustafapaşa, Ürgüp, Cemil köyü, Gülşehir, Derinkuyu, Kaymaklı, Til Köyü ve Nevşehir merkeze iskân edilmişlerdir ⁶ (Resim 46).

Resim 46: Türkiye Haritası, Kapadokya ve Kapadokya'nın Rum Köyleri, (Balta, 2010, s. 6)

⁵ (Aytaş, Nevşehir Mübadil Kültürü, 2011). 292. Papa Georgigias Cemiyeti tarafından 1912 yılında yayımlanan Anadolu'da yaşayan Rumlara ait, fenni, edip, ilahi, musavver salnameye göre Nevşehir ve civarında yaklaşık 18000 Rum'un yaşadığı belirtilmiştir.

⁶ (Aytaş, Nevşehir Mübadil Kültürü, 2011). 293. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi bilgilerine göre, gelenler listesinde sadece Kastorya İlinden 25.000 Müslüman Türk'ün mübadele ile Anadolu'ya göç ettiği belirtilmektedir.

Mübadele süreci ve sonrasında insanlar derin acılar yaşamış ve büyük zorluklar çekmişlerdir. Yaşadıkları yerlerden koparılan bu insanlar umutlarını, mezarlarını, evlerini geride bırakmışlardır (Aytaş, 2018, s. 35). Yunanistan'dan Haziran 1924 tarihinde yol çıkan Türkler, yaya, at sırtında, trenle, vapurla aylarca süren güçlüklerle Eylül ayında Nevşehir'e varabilmişlerdir. Geldiklerinde nüfuslarının üçte biri ya hastalıktan hayatlarını kaybetmiş ya da kaybolmuşlardı. Geldiklerinde dil bilmemeleri ve Rumlardan kalan mal-mülklerin mübadillere verilmesi yerli halkta tepki yaratmış, yerli halk ve mübadiller arasında aşılmaz duvarlar örülmüştü (Aytaş, 2011, s. 294).

Evangelia Balta'nın Hacıefthimiadis'ten aktardığına göre; *"Eylül ayında yapılacak olan nüfus mübadelesi için, Rum'ların mal varlıklarını belirlemek üzere bir komisyon kurulması kararlaştırıldı. Mayıs ayında toplanan ve beş kişiden oluşan bu komisyon, Rum vatandaşların tapu belgelerini kontrol ederek, gayrimenkullerini kaydediyordu. Eylül ayında gruplar halinde başlayan uzun ve zahmetli mübadele yolculuğu, Ulukışla, Mersin Limanı ve Pire güzergahında yapılıyordu. Rumlar Pire Limanından çeşitli yerlere dağıtılıyordu."* Efstathios Hacıefthimiadis (1959) (Balta, 2010, s. 20).

Anadolu'dan Yunanistan'a göç eden Rum'lar, kültürel ve sanatsal değerlerini korumak için, dernek-vakıflar, araştırma merkezleri kurmuşlar ve çeşitli etkinlikler düzenlemişlerdir. Anadolu'dan göç edenler, kültürlerini, sanatlarını, folklorik değerlerini ve bilgi birikimlerini beraberlerinde taşıyarak orada yaşatmışlardır (Aytaş, 2018, s. 50). Mübadele sonrası Yunanistan'da Neo Prokopi adını alan Ahmet Ağa'daki Noel- Baker çiftliğinde 1925 yılında 1.000 dönüm arazi kamulaştırılmış ve bölgeye 220 aile yerleştirilmiştir. Ailelere yetecek toprağın olmaması, çadırlarda sürülen yaşam, kötü şartlar çok sayıda ailenin bu bölgeden taşınmasına sebep olmuştur (Balta, 2010, s. 17).

4 BÖLÜM

19. YÜZYIL ÜRGÜP YERLEŞİMİ GAYRİMÜSLİM KONUTLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

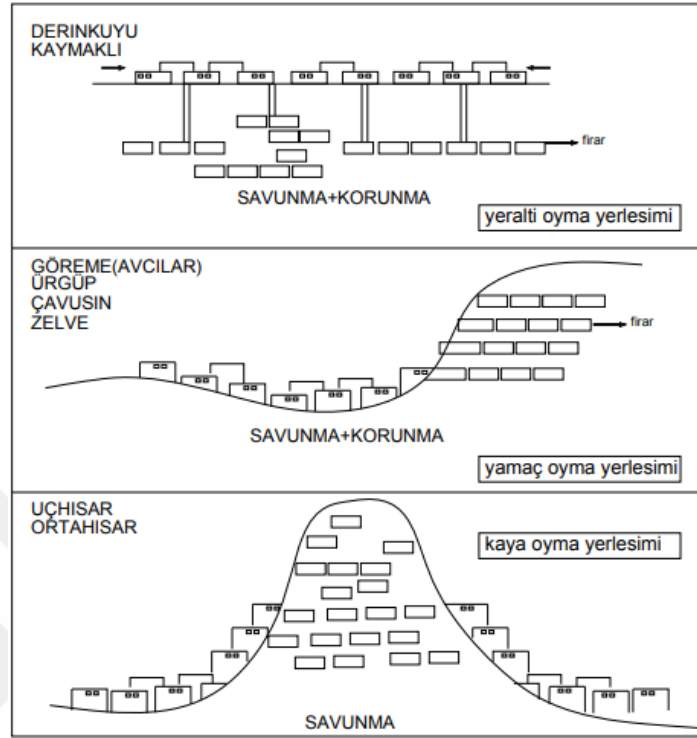
Kapadokya Bölgesi mimari özelliklerinden başlanarak, Ürgüp özelinde çalışma alanının kentsel doku özellikleri anlatılmıştır. Çalışma sınırları içerisinde yer alan gayrimüslim mahalleleri, sokak dokusu, genel olarak konutların plan, cephe, sistem ve bezeme özellikleri ele alınmıştır.

4.1 KAPADOKYA BÖLGESİ MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Kapadokya Bölgesi, Orta Tunç çağından bu yana taş mimarisiyle kendine özgü bir yapı geleneği ve üslubu yaratmıştır (Kuban, 2007, s. 397). Doğan Kuban, Orta Anadolu'da Kayseri ve Niğde ile sınırlanan Kapadokya Bölgesi mimarisinin, Kuzey Suriye ile benzer bir taş mimari özelliğine sahip olduğunu belirtmektedir (Kuban, 1995, s. 48). Nevşehir, Ürgüp, Kayseri, Niğde bölgelerini içine alan ve Hasan dağı ile Erciyes çevresinin volkanik taş malzemesini kullanan Kapadokya Bölgesi mimarisinde Suriye ile çok eski tarihli ticari ve politik ilişkilerde önemli rol oynamıştır. Kapadokya konut mimarisine yapı malzemesinin getirdiği karakter dışında güney ülkeleriyle ilişkiler mimari bezeme alanında etkili olurken, bölgede Hristiyan ustaların yöresel bir taş bezeme üslubu geliştirdikleri de yadsınamaz. Bölgenin karakteristik konutları; Kayseri, Ürgüp, Göreme, Uçhisar gibi kentlerde yoğunlaşmıştır (Kuban, 2007, s. 397).

Kapadokya Bölgesi yapılarını, jeolojik özellikler belirlemiştir. Bölgedeki yerleşimler, tek bir kayaya oyulmuş, yeraltında veya dağlık vadilerin kayalık yamaçları boyunca yapılmaktadır. Kaya oyma işlemi vadi tabanlarını takip ederek alt düzeylere kadar inmiştir. Kaya oyma vadilere inişleri sağlayabilmek için yamaçlara patikalar açılması ve ip merdivenlerin yapılması gibi çeşitli çözümler üretilmiştir (Kalaycı, 2006, s. 65). Bölgede yer alan yerleşim dokularına bakıldığında, tarih boyunca yapılan dinsel amaçlı saldırılar nedeniyle savunma ve korunma amaçlı oluşturulan farklı yerleşim dokuları görülmektedir. Konumlarına göre bu yerleşimlere bakıldığında, düz araziye kurulu yerleşimler (yer altı), vadi yamacına kurulu yerleşimler (yamaç oyma) ve volkanik kaya

eteğine kurulu yerleşimler (kaya oyma) olarak karşımıza çıkmaktadır (Binan, 1985, s. 66) (Resim 47).

Resim 47: Kapadokya Bölgesi Yerleşim Dokusu, (Binan, 1985, s. 66)

4.2 ÜRGÜP YERLEŞİMİ KENTSEL DOKU ÖZELLİKLERİ

Damsa Çayı vadisi üzerine kurulmuş Ürgüp yerleşimi bu akarsu ile iki kısma ayrılmıştır. Damsa Çayı'nın batısında, geleneksel kent dokusunun yoğun olarak görüldüğü ve şehir merkezinin bulunduğu bir alan yer alırken, Damsa Çayı'nın doğusu ise kentin yeni yerleşim alanlarından oluşmaktadır. Şehir merkezinde yönetim binaları (Belediye, Hükümet binası, turizm bilgileri, polis departmanı vb.), kültürel binalar (müze, kütüphane, mevcut terminal) ve sosyal yapı kurumları (Ürgüp Lisesi, sağlık ocağı) bulunmaktadır (Can, 2007, s. 32) (Resim 48).

Resim 48: Ürgüp Çarşısı, 11.10.2019.

Ürgüp'te ulaşımın ana aksını Ürgüp'ü Nevşehir'e bağlayan Tevfik Fikret Caddesi ile İstiklal Caddesi oluşturmaktadır. Tevfik Fikret Caddesi şehrin çıkış yönünde, İstiklal Caddesi ise kente giriş yönünde yer alıp, geleneksel dokunun içerisinde geçmektedirler. Ürgüp'ün geleneksel yerleşimini "Esbelli Kayası" ve "Temenni Tepesi" ile güneye doğru gelişen alan kapsamaktadır. Bu mekanlar tüf kayaya oyulmuş amorf şekilli boşluklar ve önüne eklenen büyük kesme taş bloklarından oluşur (Can, 2007, s. 32) (Resim 49).

Resim 49: Kaya Oyma Amorf Şekilli Mekanlar, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

Ürgüp'te yeni gelişen bölgelerin kent biçimi ızgara (gridal) kent sistemini yansıtırken, çalışma alanımız olan kentsel sit sınırı içerisinde kalan geleneksel dokuda ise, organik yapılanma olan ritmik düzen görülmektedir. Bu düzen kural olmadan, topografyanın durumuna ve kullanımına göre şekillenmiştir (Abdik, 2013, s. 33) (Resim 50).

Resim 50: Ürgüp Kent Dokusu, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

Günümüzde Ürgüp, 15 mahalleden oluşur. Bu mahalleler; Altıkapılı, Dutlucami, Duayeri, Dereler, İmran, Esbelli, Kavaklıönü, Kayakapı, Karağandere, Musaefendi, Süphanverdi, Sivritaş, Temenni, Yunak, Yenicami Mahalleleridir. 2019 yılında yapılan değişiklikte Karağandere, Yenicami, Dutlucami ve Süphanverdi mahalleleri, Duayeri ismi altında toplanmıştır. Bu mahalleler içerisinde; Altıkapılı, İmran, Kavaklıönü, Sivritaş mahalleleri 1960'lerden sonraki gelişmelerin ve nüfus artışının sonucu olarak ortaya çıkmış yerleşim bölgeleridir. Ürgüp'ün kent olarak yerleşme alanı Temenni ve Esbelli kayasından, Damsa Çayı'nın doğusundaki yamaçlara, Kayakapı'dan Karağandere'ye kadar yayılmıştır (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019) (EK-3) (Resim 51).

Resim 52: Ürgüp Sokak Dokusu

4.3 19.YÜZYIL ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM MAHALLELERİ

19.yüzyılda Ürgüp yerleşimi Niğde sancağına bağlı bir kaza olup, burada yaşayan Rum halk ise Kayseri Piskoposluğuna bağlıdır. Yerleşimde yaşayan halk Müslüman ve Hristiyan Ortodoks olup, bazı Ermeni ve Protestan ailelerde bulunmaktadır. 1914 yılına ait son nüfus kayıtlarına göre bölgede, 2.104 erkek, 1.907 kadın olmak üzere toplam 4.011 Rum nüfusu bulunmaktaydı. Ürgüp yerleşiminde, Müslüman halk, Süphan Verdi, Dere Aşağı, Dere Yukarı, Davut Ağa, Cami-i Kebir, Temenni, Esad Ağa, Musa Efendi, Yunak, Peder, Esbelli ve Kez ile on iki mahallede, gayrimüslim halk ise, Mubayacı, Kapudan, Sarumsaklı, Samuil ve Duayeri isimli beş mahallede yaşamaktaydı. Müslüman mahalleleri ve Rum mahalleleri Ürgüp çarşısı ile ayrılmaktaydı. Süphanverdi mahallesinde bazı Rum haneler bulunurken, Duayeri mahallesinde de bazı Müslüman haneler bulunmaktaydı (Öger & Özdem, 2013, s. 95).

Rum araştırmacı Balta'nın mübadele öncesine dair vermiş olduğu bilgilere göre; Ürgüp'ün beşi Rum on ikisi Türk olmak üzere on yedi mahallesi vardı. Rum Mahalleleri;

- a. Duayeri: Geleneğe göre, Kudüs' e gitmek üzere hazırlanan Hristiyanlar burada toplanır ve papaz onara bir dua okurdu. İmam'da Mekke' ye giden hacılar için

aynısını yapardı. Osios Rus Ioannis Kilisesi burada bulunurdu. Duayeri Mahallesi, geniş bir alana yayılmış olup, bu mahallenin eski evleri, yükselti yamaçlarına ve Türk- Rum mezarlıkları yanına yapılmıştı.

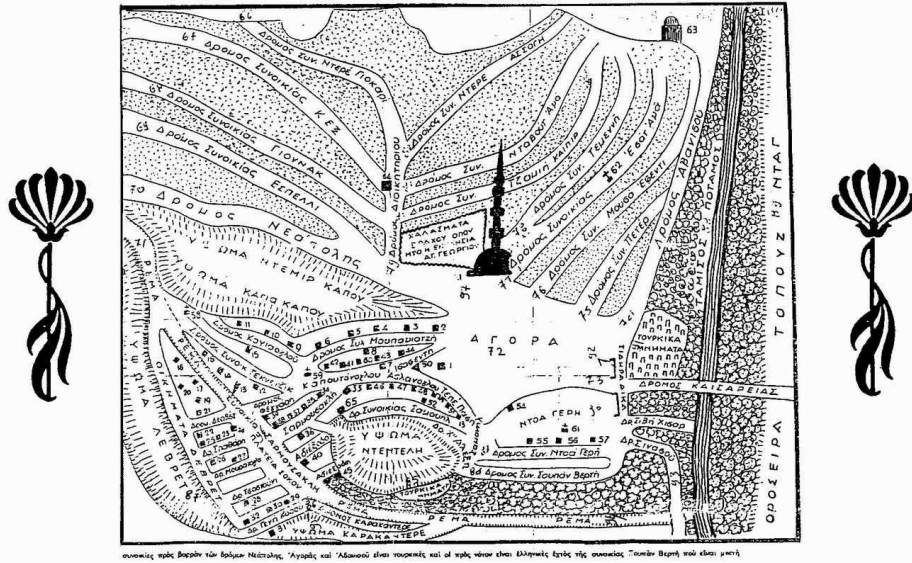
- b. Kaptanoğlu (Karağandere)- Sarımsaklı Mahalleleri: Sarımsaklı ve Kaptanoğlu Mahalleleri arasında, sütunlu avlusu ve granitten kesilmiş otuz beş yekpare sütundan oluşan Ayios Vasilios Kilisesi bulunuyordu (Resim 53).

Resim 53: 1924'te Çekilmiş Bir Fotoğrafta Kaptanoğlu Mahallesi⁸- Günümüz 08.10.2019.

- c. Samuil veya Tepebaşı Mahallesi.
- d. Mubayaacı Mahallesi: Bu mahallenin arkası Kayakapı idi. Çok sayıda kayaya oyma, ön tarafı yığma yapı mevcuttu. Cadde üzerinde, Mubayaacığlu, Sarrafoğlu, Papa Vasilis, Papa Dimitri, Hacıyorgi, Coşkunoğlu ve Ustracıoğlu'nun konakları sıralanırdı. Bu mahalle eskiden kenarlarında ayva ağaçları dikili bir dere yatağıydı ve 'Ayvalık Deresi' adını taşırdı. Bu mahallenin, doğu tarafında çarşı, batı tarafında Harman ve Pamukçu Mahalleleri vardı. Mahalle, çarşıdan daha yüksekte inşa edilmişti. Türkler bir Türk mahallesine taşınmak için evlerini Rumlara, Rumlarda evlerini Türklere satıyordu. Bu şekilde Türk ve Rum mahalleleri birbirinden ayrılırdı. Fakat, Duayeri ve Süphanverdi mahallelerinde Türkler ve Rumlar bir arada yaşardı.
- e. Teknecik Mahallesi: Ayios Yeorgios Kilisesi buradaydı (Balta, 2010, s. 70) (Resim 54).

⁸ (Balta, 2010, s. 77). Ayios Vasilios Kilisesi. Kilise 1950'de Yıkılarak Yerine Kurtuluş Cami İnşa Edilmiştir ve Günümüz Karağandere Mahallesi, Kurtuluş Cami.

RUMLAR ZAMANINDA ÜRGÜP

1. Hamam	35. Havacıoğlu	69. Esbelli Sokağı
2. Pandazides Evi	36. Sarmısaklıoğlu	70. Nevşehir Yolu
3. Mupayacı Evi	37. Isakoğlu	71. Kayakapı ve Demirkapı
4. Vasil Papaz Evi	38. Elefkeroğlu	72. Çarşı
5. Yazıcıoğlu Evi	39. Isakoğlu	73. Kayseri yolu
6. Farazoğlu Evi	40. Demirci nisan	74. Avanos yolu
7. Kolosoğlu Evi	41. Kupeloğlu	75. Peter yolu
8. Hacı Alaksziyadi Evi	42. Pikoloğlu	76. Musaefendi yolu
9. Vırahopolu Evi	43. Kaptanoğlu	77. Esatağa yolu
10. Kaludi Evi	44. Papazoğlu	78. Temenni yolu
11. Lazoğlu Evi	45. Coşkunoğlu	79. Belediye yolu
12. Yakomidi Evi	46. Kıymetoğlu	80. Camikebir yolu
13. Hıyes	47. Hacı Sava Teodoroğlu	81. Davut
14. Maria eftar Evi	48. Çiçekoğlu	82. Dereşağı yolu
15. Anatasiyadi Evi	49. Zipikoğlu	83. Duayeri yolu
16. Hacıefim Evi	50. Isakefendi	84. Süphanverdi yolu
17. İskedi Han	51. Panayotoğlu	85. Türk Mezarlığı / Dedeli
18. Halıcı Mihal	52. Sitefanoğlu	86. Karağandere
19. Taşçı Helef	53. Kaşnak	87. Devrent
20. Dimitriyadi / Eskici sava	54. Zenginkosti	88. Damsa Çayı
21. Metaksopolu / İpekcioglu	55. İvonvanoğlu	89. Topuz Dağı
22. Köravram	56. Yordan papazoğlu	90. Dua Yeri
23. Kaptanoğlu	57. Halıcı vasil	91. Türk Mezarlığı
24. Hacı Royıl	58. Aziz yorgios / Kilisesi	92. Demirciler
25. Zengin Lazeri	59. Aziz vasilios / Kilisesi	93. Sinasos yolu
26. Sıpatari	60. Kız Okulu	94. Çay
27. Köryuvas	61. Aziz Yonaniz Kilisesi	95. Karağandere
28. Kuskusoğlu Yöryadı	62. Aziz Yonaniz Ustabaşı	96. Okul meydanı / Sarmısaklı
29. Boyacıoğlu	63. Aslangazi	97. Kayalar yıkılmış Aziz Yorgos kilisesi vardı.
30. Efraksiyadis (Haritayı yapan)	64. Belediye	
31. Roylidis	65. Dionisyos Papaz evi	
32. Konstantinidi Sav kızı	66. Dereyukarı Sokağı	
33. Markoğlu	67. Kez Sokağı	
34. Yuvakimoğlu	68. Yunak Sokağı	

Derleyen Murat GÜZELGÖZ

Resim 54: Rumlar Zamanında Ürgüp, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

Ürgüp'ün eski mahalleleri önemli sivil mimarlık eserlerini içermektedir. Bu örnekler bölgede yaşayan ve 1923 mübadelesi ile değişen Rum halkın, Türk halkı ile özdeşleşmesini ispatlar biçimde mimaride de ince bir zevke, senteze ulaşmıştır (Aksoy, 1988, s. 33) (Resim 55).

Resim 55: Sağdan Sola Doğru, Karağandere, Dutlucami, Süphanverdi ve Duayeri Mahalleleri-20.11.2019

Çalışma alanı olarak belirlenen alan, mübadeleden önce gayrimüslim halkın yoğun şekilde yerleşim gösterdiği Yenicami, Karağandere, Dutlucami, Süphanverdi ve Duayeri mahalleleridir (Resim 56).

Resim 56: Ürgüp Yerleşimi Çalışma Alanı Sınırları

4.4 ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Geleneksel Ürgüp gayrimüslim konutları üzerinde yeteri kadar akademik çalışma yapılmamış Anadolu kentlerinden birisidir. Bu konutların yapım sistemleri, taş oyma bezemeleri, kaya oyma mekanları farklı örnekler içermektedir. Geleneksel Ürgüp konutlarını farklı kılan diğer ve önemli özellik ise kaya oyma ve yığma yapıların bir arada kullanılmasıdır. Kayaların içerisine oyulmuş mekanların önüne taş malzeme ile devam eden yapıların eklenmesi ve vadilerle peribacalarının taş yapılarla iç içe geçmesi, buradaki binaların başlıca özelliğidir. Doğal bir oluşumla çevrili olan tarihi doku ve mimari öğeler doğal oluşumun uzantısı şeklindedir (Sözen, 1998, s. 527-528). Ürgüp'te kayaya oyulup, ön yüzleri ya da bölümleri örme taş duvarla bitirilmiş evler ilginç dokular oluşturmaktadır. Bu evlerin kayanın yüzünden dışa çıkışları varlığa, olanağa göre değişmekteydi (Bektaş, 2014, s. 55). Organik dokuya sahip olan Ürgüp yerleşiminin topoğrafyasına bağlı olarak gelişmiş, özgün bir konut mimarisini oluşturmuştur (Kalaycı, 2006, s. 67).

Konutlar genellikle iki katlıdır. Zengin konutlarda çok katlı ve profilli taş konsollar üzerindeki çıkmalar, demir parmaklıklar ve taş oyma bezemeler yapının fizyonomisini saptayan öğelerdir. Tepe pencereleri, süslü taş konsollar, çıkmalar, kapılar, balkonlar, figürlü kabartmalar özellikle Hristiyan ustalar tarafından yapılan evlerin karakteristik özellikleridir (Kuban, 2007, s. 397). Ürgüp mimarisinin yazlık eyvanının üç kemerli şebekesi, süslemede kullanılan bezekler, düz dam, kesme taş yapım geleneği yöre mimarisinin kalıtımsal özellikleridir (Arel, 1982, s. 133) (Resim 57).

Resim 57: Karagandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak Üzerinde Bir Konak

En son 2010 yılında düzenlenen Ürgüp Koruma Amaçlı İmar Planı verilerine göre, çalışma alanı içerisinde toplam 12 adet anıtsal nitelikli tescilli yapı ve 73 adet tescilli sivil mimari eser bulunmaktadır. 73 adet tescilli sivil mimari yapının 30 adedi ise projelendirilmiş tescilli yapı olarak kayıta geçmektedir (Tablo 8).

	TESCİLLİ ANITSAL	TESCİLLİ SİVİL MİMARİ	PROJELENDİRİLMİŞ TESCİLLİ SİVİL MİMARİ	TOPLAM TESCİLLİ PARSEL
YENİCAMİ	4	10	4	17
KARAĞANDERE	3	17	12	18
DUTLUCAMİ	3	30	8	27
SÜPHANVERDİ	2	7	2	8
DUAYERİ	-	9	4	7
TOPLAM	12	73	30	77

Tablo 8: Çalışma Alanı İçerisinde Yer Alan Mahallelerde Yer Alan Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı Sayıları, (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019)

4.5 ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI AVLU-SOKAK İLİŞKİSİ

Yolun eğimini izleyen moloz veya kesme taştan örülmüş, genellikle kemerli kapıdan girilen avlu, evi oluşturan mekanların doğrudan ya da dolaylı açıldığı bir dağıtım alanıdır. Konutlar avlu (hayat) duvarlarıyla sokaktan ayrılırlar. Avlu zemini sıkıştırılmış toprak, taş kaplama veya kaya olup, genellikle yeşil bir iç bahçe görünümünde değildir (Binan, 1985, s. 131). Geleneksel konutlarda, Anadolu örnekleri incelendiğinde mahremiyetin önemli bir yere sahip olduğu görülür. Bu nedenle, avlulu konutlarda, avlu duvarları yüksek yapılmışken, avlusuz konutlarda ise zemin kat seviyesinde içe dönük bir planlama yapılmıştır. Ürgüp evlerinde avlu duvarları ve yapı duvarları sokağı şekillendirmiştir. Bazı konutlarda arka ve iç avlu yapılmasının nedeni kaya oyma mekanların önüne gelen yığma mekanlar yapılırken arada avlu için alan bırakılmasıdır (Eceoğlu, 2011, s. 233-235). Tandır evi (yazlık mutfak), hela, depo, samanlık ve ahır gibi mekanlar avluya açılmaktadır (Binan, 1985, s. 131). Avluda yer alan ve dama çıkmaya yarayan merdivenlerin altları genellikle depo veya hela olarak kullanılmaktadır. Tuvaletin, cümle kapısının, solunda ve sağında yer aldığı örneklerde yer almaktadır (Esmer, 1984, s. 25). Ürgüp yerleşimi konutlarını açık alan ve yapı ilişkisine bağlı olarak avlulu ve avlusuz olarak ikiye ayrılmaktadır.

Avlusuz Konutlar: Sokaktan konuta doğrudan girişin yapıldığı örneklerdir. Sokağı konutların dış duvarları şekillendirmiştir. Sokak ile doğrudan ilişki sağlandığından iç içe bir yaşam görülmektedir. Genellikle kaya oyma yapının önüne yığma sistemde yapılmış konutlarda görülür. Ürgüp yerleşiminde kale ve çevresinde konumlanan Kayakapı, Temenni, Esbelli, Dereler gibi Türk mahallelerinde topoğrafya koşulları nedeniyle daha çok avlusuz konut örnekleri görülmektedir (Resim 58-59).

Avlulu Konutlar: Ürgüp genelinde, tek, çift, üç veya dört yanlı avlu ile çevrelenmiş konut örneklerine rastlanmaktadır. Avlulu konutların içinde en fazla görülen örnekler ön veya arka tarafta yer alan tek taraflı avlular ve hem ön hem arkada yer alan çift taraflı avlulu konutlardır (Kalaycı, 2006, s. 69-70). Ürgüp yerleşiminde düz arazide konumlanan Karağandere, Dutlucami, Yenicami gibi Rum mahallelerinde arazi koşullarının elverişli olması sebebiyle avlulu konutların sayısı fazladır. Çalışma kapsamında incelenen 18

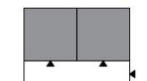
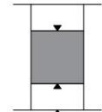
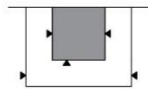

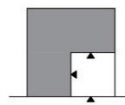
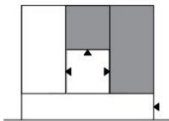
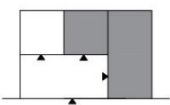
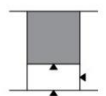
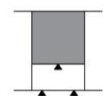
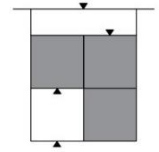
konuttan, 5 ve 13 numaralı örneklerde çift taraflı, diğer örneklerde ise tek taraflı avlu tipine rastlanmıştır (Resim 60).

Resim 58: Avlusuz Konut Örnekleri, Dereler Mahallesi, Ürgüp

Resim 59: Avlusuz Konut Örnekleri, Dutlu Cami Mahallesi ve Yenicami Mahallesi, Ürgüp

		AVLULU			
		TEK TARAFI AVLULU		ÇİFT TARAFI AVLULU	ÜÇ TARAFI AVLULU
AVLU KAPISI SAYISI	TEK KAPILI	 <p>1,10,12,14,15,17 nolu ev</p>	 <p>4 nolu ev</p>	 <p>5 nolu ev</p>	 <p>3 nolu ev</p>
		 <p>2 nolu ev</p>	 <p>6 nolu ev</p>		
		 <p>9 nolu ev</p>	 <p>8 nolu ev</p>		
	İKİ KAPILI	 <p>11,16,18 nolu ev</p>	 <p>7 nolu ev</p>	 <p>13 nolu ev</p>	

Resim 60: İncelenilen Konutların Avlu Tipolojisi

4.6 ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI PLAN TİPOLOJİSİ

Ürgüp Rum konutlarının plan tipolojisini incelemeyen önce genel olarak ‘Anadolu Evi’ tarihini incelersek, sofanın plan tipolojisini etkileyen en önemli unsur olduğunu görüyoruz. ‘Türk Evi Plan Tipleri’ adlı kitabında, Sedat Hakkı Eldem, sofanın plan içinde kapladığı alan ve onadığı rol nedeni ile en önemli eleman olduğu görüşünü savunmuştur. Eldem’ e göre Türk evini Batı Avrupa evinden ayıran en önemli unsur odaların ayrı ayrı sofaya açılmasıdır. Eldem, sofayı kapalı bir sokak ya da meydana benzetmektedir. Eldem, Türk Evi plan tiplerini sofanın durumuna göre dört gruba ayırır. Bunlar; Sofasız plan, Dış sofalı plan, İç Sofalı ve Orta Sofalı plan tipleridir (Eldem, 1954, s. 14-16). Plan karakter analizi yapılırken dikkat edilmesi gereken şey çevreden gelen eş zamanlı özelliklerin bu evlerin oluşumunda gösterdikleri etkilerin ortaya koyulmasıdır. Bu konutlar için yöresel mimarinin getirdiği farklılıklara, bölgesel gelenekler içinde malzemeye, kültüre, iklim koşullarına göre tipolojik çözümler yaklaşımı geliştirilmelidir (Binan, 1985, s. 136). Araştırmada incelenen evlerin sofaya göre tipolojileri incelendiğinde, sofasız, iç sofalı ve dış sofalı plan örnekleri kullanıldığı görülmektedir.

Sofasız Plan Tipi: Tek veya iki birimden oluşan, küçük boyutlarda yapılmış olan konut örneğidir. Odaların direk avluya veya bahçeye açıldığı, sofa mekanının olmadığı konut tipidir. İki katlı örneklerinde, alt katta mutfak, ahır, tuvalet gibi servis mekanları bulunurken, üst kata avluda yer alan merdivenler ile çıkılmaktadır. Odalar arasındaki geçiş avludan sağlanmaktadır (Eceoğlu, 2011, s. 237). Çalışmada yer alan 18 konaktan 2 örnekte (6,9 no’lu evler) sofasız plan tipi örneği görülmektedir (Resim 61).

Resim 61: Sofasız Konut Örneği

Dış Sofalı Plan Tipi: Bölgedeki ismiyle divanhaneli konutlar olarak bilinen dış sofalı konutlarda odalar yarı açık mekâna açılmaktadır. Genellikle iki veya üç tarafları açık, üzeri kapalı olarak yapılan divanhaneler, kemer-sütun dizisi ile çevrili olup, yaklaşık 70 cm yüksekliğinde bir korkuluğu bulunmaktadır. Avluda yer alan taş merdivenler ile bu mekâna çıkılmaktadır (Kalaycı, 2006, s. 93). Çalışmada yer alan 18 konaktan 4 örnekte (8, 10, 13, 17 no'lu evler) dış sofalı plan tipi örneği görülmektedir (Resim 62).

Resim 62: Divanhane Örneği-Duayeri Mahallesi

İç Sofalı Tipler: Odaların evin içerisinde, kapalı bir mekân olan iç sofaya açıldığı plan tipidir. Konut tiplerinin ilk örneklerine bakıldığında, kırsal ekonominin gereği olarak, tüm odalar direk veya bağlantılı olarak açık bir yaşam alanı olan hayata açılmaktadır. Ancak zamanla kentleşme ve kentleşmenin getirdiği yaşama biçimleri yoğunlaşıp geliştikçe bu evler kendi içlerine kapanmaya başlamıştır. Dışa açık hayat mekânı yerine iç sofa düzenine geçilmiştir (Arel, Ocak 1983, s. 27). Örneklerini 18. yüzyılda görmeye başladığımız iç sofalı plan tipi örneğinin, 19. yüzyılda çok sayıda örneği bulunmaktadır. Bu plan tipinin tercih edilmesindeki nedenler, daha rahat bir yaşama biçimi, nüfusun artması arsaların değer kazanması, tarım ve hayvancılık ile uğraşan halkın ticarete yönelmesi olmuştur (Yıldırım, 2003, s. 21).

19. yüzyılda başlangıç noktası İstanbul olan ve sonrasında taşraya yayılan bu konutlar için, Ayda Arel, *“Bunun taşraya geçmesi İstanbul modelinin taşra tarafından benimsenmesi süreci içinde oluyor. Çünkü karniyarik tipini Anadolu da yalnızca eşraf, derebeyi, ayan evinde görüyoruz. O evlerde barok süslemeler gibi ancak İstanbul dan ithal edilen başka şeylerde görüyoruz. O adam İstanbul un merkezi erkini taşra da gasp etmiş ve onu kullanan adamdır bu niteliği ile İstanbul yaşayışının bir modeli, İstanbul kültürünün gasp ettiği sosyal ve kültürel yapının göstergesidir. Bu nedenle İstanbul modeli ev yapıyor. İstanbul da 18.yüzyıl şartlarında güçlenen, kendi milleti için eşraf olan hem ekonomik özerklik kazanan hem idari özerklik kazanan hem de bir yerden sonra siyasi rol oynamaya başlayan, bağımsızlık hareketlerini finanse eden, gayrimüslim burjuvazisinin benimsediği ev tipi de odur. O arada bir egemenlik modelinin çok dolaylı olarak mimarlıkta, yaşama çevresinde özümsemiğini görüyoruz”* (Arel, Ocak 1983, s. 28).

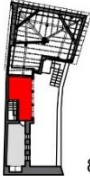
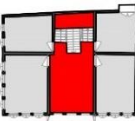
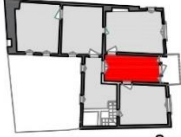

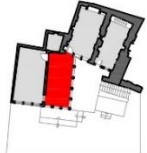

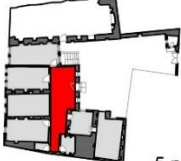
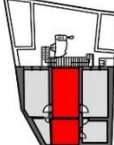
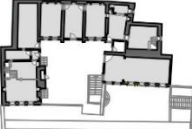
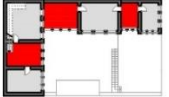
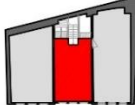
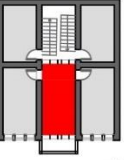
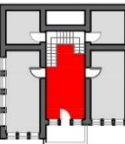
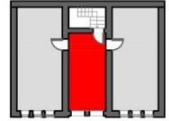
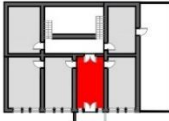
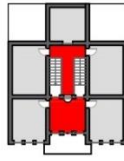
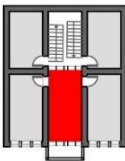
Çalışma alanındaki iç sofalı evlerin özelliklerine bakıldığında, genellikle bodrum, zemin ve birinci kattan oluştuğu görülmektedir. Zemin katta yer alan giriş holü, sofa gibi bir sirkülasyon alanı özelliği taşımaktadır. Bu mekanın yöresel ismi “aralık” dır. Bu mekan alt katta yer alan sofadır. Aralığın zemini çoğunlukla taş kaplıdır. Sağında ve solunda odalar yer almaktadır. Bu odalar kışlıktır. Bu kattaki odalar genellikle yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Bazı örneklerde bu katta tafana ve ahır mekan çözümleri görülmektedir. Ahır mekanının yaşama odaları ile yanyana yapılmasının sebebi ise ahırdaki hayvanların ısısından faydalanmaktır. Bu aralık mekanında ya da avluda üst kata çıkan merdiven bulunur. Merdivenin üst katta ulaştığı mekan sofadır. Bu kat yazlık kattır. Sofa sokağa

bakar. Bu mekan salon gibidir. Burada oturulur. Bu mekandan da diğerk odalara geçilir. Bazı yapılarda sofanın önünde balkon bazı örneklerde ise sofanın önü kapalı olarak yapılmıştır. Balkon olan örneklerde sofanın ön duvarı yandaki odaların duvarından 40-50 cm geridedir. Odadaki üçlü pencere grupları sofada da devam eder ama orta pencerenin yerini balkona açılan kapı almaktadır. Balkon olmayanlarda ise burada sedir yer almaktadır. İç sofalı plana sahip geleneksel Ürgüp konutlarında sofa simetri aksıdır (Kalaycı, 2006, s. 93) (Resim 63).

Resim 63:İç Sofalı Konut Örnekleri, Dereler Mahallesi

Çalışma kapsamında incelenen 18 konut yapısı içerisinde 12 tanesi (1,2,3,4,5,7,11,12,14,15,16, 18 numaralı) örnekler iç sofalı plan özelliği göstermektedir (Resim 64).

ÜRGÜP RUM KONUTLARI PLAN TİPOLOJİSİ				
SOFALI				SOFASIZ
DIŞ SOFALI	İÇ SOFALI			
 8 nolu ev	 1 nolu ev	 2 nolu ev	 3 nolu ev	 6 nolu ev
 10 nolu ev	 4 nolu ev	 5 nolu ev	 7 nolu ev	 9 nolu ev
 13 nolu ev	 11 nolu ev	 12 nolu ev	 14 nolu ev	
 17 nolu ev	 15 nolu ev	 16 nolu ev	 18 nolu ev	

Resim 64: İncelenen Konutların Plan Tipolojisi

İncelenen evlerin plan tipolojisinin çözümlenmesinde, yöre mimarisi ürünlerinde karşılaşılan çok çeşitli mekânsal birlikteliklerin değişmez birimlerinin “örgütlenme mantığını” bulup ortaya çıkarmasını ve açıklanmasını zorunlu kılmaktadır. Oyma, yarı oyma+ yarı yığma ve yığma sistemde yapılan Ürgüp Geleneksel konutlarından, oyma sistemde yapılan konutlar organik ve zamanla ihtiyaç doğrultusunda şekillendirilmeleri sebebiyle, bu konutlar için herhangi bir plan şemasından bahsetmek mümkün değildir. Bu çalışmada yığma sistemde yapılan konutlar üzerinde, bölgede çok sayıda yapıda görülen plan özellikleri ele alınmıştır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir.

- Ürgüp gayrimüslim Konaklarının mekânsal çözümlemesini gerçekleştiren plan tipolojisi, dışa açık ya da kapalı olsun odaların açıldığı ortak ara mekanların tümünün “sofa” olarak isimlendirilmiş ve sofa konumuna bağlı olarak yapılmıştır (Binan, 1985, s. 137-140).
- Genellikle iç sofalı plan tipi örneği gösteren bu konutlar, tümel biçimlenme ilkesine bağlı olarak tek seferde inşa edilmiştir.
- Gayrimüslim evlerinin değişmeyen plan kullanma ilkesi aynı aks üzerinde yer alan sokak, sofa, avlu düzeni ile diğer yönde ortada sofa ve iki yanında evin büyüklüğüyle bağlantılı olarak bir, iki veya üç odanın yer aldığı çekirdekten oluşan, simetrik plan düzenidir. Plan oluşumunun ana kompozisyon ögesi olan sofanın yapı içerisindeki konumu ve hakimiyeti, yapıların plan tiplerinde ve cephe düzeninde görülmektedir.
- Üst kattaki odaların açıldığı sofa, açık veya kapalı bir çıkma ile sokağa veya avluya cephe vermektedir. Genellikle sokağa doğru yaklaşık 1 m eninde çıkma yapan sofa, cephenin tam ortasında giriş kapısının üzerinde yer alan cumba şeklindeki balkon ile sonlandırılmaktadır. Geçiş, toplanma ve yaşama alanı olan sofa konut içerisindeki sirkülasyonu sağlamaktadır (Büyükmihçi, 1999, s. 297).
- Ürgüp geleneksel konutlarında plan, cepheden okunabilmektedir. Sofasız konutlar genellikle bir veya iki birimden oluşurken, sofalı konutlarda görülen iç veya dış sofa cepheden algılanmaktadır (Kalaycı, 2006, s. 88).
- İncelenen konutlar genellikle, bodrum üzeri iki katlı olarak yapılmışlardır. Ana giriş sokak kotundan birkaç basamakla yükseltilmiş olup, çift kanatlı-kemerli ahşap kapı ile eve girilmektedir. Yapıların bodrum katında genellikle, şirahane,

tafana, ahır, samanlık, depo gibi mekanlar yer almaktadır. Yapıların zemin katında kışlık odalar yer alırken, üst katta ise yazlık odalar yer almaktadır.

- Geleneksel Ürgüp konutlarının plan tipini oluşturan mekanları: oda, sofa, divanhane, eyvan, tafana (kış mutfağı), tandır evi (yazlık mutfak) , erzak deposu, samanlık ve yem deposu, ahır ve heladır (Binan, 1985, s. 136).
- 19. yüzyıla gelindiğinde bu konutlarda yeni uygulamalar görülmektedir. Tuvaletlerin bahçeden kapalı mekanlara merkezi hol içine alınması, tuvaletlerde musluklu küçük bir su deposu bulunması su kuyularının, mutfak veya merkezi holünün altına gelecek şekilde kazılmasıyla kullanıcıya dışarı çıkmadan su çekme olanağı verilmesi, bazı odalara ocak gibi elemanların yerleştirilmesi yaşamı kolaylaştırmaya yönelik uygulamalar arasındadır (Büyükmihçi, 1999, s. 298).

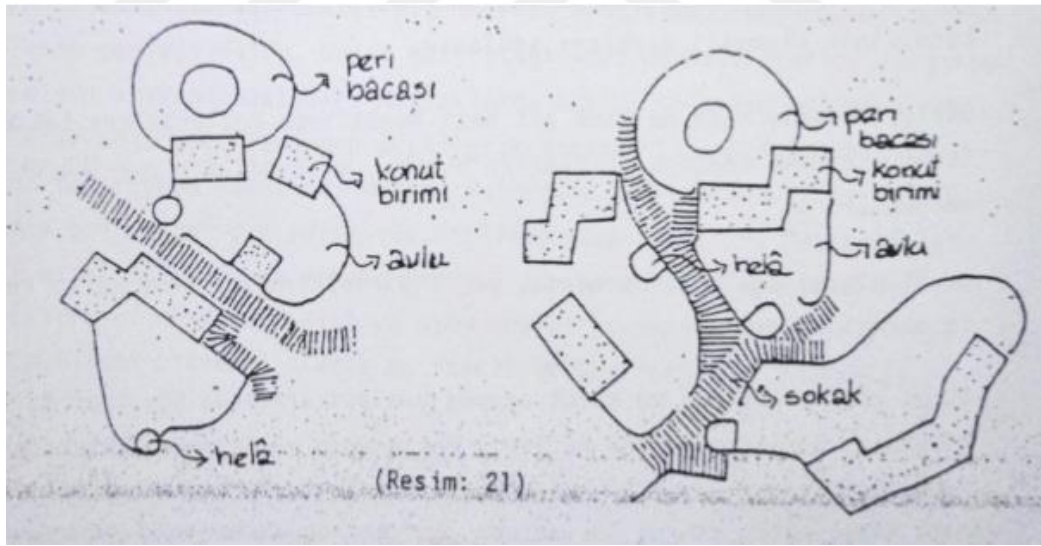
Bölgedeki Rumlar ile ilgili araştırma yapan Evangelia Balta'nın kitabında yer alan 19. yüzyılda yapılmış bir Rum evi mekanları Şişmanoğlu tarafından şu şekilde aktarılmaktadır; *“Ioannis'in evi, Mubayaacı Mahallesindeki eski evlerden biriydi. Altından fayton geçecek kadar büyük ve geniş iki kanatlı bir kapıdan, uzun beyaz taşlarla döşeli avlusuna geçerdin. Karşıda avlunun bitişinde inşa edilmiş, iki büyük kapalı oda vardı. Odaların karşısındaki duvar kayaya oyulmuştu. Zemin kayaydı ve kemerli tavanı taştan yapılmıştı. Burası, sıcak günlerde serin kalan evin yazlık bölümüydü. Kışın iç evi şiddeti yağmur ve rüzgârdan korurdu. Yaş meyveler burada kurutulur, buğday taneleri burada ayıklanırdı. Ön cephede üç oda; tafana, sofa ve ahır vardı. Tafanada tandır ve ev hanımının mutfak eşyaları bulunurdu. Sofa, evin oturma odasıydı. Kayaya oyulmuş bir sekisi, yani oturma yeri olarak kullanılan daha yüksek bir zemini vardı. Sofayla tafana birbirleriyle bağlantılıydı. Ahır, diğer köşedeydi ve kalın bir kaya duvarıyla tafanadan ayrılan büyük bir odaydı. Ahır, tafana ve sofanın her üçünün, yazlığa açılan kayaya oyulmuş dar ve uzun pencereleri vardı. İçlerinde besin maddeleri saklanan, kayaya gömülü serin mahzenlerdi. Sofa ve tafananın arkasında kiler, ahırın arkasında da odunların kuru yapraklar ve tandırı tutuşturacak çiraların bulunduğu samanlık vardı. Yazlıkla sofanın bulunduğu zemin katın önünde, avlunun altında bir oyuk vardı. Buradan on beş basamak inerek sağlı sollu şirahane odalarının sıralandığı avlunun altındaki karanlık bir koridora varırdın. Bu koridorun sonunda ambar bulunurdu. Şirahanelerde ambarın tavanlarında, avluya açılan pencereye benzer delikler vardı. Bir üst kata, sofanın yanında bulunan merdivenle çıkılırdı. Bu kat boydan boya taştan inşa edilmişti.*

Yazlık, ahır, sofa ve tavananın üstüne geniş pencereleli dört büyük oda inşa edilmişti. Çatı ahşap değil de taş olduğundan, üstlerinin kapanmasını kolaylaştırmak için odalar kemerli yapılmıştı.” Elisavet Şişmanoğlu (1952) (Balta, 2010, s. 132).

4.7 ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARINI OLUŞTURAN MEKANLAR

4.7.1 Dış Mekanlar

Avlu: Konutu çevreleyen, yüksek duvarlı (3-5 m), cümle kapısı ile doğrudan sokağa açılan genellikle taş döşemeli açık mekandır. Geleneksel Ürgüp evlerinde avlulu ve avlusuz konut tipi örnekleri bulunmaktadır. Ahır, tandır (yazlık mutfak), erzak deposu gibi hizmet mekanları avluda yer almaktadır. Bazı parsellerde avlu, konut ve sokak arasında yer alırken, bazı örneklerde ise konut direk sokağa cepheli şekilde yapılmıştır (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 241) (Resim 65).

Resim 65: Yapı ve Avlu İlişkisi, (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 241)

Eyvan: Üç tarafı kapalı, üzeri tonozlu ve avluya bakan dikdörtgen biçimli mekandır (Esmer, 1984, s. 27). Avlu ile kapalı birimler arasında geçit olan, giriş aksındaki tonoz genişliğinde yapılan, tek veya iki atkı kemer eninde derinliği olan ve bölgede kemer altı diye isimlendirilen alandır (Binan, 1985, s. 147).

Konut örneklerinde eyvan alt katta veya üst katta yer alabilir. Alt kat eyvanı, yörede tandır evi (yazlık mutfak) olarak bilinen, ortasında tandır bulunan, avluya bakan mekandır (Büyükmihçı, 2000, s. 50-68). Yapıda avluya bakan alt kat eyvanından başka, biçim olarak benzeyen üst kat eyvanı da yer alabilir. Üst kat eyvanı yörede divanhane (dış sofa) olarak da bilinir. Yarı açık bir mekan olan divanhane çevresi kemer-sütun dizisi ile çevrilidir. Bu kısım günlük işler, konuk ağırlama, oturma gibi eylemler için kullanılır (Yıldırım, 2003, s. 48).

4.7.2 İç Mekanlar

Oda: Ürgüp Rum konutlarında, odalar genellikle dikdörtgen planlı ve yaklaşık 3,50 x 5,50 m boyutlarındadırlar. Anadolu'daki geleneksel konutlarda gördüğümüz baş oda kavramı bulunmamaktadır (Kalaycı, 2006, s. 101). Yapı içerisindeki farklı eylemleri karşılayan mekanlardır (Küçükerman & Güner, 1995, s. 43). Oturma, yeme, yatma gibi birçok işleve olanak sağlar. Oda zeminleri, alt katlarda taş, üst katlarda ise taş ya da ahşap olabilir. Genellikle dikdörtgen planlı, yığma sistemde yapılmış olup, üst örtüsü taş kemer-tonoz veya ahşap kirişli (hezen) döşemedir. Cephede avluya veya sokağa açılan ikili, üçlü, dörtlü pencere grupları yer almaktadır. Oda içerisinde, sedir, dolap, şerbetlik, ocak, niş, pabuçluk, gusülhane, musandra gibi elamanlar bulunur (Binan, 1985, s. 131). Hem alt hem üst katta yer alan oda, konutun en temel elemanıdır. Ailenin ekonomik durumu, hane halkı sayısı ve konutun büyüklüğüne göre birden fazla sayıda olabilir. Konutun zemin kat odaları kışın, üst kat odaları ise yazın kullanılmaktadır. Üst katta yer alan odalar avluya veya sokağa hakim konumda olup, açık veya kapalı çıkma yapabilirler (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 245). Geleneksel Türk evinde bitişik odalardan birbirine geçilmezken, Gayrimüslim evleri incelendiğinde, bu ilkeye uyulmadığı ve bazı örneklerde odalar arası geçişin olduğu biliniyor (Arel, Ocak 1983, s. 28).

19. yüzyıl gayrimüslim ev planlarında, çok sayıda misafir odasının bulunması, yapılan 'ziyaretlerin' günlük hayatta önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Kış odası olarak adlandırılan 'Ahironodası' bir misafir odasıdır. Özel günlerde veya kutlamalarda kullanılan misafir odasına ise 'i kali i kamara' denilmektedir (Çelebi, 2017, s. 26) (Resim 66).

Resim 66: 13 numaralı ev (Lori'nin evi)- Kış Odası

Sofa: Ortak bir yaşama alanı olan sofa, odaların önünde yer almaktadır. Oda ve ortak alanın bir sistem içinde çoğalmasıyla evin oluşumu hazırlanmaktadır (Küçükerman & Güner, 1995, s. 44) Terminolojiye bakıldığında hayat, sergâh ve sofa aynı anlamda kullanılmıştır. Oysa sofa ile hayat aynı şey değildir. Sofa, ortada odaları bağlayan bir düğüm noktası iken, evlerin açıldığı kendisi de dış mekâna açılan hayat, birbirinden farklıdır (Arel, Ocak 1983, s. 28). Kapadokya Bölgesi geleneksel evlerinde sofa mekanı, konut tiplerine göre farklılık gösterir. Bölgedeki sofasız evler, avlu merkezli olup, ailenin dağılım, toplanma ve günlük işleri avlu tarafından sağlanmaktadır. İç sofalı evlerde ise, ailenin toplanma, dağılma ve günlük işlerinin yanısıra odaların konuk ağırlama eylemini de karşılayan merkezi bir mekan haline gelmiştir (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 246).

Ürgüp gayrimüslim evlerinde genellikle iç sofa görülmektedir. Sofa sokağa ve manzaraya dönüktür. Üst katta yer alan bütün mekanlar sofa etrafında yer almaktadır. Sofalar yaklaşık 3,50 x 5,50 m boyutlarındadırlar. Balkona da sofadan çıkılmaktadır. Balkon olmadığı durumlarda, bu cephede sedir yer almaktadır. Genellikle kemerli yapılmış pencereleri evin diğer odalarına göre daha büyük ve süslemelidir (Kalaycı, 2006, s. 100). İç sofalı evlerde yer alan sofa, evin diğer odalarında yer alan sedir, niş, raf ve lambalık gibi elemanlara sahiptir. Diğer odalara dağılımı sağlayan bir mekan olması nedeniyle, yüklük ve gusülhane gibi elemanları yoktur. Dış sofalı olarak yapılan evlerde ise odalar yarı açık bir mekana açılmaktadır. Bu mekâna yöresel ismiyle “divanhane” adı verilmektedir. Avludan da ulaşılabilen divanhanenin, bir kenarında merdiven bulunmaktadır (Yıldırım, 2003, s. 43-44).

Mutfak (Tafana): Ürgüp geleneksel evlerinde kışlık mutfak olarak bilinen tafana genellikle zemin katta yer almaktadır. Tandır evi (yazlık mutfak) ve erzak depolarıyla bağlantılı yapılmıştır. Mutfağın en temel ögesi olan ocak, genellikle iki kemer arasına yerleştirilmiştir. Geleneksel yapılarda su tesisatı, evye gibi mutfak elemanları bulunmazken, sonraki dönemlerde bu elemanlarda eklenmiştir (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 247). Kış mutfağının ardında yine kaya içinde oyularak oluşturulan ve yörede ‘kayıt damı’ denilen ambar ve erzak depoları bulunmaktadır. Avluya açık bir eyvan biçiminde yapılan mutfaklar, Ürgüp geleneksel evlerinin en önemli ortak ve özgün özelliklerinden biridir (Büyükmihçı, 2000, s. 60). Konaklarda yapılan incelemelerde, tandır yerine duvar içinde yapılmış ocakların, kayıt damı yerine ise niş şeklinde dolapların yapıldığı görülmektedir (Esmer, 1984, s. 28).

Yaz Mutfağı (Tandır Evi): Dikdörtgen planlı, tonoz örtülü, eyvan biçiminde yapılmış, avluya bakan ve ortasında tandırın bulunduğu yaz aylarında kullanılan mekandır (Yıldırım, 2003, s. 45). Mekanın ortasında, zeminin 80-100 cm derinliğinde oyulması ile yapılan toprak elemana tandır denilmektedir. İççe geçmiş daireler şeklindeki iki havzadan oluşmaktadır. Bu havzaların boyutları değişmekte olup, dairelerin çaplarının ise, dış daire için 80 - 150 cm. arasında değişmekte olup, içteki daire için ise genellikle 50 cm. olduğu görülmektedir (Kabaoğlu, 2004, s. 1-3). Ekmek veya yemek pişirmek için kullanılan tandırın, taş kapakları bulunmaktadır. Tandır elemanı kapalı bir mekanda yapıldığında 2-3 cm genişliğindeki pişmiş toprak kanallarla dışarıyla hava sirkülasyonu sağlanmaktadır (Solmaz, 2013, s. 116). Mutfak dışında diğer odalarda ısınma amaçlı “skemne” isimli bir sistem kullanılmıştır. İçi boş, kübik bir eleman olan skemne, 60 cm yüksekliğindedir. İçerisine bir mangal, üzerine ise su dolu bir güğüm konularak kullanılmıştır. Bazı örneklerde ocak da oda içerisinde ısınma amaçlı kullanılmıştır. 19. yüzyıldan sonra soba günlük yaşama girmiştir (Yıldırım, 2003, s. 45).

Erzak Depoları: Erzaklarının saklandığı mutfak (tafana) mekanı ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili depolardır. İçlerinde aydınlatma amacıyla küçük bir tepe penceresi bulunmaktadır. Tahıl, ekmek, peynir küpleri, pekmez, sebze ve meyveler depolanır. Bölgedeki bazı örneklerde, doğu yönündeki erzak depolarından biri dua odası (şapel) olarak yapılmıştır. Erzak deposunun dua odası olarak çözülmesi, evin bereketi ile ilişkilendirilebilir (Binan, 1985, s. 134) (Resim 67).

Resim 67: İçi Erzak Dolu Toprak Kapların Yerleştirilmesi İçin Zeminde Açılmış Oyma Hazneler

Ahır: Avluya veya sokağa açılan, büyük ve küçükbaş hayvanların bir arada bulunduğu kaya oyma veya yığma sistemde yapılmış mekanlara denir. Bazı örneklerde avlu duvarında yer alan küçük açıklıklardan da ahıra girilmektedir (Esmer, 1984, s. 31). Hayvancılık ile uğraşan ailelerin konutlarında ahır, samanlık ve yem deposu bir arada bulunmaktadır. Yaz aylarında hayvanları beslemek için toplanan samanlar burada depolanmaktadır (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 247) (Resim 68).

Resim 68: Kaya Oyma Bir Ahır Mekanı İçerisindeki Yemlikler

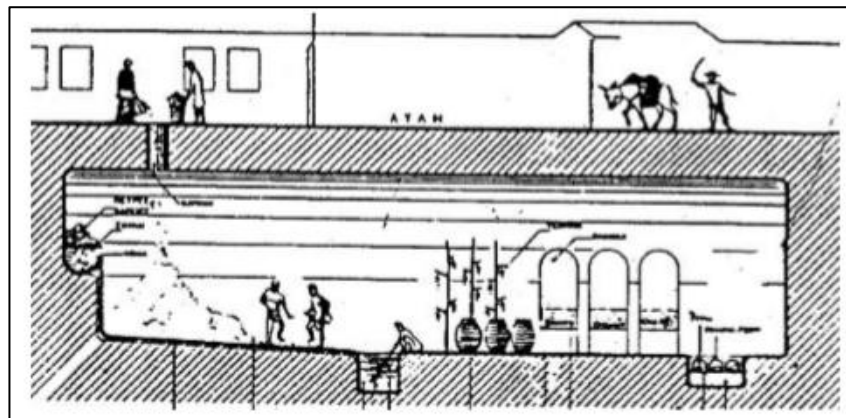
Şıralık: Üzümü ezmek ve suyunu çıkarmak amacıyla kaya içerisine oyulan, genellikle bodrum katta çözülmüş karanlık mekanlardır (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 247). Şarap ve pekmez elde etmek için yapılan üzümün ezildiği şırahaneler farklı boyutlardaki havuzlardan oluşur. Bunlardan biri, büyük ve sığ olan, diğeri küçük ve derin olan havuzdur. Derinlik büyük havuzda genellikle 20 cm, küçük havuzda ise 80 cm'dir. Bu

havuzlar delik veya çörten yardımıyla birbirine bağlanmaktadır. Şirahaneler, mekanın bir köşesinde, bağımsız veya bir niş gibi duvara oyulmuş şekilde görülmektedir (Kabaoğlu, 2004, s. 3).

Resim 69:Kaya Oyma Şirahane Örneği

Evangelia Balta'nın Papadopulu'dan aktardığına göre; *“Sadece avlumuz ya da esas evin zemini altındaki ambarımız oymaydı. Aşağıya merdivenle inerdin. Patitirimiz (şirahane) de oradaydı. Patitiri iki kısımdan oluşurdu: Üzümleri ezdiğimiz şirahane ve akan şırayı muhafaza ettiğimiz daha alçakta bulunan bölüm. Bölüm, kaya içinde yalıtılmış bir odaydı. Herkes, şarap, rakı ve pekmez yaptığı için bütün evlerin birer şirahanesiyle birer bölümü vardı.”*Destina Papadopulu (1948) (Balta, 2010, s. 75) (Resim 70).

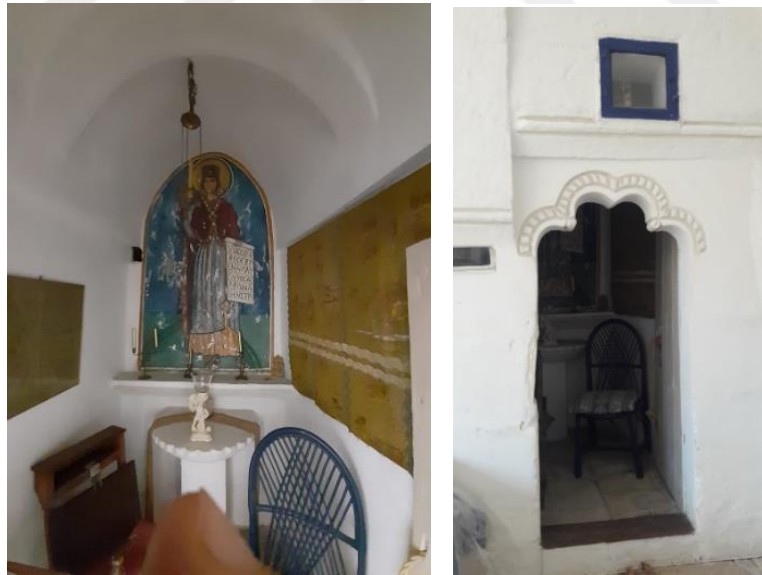

Resim 70: Bir Şirahane Kesiti, (Yıldırım, 2003, s. 47)

İkona Odası (Ev Şapeli): Aile üyelerinin ibadet ettiği, yaklaşık 4-5 m² boyutlarında, duvarlarında ikona ve nişlerin bulunduğu mekandır. Avluya açılan örneklerinin yanında evin içerisinde bulunan örnekleri de bulunmaktadır. Tavan örtüsü genellikle kubbeli olarak yapılmıştır. Taş kemer ve düz tavan şeklinde yapılan örneklerde mevcuttur. Kubbeli tavanlarda çap genellikle 120-220 cm arasında değişmektedir (Yıldırım, 2003, s. 44). Çalışmada incelenen 18 konut içerisinde 7 örnekte şapele rastlanmıştır (Resim 71-72).

Resim 71: 9 no'lu ev (Güzelnöz Konağı) Şapel Örneği

Resim 72: 13 no'lu ev Şapel Örneği

Tuvalet: Avlu da ve avlunun sokağa bakan duvarına bitişik olarak konumlanan, genellikle taş duvarlı ve toprak çatılıdır. Sonraki örneklerde tuvalet evin içine girerek zemin katta duvara bitişik olarak çözümlenmiştir (Kalaycı, 2006, s. 103).

4.8 ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI YAPI ELEMANLARI

4.8.1 Dış Yapı Elemanları

Kapı: Ürgüp geleneksel konutlarında kapılar, avlu ve yapı ana giriş kapıları olarak iki şekilde görülür. İki örnekte de, kapılar çift kanatlı ve ahşap malzemeden yapılmış olup, üzeri düz kemer, basık kemer, tam kemer, armudi veya karpuz tipi kemer ile örtülmüştür (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 248). Cümle Kapısı olarak da adlandırılan, avlu giriş kapıları, konutun ön cephesinde girişin önemini vurgulayacak şekilde yapılmıştır (Esmer, 1984, s. 32). Kapı çift kanatlı ve ahşaptır. Bu kapılar, tarım araç gereçlerinin ve hayvanların giriş çıkışını sağlaması amacıyla büyük boyutludur. Ölçüleri genellikle, 140 x 240 cm boyutunda olup, üzeri kökboyası ile farklı renklerde boyanmıştır. Çevresi de kesme taştan, düz veya profilli silmelerle çevrelenmiştir. Kapı açıklıkları, düz, dilimli kemer veya kemer biçimli lentolarla geçilmiştir. Kapı üzerinde yer alan kemerlerin üzerinde geometrik veya bitkisel motiflerle bezeme yapılmıştır. Kapı üzerinde ise taş oyalmuş şekilde yapılan kitabe bulunmaktadır (Kalaycı, 2006, s. 143) (Resim 73).

Resim 73: Avlu Giriş Kapısı Örnekleri

Avlu giriş kapılarına benzeyen konut giriş kapıları da ahşap kanatlı, kemer veya lento biçimlidir. Kapı çevresinde, geometrik desenler, yuvarlak motifler ve rozetler bulunmaktadır. Bu kapıların üzerinde içeriği aydınlatan, yarım daire, oval veya dikdörtgen biçimli tepe penceresi bulunmaktadır (Kalaycı, 2006, s. 144). Ana giriş kapısının iki tarafında taş sütunçelerin kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır. Avlusuz konutlarda doğrudan sokağa açılan kapılar genellikle avlu kapılarından daha küçük boyutta yapılmıştır (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 248) (Resim 74).

Resim 74: Ana Giriş Kapısı Örnekleri

Pencere: Ürgüp Gayrimüslim konutlarında genellikle simetrik olarak yerleştirilen pencereler, zemin katta sayıca daha azken, üst katlarda birden fazla sayıda kullanılmıştır. Üst katta kullanılan pencereler daha büyük boyutlu yapılmıştır. Üst kattaki ortak mekanların ve odaların görüşü ve ışığı arttırılmış ve çevreyle ilişkiler elden geldiğince yaygınlaştırılmıştır (Küçükerman & Güner, 1995, s. 58). Pencere boyutları genellikle 1'e 2 oranında yapılmış olup, 70-80 cm genişliğinde ve 150-160 cm uzunluğundadır. Üst katta yer alan pencereler, yapıların avluya ve sokağa bakan cephelerinde, dikdörtgen biçimli tekli, ikili veya üçlü gruplar halinde bulunur (Binan, 1985, s. 150). Pencerelerin cephedeki yüzeylerinde çok farklı bezeme ve profiller bulunur. Çoğunlukla pencerenin

iki yanında silme şeklinde başlayarak üstünde farklılaşan geometrik ve bitkisel motifler kullanılır (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 249) (Resim 75).

Resim 75: Bitkisel Ve Geometrik Motiflerle Bezenmiş Pencere Örnekleri

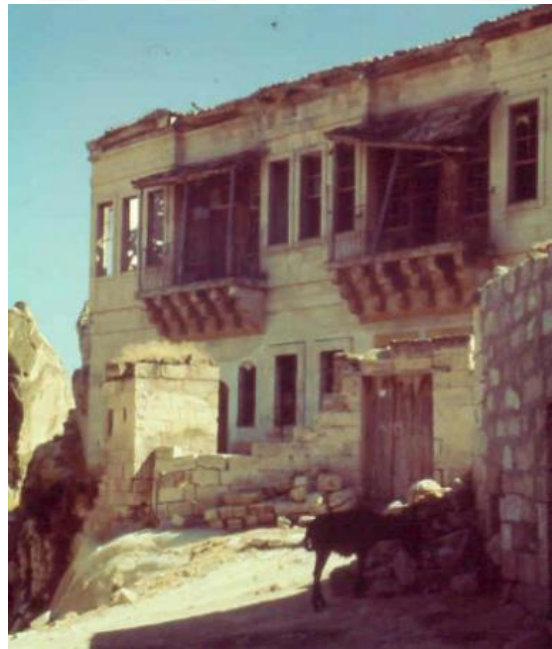
Tepe penceresi: Konut giriş kapısının veya oda pencerelerinin üstünde yer almaktadır ve bölgede 'yıldız pencere' olarak adlandırılır. Odalarda mekanı havalandırmak için kullanılan bu pencereler, giriş kapısının üzerinde mekanı aydınlatmak amacıyla kullanılırlar (Binan, 1985, s. 153). Dikdörtgen, yuvarlak veya oval formları bulunmaktadır. Yuvarlak olan tepe pencereleri barok mimarisinin etkisidir (Kalaycı, 2006, s. 140).

Çıkma: Odanın çevreyle daha etkili biçimde yönelme isteği, mimaride yapı tekniğini zorlayarak biçimlendirilmiş olan 'çıkma' ların yaygınlaşmasıyla sonuçlanmıştır (Küçükerman & Güner, 1995, s. 58). Cephenin en önemli vurgusunu oluşturan çıkmalar, kapalı ve açık çıkma olarak sınıflandırılabilir. Çıkmalar, bazı evlerde katları birbirinden ayırmak için yapılmış profilli kornişlerin üzerine oturtulmuştur. Bu çıkmaların dışa taşkınlıkları 80-90 cm arasındadır (Esmer, 1984, s. 33). Kapalı çıkmaların gönyeli ve dik çıkma olarak yapılan örnekleri bulunmaktadır. Dik çıkmalar, yapıya paralel olarak yapılır. Üç birimden oluşan konutlarda, oda genişliğince dışarı taşırılır ve ortada yer alır. Çıkmanın iki yanında yer alan pencereler sayesinde, çıkma üç yönden sokağa ve

manzaraya hakim olur. Gönyeli çıkma da ise, zemin katta arsaya uyarak yapılan yapının, üst katta dikdörtgen hale getirilmesi amaçlanmıştır (Binan, 1985, s. 156).

Çıkmaları destekleyen taş konsollar, tüm çıkma boyunca veya konsol kirişler şeklinde görülür. Taş konsollar, payandalı, bindirmeli ve küçük konsol taşı olarak çeşitli şekillerde yapılmışlardır. Ahşap ve taşın beraber kullanıldığı örneklerde ahşap, hatıl görevi ile taş konsollara oturur ve üstündeki kagir duvarı taşır (Yıldırım, 2003, s. 137).

Balkon (Açık Çıkma): Cephelerde dışa doğru açık çıkma yapan balkonlar, genellikle demir profilli olup, eli böğründeler üzerinde ahşap kirişlemelidir. Bazı örneklerde ise ahşap kirişleme, profilli taş konsollar üzerinde taşıtılmaktadır (Esmer, 1984, s. 34). Bu taş konsollar üzerinde çeşitli bezeme örnekleri görülmektedir. Ürgüp geleneksel konutlarında ön cephenin tam ortasına yerleştirilen balkon, simetriyi sağlamaktadır. Bazı balkon örneklerinde sofa geri çekilmiştir. Bu geri çekilme ile balkon kütlesi vurgulanmıştır (Binan, 1985, s. 156). Balkonun üst örtüsü ahşap malzeme ile yapılmış olup, ahşap dikme veya taş sütunlarla taşıtılmıştır. Balkon mekanı iç sofalı evlerde sofa cephesini oluşturmaktadır (Yıldırım, 2003, s. 47) (Resim 76). Çalışmada incelenen 1,2,4,12,14,15,17,18 numaralı 8 örnekte balkon mekanına rastlanmaktadır.

Resim 76: Ürgüp Esat Ağa Konağı Açık Çıkma Örneği- Kayakapı Mahallesi

Kat Silmesi: Katlar arasında ve yapının bitişini vurgulama için çatı hizasında kullanılan silmeler, genellikle tüm cepheyi çevrelemekte ve cephedeki yatay etkiyi güçlendirmektedir (Büyükmihçi, 1999, s. 300). İki katlı konutlarda, döşeme boyunca yatay doğrultuda konut yüzeyini dolaşan elemandır. Kat arasındakilere kat silmesi, saçak altındakilere ise saçak silmesi adı verilir (Binan, 1985, s. 160). Bölgede bezemeli örnekler sıkça rastlanırken, sade profil kullanıldığı örneklerde bulunmaktadır. Bezemelerde “baklava, üçgen, bitkisel motif” şeklinde çeşitleri bulunmaktadır (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 260). Kornişler ise, cephe bitiş öğesi veya katlar arasındaki yatay eleman olarak görünmektedir. Korniş bezemeleri cephede çizgisel olarak oyulmuş biçimde veya hacimsel olmaktadır. Çizgisel veya eğrisel motifler kullanılmıştır (Kabaoğlu, 2004, s. 3).

Yazlık Kemer (Divanhane): Genellikle dış sofalı evlerde görülen, tek veya üç tarafı açık alanlarda bulunan kolon-kemer dizisi ile çevrili alanlardır. Taştan yapılmış kolonlar genellikle 20-25 cm çapındadır ve kolon açıklıkları ise kemerlerle geçilmektedir. Kemerlerin yarım daire, armudi, askı kemer gibi çeşitleri bulunmaktadır. Kemer taşları üzerinde rozet bezemeleri dikkat çekmektedir (Kalaycı, 2006, s. 154).

Çatı: Bölgede düz toprak dam çatı örtüsü kullanımı yaygındır. Bu tipdeki çatılarda, birbirine paralel şekilde yerleştirilen tomruklar üzerine gelen ahşap kaplamalar ve sıkıştırılmış toprak katmanlarından yapılmıştır. Suyun tahliye edilebilmesi için gerekli eğimler verilmiştir. Fatih zamanında çıkarılan kanunla, gayrimüslimlerin ahşap çatı yapması yasakken, Tanzimat ve Islahat Fermanı sonrasında verilen haklar ile, bölgedeki Rumlar çatılarını eğimli ahşap çatı sisteminde yapmışlardır. Birkaç yöne kırma sistemde yapılan bu çatılar, aralarında yatay dereler oluşacak şekilde birleştirilmiştir. Çatıların üzeri taş-ahşap levhalarla örtülüp, üzeri ise kiremit ile kaplanmaktadır (Yıldırım, 2003, s. 35).

4.8.2 İç Yapı Elemanları

Merdiven: İç mekan oluşumunda önemli yer tutan merdivenler, konutların farklı biçimlerinden dolayı çeşitli örnekler göstermektedirler. Ahşap veya taştan yapılan bu merdivenler, tek kollu, çift kollu, L şeklinde, çeyrek döner, yarım döner biçimlerinde

yapılmıştır. Merdiven ölçüleri, genişliği 110-120 cm, rıht yüksekliği ise 17-18 cm civarındadır (Kalaycı, 2006, s. 106).

Avluda yer alan merdiven ise, genellikle taştan, tek kollu ve sahanlıksızdır. Avluya bakan kısımları yuvarlak hatlı oymalıdır. Merdivenin altı ya doludur ya da kesme taş basamaklar birbiri üzerine binmektedir. Bazı örneklerde, merdiven altları, depo, tandır veya tuvalet olarak da kullanılmaktadır. Merdiven genişliği 100 cm civarındadır ve demir korkulukları bulunmaktadır. Alan kaybına sebep olmamak için rıht yükseklikleri, 20-22 cm civarındadır (Kalaycı, 2006, s. 107).

Tavan Kaplaması: Ürgüp geleneksel yapılarında tavanlar taş veya ahşap malzeme ile yapılmıştır. İncelenen yapılarda zemin kat tavanları taş kemer-tonoz sistemiyle yapılmışken, üst kat tavanlarında ahşap kiriş sistemi görülmektedir (Kalaycı, 2006, s. 84). Yapıların üst kat tavanları genellikle düz ahşap kaplama şeklinde yapılmıştır. Kaplamasız örnekleri de bulunmaktadır. Bunlar, yöreye özgü 'hezen' adı verilen ahşap tomruklarla yapılan ahşap kirişli döşeme örnekleridir. Daha özenli şekilde yapılan tavan kaplamalarında, çitalar ve tavan ortasında göbek kullanımı görülmektedir (Esmer, 1984, s. 36).

Döşeme: İç mekan zemin kaplamaları, alt katlarda, sıkıştırılmış killi toprak veya düzgün kesme taş iken üst katlarda, taş veya ahşap kaplamadır. Bölgedeki bazı örneklerde odaların zemini, oda giriş kotundan bir basamak yükseltilmiştir. Oda girişinde yer alan ve pabuçluk (seki altı) olarak adlandırılan bu kısım 80-100 cm genişliğinde ve 15-20 cm yüksekliğindedir (Esmer, 1984, s. 36). Bazı örneklerde pabuçluk kısmı kapının yanında yer alan bir veya iki adet niş ya da dolap ile çözümlenmiştir (Kabaoğlu, 2004, s. 3). Odanın asıl mekanı, yerden 10 cm yükseklikte yapılarak seki üstü olarak adlandırılır. Oda içerisinde hiyerarşiyi sağlayan bu mekanlar, bazı örneklerde musandra adı verilen ahşap korkuluklarla ayrılmıştır (Esmer, 1984, s. 36).

Duvar: Genellikle iki katlı olarak yapılan evlerin sürekli taşıyıcı olan duvarları üç farklı tipte örülmektedir. Moloz taş örgü tekniğinde sağlam bir taş türü olan bazaltlarla örülerek oluşturulan bodrum duvarları, üstü örtüden gelen yükleri karşılayacak ebatlarda 60-100 cm kalınlığında yapılandırılmış olup iç yüzeyleri sıvalıdır Bodrum duvarları üzerine oturtulan zemin kat duvarları 40-60 cm kalınlığında iki yüzü işlenmiş ince yonu kesme

taştan, sandık duvar tekniğinde yapılmış olup, örgüsü son derece düzgündür. Taşıyıcı duvarların üst üste getirilmesi ile oluşturulan üst kat duvarları ise inceler tek sıra düzgün taştan, ince yonu duvar tekniğinde örölmektedir. Üst kat duvarlarının 12-18 cm kalınlığına kadar incelmesi duvar yükünü azaltmış, böylece yapı yüzeyinden 1 metre kadar çıkma yapılmasına imkân sağlamıştır. Aynı teknik ile örölen, iç duvarlar ise yine taşıyıcı duvar özelliğinde olup, bodrum katlarda yer alan 60-100 cm kalınlığında örölmüş taş kemerler üzerine oturtularak taşıtılmıştır (Büyökmihçı, 1999, s. 301). Zemin kat duvarları iki sıra halinde inşa edilmiş ve sıralar arasında dolgu veya harçlar doldurulmuştur. Sıralar arasındaki boşluklar, bölgede “kesek” adı verilen kaya ve taş parçaları ile doldurulur. Bölgede “şillez” adı verilen özel karışım duvar boşluklarına dökölür. Şillez, kesek dolgusunun duvar sıralarına yapışmasını sağlar. Üst kat duvarlarında kullanılan demir bağlama çubukları, zemin kat duvarlarında sık kullanılmamaktadır (Solmaz, 2013, s. 60).

Oda Kapıları: İç mekanları birbirine bağlayan oda kapıları genellikle tek kanatlı ve sade yapılmıştır. Ahşap tablalı veya çakma sistemde yapılan bu kapıların üzerinde basit geometrik motifler görölmektedir. Kapı çevresi ise düz lentolu şekilde yapılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 148). İncelenen örneklerde, ahşap tablalı, tek kanatlı, üzerinde geometrik motiflerin yer aldığı kapılara sık rastlanmıştır. Fakat örneklerde, aşıboyalı, üzerinde bitkisel, geometrik bezemelerin yapıldığı gösterişli kapılarda bulunmaktadır (Resim 77).

Resim 77: Gösterişli Yapılmış Oda Kapıları

Sedir: Oturma veya yatma elemanı olarak kullanılan sedir, ahşap veya taş olarak yapılmıştır. Yüksekliği, 30-50 cm iken, genişliği 70-90 cm arasında değişmektedir (Altındağ, 2003, s. 32). Odalarda ve bazı örneklerde ise sofada kullanımı görülmektedir. Çalışmada incelenen tüm evlerde sedir görülmüştür.

Dolap: Taş duvar veya kaya içerisine oyularak yerleştirilen ahşap dolaplar, ocağın veya yüklüğün yanına gelecek şekilde konumlandırılmıştır. Örneklerde genellikle sade ahşap dolap kapakları kullanılırken, daha gösterişli konaklarda ahşap işlemeli ve boyalı örnekleri de bulunmaktadır. Dolaba göre daha geniş ve derin yapılan yüklüklere yorgan, yastık gibi eşyalar konulmaktadır (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 248).

Şerbetlik: Oda giriş kapısının açıldığı yerde, bardak, tepsi, şerbet gibi eşyaları koymak için yapılmış geniş niştir. Önünde tepsi koymak için geniş bir alanı bulunmakta olup, alçı veya ahşap malzemedен yapılmıştır. Şerbetliğin iç yüzeyindeki oval alan ‘alkov’ olarak adlandırılır. Alkov, raflı dolap olarak düzenlenebildiği gibi alçı ile sıvanıp kök boya ile süslediği de görülmektedir. Bazı örneklerde şerbetliğin iki yanında ahşap veya alçıdan yapılmış raflar görülmektedir. Yörede bu raflara ‘gilve’ adı verilmektedir (Kırık, 2019, s. 810) (Resim 78).

Resim 78: Ahşap ve Alçı Şerbetlik Örnekleri

Ocak: Odalarda ısınma amacıyla yapılmış ve üzeri farklı motiflerde taş kabartmalarla bezeli elemanlardır. Ocağı olmayan odalarda ise ısınmak için mangal kullanıldığı biliniyor. Ocaklar (şömine) zeminden ortalama 30-40 cm yükseltilerek yapılmıştır (Esmer, 1984, s. 40).

Gusülhane: Oda içerisinde yer alan, yıkanma amacıyla taştan yapılmış, 1 x 1m boyutundaki elemandır. İçeride biriken atık su 'çağ' denilen delikten tahliye edilmektedir. Su giderinin çözülmesi için genellikle dış duvara yakın yapılmıştır. Dolap içerisinde çözüldüğü örneklerin yanında, açık olarak yapıldığı örneklerde bulunmaktadır (Kırık, 2019, s. 810). Katalogda yer alan 5 örnekte gusülhaneye rastlanmıştır. Bu örneklerin mübadeleden sonraki dönemde Türkler tarafından yapılara eklendiği düşünülmektedir.

Duvar Nişleri: Oda içlerinde yer alan, yörede taka ismi verilen, zeminden 120-150 cm yükseklikte yapılan nişlerdir. Takanın üzeri profilli veya motiflidir. Kapakları bulunmayan bu nişler, kullanımları yanında dekoratif görünürler (Esmer, 1984, s. 39). Daha çok ayna ve çiçek koymak için yapılan, üzeri kemer biçiminde düzenlenen çiçeklik nişlerinin altında ise profilli bir konsol yer almaktadır (Altındağ, 2003, s. 32) (Resim 79).

Resim 79: Niş-Taka Örnekleri

Lambalık: Kandil veya gaz lambası koymak için yapılmış, yörede çırappa olarak da adlandırılan lambalıklar, duvarda bir niş olarak veya çıkıntılı olarak düzenlenmişlerdir. Odayı aydınlatmak için kullanılan bu nişler üzerine gaz lambası, mum vb. gibi aydınlatma elemanları konulmaktadır (Kırık, 2019, s. 813) (Resim 80).

Resim 80: Lambalık Örnekleri

4.9 ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI CEPHE DÜZENİ

Cephe düzeni için yapılan çözümlemede yığma yapılar ele alınmıştır. Çalışmada incelenen gayrimüslim evlerinde görülen cephe özellikleri, simetrik düzen, dışa dönük, düzgün kesme taş malzeme, bezemeli ve hareketli yapılan ön cephe şeklindedir. Estetik bir görünüme sahip olan ve dövme demirden yapılan pencere demirleri, çatı suyunu almak için yapılan taş çörtlenler, çıkmalar, çıkmaları taşıyan özenle profillendirilmiş taş konsollar, çatı ve kat hizalarının belirginleştiren dekoratif taş silmeler cepheye karakter veren mimari öğelerdir (Büyükmihçı, 2009, s. 9-14). Organik bir sokak dokusu içerisinde yer alan bu evler, genellikle bir avlu içerisinde yükselen iki katlı yapılardan oluşur. Ürgüp geleneksel yapıları genellikle iki katlı olarak yapılmıştır. Az sayıda da olsa üç katlı veya tek katlı örneklerde bulunmaktadır (Kalaycı, 2006, s. 68). Yapıların zemin katında yer alan ana giriş kapısı cephenin tam ortasına yerleştirilmiştir. Kapının sağ ve sol yanında tekli veya ikili gruplar halinde pencereler yer almaktadır. Zemin kattaki sade düzenin yerine üst katlardaki çıkmalar ve bezemeler ile cephenin hareketlendiği bölümdür. Kapılar genellikle ahşap çift kanatlı olarak yapılmıştır. Etrafı çeşitli motif ve profilli silmelerle çevrilmiş olan bu açıklıkların bazılarının üzerinde evin yapıldığı tarihi bildiren bir kitabe bulunmaktadır. Kapı açıklıkları üzerine gelen lentolar, yarım daire, basık veya düz dilimli kemer şeklindedir. Çoğu zaman ana kapı üzerinde, aralığı aydınlatan küçük bir pencere bulunur. Cephe oluşumunda, etkili olan tepe pencereleri ile iç cephedeki dolu boş oranları dengelenirken taşın sert hatları yumuşatılmıştır (Esmer, 1984, s. 45). Geleneksel konutlarda, iç mekanlardan sokak perspektifinin tam olarak algılanmasını sağlamak amacıyla oluşturulan köşe pencereleri de bulunmaktadır. Çıkmaların köşelerinde kullanılan bu pencereler iç mekânı geniş bir görüş açısı kazandırırken cephe bitiminde yarattığı derinlik etkisi ile cephe düzeninde, ilginç, plastik, olgulara yol açmakta ve evleri işlevsel, biçimsel ve yapısal olarak özgün birer mimarlık örneği konumuna getirmektedir. Üst kat cephelerinde yapılan kapalı-açık veya gönyeli çıkmalar, profilli taş konsollarla desteklenmiştir (Resim 81).

Resim 81: Cephede Gönyeli Çıkma Örneği- Karağandere Mahallesi

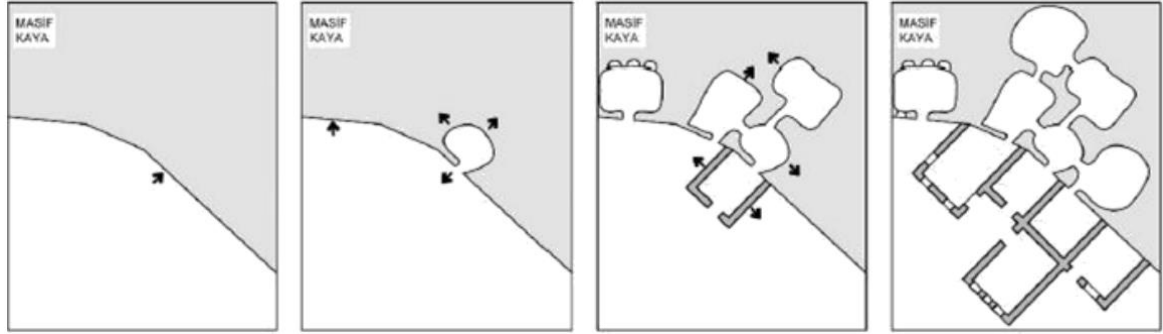
İç sofayı sınırlayan, açık çıkma şeklinde yapılmış balkon elemanı cephenin önemli bir ögesidir (Büyükmihçi, 1999, s. 299-300). Balkon mekanının ön yüzü bazı örneklerde ikili veya üçlü kemer-sütun dizisi ile yapılmıştır. Balkon kapısının sağ ve sol yanına yerleştirilen pencereler ile de cephedeki simetrik etki vurgulanmıştır (Büyükmihçi, 2000, s. 69). Hem açık hem de kapalı çıkmaların bir arada bulunduğu örneklerde vardır. Bölgedeki dış sofalı örneklerde ise, sofa olarak kullanılan divanhane cepheden görülmektedir. Kemer-sütun dizisi ile çevrili, yarı açık mekan olan divanhane, cephedeki dolu-boş oranlarının belirlenmesi açısından yöreye özgü güzel örnekler sunmaktadır (Kalaycı, 2006, s. 135). Çalışmada incelenen 18 örnekte 12 tanesi çıkmalı (kapalı+ açık), 6 tanesi ise çıkmasız olarak yapılmıştır (Resim 82).

		BODRUM + 1 KAT	2 KATLI				3 KATLI	
ÇIKMASIZ			 7 nolu ev	 6 nolu ev	 3 nolu ev	 8 nolu ev	 9 nolu ev	 10 nolu ev
			 2 nolu ev	 1 nolu ev	 12 nolu ev	 16 nolu ev	 18 nolu ev	 15 nolu ev
ÇIKMALI	AÇIK ÇIKMA		 5 nolu ev	 13 nolu ev	 17 nolu ev	 11 nolu ev		
	KAPALI ÇIKMA		 4 nolu ev	 14 nolu ev				
	AÇIK+KAPALI							

Resim 82: İncelenen Konutların Cephe Tipolojisi

4.10 ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI YAPIM TEKNİKLERİ

Volkanik bir arazi üzerinde yer alan Ürgüp yerleşiminde, yerel malzemenin taş olması evlerde ana yapı gereci olarak taş kullanılmasını sağlamıştır. Yapılarda taş malzemeden sonra en fazla kullanılan malzeme ise ahşaptır. Döşeme açıklıklarının geçilmesinde, çatıda ve iç mekan elemanlarında ahşap malzeme kullanılmıştır (Büyükmihçı, 1999, s. 301). Ürgüp yerleşimi geleneksel konutlarında yapım sistemi açısından üç farklı konut türü görülmektedir. Bunlar, kaya oyma, kaya oyma+ yığma ve yığma sistemde yapılmış konutlardır. Düşey ve yatay doğrultularda kayaların içerisinde oyulmuş olan yeraltı konutları bulunmaktadır (Binan, 1985, s. 67) (Resim 83).

Resim 83: Kaya Oyma ve Yığma Konut Büyüme Şeması, (Binan, 1985)

Oyma Konut

Bölgenin jeolojik yapısının bir sonucu olarak yapılmış kaya oyma konutlar, en eski döneme tarihlenen, yöreye özgü konut türüdür (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 240). Volkanik bir alan içinde yer alan bölgenin çevresindeki volkanik tüflerin kolayca oyulması ve istenen şekle dönüştürülmesi ile bölgede yamaçlara veya kayalara ev yapma geleneği yaygın olarak kullanılmıştır. Belli bir plan karakteri göstermeyen bu konutlar, içine yerleşen insanın ihtiyacına göre şekillenmiş, doğal çevre ile uyumlu ilkel ev tiplerinin özgün örnekleridir (Büyükmihçı, 2000, s. 58-71). Vadi yamaçlarında yer alan oyma konutlar düşey ve yatay doğrultuda ihtiyaç sonucunda yeni birimlerin oyularak oluşturulmasıyla ortaya çıkan açık sonlu bir plan özelliğine sahipken, peribacası içine oyulan konutlar, kaya kitlesinin büyüklüğü ile sınırlı bir alan içinde yapılandırılan ve belli bir plan karakteri göstermeyen oluşumlardır. Yöreye özgü bu konut mimarisinin bu ilginç

örnekleri daha çok Nevşehir iline bağlı Ürgüp, Avcılar, Ortahisar, Uçhisar, Avanos ve Zelve’de bulunmaktadır (Binan, 1985, s. 69) (Resim 84).

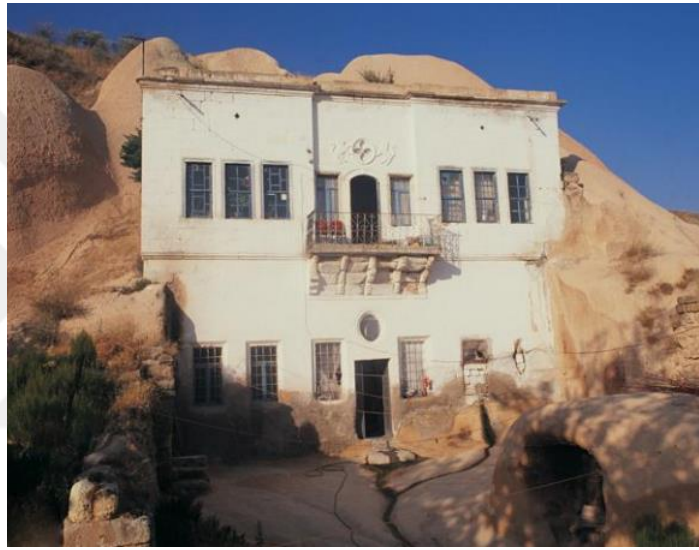
Resim 84: Kaya Oyma Konut Örneği, Esbelli Mahallesi, Esbelli Sokak, Ürgüp

Kaya Oyma+ Yığma Konut

Kaya oyma konut tipi ile, yığma konut arasında geçiş oluşturan kaya oyma+ yığma konutlar, arazisinin topografik özelliklerine göre iki farklı tip oluşturmaktadır. Bu oluşumlardan ilki, ‘düz arazide yapılan tipler, ikincisi ise vadi yamaçlarında, yamaca yaslı olarak yapılan tiplerdir. Düz arazide yer alan yarı oyma konutlar, yer altında veya yamaçlarda bulunan kaya oyma birimlerin üzerine yığma konut birimlerinin ilavesi ile gelişmiştir. Bu örnekler Kaymaklı ve Derinkuyu’ da rastlanmaktadır (Binan, 1985, s. 70). Yamaca yaslı kaya oyma + yığma konutlar ise, açık sonlu ve üreyebilir özelliktedir. Kaya oyma konutların plan özelliklerini devam ettiren kaya oyma birimlerin ön yüzlerine yığma sistemle yapılan avlu, oda, sofa gibi mimari mekanların eklenmesiyle oluşan konutlardır. Daha çok Nevşehir, Ürgüp, Avanos ve Göreme’de bulunmaktadır. Kaya oyma bölümlerde belirli bir plan karakteri gözlenmezken, yığma bölümler genellikle ortada bir avlu ve iki yanında iki oda birimlerinden oluşmaktadır (Büyükmihçı, 2000, s. 60) (Resim 85).

Evangelia Balta’nın Şişmanoğlu’dan aktardığına göre; “*Kayayı oyana kadar azar azar yemek, kare düzgün odalar, iç kapılar yapmak, teraziyi, ölçüyü tutturmak, düz ilerlemek zordur. Bir delikle başlarsın. Taş ustaları çatallı kazma kullanır. Düz bir çizgi tutturarak,*

hesabını şaşırmadan, düzgün dörtgen odalar ve iç kapılar açana kadar kayayı azar azar oymak zordur. Kaya, su gibi yumuşakça, toz kaldırmadan ufanıp, yere akar ve işçiler toplanan döküntüleri dışarıya taşır. Kaya oyulup iç ve dış bölmeleri şekillenince, sıra pencerelerle ara duvarların ince işçiliğine gelir. Kemerler, kapıların üstündeki şekiller ve süsler işlenir. Üst üste konmuş tek taşları olmadığı, yapımlarında kireç ya da başka malzeme kullanılmadığı için bu evlere taşta oyulmuş ev dersek hem oyularak hem de inşaat teknikleri kullanılarak yapılanlarına da karma ev demeliyiz. Sadece ön cepheleri inşa edildiği halde tümüyle kayaya oyulmuş çok ev vardır.” Elisavet Şişmanoğlu (1952) (Balta, 2010, s. 124).

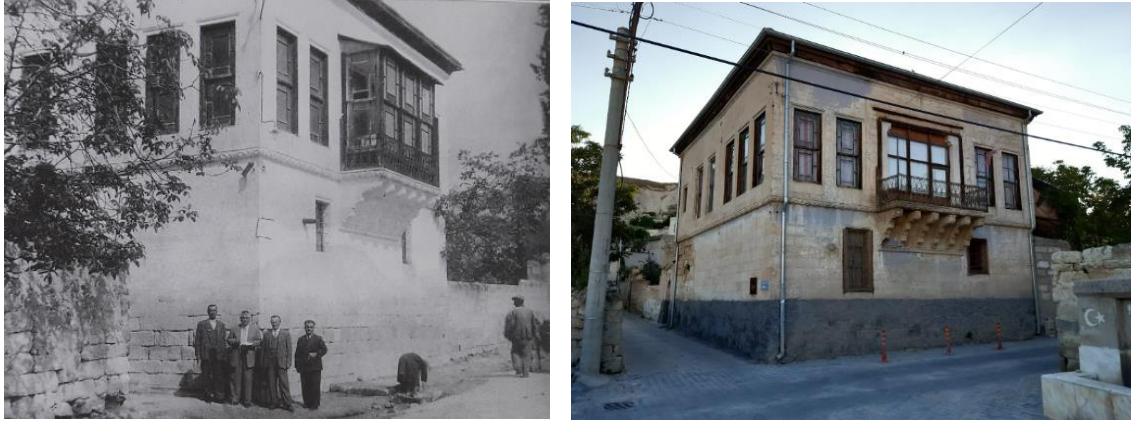

Resim 85: Kaya oyma+ Yığma Konut örneği (Murat Gülyaz Arşivi)

Yığma Konut

Kapadokya Bölgesi geleneksel konut mimarisinin en son aşaması olan yığma konutlar, hane halkı gereksinimleri doğrultusunda yeni birimlerin eklenmesiyle oluşturulan, açık sonlu ve üreyebilir plan özelliğine sahip, farklı büyüklük ve düzende yapılandırılmış özgün örneklerdir (Büyükmihçı, 2000, s. 62). Yığma konutların erken örneklerinde parselin gerisine çekilerek, geç dönem örneklerinde ise sokağa cephe olarak, iki veya üç katlı, kullanıcısının ekonomik durumu ve sosyal statüsünü gösteren taş oyma bezemeli konutlardır (Solmaz & Şahin Güçhan, 2011, s. 240). Tümel planlama ilkesine dayalı olarak tek seferde inşa edilmiş konutlar, genellikle, Anadolu'nun diğer kentleriyle ilişkide

olan kesimin yaptırdığı ve büyük kentlerde de görülen iç ve orta sofalı plan tiplerinde yapılmış, yerel özellikler taşıyan konutlardır (Yıldırım, 2003, s. 56) (Resim 86).

Resim 86: Yığma Konut Örneği⁹, (Balta, 2010)- Günümüz, 2020.

4.11 ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI BEZEME ÖZELLİKLERİ

Kapadokya yöresi evlerinin çoğunda dış cephede taş işlenmiş oyma bezeme görülmektedir (Renda, 1985, s. 107). Bölgedeki yapıları inşa eden duvarcı ve taşçı ustalarının Ürgüplü oldukları ve örgütlendikleri bilinmektedir. Ürgüp'te bulunan lonca üye sayısının 700 olduğu, bununla birlikte Karadenizli Laz denilen bazı ustalarında buraya yerleşerek loncaya dahil oldukları ve bu kişilerin taş yontuculuğu yaptıkları bilinmektedir (Roides, 1985, s. 115). Yapılarda görülen bezeme, sokağa ve avluya açılan dış cephe üzerinde yoğunlaşmıştır. Yöredeki taş malzemenin bol ve kullanışlı olması işçiliğin daha fazla bu yönde gelişmesine neden olmuştur. Dış mekânda görülen taş bezemede, cephelerde yer alan kapı ve pencere söve-lentolarında, balkon ve üst kat konsollarında, kat ayrımını vurgulayan kornişlerde, saçak, silme ve eyvan önüne gelen açıklıklarda görülmektedir. Alçak ve yüksek kabartma tekniğinde uygulanan bu motifler daha çok bitkisel ve geometrik ağırlıklıdır. Taş bezeme evlerin içinde ise lambalık (çırappa), çiçeklik ve taka nişlerinin çevresinde görülür. Bazı merdiven basamaklarının kenarlarında dekoratif amaçla yapılmış motiflere de rastlanmaktadır (Esmer, 1984, s. 58).

⁹ Ürgüp'e Gelen Resmi Konukların Ağırlandığı Hacı Roil Kaptanoğlu Konağı-1954

Gayrimüslim evlerinde dini ve kültürel değerlere göre yapılan haç veya çift başlı kartal gibi, figürlere de rastlamak mümkündür (Çelebi, 2017, s. 28).

Evangelia Balta'nın Hacıanastasiadis- Hacıefthimiadis- Sotiriadis'den aktardığına göre; *“Ürgüplüler çok yetenekli yapı ustalarıydı, ünleri Nevşehir ve Kayseri'ye kadar yayılmıştı. Sinasos, Cemil, Derinkuyu, Kaymaklı gibi yerlerde evler yapmışlardı. Göze hoş gelen kemerler yapar, çatı altındaki pervazları, balkon ve pencereleri oya gibi işlerlerdi. İç duvarlarda kavisli alanlar oluştururlar, sanatçılar onları çiçek, keklik ve aslan motifleriyle süslerdi. Taş ustaları sarmal ve geometrik şekiller oyardı. Oyulmuş çerçeveler içine, sıvacılar boyayla 'Arkadaş, neşeyle gir!' yazısını yazardı. Birçok Ürgüplü tüccar eskiden taş ustasıydı.”* Yeorgios Isaakidis (1949), Ioannis Hacıanastasiadis (1952), Efstathios Hacıefthimiadis (1960), Theodosios Sotiriadis (1949) (Balta, 2010, s. 138).

Ahşap malzeme ise yörede iç mekânda ve kapı- pencere detaylarında çok kullanılmıştır. Evlerin iç kısımlarında ahşap malzeme daha çok kapı, pencere doğramalarında, tavan ve döşeme kaplamalarında, dolap kapaklarında, merdiven korkuluklarında ve musandraların da kullanılmıştır. Bölgedeki örneklerde tavanların, kalemişi, çıtakari ve eğmeçli ahşap sistemleri ile kaplandığı görülmektedir. Tavanlarda rastlanılan Anadolu motifleri farklı dini ve etnik gruplarda ortak olarak kullanılmıştır (Çelebi, 2017, s. 28). Taş ve ahşap dışında demir, alçı, kalemişi süsleme de konutlarda rastlanılan malzemelerdendir (Esmer, 1984, s. 55-56). Ürgüp gayrimüslim konutlarında oda, şapel ve eyvanlarda boyalı bezeme örneklerine rastlanmaktadır. En fazla boyalı bezemenin kullanıldığı yer odalardır. Oda içlerinde, tavan, tavan etekleri, dolap, şerbetlik elemanlarının üzerinde boyalı bezemeler daha sık görülmektedir (9,10,12,13 numaralı evler). Odalarda duvarların üst kısmında panolar, madalyonlar ve çerçeveler içerisine yerleştirilmiş manzara ve natürmort bezemeler önemli uygulamalardır (Renda, 1985, s. 107). 19. yüzyılın son çeyreğinde, İstanbul'a çalışmaya gidip, ticari ilişkilerini geliştiren bölge insanı gelişen ekonomik durumları ile bölgede gösterişli ve büyük konaklar yapmışlardır. Bu konaklarda yapılan duvar resimleri içerisinde kent tasvirleri önemli bir yeri kaplamaktadır. Kent tasvirleri dışında, günlük hayat sahneleri, mitoloji, figürlü tasvirler de görülmektedir (Özbek, 2014, s. 221). Uygulanan bu resimler, duvar yüzeyine çekilmiş alçı sıva veya kurşun karbonat içerikli hava etkilerine dayanıklı beyaz bir boya türü olan “üstübeç” (isfidac) üzerine veya

ahşap üstüne suyla karıştırılmış boyalarla yapılmıştır (Renda, 1985, s. 108). Bölgedeki duvar resmi sanatçıları incelendiğinde, Kostas Maletyades ismi karşımıza çıkmaktadır. Bölgede biri kilise olmak üzere yedi yapıda imzası bulunan sanatçının, Mustafapaşa'da (Sinassos) uzun bir süre bulunduğu bilinmektedir. Kendisi hakkında daha fazla bir bilgiye ulaşılmayan K. Maletyades'in Roma ve Venedik'te eğitim gördüğü ve orada belki de müzik dersleri aldığı ve çok iyi bir klarnetçi olduğu kaydedilmektedir. Maletyades'in sadece Sinassos'da resim yapmadığı, Ürgüp'te konukevi olarak kullanılan Hacı Eftim evi (9 numaralı ev- Güzelgöz Konağı) yazlık odasındaki Çiçek satan kız resmi üzerindeki imzasından anlaşılmaktadır. Sanatçının İtalya ile ilişkili olması, resimlerdeki Avrupa etkilerini açıklamaktadır (Yalçın, 2007, s. 135).

5 BÖLÜM

ÜRGÜP YERLEŞİMİ RUM KONUTLARI KATALOĞU

Ürgüp yerleşiminde Karağandere, Yenicami, Dutlucami, Duayeri ve Süphanverdi mahallelerinde yer alan 18 tescilli-projeli konut kataloğa dahil edilmiştir. Ayrıntılı olarak konutların yer, tarihçe, plan, cephe, bezeme ve malzeme-teknik özellikleri ele alınmıştır.

5.1 EV NO:1

Yapının Yeri: 117 ada, 15 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak, No: 18'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Tescilli olan evin yapım tarihi ile ilgili herhangi bir belge yoktur. Sözlü verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Yapı günümüzde Hasan Terzioğlu isimli şahsın mülkiyetindedir (Resim 87).

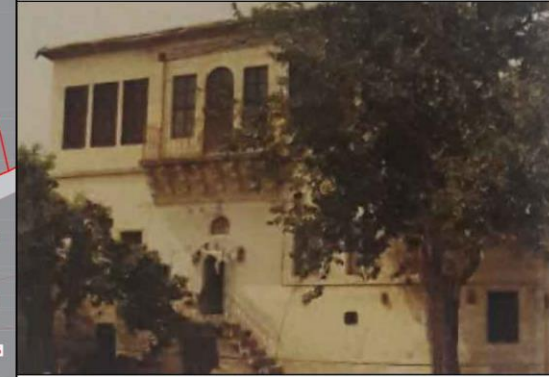
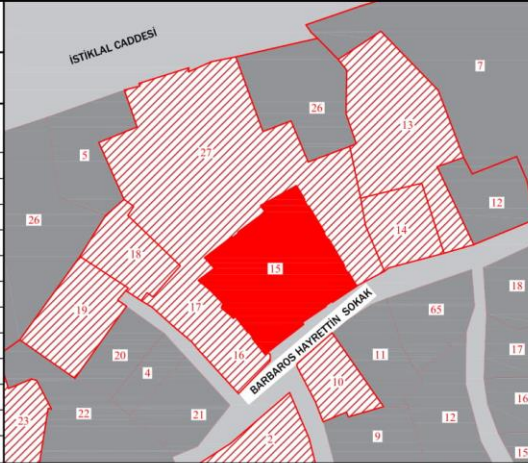
Resim 87: Tescil Fişinde Yer Alan Yapı Görseli

KATALOG 1

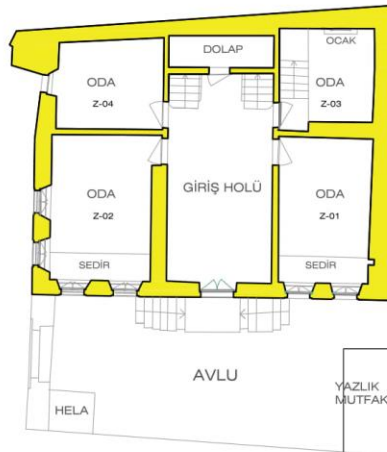
ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

KADASTRAL NO: 31 PAFTA- 117 ADA- 15 PARSEL

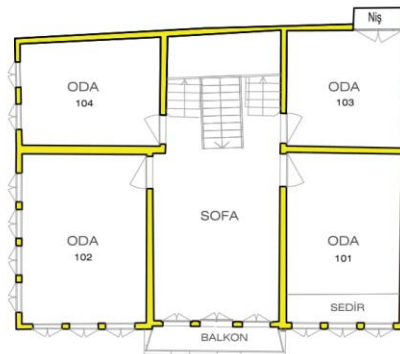
KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI		1
AVLU		1	TEPE PENCERESİ		1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)		1
SOFA		1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA		8	KAT SİLMESİ		1
MUTFAK (TAFANA)		1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)		1	SEDİR		3
ERZAK DEPOSU		2	DOLAP		1
AHIR		1	OCAK		1
ŞİRALIK		1	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA		1
HELA		1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

PLAN

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: Argos Yapı'dan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yığma teknikle inşa edilen yapı, bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘iç sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin bodrum kat mekanları, kemer oda, bir depo ve su savağından oluşmaktadır. Evin zemin kat mekanları, avluda yer alan yazlık mutfak, giriş holü, Z-01, Z-02, Z-03, Z-04 (oda) mekanlarından, evin birinci katı, sofa, 101, 102, 103, 104 (oda) numaralı mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu, iç sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Düz araziye yapılan konak, bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Yapıya Barbaros Hayrettin sokak üzerinde yer alan avlu kapısından girilmektedir. Çift kanatlı, kemerli, kilit taşı vurgulu şekilde yapılmış olan bir avlu kapısı ile 12 x 8 m² boyutlarındaki taş döşemeli avluya girilmektedir (Resim 88).

Resim 88: Yapının Barbaros Hayrettin Sokak Üzerinden Görünümü

Dikdörtgen planlı avlunun batı cephesinde günümüzde bir kısmı yıkılmış bir yazlık mutfak mekanı bulunmaktadır (Resim 89).

Resim 89: Günümüzde Büyük Bir Kısmı Yıkılmış Olan Yazlık Mutfak (Tandır)

Yapının girişi kuzey doğu cephesinde yer almaktadır. Yapının plan geometrisi bir kenarı yaklaşık 12 metre uzunluğunda olan karedir. Mekan yerleşimleri karşılıklı olarak simetrik şekilde düzenlenmiştir. Yapının zemin katına, cephenin ortasında yer alan iki yanında cepheye yaslı olarak bulunan altışar basamakla çıkılan boyutları yaklaşık 190 x 120 cm olan dikdörtgen şeklindeki sahanlığa ulaşılmaktadır. Merdiven basamakları profilli olup, dövme demirden korkuluğu bulunmaktadır. Sahanlıktan, açık mavi boyalı, çift kanatlı bir ahşap kapı konuta girilmektedir. Ahşap kapı, üzerinde bitkisel bezeli taş işçiliği bulunan kemere sahiptir. Kapı üzerinde yarım daire biçimli tepe penceresi yer almaktadır. Sahanlıkta yer alan giriş kapısından geçildiğinde zemin katta tüm odaların açıldığı giriş holüne ulaşılır. Dikdörtgen planlı 360 x 860 cm ölçülerine sahip giriş holünün zemini taş döşeme, tavanı ise beşik tonoz şeklindedir. Bu tonoz girişin tam karşısında yer alan merdiven boşluğuna kadar uzanmaktadır. Giriş holünün tam karşısında 3 kollu taş+ ahşap merdiven yer almaktadır. Birinci katta yer alan sofa mekanına bu merdivenle çıkılmaktadır. Merdiven boşluğunda ahşap kapaklı, 365 x 110 cm ölçülerinde bir dolap bulunmaktadır. Giriş holüne, Z-01, Z-02, Z-03, Z-04 numaralı odalar açılmaktadır (Resim 90).

Resim 90: 1 No'lu Ev Giriş Holü

Z-01 numaralı oda doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı olup, $16,1 \text{ m}^2$ 'lik bir alanı kaplamaktadır. Odaya açık mavi renkte boyanmış, üzerinde dört tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Oda girişinde ölçüleri $100 \times 100 \times 20 \text{ cm}$ olan pabuçluk alanı bulunur. Odanın zemini ahşap kaplama olup, tavanı ise çıtalı düz ahşap tavadır. Bu odanın kuzey duvarında iki adet dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı pencere bulunmaktadır. Pencerelemin hemen altında 90 cm genişliğindeki ahşap sedir bulunmaktadır. Odanın batı duvarında 20 cm genişliğinde küçük bir niş bulunmaktadır.

Z-01 mekanına simetrik olarak konumlana Z-02 numaralı oda, doğu batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Odaya açık mavi renkte boyanmış, tek tablalı kapıdan girilir. 18 m^2 'lik alana sahip odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise çıtalı düz ahşap tavadır. Odanın kuzey ve doğu duvarlarında ikişer adet dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı dört pencere bulunmaktadır. Kuzey duvarında yer alan pencerelerin hemen altında 90 cm genişliğindeki ahşap sedir bulunmaktadır.

Z-03 numaralı odaya açık mavi renkli ahşap çakma sistemde yapılmış kapıdan girilmektedir. Odanın girişinde yedi basamaklı bir taş merdiven bulunmaktadır. Bu odanın altı kemerli bir mekana denk geldiği için oda zemini 160 cm yükseltilmiştir. Oda $10,9 \text{ m}^2$ boyutunda olup, yüksekliği ise diğer odalardan daha alçak olarak $2,40 \text{ m}$ metredir. Zemin taş kaplama, tavan ise bölgede sık kullanılan hezenlerden oluşmaktadır. Ahşap

hezenler birbirine bitişik yerleştirilmiştir. Odanın güney duvarında 164 x 68 cm ölçülerinde taş ocak (şömine) bulunmaktadır. Ocak üzerinde iki adet niş ve geometrik süslemeler yer alır. Odanın batı duvarında yerden 160 cm yüksekte, 70 x 70 cm boyutlarında kare bir pencere ve 60 x 120 cm ölçülerinde ahşap kapaklı bir niş bulunmaktadır. Günümüzde odaların duvarları ve tavanına sıva yapılmıştır. Z-03 numaralı odanın karşısında yer alan Z-04 numaralı oda 11,3 m² boyutlarındadır. Odaya, Z-02 mekanında da görülen, açık mavi renkte dört tablası bulunan ahşap kapıdan girilmektedir. Bu kapının, Z-01 mekan kapısı ile farkı tablaları üzerinde bulunan bezeme farkıdır. Z-01 mekanının kapısında baklava deseni varken bu kapıda çeyrek daire motifli bir desen kullanılmıştır. Odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise hezenlerden oluşmaktadır. Ahşap hezenler aralıklı şekilde dizilmiştir. Odanın doğu duvarında yerden 200 cm yüksekliğe yerleştirilmiş, 80 x 80 cm ölçülerinde bir pencere bulunmaktadır. Odanın diğer duvarları sağır duvar olarak bırakılmıştır.

Zemin katı birinci kata bağlayan üç kollu merdivenler ile üst kattaki sofa mekanına çıkılır. Bu katta, merdiven boşluğu, üç taraflı olarak ahşap korkuluklarla çevrelenmiştir. Sofa, kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı olup, 34,6 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Sofanın zemini taş kaplama, tavanı ise çatalı ahşap tavan şeklindedir. Sofanın iki tarafında odalar bulunan ve karşı tarafta balkona açılan iç sofalı plan örneğini göstermektedir. Sofanın kuzey cephesi evin balkona açılan duvarıdır. Bu duvarda, dikdörtgen biçimli iki ahşap pencere ve balkona açılan dikdörtgen biçimli ahşap çakma kapı bulunmaktadır. Kapının üzerinde yarım daire biçimli bir pencere yer almaktadır. Evin kuzey cephesinden yaklaşık 70 cm dışarı çıkma yapan balkon mekanı alttan profilli taş konsollarla desteklenmektedir. Dövme demir işçiliğinin kullanıldığı balkon korkulukları 115 cm yüksekliğinde yapılmıştır. Korkuluğun orta kısmında dövme demirden, çapı 110 cm olan grift motifli bir daire bulunmaktadır. Sofa mekanına 101, 102, 103 ve 104 numaralı odalar açılmaktadır (Resim 91).

Resim 91: Birinci Katta Yer Alan İç Sofa

Birinci katta bulunan 101 numaralı odaya çift kanatlı, tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Oda 19,2 m² boyutunda, zemini ahşap kaplama tavanı ise çıtalı düz ahşap tavan şeklindedir. Oda zemininde ahşap kaplamalarda yer yer bozulmalar görülmektedir. Odanın kuzey duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç adet pencere bulunmaktadır. Pencereilerin dışında ahşap kepenk kullanılmıştır. Pencereilerin önünde ise 90 cm genişliğinde ahşap sedir bulunmaktadır (Resim 92).

Resim 92: 101 Numaralı Oda Pencereileri ve Ahşap Sedir

101 numaralı odanın tam karşısında yer alan 102 numaralı odaya çift kanatlı, tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. 102 numaralı odanın simetriğinde yer alan bu oda, 101 numaralı odanın özelliklerini göstermektedir. Farklı olarak, kuzey duvarda yer alan pencerelere ek doğu cephesinde de, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı dört adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerde de ahşap kepenk kullanılmıştır. Oda, pencereler vasıtası ile kuzey ve doğu yönden sokağa hakim konumdadır.

Tek kanatlı ahşap tablalı kapıdan girilen 103 numaralı odanın boyutu 13,6 m²' dir. Odanın zemini ahşap, tavanı ise çıtalı düz ahşap tavan şeklindedir. Odanın batı duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. Odanın güney duvarında 70 cm derinliğinde ahşap kapaklı bir niş bulunmaktadır. 104 numaralı odaya tek kanatlı ahşap tablalı kapıdan girilmektedir. Oda 14,6 m²'lik alana sahip, zemini ahşap kaplama tavanı ise çıtalı düz ahşap tavan şeklindedir. Odanın doğu duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerde ahşap kepenk kullanılmıştır. Pencerelerin önünde, günümüzde yok olmuş durumda olan ahşap sedir kalıntıları bulunmaktadır. Odanın duvarları tamamen sıvanmıştır. Oda duvar ve zemininde büyük hasarlar mevcuttur.

Çatı sistemi, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı ve açık çıkmalı (balkon) cephe tipi özelliği göstermektedir. Konağın avlu girişi güney doğu cepheden yapılmaktadır. Konağın ana girişi ise kuzey doğu cephede yer alır. Yapının yan cephelerini güney doğu ve kuzey batı yönde yer almaktadır. Güney batı yöne bakan arka cephe 2 numaralı komşu konağa bitişik olarak inşa edildiği için yapının sadece üç cephesi görülmektedir (Resim 93).

Resim 93: Yapının Barbaros Hayrettin Sokağı Bakan Ön ve Yan Cepheleeri, Arkada ise Katalogda Yer Alan 2 ve 14 Numaralı Evler Görülmektedir.

Konağın kuzey doğu yöne bakan ön cephesi incelendiğinde, belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görülmektedir. Yapının en hareketli ve gösterişli cephesidir. Ana cepheden yapının bodrum ve zemin katına giriş sağlanmaktadır. Zemin kata giriş, ana cepheye bitişik olarak yapılmış iki kollu, altışar basamaklı profilli taş merdiven ile sağlanırken, merdiven sahanlığının hemen altındaki kapı ile bodrum kata girilmektedir. Dövme demirden korkuluğu bulunan merdiven ile zemin katta yer alan ana giriş kapısına ulaşılır. Ana giriş kapısı dikdörtgen biçimli ve yuvarlak kemerlidir. Kemer taşlarının üzerinde bitkisel motifin kullanıldığı bir taş işçiliği görülmektedir. Giriş kapısı açık mavi aşiboyası ile boyanmıştır. Kapının hemen üzerinde yarım daire biçimli, ahşap kayıtlı tepe penceresi yer almaktadır. Ana giriş kapısının sağ ve sol yanında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı, ikişer pencere, Z-01 ve Z-02 odalarına açılmaktadır. Pencereleeri çevreleyen taş sövelerin çevresi ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Bu pencereleerden sol tarafta olanların demir korkulukları bulunmaktadır. Pencere ölçüleri ise eşit olup, dış ölçüleri 85 x 145 cm boyutundadır. Yapının aynı cephedeki birinci katına bakıldığında, orta aksta yer alan ve yaklaşık 80 cm dışarı çıkma yapan ahşap balkon, sekiz adet profilli

taş konsol taşmaktadır. Profilli taş konsolların arasında yedi adet birbirinden farklı rozetler kullanılmıştır. Birinci katta yer alan iç sofanın açıldığı balkon duvarında, dikdörtgen biçimli iki adet pencere ve dairesel biçimli kapı açılmaktadır. Kapının iki yanına yerleştirilen pencereler ve kuzey cephenin tam ortasında yer alan balkon ile simetrik etki güçlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı pencereler 90 x 205 cm boyutunda olup, zemin kattaki pencerelerden daha geniş ve daha yüksek yapılmıştır. Balkonun 110 cm yüksekliğe sahip dövme demir korkuluk merkezinde dairesel bir çember ve volüt motifleri kullanılmıştır. Avluya doğru taşan balkon mekanıyla iç sofa cepheden okunabilmektedir. Balkonun sağ ve sol tarafında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı ve ahşap kepenkli üçer pencere, 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Bu pencerelerin de ölçüleri eşit olup, 85 x 215 cm boyutlarındadır. Bu cephede zemin kat ve birinci katı ayıran ve dışa doğru hafif taşan profilli bir silme yer almaktadır (Resim 94).

Resim 94: Yapının Avluya Bakan Ön Cehesi

Yapının güney doğu yönüne bakan yan cehesi avlu duvarlarıyla aynı cephededir. Bu cephe Barbaros Hayrettin sokağa bakan cephe olup sokağa hakim konumdadır. Yapının bu cehesinde yüksekliği 3.6 m olan avlu duvarları ve yapının yan cehesi görülmektedir. Avlu duvarları kesme taştan yapılmış olup, avlu kapısı açık mavi aşiboyası ile yapılmış kemer biçimli ahşap kapıdır. Ahşap kapı çevresi taş kemerle tamamlanmıştır. Dairesel biçimde yapılmış kemer taşları sade bırakılmış olup, kilit taşı üzerinde bir bezeme

bulunmaktadır. Kapı çevresi dikdörtgen bir silme kuşağı ile çevrelenmiş olup, kare biçimli kitabe çerçevesinin içi günümüzde boştur. Avlu duvarlarının korniş taşı üzerinde dairesel motifler kullanılarak cephe hareketlendirilmiştir. Yine bu cephede avlu duvarının yanında yer alan yapının bodrum katı çimento harç ile sıvanmıştır. Zemin katta dış ölçüleri 85 x 145 cm boyutunda olan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı, iki pencere, Z-02 numaralı odaya açılmaktadır. Pencereleri çevreleyen taş sövelerin çevresi ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Bu pencerelerin yanında Z-04 numaralı odaya açılan, 70 x 80 cm boyutlarında küçük bir pencere bulunmaktadır. Bu cephenin birinci katında ise, 102 numaralı odaya açılan 85 x 215 cm boyutlarındaki, ahşap kayıtlı ve ahşap kepenkli dört adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin yanında 104 numaralı odaya açılan 80 x 120 cm boyutlarında, demir parmaklıklı iki adet ahşap pencere bulunmaktadır. Pencerelerin etrafı taş silme ile çevrelenmiştir. Yapının ön cephesinde zemin ve birinci kat ayrımında kullanılan dışa doğru hafif taşan profilli silme bu cephede de devam etmektedir. Sokak üzerinde bu cepheye ve 2 numaralı konağın cephesine yaslı şekilde yapılmış bir çeşme yer almaktadır. Konağın ön ve yan cephesinin zemin katı kireç harçla sıvanmıştır.

Yapının iç avluya bakan ve kuzey batı yönünde kalan yan cephesinin zemin katı komşu binaya bitişik yapıldığı için sadece birinci kat görülmektedir. Birinci kat seviyesinde, 103 numaralı odaya açılan, 80 x 120 cm boyutlarında iki pencere bulunmaktadır. Pencereler dışında bu cephe sağır bırakılmıştır. Yapının çatısı ise iki yöne kırma şekilde düzenlenen ahşap çatı üzeri alaturka kiremitle kaplanmıştır.

Bezeme Özellikleri: 1 numaralı konakta taş ve demir bezeme görülmektedir (Resim 95).

Resim 95: Yapı Ana Girişi- Taş-Ahşap-Demir Bezeme Detayı

Yapıda taş bezemenin görüldüğü yerler cümle kapısı, yapı giriş kapısı, balkon konsolu, kat silmesi, avludan birinci kata çıkışı sağlayan merdivenler, Z-03 numaralı odada yer alan ocak elemanı üzerindedir. Cümle kapısı, çift kanatlı ahşap çakma kapının üzerinde basık kemer ile örtülmüştür. Kemerini oluşturan, dokuz adet taş kilit taşı dışında sade bırakılmıştır. Kilit taşı ise hacimli yapılarak vurgulanmıştır. Kapının çevresini dikdörtgen biçimli bir silme dolaşmaktadır. Bu silme kapı üzerinde yer alan kare biçimli kartuşu içine almaktadır. Giriş kapısı ve üzerinde yer alan yarım daire biçimli tepe penceresi yapının kuzey doğu yönünde yer almaktadır. Çift kanatlı ahşap tablalı giriş kapısının üzerinde basık kemer ile örtülmüş kemerin yüzeyinde kabartma şeklindeki volütlerle sonlanan dal motifleri yerleştirilmiştir. Simetrik olarak yerleştirilmiş bu bezemeler beş parça taş üzerine kabartma tekniği ile yapılmıştır. Tepe penceresinin çevresi silme ile çevrelenerek vurgulanmıştır. Basık kemere uygulanan volütlü S şeklindeki dallar yörede sık rastlanan bir kompozisyon olarak ortaya çıkmaktadır. Çift kanatlı tablalı ahşap kapı kanatları açık mavi renkli aşıboyası ile boyanmıştır. Yapının ön cephesinde balkon altı sekiz adet kademeli konsol ve bunların aralarında yer alan yedi adet motiften oluşmaktadır. Balkon konsolunda yer alan bezemeler üst tarafta halat motifi, alt tarafta ise yüzeysel bir silme ile sınırlandırılmıştır. Kademeli konsollar arasında kalan yedi adet motif soldan sağa doğru, kabara, gülbezek, akantus yaprağı, altında X şekli bulunan bir rozet içerisine yerleştirilmiş gülbezek motifi, stilize edilmiş motif ve rozet içerisine yerleştirilmiş sekiz köşeli yıldız motifi kullanılmıştır. Ortada yer alan motif diğerlerinden farklı kurgulanmış olup hacimli bir kabara şeklinde çarkıfelek motifi yapılmıştır. Kabaranın altında X şeklinde kolları uca doğru incelen motif yer almaktadır (Resim 96).

Resim 96: Balkon Altı Konsol Detayı

Yapının kat silmesi incelendiğinde, geometrik motiften oluşan bir kuşağın altında spiral çizgilerle halat motiflerinin birlikte oluşturduğu bir kompozisyon görülmektedir. Avludan birinci kata çıkışı sağlayan merdivenlerin yanları S şeklinde profilli silmeler ile hareketlendirilmiştir.

Z-03 numaralı odada yer alan ocağın üst kısmında geometrik ve yıldız şeklinde motifler görülmektedir. Dalgalı yıldız motifleri ile çevrelenen ocağın içerisinde, spiral şeklinde halat motifi ile tekrar çevrelenmektedir. Ocak açıklığının iki yanında küçük sütunçeler vardır. Ocak açıklığının çevresi kemer biçimli bir silme ile çevrelenmiştir. Ocağın içerisinde istiridye ve geometrik desenlerin kullanıldığı ve iki küçük nişin yer aldığı görülür (Resim 97).

Resim 97: Z-03 Numaralı Odada Yer Alan Ocak (Şömine)

Yapının demir işçiliği incelendiğinde avludan birinci kata çıkışı sağlayan merdiven korkulukları ve balkon korkulukları üzerinde dövme demir işçiliği görülmektedir. Bu korkuluklar dikey şekilde belli aralıklarla sıralanmıştır. Merdiven korkulukları incelendiğinde, uçları volütlü S biçimli metallerin, simetrik olarak birbirine çevrilmiş durumdaki dört parça birbirini tekrarlayacak şekilde sıralandığı görülmektedir. Balkon demirlerine bakıldığında, uçları volütlü, simetrik olarak yerleştirilmiş iki parça birbirini tekrarlayacak şekilde sıralanmıştır. Sağda ve solda sekizer sıranın yer aldığı bu kompozisyonun ortasında büyük bir demir daire yer almaktadır. Büyük dairenin içerisinde küçük bir daire daha yerleştirilmiş olup, arada kalan boşluklar S biçimli, uçları volütlü demirler ile doldurulmuştur.

Malzeme ve Teknik: 1 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemeden yapılıp, yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının çatısı kırma çatı tekniğinde yapılmış olup, alaturka kiremit ile kaplıdır. Yapının bodrum kat duvarlarında yer yer moloz veya kaba yonu taş kullanılmıştır. Su savağının yapıya bağlandığı alan kaya oyma şekilde yapılmıştır. Bunun yanında avlu zemininde, giriş holü zemin kaplamasında ve birinci kata çıkan merdivenlerin bir kısmında da taş malzeme kullanılmıştır. Bu konakta taş malzemeden sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, konağın giriş holü ve bodrum katta yer alan mekanların zeminleri dışında tüm konakta kullanılmıştır. Zemin kat odaları, iç sofa ve birinci kat odalarının zemini ahşap kaplama şeklinde yapılmıştır. Bunun dışında ahşap malzeme, avlu giriş kapısı, ana giriş kapısı ve oda kapılarında, birinci kat pencere kepenklerinde, pencere doğramalarında, zemin ve birinci kat tavanlarında (hezen), yüklük, dolap, balkon, birinci kata çıkan merdivenlerin bir kısmında ve merdiven korkuluklarında kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile hareketlendirilmiştir. Evin duvarları kireç ile sıvanmıştır. Konakta kullanılan diğer malzeme demirdir. Demir malzeme, ana giriş merdiven korkuluklarında, zemin kat pencere parmaklıklarında ve birinci katta yer alan balkon korkuluklarında dövme demir biçiminde görülmektedir. Bunların yanında demir malzeme, kapı ve pencere kilit aksamlarında da kullanılmıştır.

5.2 EV NO:2

Yapının Yeri: 117 ada, 16 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak, No: 20'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Evin yapım tarihi ile ilgili herhangi bir belge yoktur. Yapının ön cephesinde yer alan balkon duvarında bulunan kartuş içerisinde 'Tanrı Gönendire- okunamayan bir tarih- 1268' görülmektedir. Sözlü verilere göre 19.yüzyılda yapılmış bir Rum konağıdır. Yapı günümüzde Hasan Terzioğlu isimli şahsın mülkiyetindedir (Resim 98).

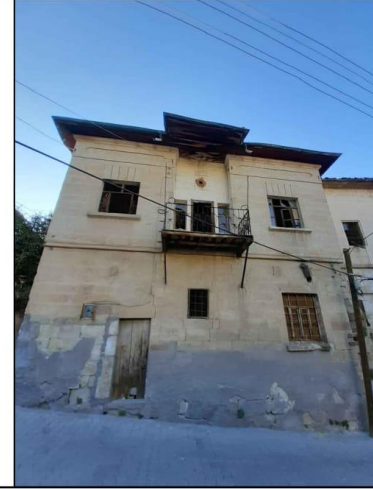
Resim 98: Yapının 2009 Yılında Çekilmiş Görseli (İrem Kayabaşı Arşivi)

KATALOG 2

ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

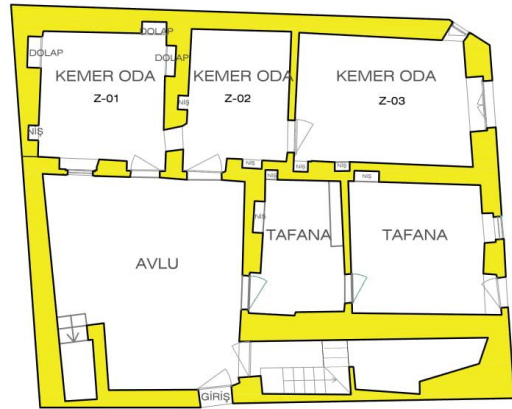
KADASTRAL NO: 31 PAFTA- 117 ADA- 16 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE		1	AVLU KAPISI		1
AVLU		1	TEPE PENCERESİ	-	-
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)		1
SOFA		1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA		7	KAT SİLMESİ		1
MUTFAK (TAFANA)		1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	-	-	SEDİR		1
ERZAK DEPOSU	-	-	DOLAP		1
AHIR	-	-	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE		1
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA		9
HELA		1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

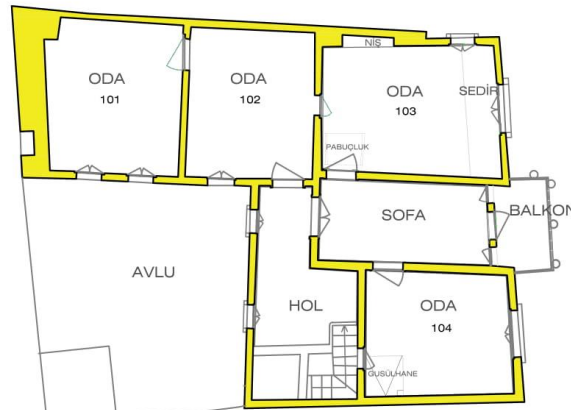

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: Argos Yapı'dan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yığma teknikle inşa edilen yapı, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde 'iç sofalı plan tipi' özelliklerini göstermektedir. Evin zemin kat mekanları, avlu, Z-01,02,03 (kemer oda) ve tavana mekanlarından, evin birinci katı, hol, sofa, 101, 102, 103, 104 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı çift tarafı avlulu, iç sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Düz araziye yapılan konak, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Yapının iki girişi bulunmaktadır. Ana giriş, güney batı yönünde ara sokaktan avluya geçiş şeklindedir. Diğer giriş güney doğu yönünde Barbaros Hayrettin Sokak üzerinden tavanaya yapılan giriştir.

Yapının plan geometrisi bir kenarı yaklaşık 11 metreye, 9 metre uzunluğunda olan L plan şeması şeklindedir. Zemin kat odaları direk avluya açılarak sofasız plan şeması özelliği gösterirken, birinci kat, iç sofalı plan şeması özelliği göstermektedir. Güney batı yönünde yaklaşık 35 m²' lik alanı kaplayan avlu, kare planlıdır. Avlu duvarı yaklaşık 230 cm yüksekliğinde, moloz taş ile yapılmıştır. Taşların bir kısmı günümüzde bozulmaya uğramıştır. Avluya giriş tablalı ahşap kapıdan yapılmaktadır (Resim 99).

Resim 99: Yapının Günümüzde Yıkılmak Üzere Olan Arka Avlu Kapısı

Günümüzde kapı üzerinde bozulmalar görülmektedir. Avlu giriş kapısının sağ tarafında yer alan kapı üst kata bağlanan L biçimli merdivene açılmaktadır. Avlu giriş kapısının sol tarafında ise bir wc bulunmaktadır. Avludan, Z-01, Z-02 numaralı odalara ve tavanaya direk giriş yapılmaktadır.

Z-01 numaralı kemer oda 10,4 m² boyutundadır. Odaya sivri kemerli taş bezeme detayı olan ahşap çakma kapıdan girilmektedir. Kapının hemen yanında lokma parmaklıklı, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, tek kanatlı bir pencere bulunmaktadır. Pencerenin avluya bakan dış sövesinde kemer biçimli, üzerinde bitkisel motifler yer alan taş bezeme yer almaktadır. Pencerenin odanın içinde kalan iç yüzeyinde ise stilize edilmiş palmet motifi kullanılmıştır. Odanın zemini şap ile kaplanmış olup, tavanı taş kemer şeklindedir. Tavanda yer alan kemerin üzerinde stilize edilmiş palmet ve rumi motifleri taş üzerine işlenmiştir. Yüzeyi sıvanmış olan tavanda yer yer mavi boyalara rastlanmıştır. Odanın kuzey ve batı duvarlarında yok olmuş, L şeklinde ahşap sedir kalıntıları görülmektedir. Yine kuzey ve batı duvarlarında çeşitli büyüklükte niş ve ahşap dolaplar bulunmaktadır. Odanın kuzey, batı ve doğu duvarında ahşap kapaklı üç dolap bulunmaktadır. Odanın batı duvarında yaklaşık 30 cm derinliğinde bir niş bulunmaktadır. Nişin üzeri mukarnas süsleme ile işlenmiştir. Bu odadan yine ahşap çakma bir kapı ile Z-02 odasına geçilmektedir.

Z-02 mekanının iki girişi bulunmaktadır. Avlu girişi üzerinde yıldız motifleri işlenmiş kemerli bir ahşap çakma kapıdan yapılırken, Z-01 mekanından girişi yine ahşap çakma bir kapı ile yapılmaktadır. Oda 8,8 m² boyutunda olup, zemini şap, tavanı ise kemer şeklindedir. Odanın güney ve batı duvarında, derinliği 20 cm olan iki niş bulunmaktadır. Güney duvarda yer alan niş çevresi, palmet şeklinde iken, batı duvarında yer alan niş çevresi sivri kemer biçiminde işlenmiştir. Odanın doğu duvarında yer alan ahşap çakma kapı ile Z-03 mekanına geçilmektedir. Bu oda 14 m² boyutunda, zemini ahşap, tavanı ise kemer biçimindedir. Tavanda yer alan kemer bitiş taşları kademeli şekilde bitirilmiştir. Odanın doğu duvarında dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerden bir tanesi büyük boyutlu, diğeri daha küçük ve köşe penceresi olarak yapılmıştır. Bu pencereler yardımıyla Barbaros Hayrettin Sokağına hakim bir görüş elde edilmiştir. Bu sokak üzerinde yapılan 250 x 110 cm boyutlarındaki çeşme odanın dış duvarına bitişik şekilde yapılmıştır. Odanın güney duvarında dikdörtgen biçimli, yaklaşık 20 cm derinliğinde iki adet niş bulunmaktadır. Bu

nişlerden birinin çevresinde bezeme bulunmazken, diğerinin çevresinde palmet motifi işlenmiştir. Z-02 ve Z-03 numaralı odalarındaki yapı izleri incelendiğinde iki odayı ayıran duvarın sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır.

Avludan tafanaya (mutfak) direk geçiş yapılmaktadır. Günümüzde bir kapı ile bağlantılı iki odadan oluşan tafana mekanında yapı izleri incelendiğinde iki mekanı birbirinden ayıran duvarın sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır. Tafana mekanı avluya açılmakta olup, odaya beşik kemerli bir ahşap çakma kapıdan girilmektedir. Mekanın boyutu 7,2 m², zemini şap, tavanı ise kemer şeklindedir. Odanın kuzey ve batı duvarlarında iki adet niş bulunmaktadır. Odanın doğu duvarında ise yerden yüksekliği 150 cm olan bir raf yapılmıştır. Doğü duvarda bulunan ahşap kapı ile içteki tafana mekanına geçilmektedir. Bu mekanın boyutu 11,5 m², zemini şap, tavanı ise kemer biçimindedir. Mutfağın diğer girişi Barbaros Hayrettin sokak üzerindeki doğü duvarında yer almaktadır. Yine bu duvar üzerinde sokağa bakan, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı bir pencere bulunmaktadır. Tafananın kuzey duvarında dikdörtgen biçimli bir niş bulunmaktadır. Bu mekanların zemini şap ile kapatıldığı için tandır izine rastlanmamıştır. Fakat duvar ve tavandaki islerden bu mekanda tandırın varlığından söz edilebilir.

Avlu giriş kapısının hemen sağında yer alan L biçimli merdiven ile birinci kattaki hole çıkılmaktadır. L biçimli holde sofaya ve 102 numaralı odaya açılan kapılar ve batı duvarında avluya bakan dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır (Resim 100).

Resim 100: Birinci Katta Yer Alan Hol ve Sofanın Balkon Duvarı

102 numaralı odadan geçilen 101 numaralı oda 13,1 m² boyutunda, zemin ahşap, tavanı ise ahşap hezen kaplamadır. Ahşap hezenler aralıklı olarak dizilmiştir. Odanın güney duvarında avluya bakan, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. 101 numaralı oda ile bağlantılı olan ve holden ahşap çakma kapı ile girilen 102 numaralı odanın boyutu, 12 m² olup, zemini şap, tavanı ise ahşap hezen şeklindedir. Odanın güney duvarında, avluya bakan dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı, bir pencere bulunmaktadır. Odanın doğu duvarında yer alan dikdörtgen biçimli pencere 103 numaralı odayı görmektedir. Bağlantılı olarak yapılmış 101 ve 102 numaralı odaların tavanı çatıdan dolayı eğimli şekilde yapılmıştır. Odanın çeşitli yerlerinde bozulmalar mevcuttur.

Holden çift kanatlı ahşap çakma kapı ile girilen sofa mekanı 8,9 m² boyutunda olup, zemini ahşap kaplama, tavanı ise kontrplak şeklindedir. Sofa doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı olup, 103 ve 104 numaralı odalar buraya açılmaktadır. Sofanın doğu duvarında, balkona açılan ahşap çakma bir kapı ve sokağa bakan, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı tek kanatlı iki pencere bulunmaktadır. Barbaros Hayrettin sokağa doğru 130 cm çıkma yapan balkon, ahşap zemin, 80 cm yükseklikte yapılmış dövme demir korkuluğa sahiptir. Demir korkuluk üzerinde lale işlemleri bulunmaktadır.

Sofadan ahşap çakma bir kapı ile girilen 103 numaralı odanın boyutu, 14,5 m² dir. Odanın zemini ahşap, tavanı ise çıtalı ahşap şeklindedir. Oda girişinde 90 x 90 cm boyutunda pabuçluk kısmı bulunmaktadır. Odanın doğu ve kuzey duvarında dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. Bu pencereler yardımı ile Barbaros Hayrettin sokağa hakim bir bakış açısı kazandırılmıştır. Pencerelerin hemen önünde genişliği 90 cm olan ahşap sedir bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında genişliği 130 cm, derinliği 20 cm olan büyük bir niş bulunmaktadır. Odanın batı duvarında 102 numaralı odayı gören bir pencere bulunmaktadır.

Sofadan ahşap çakma bir kapı ile girilen 104 numaralı odanın boyutu, 11,5 m² dir. Odanın zemini ahşap, tavanı ise kontrplak şeklindedir. Giriş kapısının karşısında, güney duvarına bitişik şekilde, 100 x 100 cm boyutunda bir gusülhane kısmı bulunmaktadır. Odanın doğu duvarında dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı bir adet pencere bulunmaktadır. Odanın batı duvarında ise hole bakan bir pencere bulunmaktadır (Resim 101).

Resim 101: 104 Numaralı Oda Zemininde Yer Alan Gusülhane

L plan biçimine sahip yapının çatı sistemi, iki parça ile çözülmüştür. 101 ve 102 odalarının üzerini kapatan çatı, tek yöne eğimli, ahşap rahle çatı olarak yapılmışken, sofa ve ona bağlı odaların üzerinde beşik çatı kullanılmıştır. Çatı sistemleri, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda marsilya tipi kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı ve açık çıkmalı (balkon) cephe tipi özelliği göstermektedir. 2 numaralı konak L plan şeması göstermektedir. Avlu girişinin yer aldığı konağın arka cephesi kuzey batı yönündedir. Yapının ana girişi ara sokak üzerinde yer almaktadır ve güney batı yönündedir. Konağın ön cephesi Barbaros Hayrettin sokağa bakar ve güney doğu yönünde yer almaktadır. Yapının yan cephelerinden biri avlu girişi ile aynı sokakta olup güney batı yönündedir. Yapının diğer yan cephesi 1 numaralı konakla bitişik yapıldığı için bu cephede yapının sadece Z-03 ve 103 numaralı odalara açılan köşe pencereleri görülmektedir.

Konağın güney doğu yöne bakan ve Barbaros Hayrettin sokak üzerinde yer alan ön cephesi incelendiğinde, belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görülmektedir. Yapının en hareketli ve gösterişli cephesidir. Bu cephe incelendiğinde, zemin katta Z-04 numaralı tafana mekanına açılan ahşap çakma bir kapı yer almaktadır. Kapının yanında yine bu mekana bakan 50 x 50 cm boyutlarında bir pencere görülmektedir. Pencerenin yanında 120 x 140 cm boyutlarındaki Z-03 numaralı odaya bakan daha büyük bir pencere görülmektedir. Yaklaşık olarak kareye yakın boyutlarda yapılan ahşap pencerelerin, demir korkulukları ve sade düz taş söveleri bulunmaktadır. Yapının zemin katı ve birinci

katını ayırmak için kullanılan profilli silme üç cephede de devam etmektedir. Zemin katta yer yer çimento sıva görülmektedir. Aynı cephenin birinci katına bakıldığında yapının tam ortasında ahşap balkon mekanı 120 cm sokağa çıkma yapmaktadır. Balkon mekanı ana cepheden içeriye 50 cm girilerek yapılmıştır. Balkon kireç ile sıvanmıştır. Balkon altında payanda olarak iki dövme demir çubuk kullanılmıştır. Balkon korkulukları 80 cm yükseklikte yapılmış olup, üzerinde lale motifleri işlenmiş dövme demirdir. Dikdörtgen biçimli ahşap çakma kapı ile balkona çıkılmaktadır. Kapının iki yanında sofaya açılan 50 x 120 cm boyutundaki ahşap pencereler görülmektedir. Balkon kapısının üzerinde kare bir çerçeve içerisinde oval biçimli tepe penceresi günümüzde paslanmış bir demirle kapatılmıştır. Tepe penceresinin üzerinde dikdörtgen biçimli kartuşun içindeki yazı ve tarih evin yapılış tarihi ile ilgili bilgi vermektedir. Kartuşun içerisinde ‘Tanrı Gönendire’ altında ise ‘okunamayan bir tarih- 1268’ yazılmıştır. Balkonun üzeri çatının 60 cm uzatılması ile kapatılmıştır. Balkonun iki yanında 103 ve 104 numaralı odalara açılan, kareye yakın boyutlarda yapılmış iki ahşap doğramalı pencere bulunmaktadır. 120 x 130 cm boyutlarında olan bu pencerelerin kayıtları sayesinde cam on iki parçaya bölünmüştür. Pencerelerin altında cepheden çıkıntı yapan taş denizlik görülmektedir. Pencerelerin üzerinde ise beş dikdörtgenin yan yana gelmesiyle oluşan taş süsleme görülmektedir. Birinci kat ve çatı katı arasındaki ayrımı göstermek için ince bir silme kuşağı cepheyi dolaşmaktadır. Bu silme kuşağının üzerinde yer alan üç sıra taşın orta sırasında, pencere hizasında, 3 m uzunluğunda, iki adet boş oval kartuş yer almaktadır (Resim 102).

Resim 102: Yapının Barbaros Hayrettin Sokağı Bakan Ön Cephesi

Yapının avluya bakan arka cephesi sade olarak yapılmıştır. Zemin kata bakıldığında avludan birinci kata çıkışı sağlayan merdivenlerin demir kapısı ve tafana giriş kapısı görülmektedir. Tafana giriş kapısı yarım daire biçiminde düz kemerli olup, ahşap çakma kapı ile mekana girilmektedir. Zemin kat taşlarında kireç sıva ve bozulmuş taşlar görülmektedir. Zemin kat ve birinci kat arasında ayrımı sağlayan profilli silme bu cephede de devam etmektedir. Birinci kata bakıldığında, hole bakan dikdörtgen biçimli iki ahşap pencere görülmektedir. Pencereilerin taş denizlik kısımları bulunmaktadır.

L plan biçimine sahip yapının uzun ve avluya bakan cephesine bakıldığında Z-01 ve Z-02 odalarına açılan kapı ve pencereler, 101 ve 102 numaralı odalara açılan pencereler görülmektedir. Zemin katta Z-01 numaralı odaya açılan kapı dikdörtgen biçimli, ahşap çakma kapıdır. Söve kısmında bitkisel motiflerle kapı üzerinde kaş kemer biçimi yapılmıştır. Kapının hemen yanında yine Z-01 numaralı odaya bakan, dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı ahşap pencere görülmektedir. Pencere sövesinde ikiz kemerli bir profil içerisinde bitkisel motifler yer almaktadır. Kapının diğer yanında ise Z-02 numaralı odaya açılan ahşap çakma kapı görülmektedir. Bu kapının çevresi ise taş kemerli yapılmış olup, kemerler üzerinde bitkisel motifler bulunmaktadır. Bu cephenin birinci katında dikdörtgen biçimli, taş söveli, üç ahşap pencere görülmektedir. Pencereilerin etrafını ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Pencereilerden iki tanesi 101 numaralı odaya, diğeri 102 numaralı odaya açılmaktadır. Zemin katla birinci katı ayıran profilli silme bu cephede de devam etmektedir. Zemin katta kireç sıva kullanılmıştır (Resim 103).

Resim 103: Arka Avluya Bakan 101 ve 102 Numaralı Oda Pencereleri

Yapının ara sokak üzerinde yer alan yan cephesi avlu duvarı ile bitişik yapılmıştır. Bu cephede kapı ve pencere gibi herhangi bir açıklık yoktur. Cephe sağır duvar olarak yapılmıştır. Katlar arası geçişte silme kullanılmamıştır.

Bezeme Özellikleri: 2 numaralı ev taş, demir, ahşap, aşıboya bezeme görülmektedir. Yapıda taş bezemenin görüldüğü yerler ön cephenin birinci katında pencere lento-söveleri, saçak altı kartuş, kitabe, yapının ara sokağa bakan avlu cephesinin zemin katında yer alan, Z-01 numaralı odanın kapı ve pencere lento-sövesi, Z-02 ve Z-05 numaralı odanın giriş kapı sövelerinde taş işçiliği görülmektedir. Yapının iç mekanlarında da taş işçiliği görülmektedir. Z-01 numaralı odada yer alan niş çevresi ve tavan kemerlerinde, Z-02 ve Z-03, Z-05 numaralı odaların niş çevrelerinde taş işçiliği görülmektedir.

Yapının ön cephesinde yer alan 103 ve 104 numaralı odalara bakan pencere lento ve sövelerinde dikdörtgen biçimli, aralarında ince yivlerle ayrılmış beş parçalı bezeme görülmektedir. Pencerelerin sövesinin üzerinde ince uzun kartuş oyma şeklinde cepheye işlenmiştir. Yapının yine ön cephesinin balkon kapısının üzerinde yer alan dikdörtgen çerçeve üzerinde oval bir pencere açıklığı çevresinde hacimli silme yer almaktadır. Oval pencere üzerinde yer alan kartuş içerisinde ‘Tanrı Gönendire’ altında ise ‘okunamayan bir tarih- 1268’ yazılmıştır (Resim 104).

Resim 104: Yapının Balkon Duvarında Yer Alan Kitabe

Yapının avlu cephesinde Z-01 numaralı odanın pencere söve-lento kısmında ikiz kemer biçiminde yapılmış bir yiv içerisinde, dilimli oval dairelerin oluşturduğu iç bükey bir silme yer almaktadır. Bu kuşağın altında birbirine simetrik olarak yerleştirilmiş iki defne yaprağı dalı ortasında bir yaprak motifi yer almaktadır. Motiften çıkan kıvrımların

uçlarına beş yapraklı çiçek kabartması yer almaktadır. Aynı pencerenin iç mekan lentosu üzerinde ise, yine ikiz kemer biçiminde yapılmış yiv içerisinde birbirine simetrik yerleştirilmiş stilize edilmiş iki palmet¹⁰ motifi yer almaktadır (Resim 105).

Resim 105: Z-01 Numaralı Oda Penceresi Taş Bezeme

Z-01 numaralı odanın giriş kapısı üzerine parçalı şekilde yapılmış sivri kemer biçiminde silme yer almaktadır. Odanın kuzey batı duvarında yer alan nişin üzerinde mukarnas motifi yer almaktadır. Dört sıra şeklinde yapılan mukarnas yaprak biçimli tek niş ile başlayıp, beş niş ile sona ermektedir. Odanın tavanında yer alan kemer yüzeyinde ise stilize edilmiş beş adet palmet motifi yer almaktadır. Palmetler arasında kabartma şeklinde yapılmış kancalarla birbirine bağlanmıştır. Palmetlerden sonra kemerlerin bitiş yerine yakın olarak yapılmış, simetrik şekilde yerleştirilen, içbükey ve dışbükey biçimlerden oluşan iki çerçeve yapılmıştır. Bu çerçeve içerisine ise iki adet sekiz yapraklı çiçek kabartması yer almaktadır. Odanın tavan ve kemeri üzerinde mavi renkli aşiboyası kalıntıları bulunmaktadır (Resim 106).

¹⁰ Özbek, Y. (2002). Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1453). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınevi. 586. Düşey bir sapın iki tarafına simetrik olarak yerleştirilmiş ve uçları aşağıya doğru kıvrılmış yaprak veya yapraklardan oluşan bitkisel bir motiftir. Akdeniz çevresindeki İslam öncesi tüm uygarlıklarda görülen motif Helenistik akım yoluyla Doğu sanatına da girer ve Abbasilerle birlikte İslam sanatı yoluyla bir ölçüde doğduğu topraklara geri döner.

Resim 106: Z-01 Numaralı Oda Tavan Kemerinde Yer Alan Palmet Motifi ve Mavi Aşboya Kalıntıları

Z-02 numaralı oda giriş kapısı tek kanatlı ahşap çakma üzerinde yer alan yarım daire biçimli taş kemerle çevrelenmiştir. Tek parça taştan yapılmış kemer üzerinde, ışınsal biçimli çizgiler yarım daire silmelerin arasına yerleştirilen çiçek kabartmalarıyla hareketlendirilmiştir (Resim 107).

Resim 107: Z-01-Z-02 Numaralı Oda Kapıları ve Penceresi Üzerindeki Taş Bezeme

Z-02 numaralı odanın kuzey batı duvarında yer alan nişin üzeri sivri kemer biçiminde bir silme ile çevrelenmiştir. Odanın güney batı yönünde yer alan diğer nişin üzeri ise, istiridyel¹¹ motifi şeklinde yivler açılarak motifin ortasında ters yöne doğru uzayan bir istiridyel motifi daha yerleştirilmiştir (Resim 108).

¹¹ Ersoy, N., 2000, Semboller ve Yorumları, Güven Yayınevi, İstanbul. 455. Afrodit'in bir inci beyazlığında içinde doğduğu varsayıldığından, onun beşiği olmuştur. Selçuklu ve Osmanlı sivil ve dini mimari yapıtlarında kullanılmıştır. Barok süslemede bolca kullanılmıştır. İstiridyel, eski ana tanrıça sembollerinden biri olmuştur. Bir ana rahmini simgelemektedir.

Resim 108: Niş İçerisinde Yer Alan İstiridye Motifi

Z-03 numaralı odanın güney batı duvarında yer alan nişin üzerinde yarım daire biçiminde yapılmış dört silme kuşağı içerisine beş yaprak yerleştirilmiştir. Z-04 numaralı odanın kuzey doğu duvarında yer alan niş üzerinde ise kaş kemer biçimli bir silme yer almaktadır.

Demir işçiliği yapının balkon korkuluklarında kullanılmıştır. Düz dövme demir olarak yerleştirilen korkulukların aralarına lale motifleri kullanılmıştır. İki düz demir arasına bir lale motifi yerleştirilerek, toplam on dört adet lale motifi kullanılmıştır. Korkuluk demirlerinin üzerinde daire biçimli beş adet demir saksılık yerleştirilmiştir. Balkon çıkmasını iki adet düz dövme demir desteklemektedir.

Yapıda tavanda, döşemede kullanılan ahşap malzeme sade olarak bırakılmıştır. Sadece Z-01 numaralı odada yer alan dolap kapağına kazıma tekniği ile yapılmış dört yapraklı yonca motifi göze çarpmaktadır. Yine bu odanın tavanında mavi renkli aşiboyası kalıntıları görülmektedir.

Malzeme ve Teknik: 2 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemedен yapıp, yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Avlu zemini, birinci kata çıkan merdivenler ve zemin katta yer alan tüm odaların tavanlarında kemer olarak taş malzeme kullanılmıştır. Bu konakta taş malzemedен sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, sofa ve 103-104 numaralı odaların zemininde ahşap kaplama, bu odalarda yer alan sedir kısmında ve 101-102 numaralı odaların tavanlarında hezen olarak kullanılmıştır. Bunun dışında ahşap malzeme, avlu giriş kapısı ve oda kapılarında, konağın tüm pencere doğramalarında, Z-01 numaralı odanın dolap kapağında ve balkon mekanında kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile

hareketlendirilmiştir. Konakta kullanılan diğer malzeme demirdir. Demir malzeme, Z-01 ve Z-03 numaralı odaların pencere parmaklıklarında ve birinci katta yer alan balkon korkuluklarında dövme demir biçiminde görülmektedir. Balkon korkulukları üzerinde lale motifleri görülmektedir. Balkon zeminini oluşturan ahşap döşemeyi, iki dövme demir payanda tarafından taşınır. Bunların yanında, kapı ve pencere kilit aksamlarında da dövme demir kullanılmıştır. Evin iç duvarları ve zemin kat dış duvarları kireç ile sıvanmıştır. L plan şemasına sahip yapının çatısı iki farklı şekilde çözülmüş olup, beşik çatı ve rahle çatı tekniğinde yapılmıştır. Çatı örtüsü marsilya tipi kiremit ile kaplıdır.

5.3 EV NO:3

Yapının Yeri: 117 ada, 27 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak, No: 16'da bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta'nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Eski dönemde, Kaptanoğlu Mahallesinde yer alan ev, günümüzde Hasan Terzioğlu isimli şahsın mülkiyetindedir (Resim 109).

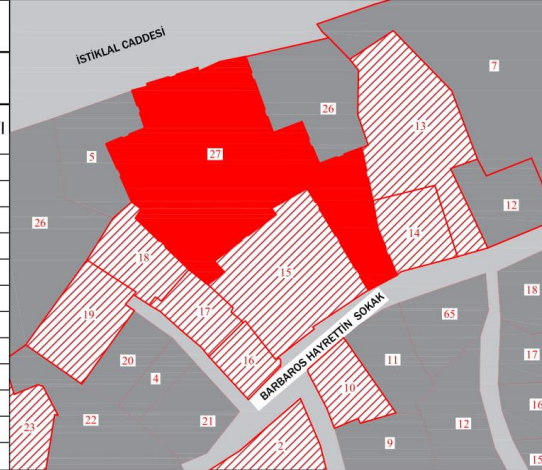
Resim 109: Kaptanoğlu Mahallesinden Bir Görünüm, 1924, (Balta, 2010, s. 79)

KATALOG 3

ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

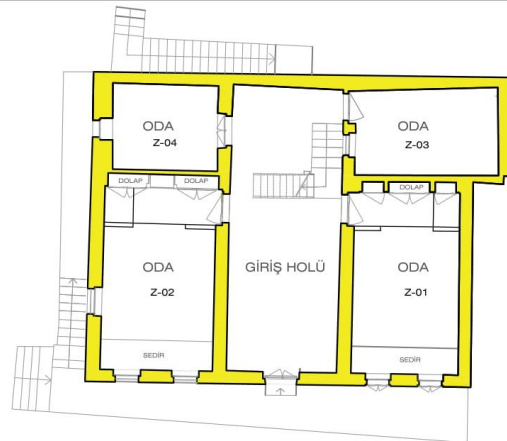
KADASTRAL NO: 31 PAFTA- 117 ADA- 27 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	2
AVLU	///	3	TEPE PENCERESİ	///	1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA	///	1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA	///	8	KAT SİLMESİ	-	1
MUTFAK (TAFANA)	-	-	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	///	1	SEDİR	///	4
ERZAK DEPOSU	-	-	DOLAP	///	4
AHIR	-	-	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE	///	2
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA	-	-
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

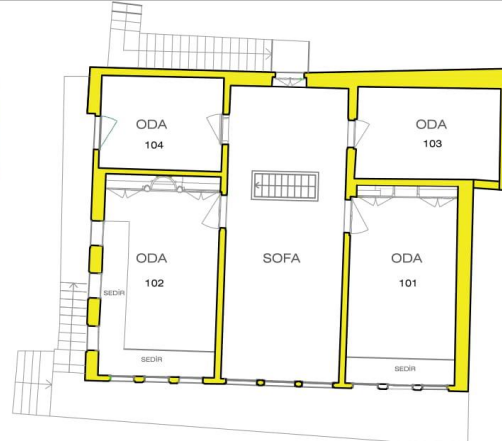

PLAN

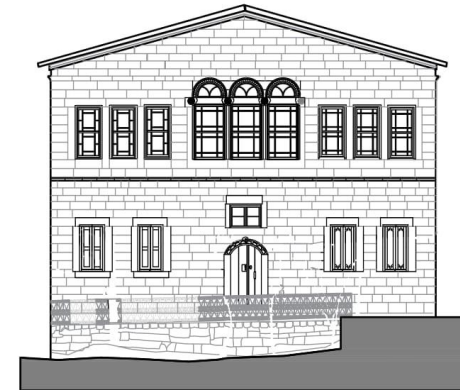
KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

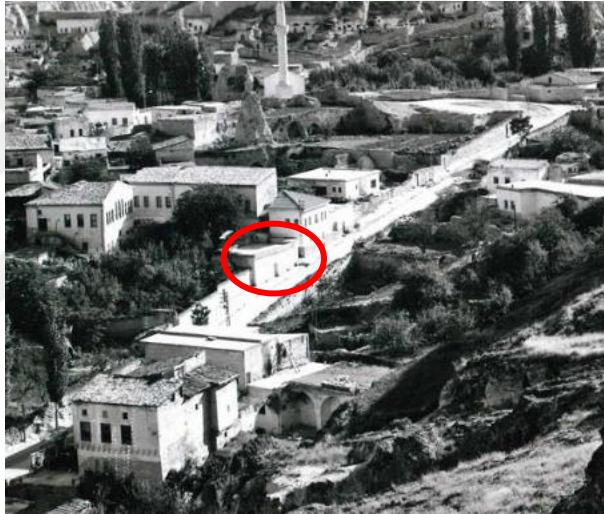

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: Argos Yapı'dan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yığma teknikle inşa edilen yapı, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘iç sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin zemin kat mekanları, avlu, yazlık mutfak, giriş holü Z-01,02,03,04 (oda) mekanlarından, evin birinci katı ise, sofa, 101, 102, 103, 104, (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı üç tarafı avlulu ve iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Yapıya giriş, İstiklal Caddesi ve Barbaros Hayrettin Sokak üzerinden yapılabilmektedir. İstiklal Caddesi üzerinde yer alan girişi günümüzde yıkılmıştır. Avlu duvar taşlarının büyük bir kısmı günümüzde bozulmaya uğramış ve avlu giriş kapısı yok olmuştur (Resim 110).

Resim 110: Yapının İstiklal Caddesi Üzerinde Yer Alan ve Günümüze Ulaşmayan Girişi, (Asım Dursu Arşivi)

Barbaros Hayrettin sokak üzerinde yer alan ikinci girişi ise günümüzde kullanılabilir durumdadır (Resim 111). Yapının avlusu 200 x 200 cm boyutunda kare olup, zemini taş+topraktır. Bu avlu katalogta yer alan 4 numaralı ev ile ortak kullanılmaktadır. Avlu içerisinde moloz yığınları ve günümüzde sadece izleri kalmış yazlık mutfak (sözlü veri ve taş izleri) ve işlevleri anlaşılamayan bazı kemer mekanlar bulunmaktadır. Bu mekanların yazlık mutfak olarak kullanıldığı sözlü verilerden tespit edilmektedir.

Resim 111: 3 Numaralı Evin İkinci Avlu Kapısı

Düz araziye yapılan konak, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Yapının üç girişi bulunmaktadır. Ana giriş, batı yönünde olup zemin katta yer alan giriş holüne açılmaktadır. Diğer iki giriş ise kuzey ve doğu yönünde olup birinci kata açılmaktadır. Kuzey yönünden yapılan giriş birinci katta 104 numaralı odaya açılırken, doğu yönündeki giriş yine birinci kattaki sofaya açılmaktadır. Yapının plan geometrisi bir kenarı yaklaşık 13 metreye, 10 metre uzunluğunda olan dikdörtgen plan şeması şeklindedir. Yapı, iç sofalı plan şeması özelliği göstermektedir. Giriş holüne açılan batı yönünde yer alan ana giriş kapısı, kemer biçimli ahşap çakma kapıdır. Kemer üzerinde geometrik biçimli bezemeler yer almaktadır. Giriş kapısının hemen üzerinde dikdörtgen biçimli, demir kayıtlar bulunan bir tepe penceresi bulunmaktadır. Giriş holü doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı olup, $36,7 \text{ m}^2$ boyutundadır. Giriş holünün ortasında üst kattaki sofaya bağlanan L biçimli taş+ ahşap merdiven bulunmaktadır. Merdivenin başlangıç noktasından sahanlığa çıkana kadar taş, sahanlıktan üst kata kadarki kısmı ise ahşap malzeme ile yapılmıştır. Merdivenin 90 cm yüksekliğinde ahşap korkuluğu bulunmaktadır. Merdiven altında kalan küçük bölüm ise depo olarak kullanılmıştır. Holün zemini taş kaplamadır. Tavanı ise merdiven boşluğuna kadar ahşap hezen şeklinde iken, merdiven boşluğundan sonra taş kemer şeklinde yapılmıştır. Hezenlerin arası

aralıklı olarak yerleştirilmiştir. Z-01,02,03,04 numaralı odalar giriş holüne açılmaktadır (Resim 112).

Resim 112: 3 Numaralı Ev Giriş Holü

Giriş holünde sağda yer alan Z-01 numaralı oda 22,6 m² boyutundadır. Odaya dikdörtgen biçimli ahşap tablalı kapıdan girilmektedir. Odanın girişinde giriş aksı boyunca uzanan seki altı-pabuçluk kısmı bulunmaktadır. Bu kısmın zemini taş olarak yapılmıştır ve seki üstü döşemesinden 20 cm aşağıdadır. Oda giriş kapısının karşısında, seki altı kısmı üzerinde yer alan yüksekliği 50 cm olan bir gusülhane yapılmıştır. Taştan yapılmış gusülhanenin üzeri ise ahşap kapalıdır (Resim 113).

Resim 113: Z-01 Numaralı Odada Seki Altında Yer Alan Gusülhane

Seki altından seki üstüne geçişte ahşap musandıra kullanılmıştır. Seki üstünün zemini ahşap kaplama olup odanın tavanı ise çıtalı ahşap tavadır. Odanın batı duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin ahşap kepenkleri bulunmaktadır. Pencerenin hemen önünde genişliği 90 cm olan ahşap bir sedir bulunmaktadır. Odanın doğu duvarının tamamına ahşap dolap yapılmıştır. Dolap üç bölümden oluşmaktadır. Ortada yer alan 140 cm genişliğindeki çift kapaklı dolap yüklük olarak kullanılmıştır. Dolabın giriş kapısına yakın bölümünde ahşap üzeri, sarı, yeşil ve kırmızı renklerde boyama yapılmıştır. Z-01 numaralı odanın hole göre simetriğinde yer alan Z-02 numaralı odada da benzer özellikler görülmektedir. Farklı olarak bu odanın doğu duvarında dikdörtgen biçimli ahşap bir pencere daha bulunmaktadır. Yine üç bölmeli yapılan dolap kısmında ise, ortadaki alan şerbetlik, köşelerde yer alan alanlar ise çift kapaklı dolap şeklinde yapılmıştır. Dolabın önünde ise yine ahşap kapaklı bir gusülhane bulunmaktadır (Resim 114).

Resim 114: Z-01 ve Z-02 Numaralı Oda Dolapları

Holde yer alan merdivenin başlangıç noktasının hizasındaki ahşap geçmeli kapı ile Z-03 numaralı odaya girilmektedir. Giriş kapısının üzerinde ahşap oyma tekniği ile yapılmış geometrik bezemeler bulunmaktadır. Kapının hemen yanında hole bakan, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, çift kanatlı bir pencere bulunmaktadır. Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planlı yapılan bu oda 14,5 m² boyutundadır. Zemini ahşap kaplama olan odanın, tavanı ahşap hezen şeklindedir. Odanın çeşitli yerlerinde bozulmalar vardır. Bu odanın hemen karşısında yer alan Z-04 numaralı oda dikdörtgen biçimli ve 10,5 m²'lik

alana sahiptir. Odaya çift kanatlı ahşap tablalı kapı ile girilmektedir. Oda zemini taş kaplama, tavanı ise yeşil boyalı çıtalı ahşap tavan şeklindedir. Odanın kuzey duvarında yerden 250 cm yükseklikte, 60 x 60 cm boyutlarında küçük bir ahşap pencere bulunmaktadır. Odanın kuzey ve doğu duvarında yer alan ahşap raflar ve duvarlarında mavi renkli sıva izleri görülmektedir (Resim 115).

Resim 115: Z-04 Numaralı Oda

Zemin katta yer alan L biçimli merdiven ile birinci kattaki sofa mekanına çıkılmaktadır. Sofa 40,3 m² boyutunda, zemini taş kaplama, tavanı ise çıtalı ahşap tavan şeklindedir. Yapının dışında, doğu duvarına bitişik olarak yapılmış, yirmi iki basamaklı, L biçimli merdiven, çift kanatlı ahşap bir kapı ile sofaya açılmaktadır. Evin ikinci girişi buradan sağlanmaktadır. Sofanın batı duvarında üçlü pencere dizisi kullanılmıştır. Bu pencereler, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlıdır. Pencerelerin üzerinde yarım daire biçimli tepe pencereleri yer almaktadır. Üçlü pencere dizisi yapının tam ortasında yer alarak, cephedeki simetrik etkiyi güçlendirmiştir. Pencerelerin hemen önünde 90 cm genişliğinde ahşap bir sedir bulunmaktadır. 101, 102, 103 ve 104 numaralı odalar sofaya açılmaktadır (Resim 116).

Resim 116: 3 Numaralı Ev Sofa

Çift kanatlı tablalı ahşap kapıdan girilen 101 numaralı oda 24,8 m² boyutundadır. Zemini ahşap kaplama, tavanı ise çıtalı ahşap tavan şeklinde yapılmıştır. Odanın batı duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç pencere bulunmaktadır. Pencerenin hemen önünde genişliği 90 cm olan ahşap bir sedir bulunmaktadır. Odanın doğu duvarının tamamına ahşap dolap yapılmıştır. Duvarın içine geçmeli olarak yapılan dolap üç bölümden oluşmaktadır. Ortadaki kısım şerbetlik, köşelerde yer alan alanlar ise çift kapaklı dolap şeklinde yapılmıştır.

101 numaralı odanın karşısında yer alan 102 numaralı oda 27,1 m² boyutundadır. Odanın zemini ahşap kaplama olup, tavanı çıtalı ahşap tavadır. Odanın batı ve kuzey duvarlarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üçer, toplam altı adet pencere bulunmaktadır. Pencereleir çevresi çıtalı ahşap ile geçilmiştir. Çıtalı ahşap odanın güney, batı ve kuzey duvarlarını çevrelemektedir. Batı ve kuzey duvarda yer alan pencerelerin hemen önünde 90 cm genişliğinde L biçimli sedir bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında sedirin bittiği yerde bir gusülhane bulunmaktadır. Odanın doğu duvarına geçmeli olarak yapılan dolap ise üç bölümden oluşmaktadır. Ortadaki kısım şerbetlik, köşelerde yer alan alanlar ise çift kapaklı dolap şeklinde yapılmıştır. Şerbetlik kısmı oval biçimli ve kemerli olarak yapılmıştır (Resim 117).

Resim 117: 102 Numaralı Oda Pencere ve Dolap-Şerbetlik Görünüşü

15,5 m² boyutundaki 103 numaralı odaya, tek kanatlı ahşap çakma kapı ile girilmektedir. Zemini ve tavanı ahşap olan odanın çeşitli yerlerinde bozulmalar mevcuttur. Bu odanın hemen karşısında yer alan 104 numaralı oda 13,3 m² boyutundadır. Tek kanatlı ahşap çakma kapı ile girilen odanın tavan ve zemini ahşaptır. Yapının dışında binaya bitişik şekilde yapılan on altı basamaklı, L biçimli taş merdiven ile bu odaya dışarıdan da giriş bulunmaktadır. Yapının üçüncü girişi olarak kullanılmıştır. Odanın doğu duvarında, 50 cm yükseklikte taş bir seki yapılmıştır.

Dikdörtgen plan biçimine sahip yapının çatı sistemi dört yöne kırma şekilde yapılmıştır. Yapının ana giriş cephesinde birinci katın üzerinde üçgen alınlık yer almaktadır. Çatı sistemleri, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: İki katlı konak, çıkmasız cephe tipi özelliği göstermektedir. Yapının kuzey yöne bakan avlu girişi İstiklal Caddesi üzerindedir. Yapının avluya bakan ana girişi de yine bu cephe üzerindedir. Konağın arka cephesi 1 numaralı konağa bakmaktadır ve güney cephede yer alır. Yan cepheler ise, doğu ve batı yönlerinde yer almaktadır.

Yapının İstiklal Caddesi üzerinde yer alan ön cephesi üçgen alınlık şekilde yapılmıştır. Yapı zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Konağın ön cephesi incelendiğinde, belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görülmektedir. Yapının en hareketli ve gösterişli cephesidir. Yapının tam orta aksına yerleştirilmiş olan giriş kapısı zemin kat giriş holüne açılmaktadır. Ahşap çakma teknikle çift kanatlı olarak yapılmış ana giriş kapısı taş kemerlidir. Kemer taşları üzerinde yarım daire biçimli bezemeler yer almaktadır. Kapı

üzerinde dikdörtgen biçimli bir tepe penceresi yer almaktadır. Giriş kapısının sağ ve sol yanında simetrik şekilde yerleştirilmiş ikişer pencere yer almaktadır. Bu pencereler Z-01 ve Z-02 numaralı odalara bakmaktadır. Z-01 numaralı odaya açılan pencerelerde ahşap kepenk bulunmaktadır. Zemin kat ve birinci katlar arasında profilli bir silme cephe boyunca devam etmektedir. Aynı cephenin birinci katına bakıldığında orta aksa yerleştirilmiş, üçlü bir kemer dizisi dikkat çekmektedir. Kemerlerin içinde üç adet yarım daire biçimli tepe penceresi yerleştirilmiştir. Kemer ayakları sütunçelerle tamamlanmış olup, içlerine üç pencere yerleştirilmiştir. Kemer taşlarının üzerinde çizgisel biçimli bezemeler yer almaktadır. Kemerlerin bitiş yerlerinde dört adet gülce rozet yerleştirilmiştir. Pencereler arasında bölücü olarak yapılan iki sütunçe yivli şekilde yapılmıştır. Cephe vurgulu olarak yapılmış bu kısım iç sofaya açılmaktadır. Cephenin tam ortasına yerleştirilen üçlü kemer dizisinin sağ ve sol yanında üçer pencere yerleştirilmiştir. Bu pencereler 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Ahşap pencerelerin dikdörtgen ve kare biçimlerde yapılmış kayıtları ile pencerelerde hareketlilik sağlanmıştır. Pencere çevresini ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Çatı katı üçgen alınlık şekilde yapılmış olup çatının hemen altında profilli bir korniş sırası dizilmiştir (Resim 118).

Resim 118: Yapının Ön ve Yan Cephesi

Yapının arka cephesi 1 numaralı konağa bakmaktadır. Bu cephe incelendiğinde cephenin bir kısmında bitişik nizamda bir yapı inşa edildiği için cephenin sadece bir kısmı görülmektedir. Cephenin görünen kısmına bakıldığında L plan şemalı birinci kata çıkan bir merdiven görülmektedir. Bu merdivenin uzun kolu cepheye yaslı olarak yapılmıştır. Bu merdiven ile evin arka cephesinden birinci kattaki sofaya çıkılmaktadır. Merdiven sahanlığının hemen önünde yer alan kapı ahşap çakma kapı ile birinci kattaki sofaya açılmaktadır. Kapı dikdörtgen biçimli, çift kanatlı olarak yapılmış olup, kapının üzerinde sade bir lento kullanılmıştır. Cephenin zemin katında merdivene bakacak bir şekilde kemer biçimli bir niş açılmıştır. Merdiven basamakları profilli olarak yapılmış olup, merdivenin altında eyvan şeklinde bir niş bırakılmıştır.

Yapının kuzeydoğu yönüne bakan yan cephesi incelendiğinde, zemin katta bir moloz yığını görülmektedir. Moloz yığını günümüze bir kısmı ulaşmış olan merdiven taşlarına aittir. Günümüzde yarısı yok olmuş L biçimli, bir kolu cepheye yaslı olarak yapılmış merdiven ile birinci kattaki 104 numaralı odaya çıkılmaktadır. Kapının hemen üzerinde dikdörtgen biçimli tepe penceresi yer almaktadır. Merdivenin sahanlık kısmının hemen önünde yer alan açıklıkta günümüzde kapı kısmı yok olmuştur. Yine birinci katta kapının yanında üç adet dikdörtgen biçimli, ahşap pencere görülmektedir. Bu pencereler birinci 102 numaralı odaya açılan pencerelerdir. Cephenin zemin katında Z-02 numaralı odaya açılan dikdörtgen biçimli bir pencere görülmektedir. Yapının güneybatı yönüne bakan diğer yan cephesi incelendiğinde, cephenin tamamen sağır duvar şeklinde yapıldığı görülür. Z-03 ve 103 numaralı odaların cepheden 130 cm kadar dışa taşırıldığı görülmektedir.

Bezeme Özellikleri: İstiklal caddesi üzerinde yer alan 3 numaralı yapıda, taş, ahşap ve demir bezemeleri görülmektedir. Yapıda taş bezemenin görüldüğü yerler, ön cephede, yapının ana giriş kapısı kemeri, birinci katta iç sofa pencerelerinin çevresini saran üçlü kemer düzenidir. Ana giriş kapısı incelendiğinde, çift kanatlı ahşap çakma kapının üzeri yarım daire biçimli kemerle kapatılmıştır. Kemerin üzerinde yer alan iki ince silme kuşağı arasına, simetrik yerleştirilmiş sekiz adet küçük yarım daire biçimli nişler yapılmıştır. Yapının birinci katında yer alan sofaya açılan üç pencere ve tepe penceresinin çevresini saran yarım daire biçimli, üçlü kemer düzeni ile çevrelenmiştir. Kemerlerin yüzeyinde iki ince silme kuşağı arasına yerleştirilmiş geometrik motifler yer almaktadır. Kemerlerin

üzengi noktalarına dört adet çiçek motifli rozet yerleştirilmiştir. Yapının cephesinde yer alan kapı ve pencerelerin çevresi düz lento-söve ile sade şekilde yapılmıştır.

Yapıdaki ahşap bezeme incelendiğinde, Z-03 numaralı oda kapısı, Z-01, Z-02, 101 ve 102 numaralı odalarında yer alan dolaplarda görülmektedir. Z-03 numaralı oda kapısı incelendiğinde, tek kanatlı ahşap kapının ortasına dikdörtgen biçimli bir tabla yer almaktadır. Tablanın çevresi ince bir zincir motifi ile çevrelenmiştir. İç içe geçmiş iki sıra düz çerçevenin içerisi 45 derecelik açı ile yapılmış kare oyma motifler ile bezenmiştir. Bu bezemenin tam ortasına yine 45 derecelik açı ile yerleştirilmiş büyük bir kare göbek yer almaktadır. İç içe geçmiş üç kare biçimli kabartmanın ortasında daire biçimli bir ahşap kabartma yer almaktadır (Resim 119).

Resim 119: Z-03 Numaralı Oda Kapısı

Z-01 numaralı odada yer alan yüklük ve bir dolap kapağı, ahşap tablalı şekilde yapılmıştır. Tablaların içerisine baklava motifi işlenmiştir. En solda yer alan dolap kapağı, çift kanatlı, dört dikdörtgen tablalı şekilde yapılmış olup, üzerinde yeşil, kırmızı ve sarı renklerden oluşan aşıboyası bulunmaktadır. Z-04 numaralı odanın duvarlarında mavi boya kalıntıları görülmektedir. Odanın tavanı ahşap çıtalı sistemde yapılmış olup, çıtaların arası yeşil renkli aşıboyası ile boyanmıştır. Z-02, 101 ve 102 numaralı odalarda kullanılan ahşap

dolaplarda herhangi bir boya kullanılmamıştır. Ahşap tablalı şekilde yapılan bu dolap kapaklarında ortak desen olarak baklava motifi işlenmiştir.

Yapının demir bezemesi zemin kat giriş korkuluğunda kullanılmıştır. Düz demir korkulukların arasına S biçimli uçları volüt şeklinde yapılmış dövme demirler yerleştirilmiştir. S biçimli demirler birbirine bakacak şekilde yerleştirilerek kompozisyon bu şekilde birbirini tekrar etmektedir.

Malzeme ve Teknik: 3 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemedен yapıp, yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Giriş holü zemini, Z-04 numaralı oda zemini ve birinci katta yer alan iç sofa zemini taş kaplama şeklinde yapılmıştır. Ayrıca giriş hol tavanının bir kısmında da taş kemer örgü kullanılmıştır. Bu konakta taş malzemedен sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, Z-04 numaralı oda, giriş holü ve iç sofa dışındaki tüm odaların zemin ve tavanı ahşap malzeme ile yapılmıştır. Tüm odalarda yer alan tavan ahşap çıtalı şekilde düzenlenmişken sadece giriş holünün tavanının bir kısmı ahşap hezen şeklindedir. Konakta kullanılan ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, Z-01, Z-02 numaralı odalarda yer alan dolaplarda, Z-01, Z-02,101 ve 102 numaralı odaların sedirlerinde ve zemin kattan birinci kata çıkışı sağlayan merdiven ve merdiven korkuluğunda ahşap kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile hareketlendirilmiştir. Z-03 numaralı odanın giriş kapısı künde kari tekniği ile yapılmıştır. Konakta kullanılan diğer malzeme demirdir. Demir malzeme yapının ön ve arka cephesinde yer alan merdiven korkuluklarında dövme demir olarak kullanılmıştır. Bunların yanında, kapı ve pencere kilit aksamlarında da dövme demir kullanılmıştır. Dikdörtgen planlı yapının çatısı dört yöne kırma çatı tekniğinde yapılmıştır. Ön cephede görülen üçgen alınlık diğer cephelerde görülmemektedir. Çatı örtüsü alaturka kiremit ile kaplıdır.

5.4 EV NO:4

Yapının Yeri: 117 ada, 18 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak, No: 20'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Tescil fişine ulaşılamayan yapı, sözlü verilere göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Mübadeleden önce bu konakta annesi yaşayan Vaso Hanım, 1980 yılında annesi ve teyzesi ile Ürgüp'e gelerek annesinin yaşadığı konağı ziyaret etmiştir. Yakın zamanda tekrar Ürgüp'e gelen Vaso Hanım, Hacı Öz ile görüşmüş ve konak hakkında çeşitli bilgiler vermiştir. Konağın isminin Kaptanoğlu Konağı olduğunu belirterek, annesinin 15 yaşına kadar bu konakta kaldığı, daha sonra Mustafapaşa'daki başka bir Rum konağına gelin olarak gittiğini belirtmiştir. Yapı günümüzde Hasan Terzioğlu isimli şahsın mülkiyetindedir (Resim 120).

Resim 120: 1980 yılında Kaptanoğlu Konağı Önünde Vaso Hanım, Annesi ve Teyzesi

KATALOG 4

ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

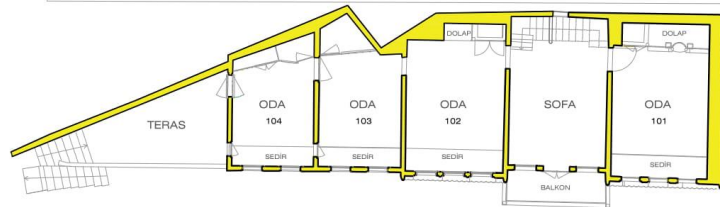
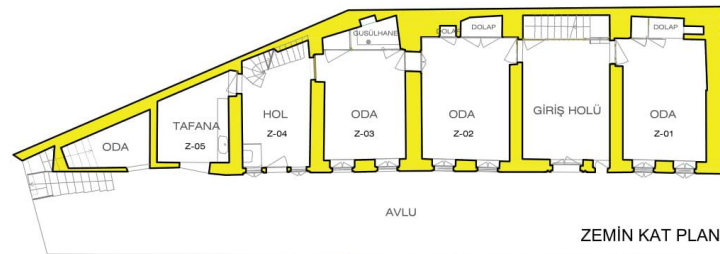
KADASTRAL NO: 31 PAFTA- 117 ADA- 18 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI		1
AVLU		1	TEPE PENCERESİ		1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)		1
SOFA		1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)		2
ODA		7	KAT SİLMESİ		1
MUTFAK (TAFANA)		1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)		1	SEDİR		4
ERZAK DEPOSU	-	-	DOLAP		4
AHIR	-	-	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE		1
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA	-	-
HELA		1	LAMBALIK-ŞERBETLİK		1

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: Argos Yapı'dan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yığma teknikle inşa edilen yapı, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde 'iç sofalı plan tipi' özelliklerini göstermektedir. Evin zemin kat mekanları, avlu, giriş holü Z-01,02,03,05 (oda), Z-04 hol ve tafana mekanlarından, evin birinci katı ise, sofa, 101, 102, 103, 104, (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve iç sofalı plan özelliği göstermektedir. İstiklal Caddesi üzerinde yer alan giriş ile 20 x 20 m boyutundaki kare avluya girilmektedir. 109 numaralı görselde verilen avlu giriş kapısı günümüze ulaşmamıştır. Bu avlu 3 numaralı konak ile ortak kullanılmaktadır. Düz araziye yapılan konak, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Yapının iki girişi bulunmaktadır. Ana giriş, kuzey yönünde olup zemin katta yer alan giriş holüne açılmaktadır. Diğer giriş ise yine kuzey yönünden Z-04 numaralı hole yapılan giriştir. Yapının plan geometrisi bir kenarı yaklaşık 25 metreye, 6 metre uzunluğunda olan ince uzun dikdörtgen plan şeması şeklindedir. Konağın tüm odaları yan yana sıralanmış olup, tüm odalardan birbirine geçiş bulunmaktadır. Yapı, iç sofalı plan şeması özelliği göstermektedir.

Giriş holüne açılan kuzey yönünde yer alan ana giriş kapısı, mavi boyalı, iç içe geçmiş kemer biçimli sövesi bulunan ahşap çakma kapıdır. Giriş kapısının hemen üzerinde dairesel biçimli, demir kayıtlar bulunan, altıgen cama sahip bir tepe penceresi bulunmaktadır. Giriş holü kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı yapılmış olup, 17 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Holün zemini ahşap kaplama, tavanı ise çitalı ahşap tavan şeklindedir. Giriş kapısının tam karşısındaki duvara bitişik olarak düzenlenmiş L biçimli taş merdiven ile üst kattaki sofaya çıkılmaktadır. Merdiven ahşap bölücü bir eleman ile kapatılmıştır. Buraya ise bir kapı ile girilmektedir. Z-01 ve Z-02 numaralı odalar hole açılmaktadır.

Çift kanatlı yeşil boyalı, üzerinde beş tablası bulunan ahşap kapıdan girilen Z-01 numaralı oda 16,8 m² boyutundadır. Zemini ahşap kaplama, tavanı ise yeşil çitalı ahşap tavan şeklinde yapılmıştır. Odanın kuzey duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, yeşil ahşap doğramalı, çift kanatlı iki pencere bulunmaktadır. Pencerenin hemen önünde genişliği 90 cm olan ahşap bir sedir bulunmaktadır. Odanın batı ve doğu duvarında yüksekliği 30 cm olan yeşil ahşap süpürgelik kullanılmıştır. Odanın güney duvarının içine geçmeli olarak

yapılan yeşil ahşap dolap iki bölümden oluşmaktadır. Çift kapaklı yapılan birinci kısım yüklük, tek kapaklı ve açık raf şeklindeki kısım sergileme amaçlı yapılmıştır. Odanın içerisinde pencere, tavan, duvar ve kapıda kullanılan yeşil ahşap, oda içerisindeki renk uyumunu göstermektedir (Resim 121).

Resim 121: Z-01 Numaralı Oda Sedir ve Dolap Detayı

Bu odanın karşısında yer alan ve holden geçilen Z-02 numaralı oda 17,9 m² boyutunda olup, Z-01 numaralı oda ile aynı özellikleri göstermektedir. Z-02 numaralı odadan yeşil ahşap bir kapı ile Z-03 numaralı odaya geçilmektedir. Döşeme seviyesi Z-02 numaralı odadan daha aşağıda olan bu odaya iki basamakla inilmektedir. 14,6 m² boyutunda olan bu oda, Z-01 ve Z-02 numaralı odalarla benzer özellikleri göstermektedir. Odanın güney duvarında yer alan kemer biçimli dolap içerisinde 170 x 90 cm boyutlarında gusülhane kısmı bulunmaktadır.

Yapının giriş holünde yer alan taş merdiven ile birinci kattaki sofaya çıkılmaktadır. Zemin katta ahşap elemanlarda kullanılan koyu yeşil renk, birinci katta yerini açık kahverengi ahşap rengine bırakmıştır. Merdivenin ahşap korkuluklarında da bu renk kullanılmıştır. Merdiven boşluğunun hemen üzerine gelecek şekilde 120 cm genişliğinde bir ahşap sedir yapılmıştır. Sediri alttan ahşap kirişler desteklemektedir. 22 m² boyutunda yapılmış olan sofa mekanının, zemini ahşap, tavanı ise çıtalı ahşap şeklinde yapılmıştır. Sofanın kuzey cephesinde balkon mekanı bulunmaktadır. Kuzey duvarında balkon çıkış kapısı ve kapının iki yanında dikdörtgen biçimli ahşap pencereler yer almaktadır. Balkon yapıdan 120 cm çıkma yapmaktadır. Çıkma kısmını aşağıda yer alan taş konsollar

desteklemektedir. Balkon zemini taş kaplama, korkuluk kısmı ise üzerinde çiçek motifleri bulunan dövme demir şeklindedir. Sofaya 101 ve 102 numaralı odalar açılmaktadır (Resim 122).

Resim 122: 4 Numaralı Ev Sofa

Sofaya açılan 23,6 m² boyutundaki 101 numaralı odaya tek kanatlı, beş tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Odanın zemini ahşap, tavanı ise çıtalı ahşap şeklindedir. Kuzey duvarında dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç adet pencere bulunmaktadır. Pencere önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir bulunmaktadır. Odanın güney duvarının tamamı ahşap dolap şeklinde düzenlenmiştir. Dolap ahşap işçiliğinin güzel örneklerinden biridir. Üzerinde ahşap oyma şeklinde bezemeler bulunan dolabın oval biçimli şerbetlik kısmında sarmal sütun kullanılmıştır. Odanın kapı, pencere, tavan ve dolap elemanlarında açık kahverengi ahşap kullanılarak odada renk bütünlüğü sağlanmıştır.

101 numaralı odanın hemen karşısında yer alan ve sofaya açılan 102 numaralı odada benzer özellikler göstermektedir. Bu odanın tavan ve döşemesinde çeşitli bozulmalar mevcuttur. 102 numaralı odanın doğu duvarındaki tablalı ahşap kapı ile 103 numaralı odaya geçilmektedir (Resim 123).

Resim 123: 102 Numaralı Oda Pencere ve Dolap Detayı

101 ve 102 numaralı odalar ile benzer özellik gösteren bu odada hakim ahşap rengi koyu kahverengidir. Güney duvarda zeminden tavana kadar yapılan çıtalı ahşap bölücü ile kapatılmış bir dolap yer almaktadır. Bu dolaba 200 cm yüksekliğindeki dolap kapısı ile girilmektedir. 103 numaralı odanın doğu duvarında 104 numaralı odayı gören dikdörtgen biçimli bir pencere bulunmaktadır. Yine bu duvarda yer alan tablalı ahşap kapı ile 104 numaralı odaya geçilmektedir. Odaya bir giriş bu kapı ile sağlanırken diğer giriş, Z-04 numaralı holden çıkan merdivenler ile sağlanmaktadır. Bu merdivenler odada ahşap çıtalı bir bölücü ile kapatılmıştır. 104 numaralı oda 13,6 m² boyutunda olup, zemini taş, tavanı çıtalı ahşap kaplamadır. Odanın kuzey duvarında iki, doğu duvarında bir adet dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı pencere bulunmaktadır. Kuzey duvarında 90 cm genişliğinde taş bir sedir bulunmaktadır. Doğu duvarında yer alan ahşap kapı ile terasa çıkılmaktadır.

Yapının ikinci girişi avludan, ana giriş ile aynı doğrultuda bulunan kemer biçimindeki niş içerisinde yer alan kapıdan yapılmaktadır. Kapının iki yapında dikdörtgen biçimli ahşap merdivenler bulunmaktadır. Tek kanatlı, açık mavi renkli çakma kapı ile Z-04 numaralı hole girilmektedir. Bu hol 12,9 m² boyutunda olup, zemini şap, tavanı ise kemer şeklindedir. Holün karşı duvarında yuvarlak ahşap merdiven ile üst kattaki 104 numaralı

odaya çıkılmaktadır. Holden, Z-03 ve Z-05 numaralı odalara geçiş yapılmaktadır. Z-05 numaralı odanın zemini ve tavanı taş kaplama olarak yapılmıştır.

Dikdörtgen plan biçimine sahip yapının çatı sistemi tek yöne eğimli rahle çatı şekilde yapılmıştır. Çatı sistemleri, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: İki katlı konak, açık+ kapalı çıkma cephe tipi özelliği göstermektedir. 4 numaralı konak uzun ve ince biçimli olup, dikdörtgen plan şeması göstermektedir. Yapının kuzey yöne bakan avlu girişi İstiklal Caddesi üzerindedir. 3 numaralı yapı ile ortak avluyu kullanılmıştır. Yapı avlu köşesine yerleştirilmiştir. Yapının ana girişi kuzeydoğu yönündedir. Konağın arka cephesi güney batı yönünde yer alır. Konağın yan cepheleri kuzey batı ve güneydoğu yönünde yer almaktadır. Yapı zemin ve birinci kattan oluşmaktadır Konağın ön cephesi incelendiğinde, bir yarısında yoğun taş işçiliği görülürken, diğer yarısının daha sade bırakıldığı görülmektedir. Taş işçiliğinin yoğun olduğu, hareketli ve gösterişli bu cephede belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görülmektedir. Ön cephede yer alan iki giriş kapısından birisi taş işçiliğinin yoğun olduğu kısımda iken diğer kapı daha sade olan kısma girişi sağlar. Yapının tam orta aksına yerleştirilmiş olan giriş kapısı zemin kat giriş holüne açılmaktadır. İlk olarak taş işçiliğinin yoğun olarak görüldüğü bölüme bakarsak, ana giriş kapısının açık mavi renkli, ahşap çakma tekniği ile çift kanatlı olarak yapıldığı görülür. Kapı üzerinde yivli şekilde yapılmış taş kemer olduğu görülür. Kapının hemen üzerinde daire biçimli tepe penceresi görülmektedir. Tepe penceresinin çevresi kalın daire şeklinde silme ile dolaşırken, cam kısmında altıgen biçimli kayıt kullanılmıştır. Kapının hemen yanında yine giriş holüne bakan küçük dikdörtgen biçimli bir pencere yer almaktadır. Kapının ve pencerenin yer aldığı giriş holünün vurgulandığı alanın sağ ve sol yanında yer alan ikişer pencere Z-01 ve Z-02 numaralı odalara açılmaktadır. Dikdörtgen biçimli olan bu pencerelerin, demir parmaklıkları, ahşap doğrama ve ahşap kepenkleri bulunmaktadır. Zemin kat ve birinci katlar arasında ayrımı sağlayan üzerinde yoğun bir taş bezeme görünen silme kısmı çok hareketlidir. Sarmal ve örgü şekilde yapılmış iki silmenin arası dikdörtgen biçimli nişlerle hareketlendirilmiştir. Yapının girişine göre sol tarafta yedi niş, sağ tarafta ise sekiz niş görülmektedir. Nişlerin içerisine istiridye motifi yerleştirilmiş olup, altlarında rozetler yer almaktadır. Birbirinden farklı yapılmış desenler işlenmiş bu rozetler sayesinde ön cephe

vurgulu bir görünüme sahip olmuştur. Yapının aynı cephedeki birinci katına bakıldığında, orta aksta yer alan ve yaklaşık 120 cm dışarı çıkma yapan ahşap balkon, sekiz adet profilli taş konsol taşımaktadır. Profilli taş konsolların arası sade şekilde bırakılmıştır. Balkon mekanının üzeri ahşap bir çatı ile kapatılmıştır. Ahşap üst örtü iki dikme ile taşınmaktadır. Birinci katta yer alan iç sofanın açıldığı balkon duvarında, dikdörtgen biçimli iki adet pencere ve çift kanatlı ahşap bir kapı açılmaktadır. Kapının iki yanına yerleştirilen pencereler ve kuzey doğu cephenin tam ortasında yer alan balkon ile simetrik etki güçlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı pencereler 90 x 210 cm boyutunda olup, 260 cm yüksekliğindeki kapı ile aynı hizada yapılmıştır. Balkonun 130 cm yüksekliğe sahip dövme demir korkuluk merkezinde geometrik motifleri kullanılmıştır. Avluya doğru taşan balkon mekanıyla iç sofa cepheden okunabilmektedir (Resim 124).

Resim 124: Yapının Ön Cephesi

Balkonun sağ ve sol tarafında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı üçer pencere, 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Bu pencerelerin de ölçüleri eşit olup, 75 x 150 cm boyutlarındadır. Pencerelerin çevresinde barok dönemde sık kullanılan volüt şeklinde kıvrımlı motifler bulunmaktadır. Cephede balkon ve pencerelerin çevresini dolaşarak

sınırları çizilen üçlü alanda dairesel motifli taş işçiliği görülmektedir. Bu şekilde ön cephenin birinci katı üçlü çerçeve içine alınmıştır. Yapının daha sade yapılmış ön cephe girişi, niş şeklinde düzenlenmiş bir kemer içinden yapılmaktadır. Bu kemer içerisinde, yerleştirilmiş açık mavi renkli tek kanatlı ahşap çakma kapı ve kapının iki yanına yerleştirilmiş dikdörtgen biçimli, ahşap pencereler yer almaktadır. Bu kapı ve pencereler Z-04 numaralı hole açılmaktadır. Kemerli nişin hemen yanında iki adet ahşap, demir parmaklıklı pencere bulunmaktadır. Bu pencereler Z-03 numaralı odaya bakmaktadır. Zemin katla birinci kat arasında profilli bir silme kullanılmıştır. Cephenin birinci katına bakıldığında, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı dört pencere görülmektedir. Bu pencereler 103 ve 104 numaralı odalara bakmaktadır. Bu cephede kullanılan korniş taşı, profilli olarak yapılmıştır. Ön cephenin zemin katı kireç sıva ile sıvanmıştır.

Yapının kuzey batı yönüne bakan arka cephesi on sekiz numaralı parselde yer alan komşu yapı ile bitişik yapıldığı için bir kısmı görülmektedir. Görünen kısım ise sağır duvar şeklinde bırakılmıştır. Yapının yan cepheleri de sağır duvar şeklinde bırakılmıştır.

Bezeme Özellikleri: 4 numaralı konakta taş, ahşap ve demir bezemeleri kullanılmıştır. Yapıda kullanılan taş bezeme, yapının ön cephesinde, ana giriş kapısı, kapı üzerinde yer alan tepe penceresi, kat silmesi, balkon konsolu, birinci kat pencere lento-sövelerinde görülmektedir.

Yapının ana giriş kapısı çift kanatlı, mavi renkli aşiboyalı ahşap çakma kapının üzeri basık kemer ile örtülmüştür. Kemer biçimi iç içe geçmiş dört silme kuşağından oluşmaktadır. Silmelerden biri dışarı doğru hacim kazanırken, diğeri yüzeyden girinti yapacak şekilde düzenlenmiştir. Bu kompozisyon birbirini tekrar etmektedir. Kemer biçimi kapının sağ ve sol yanına doğru uzatılarak kapının üç tarafı bu bezeme ile çevrelenmiştir (Resim 125).

Resim 125: Yapının Ana Giriş Kapısı Detayı

Ana giriş kapısı üzerinde yer alan altıgen biçimli tepe penceresinin çevresi dairesel biçimli söve ile çevrelenmiştir. Taş söve incelendiğinde, ince bir silme kuşağı tarafından çevrelenmiş bir yüzey üzerinde birbirini tekrarlayan geometrik motiflerin kullanıldığı görülmektedir.

Yapının balkon altı konsolu, üç kademeli olarak yapılmıştır. Simetrik olarak yerleştirilen konsollar sekiz adettir. Üç dışbükey, üç içbükey yüzeyden oluşan kademeli konsol yüzeyi ve konsolların arası sade bırakılmıştır.

Kat silmesi ön cephenin tam ortasında yer alan balkonun sağ ve solunda yapılmıştır. Balkonun solunda olan kat silmesi, üst tarafta üzerinde çizgilerin bulunduğu ince bir silme, onun altında dilimli oval daireler ve alt tarafta dişli ince bir niş ve spiral biçimli halat motifli bir silme ile sınırlandırılmıştır. Bu bezemelerin içerisinde yedi adet niş bulunmaktadır. Nişin örtüsü istiridye kabuğu biçimindedir. Bu suralı nişlerin bulunduğu bezemelerin içleri bitkisel motiflerden oluşmaktadır. Kompozisyondaki küçük nişler sırasıyla istiridye motifi biçiminde bezenmişlerdir. Nişlerin kenarındaki dikdörtgen silmeler zikzaklı betimlenmiş bu bölümün içinde kalan alanlar ise diyagonal ışınlarla hareketlenmiştir. Bu ışınların sonlandığı yerde küçük kemer dizileri dikkat çeker. Bu küçük kemer dizilerinin olduğu birkaç yerde gırlant betimlemeleri görülmektedir. Nişlerin alt bölümünde yer alan dikdörtgen biçimindeki alanlar stilize edilmiş bitkisel

motiflerle bezenmiştir. Dikdörtgen biçimli alan içerisinde soldan sağa doğru sırasıyla, stilize edilmiş dört yapraklı yonca, uçları volütlü kıvrımlı dallar, çarkıfelek, X motifi üzeri çiçek motifli kabara, stilize edilmiş dört yapraklı yonca, uçları volütlü kıvrımlı dallar, birbirini tekrar eden X motifleri yer almaktadır (Resim 126).

Resim 126: Kat Silmesi Detayı

Balkonun sağında yer alan kat silmesi solundakilerle benzer özellikler göstermektedir. Sekiz adet nişten oluşan bu kısımda dikdörtgen biçimli alan içerisinde soldan sağa doğru sırasıyla, stilize edilmiş dört yapraklı yonca, uçları volütlü kıvrımlı dallar, kenarı küçük kemer dizileriyle hareketlendirilen madalyon, X motifi üzeri çiçek motifli kabara, kenarı küçük kemer dizileriyle hareketlendirilen madalyon, uçları volütlü kıvrımlı dallar, stilize edilmiş dört yapraklı yonca ve çarkıfelek motifleri yer almaktadır.

Kat silmesinin üzerinde yer alan üzerinde çizgilerin bulunduğu ince bir silme, onun altında dilimli oval dairelerden oluşan kompozisyon yapının birinci katını ve balkon çevresini çevrelemektedir. Birinci katta yer alan 101 ve 102 numaralı pencerelerin lento-söve bezemesi ikiz kemer biçimli silme ile çevrelenmiştir. Bu silme kuşağı içerisinde, ‘Gökyüzü Tanrıçası’ olarak isimlendirilen, doğurganlığı temsil eden Tanrıça Tanit tasviri yer almaktadır ¹² (Resim 127).

¹² (Uray, 2019), ‘Taş kabartma figür detaylı olarak incelendiğinde; elips ya da oval bir baş ile tasvir edilmiştir, ellerini gökyüzüne kaldırmış dua eden bir kadın olarak yorumlanabilir. Vücut üçgen şeklinde olup pile görünümü verilmiş bir elbiseyi andırmaktadır. Kollar iki yana doğru uzanan, içe doğru kıvrılmış spiral şekilde tasvir edilmiştir.’

Resim 127: Yapının Ön Cephesinde Yer Alan Taş Bezeme

Yapının ahşap bezemesi, Z-01, Z-02, 101 ve 102 numaralı odaların dolaplarında, merdiven korkuluklarında ve bazı elemanların aşıboya ile boyanmasında görülür. 101 numaralı odada yer alan dolap kapakları kahverengi aşıboyası ile boyanmıştır. Dolap kapakları dikdörtgen biçimli ahşap tablalı şekilde yapılmıştır. Tablalar içerisinde baklava motifi işlenmiştir. Dolabın oval biçimli yapılan şerbetlik kısmının içinde ahşap çitalar yer almaktadır. Şerbetliğin köşeleri ahşap oyma tekniğinde sarmal motifli yapılmıştır. Şerbetliğin üzeri sivri kemer biçiminde tamamlanıp bu kompozisyonun uç kısmına bir adet ters palmet yerleştirilmiştir. Dolabın üzerinde kalan kullanılmayan bölümler ahşap kafes ile kapatılmıştır. Ahşap kafes üzerinde yıldız ve oval motifler kullanılmıştır (Resim 128).

Resim 128: 101 Numaralı Oda Şerbetlik Detayı

Z-01, Z-02, 102 numaralı odalarda yer alan dolap kapakları dikdörtgen biçimli ahşap tablalı şekilde yapılmıştır. Tablalar içerisinde baklava motifi işlenmiştir.

Konağın birinci katında yer alan merdiven korkuluğu, armudi parçaların arasına yerleştirilmiş bileziklerle hareketlendirilmiştir. Konağın zemin kat odalarında yer alan dolap, tavan ve kapılarda yeşil renkli aşıboyası kullanılırken, birinci katta yer alan dolap, tavan, merdiven korkuluğu ve kapılarda kahverengi aşıboyası kullanılmıştır. Z-03, 103 ve 104 numaralı odaların ahşap dolaplarında boya kullanılmamıştır.

Konağın demir bezemesi ön cephede yer alan balkon korkuluklarında görülmektedir. Demir korkuluk incelendiğinde, düşey olarak yerleştirilen düz demirlerin, yatayda tam ortadan kesildiği görülmektedir. Yatay ve düşey demirlerin birleşim noktalarında yıldız motifli demirler yerleştirilmiştir. Düşey olarak yapılmış demirlerin arası uçları volütlü yarım S motifinin ucuna yerleştirilen yine ucu volütlü C motifi ile sonlanmaktadır. Alt ve üstte yerleştirilen bu motifler her iki motif birbirine bakacak şekilde yerleştirilmiştir. Korkuluğun bitiş yerlerinde ise küçük demir daireler kullanılmıştır.

Malzeme ve Teknik: 4 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemeden yapılıp, yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının giriş holünde yer alan zemin katı birinci kata bağlayan merdiven basamakları taştır. Bunun yanında, Z-05 numaralı odanın zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Bu konakta taş malzemeden sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzemenin en güzel ve detaylı örneklerini bu konakta görmekteyiz. Konak ahşap işçiliğinin en ince örneklerini vermektedir. Ahşap malzeme, Z-05 numaralı oda dışında, konağın tüm odalarının tavan ve zemin kaplamalarında kullanılmıştır. Odalarda yer alan tavan ahşap çıtalı şekilde düzenlenmiştir. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, oda kapıları, pencere doğramaları, sedir, dolap gibi öğelerde ahşap malzeme kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile hareketlendirilmiştir. Konakta renkli ahşap kullanımı görülmektedir. Zemin katta odaların tavan ve dolaplarında kullanılan hakim ahşap rengi koyu yeşilken, birinci katta hakim renk açık kahverengidir. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demire yapının ön cephesinde zemin katta yer alan tüm pencerelerin parmaklıklarında rastlanmaktadır. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Uzun ve ince, dikdörtgen planlı yapının çatısı tek yöne eğimli rahle çatı tekniğinde yapılmıştır. Çatı örtüsü alaturka kiremit ile kaplıdır.

5.5 EV NO: 5

Yapının Yeri: 117 ada, 13 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak, No: 12'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Evin yapım tarihi ile ilgili herhangi bir belge yoktur. Sözlü verilere göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Yapı günümüzde Hasan Terzioğlu isimli şahsın mülkiyetindedir (Resim 129).

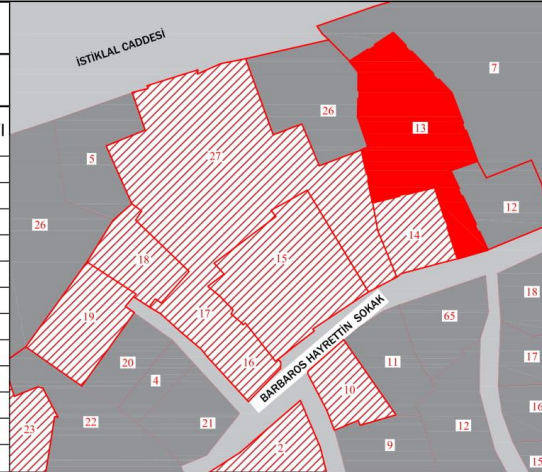
Resim 129: 5 Numaralı Ev Ön Görünüş

KATALOG 5

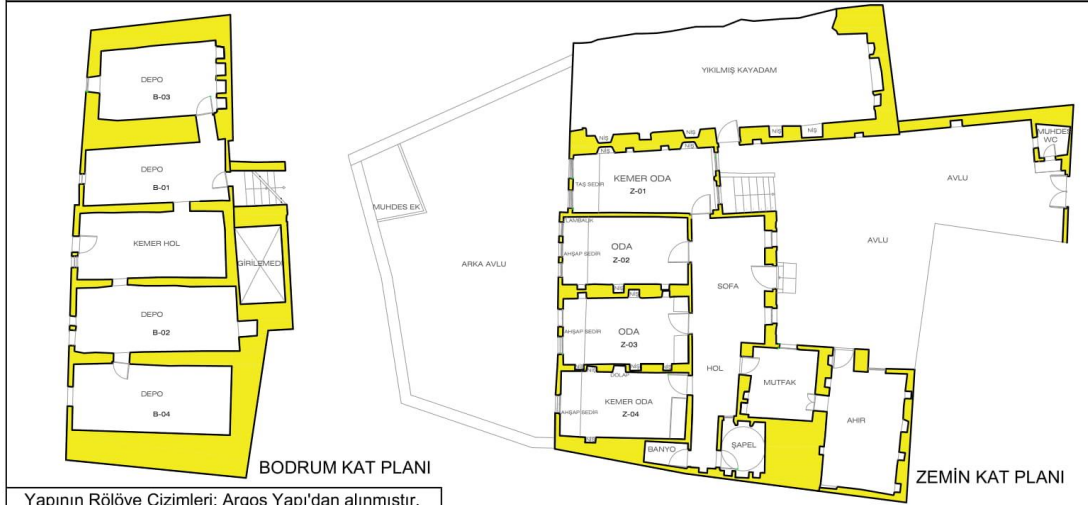
ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

KADASTRAL NO: 31 PAFTA- 117 ADA- 13 PARSEL

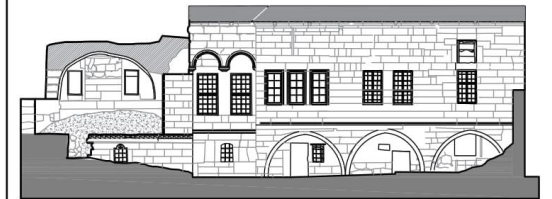
KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	1
AVLU	///	2	TEPE PENCERESİ	///	1
EYVAN	///	1	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA	///	1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	///	1
ODA	///	4	KAT SİLMESİ	///	-
MUTFAK (TAFANA)	///	1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	-	-	SEDİR	///	4
ERZAK DEPOSU	///	3	DOLAP	///	2
AHIR	///	1	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE	///	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	///	1	NİŞ-TAKA	///	9
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	///	1

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ARKA GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: Argos Yapı'dan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşaa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma mekanları bulunan yapı, yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşaa edilmiştir. Bodrum ve zemin kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘iç sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin zemin kat mekanları, avlu, sofa, hol, mutfak, şapel ve Z-01 ve Z-04 (kemer oda), Z-02 ve Z-03 (oda) mekanlarından, evin bodrum katı ise, kemer hol, B-01 (mutfak), B-02,03,04 (depo) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı çift tarafı avlulu ve iç sofalı plan özelliğı göstermektedir. Barbaros Hayrettin sokak üzerinde yer alan avlu giriş kapısı ile L biçimli avluya girilmektedir. Avlunun ince ve uzun kısmı yaklaşık 13 x 5 m boyutlarındadır. Günümüzde bazı taşlarında bozulmalar bulunan avlu duvarları, düzgün kesme taş ile yapılmıştır. Avluya, üzerinde geometrik motifler bulunan kemerli ahşap çakma kapıdan girilmektedir. Avlu giriş kapısının üzerinde günümüzde moloz ile doldurulmuş, dikdörtgen biçimli bir tepe penceresi bulunmaktadır (Resim 130).

Resim 130: 5 Numaralı Evin Avlu Kapısı

Avlu girişinin hemen sağında sonradan yapılmış bir wc yer almaktadır. Eğimli bir araziye yapılan konak, bodrum ve zemin kattan oluşmaktadır. Yapının üç girişi bulunmaktadır. Ana giriş, güney yönünde olup zemin katta yer alan iç sofaya açılmaktadır. İkinci giriş, ana giriş kapısının sağında yer alan altı basamaklı bir merdivenle bodrum kattaki B-01 numaralı odaya yapılan giriştir. Diğer giriş ise arka avludan bodrum katta yer alan kemer hole yapılan giriştir. Yapının ana giriş kapısı özgünlüğünü korumamaktadır. Günümüzde yerine beyaz bir demir kapı takılmıştır. Kapının üstünde yer alan yarım daire biçimli, demir kayıtları bulunan tepe penceresi ise özgündür. Tepe penceresinin kemer kısmı geometrik motiflerle süslenmiş ve üçgen biçimi oluşturmuştur. Giriş kapısının iki yanında ise 80 cm genişliğinde, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki pencere bulunmaktadır. Pencerenin önünde lokma parmaklıklar yer almaktadır. Giriş bölümünün hemen yanında 250 x300 cm boyutunda bir açık eyvan kısmı bulunmaktadır. Bu kısımda yer alan merdiven ile bodrum kattaki B-01 numaralı odaya girilmektedir. Yine eyvanın kuzey duvarında yer alan kapı ile günümüzde yıkılmış olan kaya odaya giriş yapılmaktadır. Dış sofa doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı yapılmış olup, 19 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Sofanın zemini taş kaplama, tavanı ise günümüzde doldurularak üzeri sıvanmıştır. Z-01, 02, 03, 04 numaralı odalar, mutfak, şapel mekanları sofaya açılmaktadır.

Z-01 numaralı kemer odaya, açık mavi renkli, ahşap beş tablalı kapıdan girilmektedir. Odanın zemini taş kaplama, tavanı ise kemer biçimlidir. Odanın güney duvarında, avludaki eyvan mekanına bakan dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki pencere bulunmaktadır. Pencereilerin çevresinde sütunlu kemerler kullanılmıştır. Kemerlerin bitiş noktasında sütun başlıkları eklenmiştir. Aynı taş işçiliği duvarın eyvana bakan dış yüzünde de görülmektedir. Odanın kuzey duvarında, arka avluya bakan iki pencerede de aynı özellikler bulunmaktadır.

Z-02 numaralı odaya açık mavi renkli, çift kanatlı altı tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Kapı üzerindeki tablalarda sütun başlığı ve yiv şeklinde motifler işlenmiştir. Kaya oyma şeklinde yapılmış Z-02 numaralı oda 17 m² boyutunda olup, zemini kaya, tavanı ise pasalı ahşap tekne tavan şeklindedir. Tekne şeklindeki ahşap üzerinde çıtalar bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç adet pencere bulunmaktadır. Pencereilerin önünde 110 cm genişliğinde ahşap bir sedir yer almaktadır. Odanın kuzey ve doğu duvarı birleşiminde yerden yaklaşık 160 cm

yükseklikte bir lambalık bulunmaktadır. Odanın batı duvarında yer alan üç nişten ortadaki ahşap kapak bulunmaktadır. Diğer nişler ise benzer olup üzerinde istiridye motifi bulunmaktadır.

Z-03 numaralı odaya açık mavi renkli, çift kanatlı beş tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Oda giriş kapısının iki yanında genişliği 60 cm olan dolap ve yüklük kısmı bulunmaktadır. Yüklük çift kapaklı olup kapının solunda yer alırken, tek kapaklı ve alt-üst dolap ise solunda yer almaktadır. Dolap kısmının üzeri yarım daire biçimli ahşap ızgara bölücü ile kapatılmıştır. Kaya oyma sistemle yapılmış Z-03 numaralı oda 15 m² boyutunda olup, zemini kaya, tavanı ise pasalı ahşap tekne tavan şeklindedir. Tekne şeklindeki ahşap üzerinde çitalar bulunmaktadır. Tavanın ortasında ise yuvarlak biçimli çiçek motifi işlenmiş göbek kısmı bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. Pencere önünde 90 cm genişliğinde ahşap bir sedir yer almaktadır (Resim 131).

Resim 131: Z-03 Numaralı Odanın Pasalı Ahşap Tavanı ve Dolap Detayı

Odanın batı duvarında üç, doğu duvarında üç adet olan nişler birbirinin simetriği şeklinde yerleştirilmiş olup aynı özellikler göstermektedirler. Ortada yer alan nişler ahşap kapaklı şekilde yapılmışken, köşelerde yer alan nişler ise açık ve üzerinde istiridye motifleri bulunur. Nişlerin ahşap kapakları üzerinde yer alan motifler, oda kapısı ile benzer şekilde yapılarak, oda içerisinde bir bütünlük sağlanmıştır (Resim 132).

Resim 132: 5 Numaralı Ev Niş Detayları

Ahşap tablalı kapıdan girilen Z-04 numaralı kemer oda, 18 m² boyutunda olup, zemini ve duvarları kaya oyma, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Oda giriş kapısının hemen solunda çift kapaklı ahşap yüklük ve tek kapaklı dolap kısmı yer almaktadır. Dolap kapağı ahşap tablalı şekilde yapılmıştır. Dolabın üzeri kemer biçiminde delikli ahşap bölücü ile kapatılmıştır. Odanın kuzey duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı bir pencere bulunmaktadır. Pencere önünde 90 cm genişliğinde ahşap bir sedir yer almaktadır. Odanın doğu duvarında iki, batı duvarında bir adet niş bulunmaktadır. Nişlerden karşılıklı olarak yerleştirilenler, birbirinin simetriği ve aynı özelliği göstermektedirler. Diğer odalarda kullanılan istiridye motifi bu odadaki nişlerde de kullanılmıştır. Diğer niş ise ahşap kapaklı şekilde yapılmıştır.

Zemin katta yer alan ve hole açılan şapel mekanı 5 m² olarak yapılmıştır. Tablalı renkli ahşap kapıdan girilen şapelin zemini taş, duvarları ise kaya oyma sistemde yapılmıştır. Tavanı taş kubbe biçimindeki şapelin doğu duvarında üçlü kemer dizisi ve iki adet sütun yapılmıştır. Kemerler üzerinde mavi boya izleri görünmektedir. Kemerlerin arasında hole bakan dikdörtgen biçimli bir pencere yapılmıştır. Şapelin batı duvarında ise iki adet açık niş ortasında bir adet ahşap kapaklı bir niş bulunmaktadır. Açık olarak yapılan nişlerin üzerinde üçgen biçimli bezeme bulunmaktadır (Resim 133-134).

Resim 133: Şapel İç Mekan Görünümü

Resim 134: Şapel Kubbe Görünümü

Şapelin sağında yer alan mutfak mekanı 10 m² boyutunda olup, duvar ve zemini kaya oyma sistemde yapılmıştır. Tavanı taş kemerli yapılan mutfağın, doğu duvarında avluya bakan dikdörtgen biçimli bir pencere bulunmaktadır. Odanın güney duvarında ise istiridye motifli bir niş bulunmaktadır. Avluya açılan, günümüzde atölye olarak kullanılan mekan ise eski dönemde ahır olarak kullanılmıştır. 18 m²'lik, dikdörtgen planlı bu mekanın zemini, tavan ve duvarları kaya oyma sistemde yapılmıştır. Duvarlarında çok sayıda niş ve hayvan bağlamak için oyuklar bulunan ahır bölümünün avluya bakan küçük bir penceresi bulunmaktadır.

Yapının bodrum katına hem ön avludan hem de arka avludan giriş bulunmaktadır. Ön avludan altı basamaklı bir merdivenle inilen, ahşap çakma bir kapı ile girilen, B-01 numaralı oda, 17 m² boyutunda olup, zemini taş kaplı iken, tavanı taş kemer biçimindedir. Bu mekan kışlık mutfak olarak kullanılmıştır. Odanın kuzey duvarında arka avluya bakan dikdörtgen biçimli bir pencere bulunmaktadır. Odanın doğu duvarında yer alan ahşap kapı ile B-03 numaralı depo mekanına geçilmektedir. B-03 numaralı depoda yiyecek saklamak için yan yana yapılmış üç niş bulunmaktadır. Odanın batı duvarında yer alan diğer bir kapı ile hole geçilmektedir. Bu mekana arka avludan giriş vardır. Holden, B-01 ve B-02 mekanlarına geçiş vardır. Hol, 21 m² olup, zemini ve tavanı kaya oyma sistemde yapılmış olup, tavanı taş kemer biçimindedir. Holün arka avluya açılan ahşap çakma kapısı ve kapının hemen yanında dikdörtgen biçimli bir penceresi bulunmaktadır. B-02 ve B-04 numaralı depolar birbiriyle bağlantılı olup, hole açılmaktadır. Bu odaların da zemin ve duvarları kaya oyma iken, tavanı taş kemer şeklinde yapılmıştır.

Dikdörtgen plan biçimine sahip yapının çatı sistemi tek yöne eğimli rahle çatı şekilde yapılmıştır. Çatı örtüsü olarak kurşun sac levha kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Tek katlı yapı, kapalı çıkma cephe tipi özelliği göstermektedir. 5 numaralı konak asimetrik U plan şeması göstermektedir. Yapının güney doğu yöne bakan avlu girişi Barbaros Hayrettin sokak üzerindedir. Yapının ana girişi avlu girişi ile aynı olup güney doğu yönündedir. Konağın arka cephesi kuzey batı yönünde yer alır. Konağın yan cepheleri güney batı ve kuzey doğu yönünde yer almaktadır. Yapı bodrum ve birinci kattan oluşmaktadır. Konak eğimli bir araziye yapıldığı için ön cepheden sadece zemin katı görünen konağın arka cephesinde bodrum ve zemin katı birlikte görünmektedir. U plan şeması gösteren konağın, giriş cephesi, mutfak ve ahır cephesi ve kayadam odanın bir cephesi aynı orta alana bakmaktadır. Giriş cephesi incelendiğinde, dikdörtgen biçimli, tek kanatlı giriş kapısının üzerinde yarım daire biçimli tepe penceresi görülmektedir. Tepe penceresinin çevresi üçgen alınlıkla çevrelenmiştir. Üçgen alınlık şeklinde düzenlenmiş taşların üzerinde çizgisel motifler görülmektedir. Kapının iki yanına yerleştirilen yine giriş holüne bakan dikdörtgen biçimli, demir parmaklıkları, ahşap doğramalı iki pencere bulunmaktadır. Pencerelelerin çevresi sade şeklide yapılmış taş söve ile çevrelenmiştir. Giriş holüne bakan kapı ve pencerelerin sağ yanında yarı açık eyvan kısmı bulunmaktadır. Eyvanın ön cepheye bakan cephesinde iki adet pencere bulunmaktadır. Z-01 numaralı kemer odaya açılan bu pencereler, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı ve demir

parmaklıklı olarak yapılmıştır. Pencereilerin çevresinde kemer ve sütun dizisi görülmektedir. Kemer nişlerinin bitiminde duvar içine yerleştirilmiş sütunçelerin başlık kısımları dikdörtgen şekilde yapılmıştır. Eyvan kısmına yerleştirilen taş basamaklarla, bodrum kattaki B-01 numaralı mutfak kısmına inilmektedir. Cephede mutfağın ahşap kapısı görülmektedir. Orta alana bakan mutfak ve ahır cephelerinde, mutfağa bakan bir adet pencere ve ahıra açılan bir kapı ve pencere bulunmaktadır. Bu cephedeki taşlarda büyük oranda bozulma görülmektedir. Yine orta alana bakan kayadam cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Cephenin tümünde kireç sıva kullanılmıştır (Resim 135).

Resim 135: 5 Numaralı Evin Ön Cephesi

Kuzey batı yönüne bakan arka cephesinde bodrum ve zemin kat birlikte görünmektedir. Yıkılmış kayadam mekanının cephesinde moloz yığınları görünmektedir. Kayadam ve Z-01 numaralı mekanların cepheleri 30 cm geri çekilmiştir. Yapının bodrum katı incelendiğinde, cephenin tam ortasına yerleştirilmiş ahşap bir çakma kapı görülmektedir. Kapının yanında dikdörtgen biçimli ahşap bir pencere görülmektedir. Kapı ve pencerenin bodrum katta yer alan kemer hole açıldığı ve cephede görülen kemer bir nişin içerisine yerleştirildiği görülür. Kemer nişin sağ yanında iki kemer niş içerisine yerleştirilmiş üç pencere ve sol yanında iki pencere yer almaktadır. Bu pencereler küçük ölçülerde yapılmış olup, bodrum kat odalarına açılmaktadır. Bodrum kat ve zemin katı ayıran profilli bir silme kuşağı bulunmaktadır. Aynı cephenin birinci katına bakıldığında

yıkılmış kayadam mekanının hemen yanında yer alan Z-01 numaralı odaya bakan iki pencere görülür. Pencereleer 85 x 175 cm gibi büyük boyutlu, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı ve demir parmaklıklı olarak yapılmıştır. Pencereleer üzerinde iki kemer nişi yer almaktadır. Kemer üzerinde çizgisel motif desenleri bulunmaktadır. Cepheden 50 cm çıkma yapan cephede beş pencere bulunmaktadır. Bu pencereleerden Z-02 numaralı odaya açılan üç, Z-03 numaralı odaya açılan iki, Z-04 numaralı odaya açılan bir pencere bulunmaktadır. Pencereleer dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı olarak yapılmış olup, çevresinde taş bir silme kuşağı ile çevrelenmiştir. Z-04 numaralı odaya açılan pencerenin üzerinde yer alan tepe penceresi günümüzde moloz taşlarla doldurulup kapatılmıştır. Tepe penceresinin üzerinde taş çörtlen görülmektedir. Cephedeki taşlarda ve korniş taşlarında bozulmalar görülmektedir. Yapının yan cepheleri ise sağır duvar şeklinde yapılmıştır (Resim 136).

Resim 136: 5 Numaralı Evin Arka Cephesi

Bezeme Özellikleri: 5 numaralı konakta taş, ahşap ve aşıboya bezeme görülmektedir. Taş bezemenin görüldüğü yerler, avlu giriş kapısı, yapı giriş kapısı, ön ve arka cephede yer alan pencere lento-söveleri ve odalarda yer alan nişlerdir.

Çift kanatlı, yeşil aşıboyalı, ahşap çakma avlu giriş kapısının üzeri daire biçimli kemer ile örtülmüştür. Tek parça taştan yapılan kemer üzerinde, birbiriyle alt-üst geçme yapan sapların taşıdığı armudi motiflerin arası palmet kabartması ile hareketlendirilmiştir. Yine

avlu duvarında yer alan bir pencerenin lento-söve kısmında ikiz kemer biçimli silme içerisine Tanrıça Tanit motifi işlenmiştir.

Yapının ana giriş kapısının üstünde yer alan yarım daire biçimli tepe penceresinin çevresinde geometrik motifli taş bezeme görülmektedir. Pencerenin çevresi içten yarım daire dıştan üçgen biçimine getirilmiş iki lento-söve ile çevrelenmiştir. Bu taşların üzerinde kabartma tekniğinde yapılan küçük kare motifler işlenmiştir.

Ön cephede eyvan kısmının içinde yer alan Z-01 numaralı odaya bakan iki pencere üzeri yarım daire biçimli iki kemer ile çevrelenmiştir. Kemerlerin bitiş yerlerinde üç adet sütun başlığı kullanılmıştır. Bunlardan ortada olan günümüze ulaşmışken diğer ikisinde bozulmalar mevcuttur. Ortada yer alan sütun başlığı 45 derecelik açı ile iki yivli olarak yapılmıştır. Yine eyvan içerisinde yer alan nişin üzeri ise istiridye motifi ile bezenmiştir.

Arka cephede Z-01 numaralı odaya bakan iki pencere üzerinde de yarım daire biçimli iki kemer ile çevrelenmiştir. Kemerlerin üzerinde iki ince silme kuşağı arasına üçgen motifler ile bezenmiştir. Kemerlerin bitiş yerlerinde üç adet sütun başlığı kullanılmıştır. Sütun başlıkları 45 derecelik açı ile iki yivli olarak yapılmıştır. Odaların içerisinde yer alan nişlerde ortak bir bezeme anlayışı ile istiridye motifinin kullanıldığı görülür.

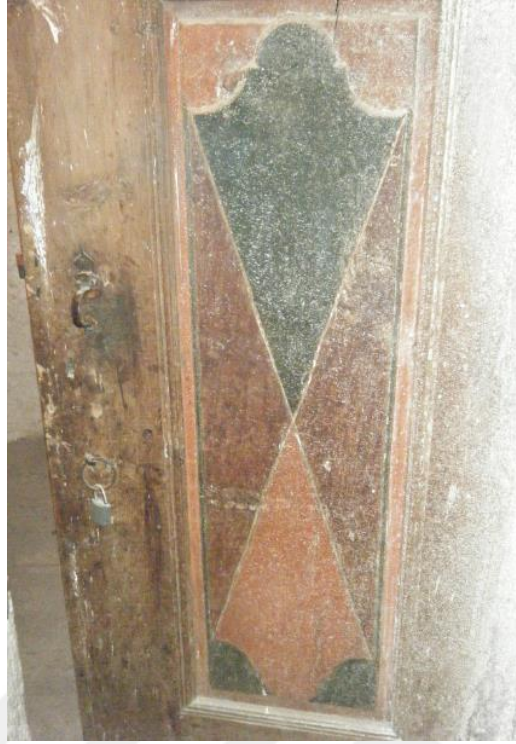
Yapıda kullanılan ahşap bezeme, Z-02, Z-03 ve Z-04 numaralı odalarda yer alan dolaplarda, oda giriş kapılarında kullanılmıştır. Z-01 ve Z-03 numaralı oda giriş kapısı tek kanatlı, tablalı ahşap kapıdır. Z-01 numaralı kapıda koyu mavi renkli sonradan yapılmış yağlıboya kullanılmışken, Z-03 numaralı oda kapısında açık mavi renkli yağlıboya kullanılmıştır. Kapının altta ve üstte ikişer ortada ise bir tablası olmak üzere beş tablalıdır. Altta ve üstte yer alan tablaların bezeme özellikleri aynıdır. İç içe geçmiş yivlerin içerisinde kemer biçimli ahşap oyma tekniği uygulanmıştır. Ortada yer alan tablada iç içe geçmiş yivlerin içerisinde X motifinin uçları kemer biçiminde sonlandırılmıştır (Resim 137).

Resim 137: Z-01 ve Z-03 Numaralı Oda Kapıları

Z-02 numaralı oda kapısı çift kanatlı, mavi aşıboyalı, ahşap tablalı kapıdır. Birbirinin aynı şekilde işlenen kapı kanatlarından biri incelendiğinde, altta ve üstte yer alan küçük birer tabla ve ortada yer alan ince uzun bir tabla olmak üzere üç tablalıdır. En üstte yer alan tablanın içinde sütun başlığı şeklinde bir kabartma yapılmıştır. En altta yer alan tablanın da köşeleri 45 derecelik açı ile pahlıdır. İçerisinde yer alan yüzeyin kenarlarında yarım daire biçimli kabartma yapılmıştır. Ortada yer alan ince uzun tablanın içerisinde ise üç adet dışbükey, dört adet içbükey kabartma ve oymadan oluşan dalgalı bir bezeme yapılmıştır. Kapı üzerinde yer alan bu kompozisyon ile bir sütun tasviri yapılmıştır. Bu kapının aynısına 16 numaralı evde de rastlamaktayız.

Şapel giriş kapısı, tek kanatlı, tablalı ahşaptır. Kapıda tek tabla kullanılmış olup, iç içe geçmiş yivler içerisinde uçlarında S kıvrımları ile kapatılmış X biçimli ahşap oyma yer almaktadır. Kapı üzerinde turuncu, lacivert ve kırmızı aşıbayası uygulanmıştır (Resim 138).

Resim 138: Şapel Giriş Kapısı

Z-03 numaralı odanın kapısı ile aynı renkteki açık mavi aşıboyalı ahşap dolabı kapının sağ ve sol yanında yer almaktadır. Kapının sağında yer alan çift kanatlı dolabın üzerinde dört adet tabla yer almaktadır. Tablaların köşeleri 45 derecelik açı ile pahlı olup, içleri sade olarak bırakılmıştır. Kapının solunda yer alan alt ve üst iki dolabın tablalı kapağının içerisinde ahşap oyma tekniğinde yapılan köşeleri kemer biçiminde kapatılmış olan X motifi yer almaktadır. Dolabın üzerinde koyu yeşil aşıboyalı ahşaptan yapılan üzerinde ahşap kazıma tekniğinde yapılmış geometrik (X ve baklava) motiflerinin yer aldığı bordür yer almaktadır. Odanın tavanına doğru dolapların kullanılmayan bölümü ahşap kafes ile kapatılmıştır. Ahşap kafesler ızgara biçiminde yapılmıştır.

Z-04 numaralı odanın ahşap dolabı üç kapaklı olup, uzun üst dolaplar ve kısa alt dolaplar olarak düzenlenmiştir. Uzun üst dolaplar incelendiğinde beş tabladan oluşan bu dolapların, alt ve üste yerleştirilen ikişer tablası ve ortada yer alan bir tablası bulunur. Alt ve üstte yer alan tablalar sade olarak yapılmış olup, köşeleri 45 derecelik açı ile pahlıdır. Ortada yer alan tablanın içerisi çapraz motiflerle bezenmiştir. Altta yer alan dolap kapakları incelendiğinde köşeleri 45 derecelik açı ile pahlı olan bu kapakların içerisinde yarım daire biçimli kabartma yapılmıştır. Odanın tavanına doğru dolapların

kullanılmayan bölümü ahşap kafes ile kapatılmıştır. Ahşap kafeslerin üstte yer alan kısmı ızgara motifi, altta yer alan kısmı ise dairesel motiflerle bezenmiştir.

Z-02 ve Z-03 numaralı odaların tavanları pasalı ahşap tavan sisteminde yapılmıştır. Z-02 numaralı odanın tavanı ahşap çıtalarına çerçeve olarak ahşap kabartma tekniğinde geometrik zikzak motifleri ile hareketlendirilmiştir. Z-03 numaralı odanın pasalı ahşap tavan çıtalarının ortasında göbek kısmı yer almaktadır. Tavan göbeği üst üste yerleştirilen kademeli dört yüzeyden oluşmaktadır. Tavana en yakın bölümündeki birinci kademede daire dışı doğru yönelen ışınlar şeklindeki çubuklarla oluşturulmuştur. Bu bezemenin üzerinde sırasıyla kenarları köşeli bir rozet, bunun üzerinde ahşap kabartma tekniğinde yapılmış bir çarkıfelek, bunun üzerinde ise son olarak küçük bir papatya motifi yer almaktadır (Resim 139).

Resim 139: Z-03 Numaralı Oda Tavan Göbek Kısmı

Yapıda kullanılan aşboya kalıntılarında şapelde rastlanmaktadır. Şapelin doğu duvarında üzerinde iki ince silmenin yer aldığı yarım daire biçimli üçlü kemer dizisi üzerinde mavi renkli aşboya kalıntılarında rastlanmaktadır. Kemerleri destekleyen sütun başlıkları üzerinde yer alan bezemeler bozulmadan dolayı net olarak okunamamıştır. Şapelin içerisinde yer alan iki nişin üzerinde geometrik motifler bulunan üçgen biçimli bir silme içerisine ışınal çizgilerle hareketlendirilmiştir. Konakta birbirini tekrar eden motiflerin kullanılması ortak kompozisyon anlayışı ile bezendiğini göstermektedir.

Malzeme ve Teknik: 5 numaralı konak kaya üzerine, yapının bir bölümü kaya oyma, ana beden duvarları kesme taş malzemeden yapılmış olup yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının, bodrum kat mekanlarının zemini, birinci katta yer alan ahır ve günümüzde çoğu yıkılmış olan ve avlunun sağında yer alan büyük mekan kaya oyma sistemde yapılmıştır. Yapının ana beden duvarları taş malzeme ile yapılmıştır. Konakta yoğun olarak kullanılan taş malzeme, bodrum kat tavanlarında kemer örgü şeklinde, birinci katta yer alan ahır, mutfak, Z-01 ve Z-04 numaralı odalarda tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Konağın şapel mekanında ise tavan taş kubbe olarak yapılmıştır. Bu konakta taş malzemeden sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, Z-02 ve Z-03 numaralı odaların tavanlarında diğer konaklardan farklı olarak, pasalı ahşap tekne tavan olarak kullanılmıştır. Yine bu odada yer alan sedir elemanları da ahşaptandır. Z-03 ve Z-04 numaralı odanın oda giriş kapılarının çevresinde yapılan dolaplarda ahşap işçiliğinin güzel örneklerindedir. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, oda kapıları, pencere doğramaları, dolap gibi öğelerde ahşap malzeme kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile hareketlendirilmiştir. Konakta renkli ahşap kullanımı da görülmektedir. Zemin katta oda giriş kapıları açık mavi renk kullanılmıştır. Şapel giriş kapısı üçgen şekilde yapılmıştır ve kahverengi, turuncu ve siyah renkler kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demire yapının zemin ve bodrum kattaki pencerelerin parmaklıklarında rastlanmaktadır. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Asimetrik U planlı yapının çatısı parçalı olarak yapılmıştır. Dış sofa, ahır ve mutfak mekanlarının üstü düz (teras-dam) çatı ile örtülü iken, Z-01,02,03 ve 04 numaralı odaların üstü tek yöne eğimli rahle çatı ile örtülüdür. Çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.

5.6 EV NO:6

Yapının Yeri: 117 ada, 17 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak, No: 22'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Evin yapım tarihi ile ilgili herhangi bir belge yoktur. Sözlü verilere göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum evidir. Yapı günümüzde Hasan Terzioğlu isimli şahsın mülkiyetindedir (Resim 140).

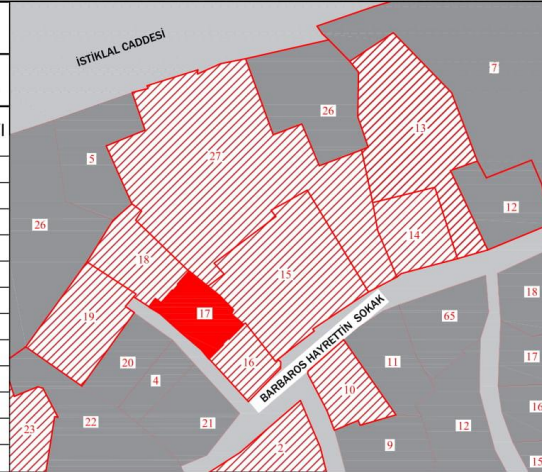
Resim 140: 6 Numaralı Ev Ön Görünüş

KATALOG 6

ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

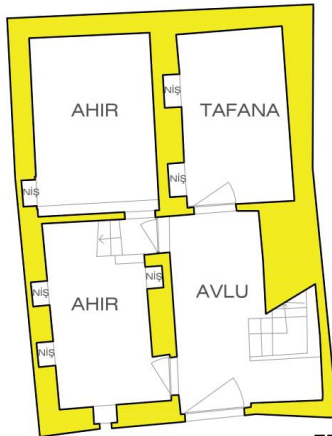
KADASTRAL NO: 31 PAFTA- 117 ADA- 17 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	1
AVLU	///	1	TEPE PENCERESİ	-	-
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA	-	-	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA	///	3	KAT SİLMESİ	-	-
MUTFAK (TAFANA)	///	1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	-	-	SEDİR	///	1
ERZAK DEPOSU	-	-	DOLAP	///	1
AHIR	///	2	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA	///	5
HELA	-	-	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

PLAN

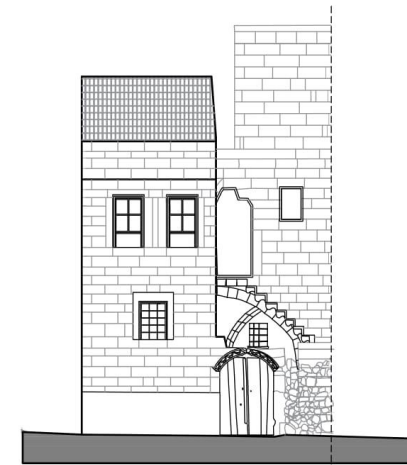
KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

1. KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: Argos Yapı'dan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yapı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘sofasız plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin zemin kat mekanları, avlu, ahır, depo, tafana (mutfak) mekanlarından, evin birinci katı ise, 101,102, 103 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve sofasız plan tipi özelliği göstermektedir. Zemin katta odalar direk avluya açılırken, birinci katta ise avludan birinci kata bağlanan merdiven sahanlığına açılmaktadır. Bu konak 2 numaralı konağının avlusuna bitişik yapılmıştır. Ara sokak üzerinde yer alan avlu giriş kapısı ile L biçimli avluya girilmektedir. Dikdörtgen biçimli avlu yaklaşık 3,5 x 4,5 m boyutlarındadır. Günümüzde bazı taşlarında bozulmalar bulunan avlu duvarları, düzgün kesme taş ile yapılmıştır. Avluya, üzerinde yarım daire şeklinde motifler bulunan taş kemerli ahşap çakma kapıdan girilmektedir. Düz bir araziye yapılan konak, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Avlu içerisinde L biçimli taş merdiven ile birinci kattaki 101 ve 103 numaralı odalara çıkılmaktadır. Merdiven basamaklarını oluşturan taşlarda bozulmalar görülmektedir. Merdivenin basamaklarından bir kısmı profilli olarak yapılmış ve zemin kattaki kemerin üzerinde çözülmüştür. Yapının zemin katında yer alan ahır, depo ve tafana (mutfak) mekanları direk avluya açılır.

Zemin katta yer alan ahırın iki giriş kapısı bulunmaktadır. Avlu giriş kapısının hemen solunda kalan kapı, yarım daire biçiminde taş kemerli ahşap çakma kapı şeklindedir. Kapının üzerinde dikdörtgen biçimli tepe penceresi bulunmaktadır. Ahıra açılan ikinci kapı ile depoya geçilir. Ahır 11 m² boyutundadır. Zemini şap, tavanı ise ahşap hezen ile kaplanmıştır. Hezenler arasında boşluklar bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında iki, güney duvarında bir adet yemlik bulunmaktadır. Batı duvarında ise ara sokağa bakan, havalandırma amacıyla yapılmış küçük bir pencere bulunmaktadır. Avludan bir kapı ile önce ahıra sonra depoya girilmektedir. Depo 10,5 m² boyutunda olup, zemini şap, tavanı taş kemer biçimindedir. Odanın kuzey duvarında bir adet yemlik bulunmaktadır (Resim 141).

Resim 141: Ahır İçerisinde Yer Alan Yemlik Detayı

Avlu giriş kapısının hemen karşısında tafana (mutfak) mekanının giriş kapısı bulunmaktadır. Kemer biçimli ahşap çakma kapıdan girilen mutfak, 10,5 m²'lik alana sahiptir. Giriş kapısının üzerinde dikdörtgen biçimli, lokma parmaklıklı bir tepe penceresi bulunmaktadır. Zemini şap, tavanı ise taş kemer biçiminde yapılan mutfağın kuzey duvarında iki adet niş bulunmaktadır. Nişlerden birisi kemer biçimli ve açık niş şeklindekiyken, diğeri dikdörtgen biçimli ve ahşap kapalıdır. Odanın doğu duvarında tandır bölümü yer almaktadır.

Avluda yer alan L biçimli taş merdiven ile birinci kattaki 101 ve 103 numaralı odalara girilmektedir. Sahanlık üzerinde yer alan ahşap çakma kapı ile girilen 101 numaralı oda, 14,2 m²'lik bir alana sahiptir. Zemini taş kaplama, tavanı ise ahşap çıtalı tavan şeklindedir. Odanın duvarları ise beyaz boya ile sıvanmıştır. Odanın batı duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. Pencereilerin önünde 90 cm genişliğinde taş bir sedir yer almaktadır (Resim 142).

Resim 142: 101 Numaralı Oda Pencere, Sedir ve Çıtalı Ahşap Tavan Detayı

Odanın doğu duvarında yer alan ahşap kapı ile 102 numaralı odaya girilir. Girişte bir basamak yer almaktadır. Oda giriş duvarı üzerinde yuvarlak biçimli bir tepe penceresi ile 101 numaralı odaya bakmaktadır. Bu oda 10,9 m², zemini şap, tavanı ise taş kemer biçimindedir. Odanın doğu duvarında dikdörtgen biçimli bir yüklük bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında ise dikdörtgen biçimli bir adet niş bulunmaktadır.

Merdiven sahanlığındaki kapı boşluğundan 103 numaralı odaya girilmektedir. Kapı günümüze ulaşmamıştır. Oda giriş kapısının yanında dikdörtgen biçimli, avluya bakan bir pencere boşluğu bulunmaktadır. Kapı ve pencere günümüze ulaşmamıştır. Oda 10,5 m² boyutunda, zemini şap, tavanı ise taş kemer biçimindedir. Odanın güney duvarında dikdörtgen biçimli bir niş bulunmaktadır. Odanın zemininde alt katın havalandırma bacası bulunmaktadır.

L plan biçimine sahip yapının çatı sistemi iki kısımda çözülmüştür. Birinci çatı 101 numaralı odanın üzerini örtecek şekilde tek eğimli rahle çatı sistemindedir. Üzeri alaturka kiremitle kaplanmıştır. Diğer kısım ise 102 ve 103 numaralı odaların üzerini örten düz-teras çatı olarak çözülmüştür. Bölgede dam olarak adlandırılan çatının 50 cm yükseklikte parapet duvarı ile çevrelenmiştir.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı, çıkmasız cephe tipi özelliği göstermektedir. L plan şeması gösteren yapının güney batı yönüne bakan avlu girişi ara sokak üzerindedir. Yapının avluya ve yola bakan ön cephesi güney batı yönündedir. Konağın kuzey doğu yönüne bakan arka cephesi 1 numaralı konak ile bitişik nizamda yapıldığı için görülmemektedir. Konağın sağ yan cephesi ise 2 numaralı konak ile bitişik nizamda yapıldığı için görülememektedir. Yapı zemin ve birinci kattan oluşmaktadır Konağın yola bakan ön cephesi incelendiğinde, avlu duvarı, avlu kapısı, ahır ve 101 numaralı odaların

cephelerinin bu yöne baktığı görülmektedir. Yaklaşık 2,5 m yükseklikteki kesme taştan yapılmış avlu duvarının bir köşesine, çift kanatlı, ahşap tablalı avlu kapısı yerleştirilmiştir. Avlu kapısı, yarım daire biçimli, üzerinde geometrik bezemenin yer aldığı taş kemerle çevrilidir. Ahır ve 101 numaralı odaların yola bakan cephesinin zemin katında, cephenin tam ortasına yerleştirilmiş, Ahıra bakan, ahşap doğramalı, demir parmaklıklı bir adet pencere yer almaktadır. Bu pencerenin üç tarafı sade taş söve ile çevrilidir. Cephenin birinci katında ise dikdörtgen biçimli, ahşap doğraması bulunan iki adet pencere 101 numaralı odaya açılmaktadır. Pencereilerin çevresini ince bir silme kuşağı dolaşır. Bunun dışında cephe sade olarak yapılmıştır. Konağın avluya bakan ön cephesinin zemin katında tavanaya açılan, kemerli bir niş içerisine yerleştirilmiş bir adet kapı ve tepe penceresi bulunmaktadır. Ahşap çakma teknikle, taş kemerli ve tek kanatlı yapılan kapının hemen üzerinde dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir tepe penceresi bulunmaktadır. Yine bu cepheye yaslı olarak yapılmış avludan birinci kattaki odalara çıkışı sağlayan taş merdiven basamakları da cepheye yaslı olarak yapılmıştır. Profilli olarak yapılan taş basamaklar duvara yaslı olarak yapılan yarım kemerin üzerine oturtulmuştur. Bu merdivenlerle çıkılan birinci katta 103 numaralı odanın kapı ve penceresi avluya bakmaktadır. Kapı kanadı ve pencere doğramaları günümüze ulaşmamıştır. Cephenin çatıya yakın taşlarında bozulmalar mevcuttur (Resim 143).

Resim 143: Avludan Birinci Kata Çıkan Taş Merdiven Detayı

Yapının sol yan cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yine avluya bakan yan cephesinde ise, ahıra açılan iki ahşap kapı ve 101 numaralı odaya açılan kapı boşluğu görülmektedir. Cephe sade olarak yapılmıştır.

Bezeme Özellikleri: 6 numaralı konakta sadece taş bezeme görülmektedir. Taş bezemenin görüldüğü yerler avlu giriş kapısı ve zemin katı birinci kata bağlayan merdiven basamaklarında görülmektedir. Avlu giriş kapısı, çift kanatlı ahşap çakma kapının üzeri daire biçimli kemer ile örtülmüştür. Kemer iki ince silme kuşağı ile sınırlandırılarak ortasına kolları yukarıya bakan yarım daire biçimli nişler işlenmiştir. Simetrik olarak yerleştirilen dokuz adet nişin içerisinde kolları geniş yapılmış X motifi yer almaktadır. Zemin katı birinci kata bağlayan taş merdivenlerin avluya bakan yüzü S biçimli silme ile bezenmiştir (Resim 144).

Resim 144: 6 Numaralı Evin Avlu Kapısı Taş Süslemesi

Malzeme ve Teknik: 6 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemededen yapılp, yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının avlusunda yer alan avludan birinci katta yer alan odalara çıkışı sağlayan merdiven basamakları taştır. Konağın avlu zemini ve odaların zemini şap ve taş kaplama şeklindedir. Ahır, tafana, 102 ve 103 numaralı odaların tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. 101 numaralı odanın sedir elemanı da taş kaplama şeklinde yapılmıştır. Bu konakta taş malzemededen sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, 101 ve 102 numaralı odaların tavanı ahşap hezen şeklinde yapılmıştır. Konakta avlu giriş kapısı, oda kapıları, pencere

doğramalarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demire ahır ve tafana mekanlarının pencerelere parmaklıklarında rastlanmaktadır. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. L plan şemasına sahip yapının çatısı iki bölümde çözülmüştür. 102 ve 103 numaralı odaların üzerini örten çatı düz (teras-dam) şeklinde yapılmışken, 101 numaralı odanın üzeri tek yöne eğimli rahle çatı tekniğinde yapılmıştır. Çatı örtüsü alaturka kiremit ile kaplıdır.

5.7 EV NO: 7

Yapının Yeri: 95 ada, 1 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Süphanverdi Mahallesi, Cingilli Sokak, No: 2'de bulunmaktadır. 2 parselde (8 numaralı ev) bulunan yapı ile bitişik nizamda yapılmıştır. Yapı 1950 yılında yıkılan önemli bir Rum kilisesi olan Osios Rus Ioannis Kilisesinin yerine yapılan Kız Meslek Lisesinin yanında yer almaktadır.

Tarihçe: NKVKK'nın 13.10.2011 tarih, 008 no'lu kararına istinaden tescillenmiştir. Yapının kitabesine göre 25 Ağustos 1912 yılında yapılan şifacı bir kadına (Evanthia Ignathiou) atfedilerek yapılan bir Rum Konağıdır. Konağın bir odasında bulunan kitabesinde,

“Şifa veriyorum

Bedensel hastalıkları tedavi ediyorum

Siloam havuzuyum

Sadık dindarım

Para almadan ifa ediyorum

Kuvvet alarak?

Azizin saygısına

Görkemli inşa edildi

Evanthia Ignathiou- 25 Ağustos 1912” (Resim 145).

Resim 145: 7 Nolu Evin Kitabesi

Mübadeleden sonra farklı kişilerin mülkiyetine geçen yapı günümüzde Faruk Sancaklı'nın mülkiyetindedir. Restorasyon işlemleri devam eden yapı sonraki dönemde otel olarak kullanılacaktır (Resim 146).

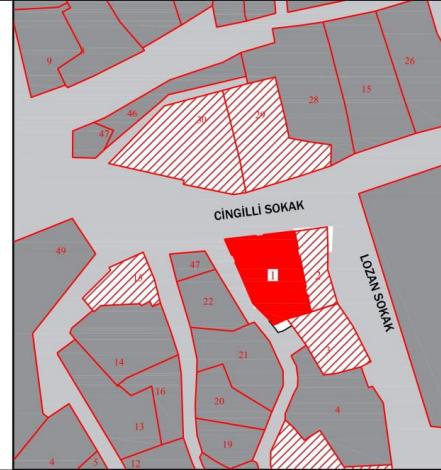
Resim 146: Osios Rus Ioannis Kilisesi, 7 ve 8 Numaralı Konaklar- 1924

KATALOG 7

ADRES: SÜPHANVERDİ MAHALLESİ

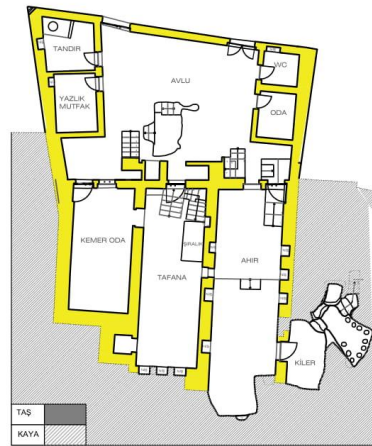
KADASTRAL NO: 26 PAFTA- 95 ADA- 1 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	///	1	AVLU KAPISI	///	2
AVLU	///	1	TEPE PENCERESİ	///	1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA	///	1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA	///	5	KAT SİLMESİ	///	1
MUTFAK (TAFANA)	///	1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	///	1	SEDİR	///	2
ERZAK DEPOSU	///	1	DOLAP	///	1
AHIR	///	1	OCAK	-	-
ŞİRALIK	///	1	GUSÜLHANE	///	1
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA	///	4
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

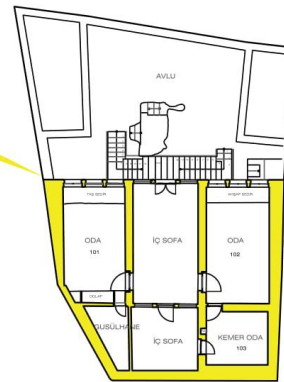

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: AtölyeA2 Mimarlık'tan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma ve yığma olarak, yarı oyma yarı yığma sisteminde inşa edilmiştir. Yapı bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘iç sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin bodrum katında şirahane mekanı, zemin kat mekanları, avlu, tandır, yazlık mutfak, tafana, ahır, wc, kiler, kemer oda mekanı, birinci kat mekanları, iç sofa, hol, 101-102-103 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Cingilli sokak üzerinde yer alan giriş ile 6 x 8 m boyutundaki kare avluya girilmektedir. Avlunun iki giriş kapısı bulunmaktadır. Kapılardan ilki taş kemerli ahşap tablalı kapıdır. Kemer taşları sade yapılmış olup, sadece kilit taşının üzerinde yıldız motifi bulunmaktadır. Diğer kapı günümüze ulaşmamıştır. 1924 yılında çekilen bir fotoğraftan bu kapının ilkinden daha küçük olduğu, kemerli ve ahşap kapı şeklinde yapıldığı görülmektedir. Avlu duvarları kesme taştan yapılmış olup, günümüzde bir kısmı harap durumdadır. Avlu giriş kapısının sağında yazlık mutfak mekanı bulunmaktadır. Günümüzde taşları yıkılmış olan alanın içerisinde çapı 50 cm olan tandır bulunmaktadır. Yapı izleri incelendiğinde bu mekanın, önü avluya bakan eyvan şeklinde düzenlendiği ve üzerinin sivri tonozla örtüldüğü görülmektedir. Avlu giriş kapısının solunda ise günümüze sadece yıkıntıları ulaşmış olan bir wc ve oda mekanı yer almaktadır. Wc zemininde tesisat izleri izlenmektedir. Odanın ne amaçla kullanıldığı belirlenememiştir. Yapının bodrum katında yaklaşık 16 m² boyutlarında, kaya oyma şirahane mekanı bulunmaktadır. Kaya oyma merdivenle inilen şirahane, üzüm ezmek için tekne ve havuzlar bulunmaktadır (Resim 147).

Resim 147: Bodrum Katta Yer Alan Kaya Oyma Şirahane Havuzları

Yapının zemin katında bir adet kemer oda, tafana, kiler ve ahır mekanları yer almaktadır. Yapının kuzey cephesinde zemin kattaki mekanlara açılan dört adet giriş kapısı bulunmaktadır. Bu kapılardan iki tanesi ahıra, bir tanesi tafanaya, bir tanesi kemer odaya açılır. Kemer odaya açılan kapı, taş kemerli, ahşap tablalı şekilde yapılmıştır. Kapının hemen yanında dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı bir pencere yer almaktadır. Pencere sövesinde taşa işlenmiş çarkıfelek motifi bulunmaktadır. Yaklaşık 23 m² boyutlarında olan bu odanın, zemini kaya ve taş kaplama iken, tavanı taş kemer şeklinde yapılmıştır. Kemer odanın doğu duvarında yer alan kemerli bir geçişle tafana mekanına geçilmektedir. Tafananın ana girişi ise yapının kuzey cephesinden taş kemerli ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır. Kapı sövesinde taşa işlenmiş çarkıfelek motifi bulunmaktadır. Altı taş basamakla tafana mekanına inilmektedir. Tafana 32 m² boyutunda olup, zemini kaya, tavanı ise taş kemer şeklindedir. Tafananın güney duvarında üçlü niş, batı duvarında ise ocak için ayrılmış bir yer bulunmaktadır. Tafananın doğu duvarında 2 x 1 m boyutunda sonradan yapılmış bir şiralık bulunmaktadır. Yine doğu duvarında yer alan kemer bir kapı ile ahır mekanına geçiş vardır. Ahırın ana giriş kapısı kemerli ve ahşap çakma kapı şeklindedir. Kapıdan üç taş basamak ile ahıra inilmektedir. Kapının yanında, dikdörtgen biçiminde, taş söveli bir pencere bulunmaktadır. Pencere sövesinde çarkıfelek motifi işlenmiştir. Pencerenin yanında sonra dönemde açılmış küçük bir pencere daha yer

almaktadır. Ahır 42 m² boyutunda olup, zemini kaya, tavanı ise taş kemer şeklindedir. Ahırın doğu duvarında üç, batı duvarında üç, güney duvarında bir tane olmak üzere yedi adet niş bulunmaktadır. Ahırın duvarlarında hayvan bağlamak için oyuklar yer almaktadır (Resim 148).

Resim 148: Ahır İçerisindeki Yemlikler ve Duvardaki Hayvan Bağlama Oyukları

Ahırın doğu duvarında yer alan kemer biçimli açıklıktan, kaya oyma kiler mekanına geçilmektedir. İki bölümden oluşan kiler, 15 m² boyutundadır. Kilerin zemininde açılmış on adet oyuk yiyeceklerin (peynir, yağ, bal, meyve, pekmez) serin alanda saklanması için kullanılmıştır.

Avluda yer alan bir kolu yapı yüzeyine yaslı, U biçimli, taş merdiven ile birinci kata çıkılır. U biçimli merdivenin iki kolu avluya doğru uzamıştır. Bir kolu iki basamak, bir kolu ise altı basamak şeklinde avluya doğru uzamaktadır. Taş basamaklar profilli şekilde yapılmıştır. On ikişer basamakla 130 x 130 cm boyutundaki kare sahanlığa çıkılmaktadır. Sahanlığın hemen altında iki adet kemer biçimli açıklık bulunmaktadır. Bunlardan biriyle zemin kattaki tavanaya girilirken, diğer kemer biçimli alan kapalı bir niş olarak bırakılmıştır. Sahanlığın hemen önünde konutun birinci katta yer alan ana girişine ulaşılır. Taş söveli, çift kanatlı, ahşap tablalı bir kapı üzerinde, dikdörtgen biçimli ve yarım daire biçimli tepe pencereleri yer almaktadır. Dikdörtgen ve yarım daire biçimli pencerelerin ahşap kayıtları bulunmaktadır. Kapının çevresi yarım daire biçimli kemer ve yivli söve ile çevrelenmiştir. Kapının iki yanında dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı,

çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. Pencereilerin üzerinde de yarım daire biçimli, tepe penceresi yer almaktadır. Tepe pencereilerinin çevresi kemer biçimli taş söve ile çevrenmiştir. Giriş kapı ve pencereilerinin çevresinde yer alan üçlü kemer dizisi ile giriş cephesi vurgulanmıştır. Kemer bitim yerlerinde soldan sağa doğru sırasıyla, gülce, çarkıfelek, yıldız ve gülce motifli rozetler bulunmaktadır. Kapı ve pencere sövelerinin üzerinde mavi boya kalıntıları bulunmaktadır. Giriş kapısı ile birinci kattaki iç sofaya ulaşılmaktadır. 36 m² boyutundaki iç sofa, bölücü bir duvar yardımıyla ikiye ayrılmıştır. Giriş cephesinde yer alan kapı ve pencereilerin aynısı bir tekrar olarak bu duvarda da kullanılmıştır. Giriş cephesinden farklı olarak kapı ve pencereler üzerinde yarım daire biçimli tepe penceresi kullanılmamıştır. Sadece yerden 4 m yükseklikte kare biçimli bir tepe penceresi kullanılmıştır. Zemini taş kaplama olarak yapılan iç sofanın, tavanı ise kemer-tonoz örgü şeklindedir. Tavan kemerlerin bitiş hizasına kadar sarı renge boyanmıştır. İç sofa 101, 102 ve 103 (oda) mekanlarına açılmaktadır (Resim 149).

Resim 149: 7 Numaralı Evin Birinci Katında Yer Alan İç Sofa

Tek kanatlı, ahşap tablalı bir kapı ile 101 (oda) mekanına girilmektedir. 19 m² boyutlarında olan bu odanın zemini taş kaplama, tavanı ise kemer-tonoz örgü ile yapılmıştır. Tavanın bazı yerlerinde sarı boya izlerine rastlanmaktadır. Odanın kuzey duvarında dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç adet pencere bulunmaktadır. Pencereilerin hemen önünde 90 cm genişliğinde taş bir sedir bulunmaktadır. Odanın güney duvarında kapakları günümüze ulaşmamış olan yükük ve ahşap tablalı bir kapağı bulunan dolap yer almaktadır. Yeşil renge boyalı ahşap dolabın, iki tane sergileme nişi bulunmaktadır. Dolabın içerisinden bir kapı ile 4 m² boyutundaki gusülhane mekanına geçilmektedir (Resim 150).

Resim 150: 101 Numaralı Oda Pencere, Sedir ve Dolap Detayı

101 numaralı odanın hemen karşısında yer alan 102 numaralı odanın özellikleri de bu oda ile benzerdir. 101 numaralı odadan farklı olarak bu odada ahşap sedir kullanılmıştır. Diğer bir fark ise odanın güney duvarında yer alan bir kapı ile 103 numaralı odaya geçiş yapılmaktadır. Günümüzde bu geçiş kapatılmıştır. Yine güney duvarında yer alan bir pencere ile 103 numaralı odaya ışık geçmesi sağlanmıştır. İç sofabı ayıran bölmeden geçilerek ulaşılan alanda 103 numaralı odaya girilen kapı bulunmaktadır. Günümüze ulaşmayan kapı açıklığının hemen yanında bir niş bulunmaktadır. 8 m² boyutundaki, 103 numaralı odanın zemini taş kaplama, tavanı ise kemer biçimlidir. Odanın güney duvarında yerden yaklaşık 2 m yükseklikte taş bir raf bulunmaktadır. Oda şapel olarak kullanılmış olabilir.

Dikdörtgen planlı yapının çatısı ise düz (ters-dam) şeklinde düzenlenmiştir. Çatı zemini sıkıştırılmış toprak+ şap malzemedir. Çatı çevresini korniş taşından sonra 23 cm yükseklikteki taş parapet duvarı dolaşmaktadır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı ve çıkmasız cephe tipi örneği göstermektedir. Konağın avlu ve ana girişi kuzey cepheden yapılmaktadır. Konağın güney yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının yan cephelerini doğu ve batı yönde almaktadır. Doğru yöne bakan yan cephe 8 numaralı komşu konağa bitişik olarak inşa edildiği için yapının sadece üç cephesi görülmektedir. Yapının Cingilli sokak üzerinde yer alan avlu girişinin günümüze sadece kapısı ulaşmıştır. 1924 yılına ait bir fotoğrafta yaklaşık 4 m yüksekliğe sahip avlu duvarları ve avluya girişi sağlayan iki kapı görülmektedir. Günümüze bu kapıların sadece bir tanesi ulaşabilmiştir. Yapının avlu-ön

cephesi incelendiğinde, belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görülmektedir. Yapının en hareketli ve gösterişli cephesidir (Resim 151).

Resim 151: Yapının Mavi Aşıboya Kalıntıları Olan Ön Cephesi

Ana cepheden yapının zemin ve birinci katına giriş sağlanmaktadır. Birinci kata giriş, bir kolu ana cepheye bitişik olarak yapılmış, diğer kolu avluya doğru uzanan iki kollu, on ikişer basamaklı profilli taş merdiven ile sağlanırken, merdiven sahanlığının hemen altındaki kapı ile zemin katta yer alan tavanaya girilmektedir. Korkulukları günümüze ulaşmamış merdiven ile birinci katta yer alan ana giriş kapısına ulaşılır. Ana giriş kapısı dikdörtgen biçimli, çift kanatlı, tablalı ahşap kapıdır. Kapının hemen üzerinde dikdörtgen biçimli tepe penceresi, onun üzerinde yine yarım daire biçimli bir tepe penceresi daha görülmektedir. Ana giriş kapısının sağ ve sol yanında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı, ikişer pencere, yine giriş holüne açılmaktadır. Pencere ölçüleri ise eşit olup, dış ölçüleri 95 x 215 cm boyutundadır. Giriş kapısının üzerinde bulunan yarım daire biçimli tepe pencereleri bu pencerelerin de üzerinde bulunmaktadır. Giriş holüne açılan kapı ve pencerelerin çevresini üçlü kemer dizisinin çevrelediği görülür. Giriş kapısı sövelerinde yivli sütunçeler bulunmaktadır. Kemer taşlarının bitiş yerlerinde dört adet rozet kullanılmıştır. Rozetlerde sırasıyla, çiçek, gülce, yıldız ve çiçek motifleri yer almaktadır.

Yapının tam orta aksına yerleştirilen kapı ve pencerelerle giriş vurgulanmıştır. Girişin sağ ve sol yanına yerleştirilen üçer pencere 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. 90 x 185 cm boyutunda yapılan bu pencereler, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı ve demir korkulukları bulunmaktadır. Dövme demirden yapılan korkulukların üzerine volüt kıvrımları bulunmaktadır. Taş söveleri bulunan pencerelerin üstüne 19.yüzyılda sık kullanılan bitkisel bezemeler işlenmiştir. Düz teras çatıya sahip olan yapının sade şekilde yapılmış korniş taşı sırası bulunmaktadır. Merdivenin altında kemerli bir niş içerisine yerleştirilmiş, dikdörtgen biçimli ahşap kapıdan zemin kattaki tavanaya girilmektedir. Kapı çevresinde yine kemer biçimli silme içerisine çarkifelek motifi işlenmiştir. Kapının hemen yanında yine merdiven sahanlığının altına denk gelen kemerli niş ise boş bırakılmıştır. Birinci kata çıkmayı sağlayan merdivenler yapının zemin kat cephesine yaslanmaktadır. Kemerli nişin sağ tarafındaki kapı ve pencere kemer odaya, sol tarafında yer alan kapı ve pencere ise ahır mekanına açılmaktadır. Ahıra açılan kapının üzerinde, tafana kapısı ile özdeş yapılmış çarkifelek motifi bulunmaktadır. Yapının giriş cephesinde yer alan mavi renkli boya kalıntıları günümüze ulaşmıştır. Yapının ara sokağa bakan batı cephesinde yaklaşık 5 m yükseklikte avlu duvarları ve 9 m yükseklikte sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yine bu cephe üzerinde iki adet taş çörten görülmektedir. Yapının güney yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Düz (teras-dam) şeklinde yapılan çatı üzeri toprak ile kapatılmıştır.

Bezeme Özellikleri: 7 numaralı konakta taş, ahşap, demir ve aşıboyası bezemeleri görülmektedir. Taş bezemenin görüldüğü yerler, avlu giriş kapısı, yapının ön cephesinde yer alan kapı ve pencerelerin lento- sövelerinde, zemin katı birinci kata bağlayan merdivenlerde, çörten elemanında görülmektedir. Yapının avlu giriş kapısı günümüzde harap haldedir. Eski fotoğraflardan ve restitüsyon planından kapı, çift kanatlı, üzerinde geometrik oymalı ahşap tablalar bulunmaktadır. Ahşap kapı kanatlarının üzeri yarım daire biçimli taş kemer ile örtülmüştür. Dokuz adet sade kemer taşından oluşan kemerin sadece kilit taşı üzerinde kabartma şeklinde yapılmış çiçek motifi yer almaktadır.

Yapının birinci katında yer alan giriş holüne açılan kapı ve pencerelerin çevresi üçlü kemer dizisi ile çevrelenmiştir. Yarım daire biçimli kemerler üstte ince bir silme kuşağı ile sınırlandırılmıştır. Kemerlerin üzeri sade şekilde yapılmış olup, üzengi noktalarına dört adet köşeleri dalgalı sütun başlığı ile bitirilmiştir. Sütun başlıklarının içerisinde soldan sağa doğru sırasıyla, içerisine çiçek motifi yerleştirilen köşeleri kemer dizileriyle

hareketlendirilmiş madalyon, çiçek motifi, yıldız motifi ve içerisine çiçek motifi yerleştirilen köşeleri kemer dizileriyle hareketlendirilmiş madalyon motifi yer almaktadır. Giriş kapısının etrafında yer alan sütun başlıklarının altına yivli sütun gövdeleri yapılmıştır (Resim 152).

Resim 152: Kemer Taşlarının Bitişlerine Yerleştirilen Rozetler

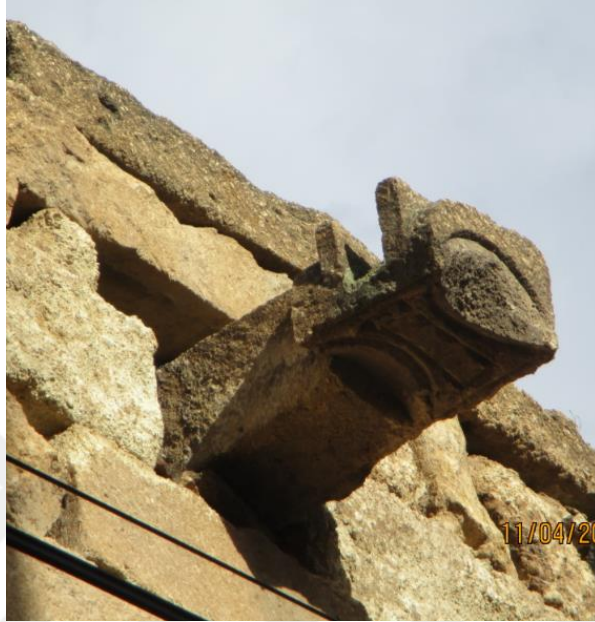
Yapının birinci katında yer alan 101 ve 102 numaralı odalara bakan pencerelerin lento-sövesinde ikiz kemer biçimli ince silme kuşağının içerisinde kolları volütlü şekilde bezenmiş Tanrıça Tanit motifine rastlanmaktadır. Bu bezemenin içerisi iki adet küçük çiçek motifi ile hareketlendirilmiştir (Resim 153).

Resim 153: Pencere Lentolarında Görülen Tanrıça Tanit Motifi

Yapının zemin katında kemer oda ve ahıra bakan pencerelerin lento-sövesi kemer biçimli ince bir silme kuşağı ile çevrelenmiştir. Kemer biçimindeki boşluğun içerisine çarkifelek

kabartması yapılmıştır. Zemin katta tavanaya giriş kapısının üzeri de aynı motif ile bezenmiştir. Zemin katı birinci kata bağlayan merdiven yanlarında ortası pahlı S ve C kıvrımları yapılmıştır. Konağın batı duvarında yer alan iki adet taş çörten elemanı üzerinde geometrik motifler yer almaktadır (Resim 154).

Resim 154: Taş Çörten Detayı

Konakta yer alan ahşap bezemeye 101 numaralı odada yer alan dolap kapakları üstünde rastlanmaktadır. Açık yeşil aşıboyalı dolap kapakları üzeri sade tablalı şekilde yapılmıştır. Dolabın üzerinde yer alan sergileme alanlarında S ve C kıvrımlarının yer aldığı kemer biçimi yapılmıştır. 101 numaralı odanın ahşap tablalı kapısının sofaya bakan yüzü kırmızı ve koyu yeşil renkli aşıboyası yer alırken, odanın içine bakan yüzü dolap ile aynı olan açık yeşil rengindedir (Resim 155).

Resim 155: 101 Numaralı Odanın Üzerinde Aşıboyası Bulunan Tablalı Kapısı

Demir işçiliği yapının ön cephesinde yer alan pencere parmaklıklarında görülmektedir. Yapının zemin kat pencere demirleri düz demirden yapılmışken, birinci kat pencere demirleri köşeleri volütle sonlanan S kıvrımlarından oluşan dövme demirdir.

Yapının ön cephesinde yer yer kalıntıları görülmektedir. İç mekanda, 101, 102 numaralı odaların tavanında sarı renkli aşıboya kalıntılarına rastlanırken, iç sofanın tavanı tamamen sarı renkle boyalıdır.

Malzeme ve Teknik: 7 numaralı konak, kaya oyma üzerine, bodrum katında yer alan şirahane, zemin katında yer alan kiler mekanı ve ahırın bir bölümü ve zemin kat mekanlarının zemini kaya oyma, ana beden duvarları kesme taş malzemedan yapılmış olup yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Konakta kullanılan taş malzeme, avlu duvarları, birinci katta yer alan ana girişe çıkan merdivenler, konağın tüm oda tavanlarında kemer-tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Birinci kat mekanlarından 101, 103 numaralı odaların, iç sofa ve gusülhane mekanlarının zemini taş kaplama olarak yapılmıştır. 101 numaralı odada yer alan sedirde taş malzemedan yapılmıştır. Bu konakta taş malzemedan sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, 102 numaralı odaların zemini ahşap kaplama olarak yapılmıştır. Yine bu odada yer alan sedir elemanları da ahşaptandır. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, avlu kapısı, oda kapıları, pencere doğramaları, 101 numaralı odanın dolabında

ahşap malzeme kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile hareketlendirilmiştir. Konakta renkli ahşap kullanımı da görülmektedir. Birinci katta yer alan 101 numaralı odanın dolabı ve kapısı açık yeşil renkli olarak yapılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demirdir. Konağın birinci katında yer alan 101 ve 102 numaralı odalara açılan toplam altı pencerede volütlerin işlendiği dövme demir parmaklıklar görülmektedir. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Dikdörtgen planlı olarak yapılan yapının çatısı düz (teras-dam) olarak yapılmıştır. Çatı zemini şap+toprak olarak görülmektedir.

5.8 EV NO: 8

Yapının Yeri: 95 ada, 2 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Süphanverdi Mahallesi, Cingilli Sokak, No: 4'te bulunmaktadır. 1. parselde (7 numaralı ev) bulunan yapı ile bitişik nizamda yapılmıştır. Yapı 1950 yılında yıkılan önemli bir Rum kilisesi olan Osios Rus Ioannis Kilisesinin yerine yapılan Kız Meslek Lisesinin yanında yer almaktadır.

Tarihçe: NKVKK'nın 13.10.2011 tarih, 008 no'lu kararına istinaden tescillenmiştir. Sözlü verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Mübadeleden sonra farklı kişilerin mülkiyetine geçen yapı günümüzde Faruk Sancaklı'nın mülkiyetindedir. Restorasyon işlemleri devam eden yapı sonraki dönemde otel olarak kullanılacaktır (Resim 156).

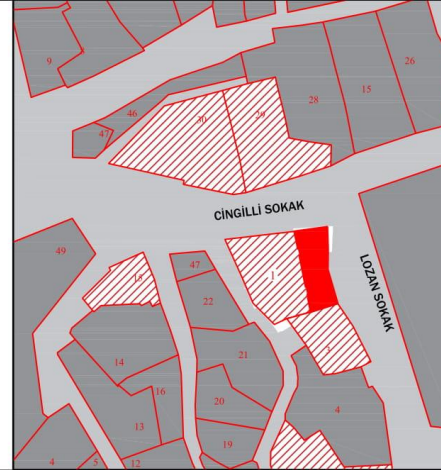
Resim 156: Osios Rus Ioannis Kilisesi, 7 ve 8 Numaralı Konaklar- 1924

KATALOG 8

ADRES: SÜPHANVERDİ MAHALLESİ

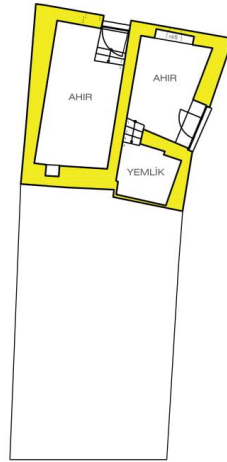
KADASTRAL NO: 26 PAFTA- 95 ADA- 2 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	1
AVLU	///	1	TEPE PENCERESİ	-	-
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA	///	1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA	///	4	KAT SİLMESİ	///	1
MUTFAK (TAFANA)	-	-	YAZLIK KEMER	///	1
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	///	1	SEDİR	-	-
ERZAK DEPOSU	///	1	DOLAP	///	1
AHIR	///	2	OCAK	///	1
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA	///	2
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

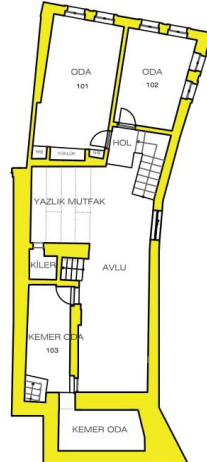

PLAN

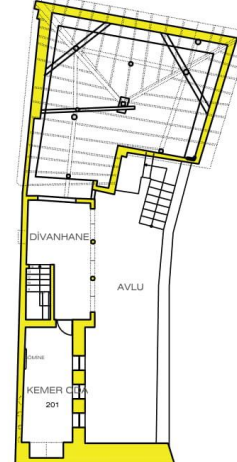
KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

ÇATI KAT PLANI

YAN GÖRÜNÜŞ

Yapının Röhlöve Çizimleri: AtölyeA2 Mimarlık'tan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yapı yığma sisteminde inşa edilmiştir. Zemin, birinci kat ve çatı katından oluşmaktadır. Ev dış sofalı plan tipi özelliklerini göstermektedir. Evin zemin kat mekanları, ahır, yemlik, Z-01 (oda) mekanı, birinci kat mekanları, avlu, yazlık mutfak, kiler, 101-102-103 (oda) mekanları, evin çatı kat mekanları, divanhane, teras ve 201 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve dış sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Yapının mevcut olarak günümüze ulaşan Lozan Sokak üzerinde yer alan ve Kız Meslek Lisesine bakan iki girişi bulunmaktadır. Günümüzde örülerek kapatılmış olan diğer girişi ise Cingilli sokak üzerinde yer almaktadır. Kapatılan bu kapı ile ahır mekanına girilmekteydi. Yapı eğimli bir arazi üzerinde bulunduğu için, yapının ilk girişi zemin kattaki ahır mekanına iken, diğer girişi ise birinci kattaki giriş avluya açılmaktadır (Resim 157).

Resim 157: Yapının Ön Cephesinde Niteliksiz Ek Olarak Yapılmış Avlu Duvarı ve Avlu Kapısı

Yapının zemin katında yer alan ahır mekanına Lozan sokak üzerinde yer alan taş kemerli, ahşap bir kapıdan girilmektedir. 10 ve 16 m² boyutlara sahip ahır mekanlarının arasında yer alan geçiş ile iki alan birbirine bağlanmıştır. Bu mekanın duvar izleri incelendiğinde

sıvaların altında yemliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Ahırın güney duvarında yer alan dört adet taş basamakla depo-yemlik mekanına çıkılmaktadır.

Yapının avlu duvarları ve avlu giriş kapısı Lozan Sokak üzerinde yer almaktadır. Günümüzde avlu yerine özgün olmayan bir duvar örülerek avlu kısmı kapatılmıştır. Giriş ise demir bir kapıdan sağlanmaktadır. Yaklaşık 30 m² boyutundaki avlu mekanından, yedi adet taş basamak ile 101 ve 102 numaralı odalara çıkılmaktadır (Resim 158).

Resim 158: 102 ve 101 Numaralı Odalar

103 numaralı kemer oda ve üzeri tonoz örgü ile kapatılmış yazlık mutfak kısmı da avluya açılan mekanlardır. Günümüzde yazlık mutfak kısmı ve avlunun bir kısmının duvarları tamamen kapatılarak özgün plana uymayan yeni odalar yapılmıştır.

Avlu giriş kapısının sağında yer alan L biçimli, yedi taş basamak ile 3 m² boyutundaki sahanlığa çıkılmaktadır. Sahanlıktan 101 ve 102 numaralı odalara geçiş yapılmaktadır. Oda kapıları özgünlüğünü yitirmiştir. 101 numaralı oda 18 m² boyutunda olup, zemini şap, tavanı ise ahşap hezen şeklinde yapılmıştır. Hezenler birbirine bitişik olarak kullanılmıştır. Odanın kuzey duvarında dikdörtgen biçimli, taş kemer söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. Odanın güney duvarında yüklük ve dolaplar yer almaktadır. Yüklük kısmı ortada, ahşap kapaklı dolaplar yüklüğün iki yanına yerleştirilmiştir. Yüklüğün altında ise küçük boyutlu üç kapaklı dolap yer almaktadır. 102 numaralı oda ise 11 m² boyutunda olup, zemini ahşap kaplama ve tavanı

ise ahşap hezenlerden oluşmaktadır. Odanın kuzey ve doğu duvarında duvarında dikdörtgen biçimli, taş kemer söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı ikişer adet olmak üzere toplam dört adet pencere bulunmaktadır.

Avluda yer alan, yarı açık eyvan şeklinde düzenlenmiş olan, yazlık mutfak mekanı, günümüzde önüne briket duvar örülerek kapatılmıştır. Yazlık mutfak mekanının solunda ahşap bir kapı ile açılan kiler mekanı bulunmaktadır. Yaklaşık 4 m² boyutunda olan kiler bölümünün duvarlarında nişler yer almaktadır.

Çatı kat planında, 101 ve 102 numaralı odaların üstü üç yöne kırma ahşap çatı ile kapatılmıştır. Çatı sistemleri, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır. Avluda yer alan L biçimli, on dört taş basamak ile çatı katındaki divanhane mekanına çıkılmaktadır. Günümüzde bu mekan yıkılmış olup, divanhanenin sadece sütunları kalmıştır. Yapının eski fotoğraflarından ve yapı izlerinden bu mekanın üç kemer ve dört sütundan oluşan yarı açık bir mekan olduğu belirlenmiştir. Divanhane mekanından bir kapı ile dikdörtgen biçimli bir kemer odaya geçilmektedir. Günümüzde duvarları ve tavanı yıkılmış olan bu mekanın şömine elemanı ve tavanda kemer izleri görülmektedir. Şömine üzerinde yoğun bir taş işçiliği görülmektedir. Şömine üzerinde, iki niş, geometrik ve palmet motifli süslemeler yer almaktadır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı ve çıkmasız cephe tipi özelliği göstermektedir. 8 numaralı konak L plan şeması göstermektedir. Avlu girişinin yer aldığı konağın ön cephesi Lozan Sokak üzerinde ve doğu yönündedir. Yapının kuzey yöne bakan yan cephesi Cingilli sokak üzerinde yer almaktadır. Yapının batı yöne bakan arka cephesinin bir kısmı 7 numaralı konak ile bitişik yapıldığı için görülmemektedir. Diğer yarısı ise sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının güney yöne bakan diğer yan cephesi ise sağır duvar olarak yapılmıştır. L plan şemasına sahip konağın ön cephesinin bir kısmı günümüzde özgün cepheyi yansıtmamaktadır. Yapının restitüsyon planı incelendiğinde, ahır ve 102 numaralı odaların bu yöne bakan cepheleri özgün bırakılmışken, avlu, divanhane ve kemer oda cephelerinde büyük oranda bozulmalar ve değişimler görülmektedir. Avlu duvarları, birinci katta yer alan divanhane ve kemer oda mekanları günümüzde yok olmuştur. Beton malzeme kullanılarak avlu mekanı kapatılmıştır. Birinci katta yer alan divanhane ve kemer oda mekanları da yıkılmış ve günümüze sadece moloz

ve yapı izleri kalmıştır. Özgünü yansıtmayan avlu cephesine bakıldığında, demir bir kapı ve hole açılan dört pencere görülmektedir (Resim 159).

Resim 159: Yapının Lozan Sokak Üzerinde Yer Alan Ön Cephesi

Restitüsyon planında ise cephenin özgün hali şu şekildedir. Yaklaşık 5 m yüksekliğindeki avluya ahşap, çift kanatlı ve kemerli kapıdan girilmektedir. Birinci katta yer alan divanhane, üçlü kemer ve dört sütun dizisinden oluşarak yapının yarı açık yazlık oturma mekanını oluşturmaktadır. Divanhanenin solunda yer alan kemer odada ise avluya ve sokağa bakan üç pencere görülmektedir. Yapının bu cephesinde özgün olan ahır ve 102 numaralı oda cephesi ise, zemin katta kemerli bir ahşap kapıdan ahır girişi görülmektedir. Zemin katın yaklaşık 1 m yüksekliğe kadar cepheye çimento harç uygulanmıştır. Birinci kata geçerken yapı cephesinde gönyeli çıkma görülmektedir. Cephenin birinci katında 75 x 155 cm boyutlarında, ahşap doğramalı, dikdörtgen biçimli iki adet pencere görülmektedir. 102 numaralı odaya açılan bu pencerelerin dört tarafı taş söve ile çevrelenmiştir. Pencerelerin üzerinde yer alan dikdörtgen bir çerçeveli niş içerisinde iki adet ince uzun kartuş yer almaktadır. Bu bezemenin hemen üzerinde cepheyi dolaşan profilli silme kuşağı, dışarıya 50 cm çıkma yapan korniş taşı görülmektedir. Korniş taşından sonra çatı katına açılan 20 x 30 cm boyutunda bir pencere görülmektedir.

Yapının Cingilli Sokak üzerinde yer alan yan cephesi, 7 numaralı konak ile yan yana görülmektedir (Resim 160).

Resim 160: Yapının Yan Cephesi, 7 Numaralı Ev İle Bitişik Yapılmıştır.

Bu cephenin zemin katında iki adet küçük pencere görülmektedir. Ahır mekanına açılan bu pencereler 40 x50 cm ve 70 x 120 cm boyutlarındadır. Zemin katın büyük bir kısmı çimento ile sıvanmıştır. Zemin kat ve birinci kat arasında profilli bir silme kuşağı cepheyi dolaşmaktadır. Yapının birinci katında 101 ve 102 numaralı odalara açılan dört adet pencere bulunmaktadır. 75 x 155 cm boyutlarında, ahşap doğramalı, dikdörtgen biçimli bu pencerelerin dört tarafı taş söve ile çevrelenmiştir. Pencerelerin üzerinde yer alan dikdörtgen bir çerçeveli niş içerisinde iki adet ince uzun kartuş yer almaktadır. Bu bezemenin hemen üzerinde cepheyi dolaşan profilli silme kuşağı, dışarıya 50 cm çıkma yapan korniş taşı görülmektedir. Korniş taşından sonra çatı katına açılan 20 x 30 cm boyutunda bir pencere görülmektedir. Bu pencere cephenin tam ortasına yerleştirilmiştir. Yapının ön ve yan cephesinden kırma şekilde yapılmış çatısı görülmektedir.

Bezeme Özellikleri: 8 numaralı konakta sadece taş bezeme görülmektedir. Konakta taş bezemenin görüldüğü yerler, korniş taşı, korniş taşı ve pencere arasında kalan alan,

pencere lento-söveleri, günümüzde üst örtüsü yıkılmış olan 201 numaralı odanın ocak elemanı, günümüzde kemerleri yıkılmış olan divanhane bölümünün duvarlarında görülmektedir. Yapının kuzey ve doğu cephelerini 45 derecelik açı ile dolaşan korniş taşı üzerinde iç bükey ve dışbükey motiflerden oluşan üç silme kuşağından oluşmaktadır. Yapının yine bu cephelerinde korniş taşı ve 101 ve 102 numaralı oda pencereleri ile sınırlandırılan dikdörtgen çerçeveli yüzey içerisinde ikişer adet ince uzun kartuş yer almaktadır. Yapının pencere söveleri ise hacimli şekilde yapılmış olup, üzeri sadedir. 201 numaralı odada yer alan dikdörtgen biçimli ocağın saçak kısmında iç içe geçmiş üçgenlerden oluşan geometrik bir bezeme yer almaktadır (Resim 161).

Resim 161: Üst Örtüsü Günümüzde Yıkılmış Olan 201 Numaralı Odanın Ocak Bezeme Detayı

Dikdörtgen biçimli ocağın dış bordüründe sekiz yapraklı çiçek motifleri yer almaktadır. Bunun içerisinde hacimli dikdörtgen silme içerisine yerleştirilen yarım daire biçimli niş içerisinde kare dişler, hayat ağacı, yıldız ve güneş motifi yer almaktadır. Bu bezemenin altında yer alan iki kemer biçimli niş ortasında baklava motifi ve çiçek motifleri yer almaktadır. Bu bezemenin altında ise iç içe geçmiş üçgen motifleri görülmektedir. Ocağın esas ateş yakılan bölümünün ayakları ise hayat ağacı motifi ile bezenmiştir. Konağın divanhane mekanı duvarlarında iç bükey ve dış bükey motiflerden oluşan sütun başlığı yer almaktadır.

Malzeme ve Teknik: 8 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemeden yapıp, yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Konağın odalarının zemini şap ve taş kaplama şeklindedir. Zemin katta yer alan ahır, birinci katta yer alan yazlık mutfak ve kemer odaların tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Bu konakta taş malzemeden sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, 101 ve 102 numaralı odaların tavanı ahşap hezen şeklinde yapılmıştır. Konakta oda kapıları, pencere doğramalarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme demirdir. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Dikdörtgen plan şemasına sahip yapının çatısı iki bölümde çözülmüştür. 101 ve 102 numaralı odaların üzerini örten çatı üç yöne kırma şeklinde yapılmışken, divanhane ve kemer odanın üzeri düz (terasdam) şeklinde yapılmıştır. Çatı örtüsü alaturka kiremit ile kaplıdır.

5.9 EV NO: 9

Yapının Yeri: 115 ada, 10 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Yenicami Mahallesi, İstiklal Caddesi üzerinde, No: 70’de bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta’nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Eski ismiyle, Teknecik Mahallesinde yer alan ev, Hacı Eftim İsaakidis’in evidir. Hacı Eftim’in gıda ve toptan ticaretle uğraşan bir esnaf olduğu biliniyor (Balta, 2010, s. 120). Mübadeleden sonra Ürgüp’te ‘eşekli kütüphaneci’ olarak bilinen Mustafa Güzelgöz’ün¹³ mülkiyetine geçen yapı günümüzde Kapadokya Üniversitesi’nin mülkiyetindedir. Onarım çalışmaları tamamlanan yapı önümüzdeki dönemde okul binası olarak kullanılacaktır (Resim 162).

Resim 162: Teknecik Mahallesinden Bir Görünüm, 1924, (Balta, 2010).

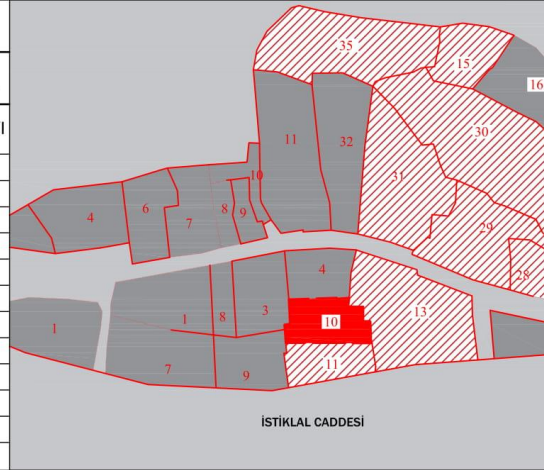
¹³ (İşçen, Cappodocia Peri Bacası, 2008). 18. Mustafa Güzelgöz uzun yıllar boyunca eşeğinin sırtına iki sandık kitap yükleyerek köyleri dolaşır, köylülere Ürgüp Kütüphanesinin kitaplarını dağıtırdı.

KATALOG 9

ADRES: YENİCAMİ MAHALLESİ

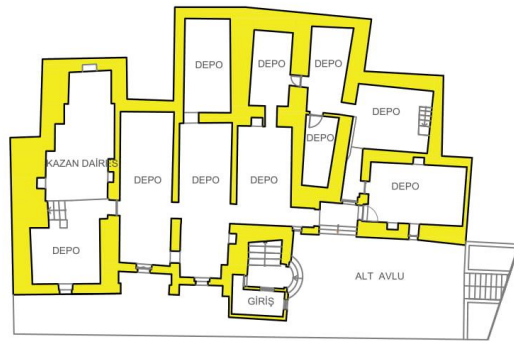
KADASTRAL NO: 35 PAFTA- 115 ADA- 10 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	1
AVLU	///	2	TEPE PENCERESİ	///	3
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA	-	-	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA	///	7	KAT SİLMESİ	///	2
MUTFAK (TAFANA)	///	1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	-	-	SEDIR	///	6
ERZAK DEPOSU	///	9	DOLAP	///	1
AHIR	-	-	OCAK	-	-
ŞİRALIK	///	1	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	///	1	NİŞ-TAKA	///	3
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	///	1

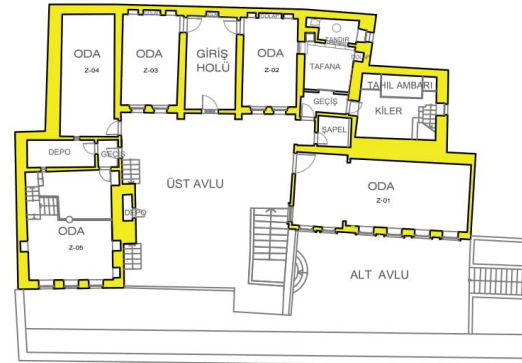

PLAN

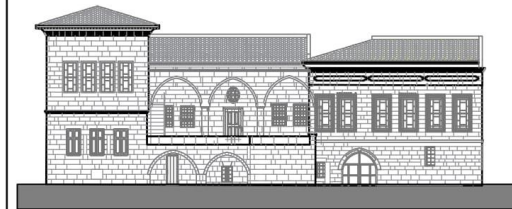
KESİT-GÖRÜNÜŞ

BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: Kapadokya Üniversitesi'nden alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yapı yığma sisteminde inşa edilmiştir. Yapı birbiriyle bağlantılı üç ayrı konuttan oluşmaktadır. Evlerin odalarından birbirine geçiş sağlanmaktadır. Konutlardan ikisi bodrum ve zemin kattan oluşurken, bir diğeri bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Konutlar sofasız plan tipi özelliği göstermektedir. Evin bodrum kat mekanları, alt avlu, giriş, kazan dairesi ve birbiriyle bağlantılı dokuz adet depo mekanından oluşur. Yapının zemin kat mekanları, üst avlu, tahıl ambarı, tafana, şapel, giriş holü, depo Z-01-02-03-04-05 (oda), birinci kat mekanları, giriş holü ve 101-102 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve sofasız plan tipi özelliği göstermektedir. Yapı İstiklal Caddesi üzerinde yer almaktadır. Yola paralel olarak yapılmış çift kapılı demir kapı ile konağın bahçesine girilir. Burada yer alan on üç adet taş basamak ile alt avluya inilir. Yaklaşık 80 m² boyutlarındaki alt avlunun zemini taş kaplama olarak yapılmıştır. Alt avlunun sağında yer alan kemer açıklık yer almaktadır. Burada yer alan iki basamak inildikten karşılıklı olarak yerleştirilmiş iki ahşap tablalı kapı ile bodrum katta yer alan depo mekanlarına girilir. Bodrum katta on adet depo mekanı ve bir kazan dairesi bulunmaktadır. Birbiriyle bağlantılı yapılan depo mekanlarının boyutları yaklaşık 15-20 m² arasında değişmektedir. Depoların, zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz sistem şeklinde yapılmıştır. Alt avluda yer alan yarım daire biçimindeki üç basamakla konağın üst avlu girişine ulaşılır. Üst avlu duvarları yaklaşık 3,5 m yüksekliğinde olup, dikdörtgen bir taş kapı açıklığı bulunmaktadır. Bu açıklık sütun başlıklarının üzerine yerleştirilmiş düz lento ile bitirilmiştir. Açıklığın çevresi üç kademeli zikzak motifli silme ile hareketlendirilmiştir. Açıklığın önünde yer alan sahanlık kısmından sonra dokuz taş basamakla üst avluya çıkılmaktadır. Üst avlu döşemesi taş kaplama olarak yapılmış olup, yaklaşık 90 m² boyutundadır. Üst avlunun bir kısmında yüksekliği 30 cm olan L biçimli taş seki bulunmaktadır. Dikdörtgen biçimli, üç ayrı konağın zemin katları üst avluya açılmaktadır. Üç ayrı konağın mekanları aralara yerleştirilen geçişler sayesinde birbiriyle bağlantılı yapılmıştır.

Üst avlunun sağında yer alan çift kanatlı, yeşil ahşap tablalı kapı ile Z-01 numaralı odaya girilmektedir. Yaklaşık 40 m² boyutundaki bu odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz sistemde yapılmıştır. Odanın güney duvarında alt avluya ve İstiklal

Caddesine bakan altı adet pencere yer almaktadır. Odanın batı duvarında ise, oda giriş kapısının hemen sağında yer alan, üst avluya bakan bir adet pencere bulunmaktadır. Pencere, dikdörtgen biçimli, yeşil ahşap doğramalı, taş söveli olarak yapılmıştır. Yaklaşık boyutları, 100 x 200 cm dir.

Z-01 numaralı odanın solunda yer alan, üst avluya bakan, kemerli açıklığı bulunan, yaklaşık 2 m² lik holde, tek kanatlı, ahşap tablalı iki kapı yer almaktadır. Kemer, sütun başlıkları ile bitirilmiş ve kilit taşı üzerinde çizgisel motifler kullanılmıştır. Bu kapılardan birinden 3,5 m² boyutundaki şapela girilmektedir. Şapel giriş kapısının üzerinde oval biçimli bir tepe penceresi bulunmaktadır. Şapel, taş zemin üzerinde, tavanı ise taş kubbe şeklinde yapılmıştır. Şapelin doğu duvarı üçlü kemer dizisi şeklinde yapılmıştır. Kemerler iki adet yivli sütun başlığı ile bitirilmiştir. Kemerlerin içerisinde yarım daire biçiminde nişler açılmıştır. Şapelin doğu duvarı ve kubbesi üzerinde mavi ve kırmızı renkte aşiboyası kalıntıları bulunmaktadır. Kubbe ve duvar üzerinde yer alan figürler kazındığı için resim programı net olarak görülememektedir (Resim 163).

Resim 163: Üst Avluya Açılan Şapel Giriş Kapısı ve İç Mekan

Hole açılan diğer kapıdan tavanaya girilmektedir. Yaklaşık 15 m² boyutundaki tavananın, zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü şeklindedir. Tavanda açılmış oval biçimli bir pencere ile ışık ve hava alınması sağlanmıştır. Tavananın kuzey duvarında yer alan dairesel niş içerisinde tandır ve ocak bölümü yer almaktadır (Resim 164).

Resim 164: Tafañada (Kış Mutfağı) Yer Alan Tandır

Yaklaşık 60 cm yerden yükseltilerek yapılmış tandır mekanı, kemer biçimli bir açıklıktan oluşmaktadır. Tandır, 50 cm çapında dairesel olarak yapılmıştır ve bir kapağı bulunmaktadır. Tandır bölümünün bir kısmına ise ocak yerleştirilmiştir. Tandır bölümünün yer aldığı kuzey duvarının 60 cm' lik bir kısmına dolap nişi açılmıştır. Depolama amacıyla kullanılan dolap, iki raflı, ahşap kapaklı ve 190 cm yüksekliğindedir. Tafañanın doğu duvarında da bu şekilde yapılmış bir dolap bulunmaktadır. Tafañanın doğu duvarında yer alan ahşap tablalı bir kapı ile 18 m² boyutundaki kilere geçilmektedir. Zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz sistemde yapılmış bu mekanda ahşap tahıl ambarı yer almaktadır. Kilerin kuzey duvarına yerleştirilen ahşap ambar, 175 cm yüksekliğinde yapılmıştır (Resim 165).

Resim 165: Kiler Mekanında Yer Alan Tahıl Ambarı

Kilerin doğu duvarında yer alan taş merdivenlerle bodrum kattaki depoya, birinci kata bağlanan ahşap merdivenle ise teras-dama ulaşılmaktadır. Tavananın batı duvarında yer alan ahşap tablalı kapı ile Z-02 numaralı odaya geçilmektedir. Bu oda dikdörtgen planlı yapılmış diğer konağa aittir.

Üst avlunun kuzey yönünde yer alan kemer nişi içerisine yerleştirilmiş, ahşap dört tablalı kapı ile dikdörtgen planlı konağı girilmektedir. Kapı üzerinde oval biçimli bir tepe penceresi yer almaktadır. 16 m² alana sahip olan giriş holününün, zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer örgü şeklindedir. Kemer bitiş taşlarına stilize edilmiş palmet ve volüt motifi işlenmiştir. Giriş holününün karşı duvarında çift kanatlı ahşap kapaklı bir dolap nişi yer almaktadır. Z-02 ve Z-03 numaralı odalar giriş holüne açılmaktadır. Z-02 numaralı odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü şeklinde yapılmıştır. 17 m² boyutundaki odanın güney duvarına, 85 x 135 cm boyutlarında, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı iki adet pencere yerleştirilmiştir. Odanın kuzey duvarına üç adet, ahşap kapaklı dolap nişi bulunmaktadır. Ortada yer alan dolabın üzeri taş kemer biçiminde sonlandırılmıştır. Odanın doğu duvarına yerleştirilen bir kapı ile tavanaya geçilmektedir (Resim 166).

Resim 166: Z-02 Numaralı Oda

Yine giriş holüne açılan Z-03 numaralı odada Z-02 numaralı odanın özelliklerini taşımaktadır. Üst avluya açılan Z-04 numaralı oda, ince uzun dikdörtgen biçiminde yapılmış olup, 23 m² lik alana sahiptir. Zemin ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü şeklinde yapılmıştır.

Üst avlunun batı yönünde yer alan, bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan, dikdörtgen biçimli konakta zemin kata açılan tablalı ahşap bir kapı ile girilir. Kapının üzerinde dikdörtgen biçimli bir tepe penceresi yer almaktadır. Bu kapı ile yaklaşık 2 m² olan, geçiş alanına girilir. Bu küçük holden, Z-04, Z-05 ve depo mekanlarına geçiş sağlanır. Kapının hemen karşısında 6 m² lik depo mekanı yer almaktadır. Deponun, Z-04 ve Z-05 numaralı odalara açılan küçük pencereleri bulunmaktadır.

Geçiş holünden ulaşılan Z-05 numaralı odanın girişinde 10 m² lik bir ahşap balkon yer almaktadır. Balkon kısmının tavanı ahşap hezen şeklinde düzenlenmiştir. Hezenler birbirine bitişik olarak yerleştirilmiştir. Balkon mekanının doğu duvarında ahşap kapaklı bir niş yer almaktadır. Balkon mekanının yaklaşık 40 cm yüksekliğinde ahşap korkulukları bulunur. Balkonun güney cephesine yerleştirilen bir taş sütun ve iki taş kemer sayesinde taşınmaktadır. Sütun başlığı dikdörtgen biçiminde sade olarak bırakılmıştır. Balkonda yer alan on iki ahşap basamakla bodrum katta yer alan birbirine

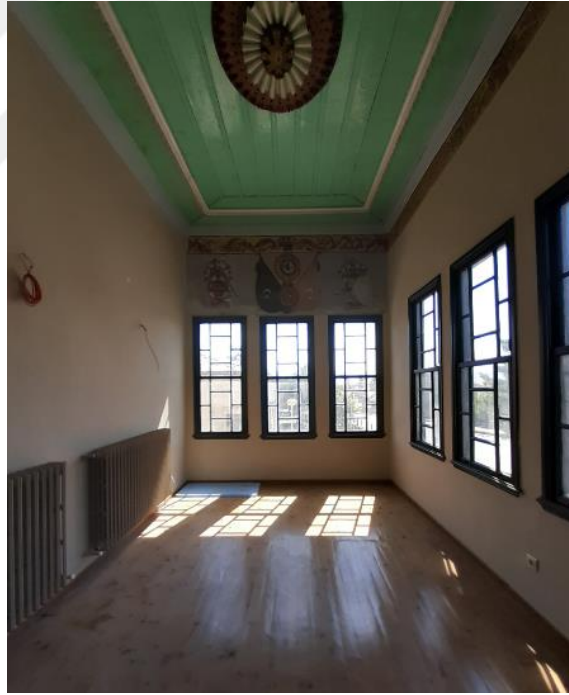
bağlı depo mekanlarına inilmektedir. Yine balkonda yer alan yedi ahşap basamakla Z-05 numaralı odaya inilir. Bu odanın zemini ahşap kaplama ve tavanı ise ahşap hezen şeklinde yapılmıştır. 18 m² boyutundaki odanın doğu duvarında iki, batı duvarında bir adet 50 cm derinliğinde ahşap kapaklı dolap yer almaktadır. Odanın güney duvarında alt avluya bakan üç adet pencere yer almaktadır. Pencereleler, 90 x 165 cm boyutunda, dikdörtgen biçiminde, çift kanatlı, ahşap doğramalı ve ahşap kepenklidir (Resim 167).

Resim 167: Z-05 Numaralı Oda

Yapının birinci katına, üst avluda ön cepheye yash olarak yapılmış iki kollu merdivenlerle çıkılır. İki kollu merdivenden sahanlığa onar profilli taş basamakla çıkılır. 125 cm genişliğindeki sahanlık altında ahşap kapaklı bir dolap kısmı bulunmaktadır. Merdivenin demir parmaklığı bulunmaktadır. Sahanlığın hemen önüne yerleştirilmiş dairesel kemerli çift kanatlı ahşap tablalı kapı ile yapının birinci katına ulaşılır. Kapının hemen üzerinde dairesel biçimli bir tepe penceresi yer almaktadır. Giriş holü ince uzun dikdörtgen planlıdır. 9 m² boyutundaki holün zemini ahşap kaplama, tavanı ise çıtalı ahşap olarak yapılmıştır. Kapının karşısında yer alan duvar içerisinde 250 cm yükseklikte, çift kanatlı bir ahşap dolap yer almaktadır. Dolabın hemen üzerinde dikdörtgen bir niş içerisinde yerleştirilmiş oval biçimli tepe penceresi yer almaktadır. 101 ve 102 numaralı oda giriş holüne açılır. 101 numaralı odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise ahşap çıtalı şekilde yapılmıştır. 19 m² boyutundaki odanın doğu duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap

doğramalı, taş söveli üç adet pencere yer almaktadır. Pencere, 90 x 195 cm boyutunda, dikdörtgen biçiminde, sürgülü, ahşap doğramalıdır. Pencere, hemen üzerinde ve tavan kuşağında duvar resmi bulunmaktadır. Oda, batı duvarında üçlü dolap nişi yer alır. Ortadaki yüklük yanlardaki dolap olan ahşap kapaklı şekilde yapılmıştır. 101 numaralı oda ile aynı özelliklere sahip 102 numaralı odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise ahşap çıtalı şekilde yapılmıştır. Oda, ahşap tablalı şeklinde yapılan tavanının ortasında ahşap göbek yer almaktadır. 102 numaralı odanın doğu duvarında üç, güney duvarında da dört, batı duvarında bir adet pencere bulunmaktadır. Pencere, 90 x 195 cm boyutunda, dikdörtgen biçiminde, sürgülü, ahşap doğramalıdır. 102 numaralı odanın üç yöne hakim pencereleri ile İstiklal Caddesine bakan hakim bir bakış sağlanmıştır. Oda, batı duvarında kemerli ve oval biçimli bir şerbetlik bulunmaktadır. Bu odada da doğu duvarında yer alan pencerelerin üzerinde, batı duvarında yer alan şerbetliğin üzerinde ve tavan kuşağında duvar resmi bulunmaktadır (Resim 168).

Resim 168: 102 Numaralı Oda

Güzelgöz konağının birbiriyle bağlantılı olarak yapılmış, üç yapısının çatılarına bakılırsa, üst avlu çevresinde U biçimli yerleştirilmiş üç konaktan doğu yönünde yapılan, iki yöne ahşap kırma, kuzey yönde yapılan tek yöne ahşap kırma (rahle), batı yönde yapılan konak ise üç yöne ahşap kırma çatı şeklinde yapılmıştır. Eğimli çatı sistemi, zemini sıkıştırılmış

toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır. Konakları birbirine bağlayan geçiş mekanlarının üzeri ise düz-teras (dam) şeklinde yapılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı ve çıkmasız cephe tipi özelliği göstermektedir. İstiklal Caddesi üzerinde yer alan yapının bahçe girişi yola paralel ve doğu yönündedir. Bahçe giriş kapısından sonra on üç basamak inilerek alt avluya, sonrasında on iki basamak çıkılarak üst avluya ulaşılır. Güzelgöz konağının tamamı üç ayrı konak ve bunları birleştiren geçiş mekanlarından oluşmaktadır. Bu nedenle yapının tamamını bir bütün olarak ele alıp dört cephesi incelenecek, sonrasında sadece üst avluya bakan iki cephe daha incelenecektir. Bu üç konağın istiklal caddesine bakan cephesi ön cephe olup, güney yönde yer almaktadır. Yapının yan cepheleri, doğu ve batı yönüne, arka cephesi ise kuzey yönüne bakmaktadır.

Konağın ön cephesine İstiklal Caddesinden bakıldığında yol eğiminden dolayı alt kotta kalan bodrum ve zemin katın bir kısmı görülmemektedir. Yapıya alt avludan bakıldığında tüm katlar daha net okunabilmektedir. Yapı sağdan sola doğru okunup ön cephe incelendiğinde, doğu yönünde yer alan konağın bodrum katında dairesel kemer açıklık bulunmaktadır. Bu açıklıktan bodrum kattaki depolara geçilmektedir. Kemer açıklığının sağ ve sol yanında birer adet, dikdörtgen biçimli, demir parmaklıklı ahşap pencere yer almaktadır. Bodrum kattan zemin kata geçişte kat arasında profilli bir silme kuşağı cepheyi dolaşmaktadır. Yapının zemin katında Z-01 numaralı odaya açılan altı pencere bulunmaktadır. Pencerelerin dış ölçüleri 110 x 210 cm olup, dikdörtgen biçimli, koyu yeşil ahşap doğramalı ve taş sövelidir. Taş söveler üç yönde sade yapılmış olup, pencerelerin üzerinde dişli olarak yapılmıştır. Pencereler ve çatı korniş taşı arasında yer alan dikdörtgen çerçeve içerisinde üç adet boş kartuş yer almaktadır. 45 derecelik açıyla yerleştirilen korniş taşının üzerinde profilli ahşap saçak yer almaktadır. Ahşap eğimli çatı örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır (Resim 169).

Resim 169: Yapının Ön ve Avlu Cephesi

Kuzey yönde yer alan ve ortada yer alan konağın ön cephesine bakıldığında yapının alt avluya bakan bodrum kat cephesinde yan yana iki kemer açıklık görülmektedir. Eyvan şeklinde yapılmış kemer açıklıkların içerisinde bodrum kattaki depo mekanlarına açılan iki adet pencere yer almaktadır. Pencere, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı ve demir parmaklıklı olarak yapılmıştır. Aynı konağın zemin katında bakıldığında yola ve üst avluya baktığı görülür. Bu cephe iki sütun, üç kemer dizisinden oluşmaktadır (Resim 170).

Resim 170: Yapının Üst Avluya Bakan Cephesi

Sütun gövdesi ve başlıkları sade yapılmış olup, kemerlerin üzerinde ince bir düz niş dolaşmaktadır. 35 cm kalınlığında yapılmış kemer nişleri içerisinde cephe duvarları yer almaktadır. Ortada yer alan kemer açıklığında, yapının giriş holüne açılan kapı yer almaktadır. Kapı dikdörtgen biçimli, koyu yeşil ahşap tablalı, tek kanatlıdır. Kapı üzerinde oval biçimli demir parmaklıklı bir ahşap tepe penceresi yer almaktadır. Oval pencere çevresini taş dişli söve çevrelemektedir. Kapının sağ ve solunda yer alan nişler özdeş yapılmış olup, ikisinin içerisinde de ikişer adet pencere yer almaktadır. Pencerelerin dış ölçüsü 90 x 135 cm olup, dikdörtgen biçimli, koyu yeşil ahşap doğramalı, demir parmaklıklı, taş sövelidir. Taş söve ince bir niş şeklinde pencere etrafında dolaşmaktadır. Bu cephenin tamamı beyaz renk ile sıvanmıştır.

Batı yönde yer alan ve yola bakan üçüncü konak cephesi incelendiğinde, yapının zemin katında dış ölçüleri 90 x 165 cm olan üç adet pencere yer almaktadır. Z-05 numaralı odaya bakan pencereler dikdörtgen biçimli, koyu yeşil ahşap doğramalı, taş sövelidir. Zemin kattan birinci kata geçerken kat ayrımında profilli bir silme kuşağı cepheyi dolaşmaktadır. Birinci kat cephesine bakıldığında 102 numaralı odaya bakan, zemin kat pencereleriyle özdeş dört pencere yer almaktadır. 45 derecelik açı ile yapılan korniş taşından sonra yer alan ahşap kırma çatının alaturka kiremit kaplaması görülmektedir.

Yapının doğu yöne bakan yan cephesinde tandır ve kiler mekanlarına bakan iki küçük pencere dışında sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının batı yöne bakan yan cephesinde, birinci katta 102 numaralı odaya bakan pencere ve giriş holüne bakan oval biçimli bir tepe penceresi dışında sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının kuzey yöne bakan arka cephesi de sağır duvar şeklinde yapılmıştır.

Bezeme Özellikleri: Güzelgöz konağında taş, ahşap, aşıboyası ve duvar resmi bezemeleri görülmektedir. Konakta yer alan taş bezemeye, avlu giriş kapısında, pencere lento-sövelerinde, tepe penceresinde, zemin katı birinci kata bağlayan merdivenlerde, Z-02, Z-03 numaralı odaların kemer üzengi taşlarında görülmektedir.

Konağın avlu giriş kapı açıklığının üzeri düz lento ile kapatılmış olup, köşelerde yarım sütun başlığı kullanılmıştır. Kapı açıklığının çevresi iç içe geçmiş iki sıra silme ile sınırlandırılmıştır. Silme kuşağı üst tarafta dikdörtgen biçiminde başlamış aşağıya doğru kademeli bir şekilde inilmiştir. Üstte yer alan dikdörtgen biçimli kitabenin yer aldığı boşluk günümüzde boştur (Resim 171).

Resim 171: Yapının Avlu Kapısı

Doğu yönünde yer alan alt avluya bakan cephesinde konağın zemin kat pencere sövesi hacimli bir silme kuşağı ile pencerelerin dört tarafını çevrelemiştir. Sövenin üst kısmında kare biçimli dişler kullanılarak pencere çevresi hareketlendirilmiştir. Yine aynı cephede kullanılan korniş taşı 45 derecelik eğimle kullanılmıştır. Korniş taşı ve pencerelerin üstündeki boş alanda kullanılan dikdörtgen çerçeve kuşağı içerisinde üç adet ince uzun kartuş kullanılmıştır.

Üst avluya açılan küçük eyvan biçimli holden tafana ve şapel mekanlarına girilmektedir. Basık kemer biçiminde yapılan eyvan kemeri, kilit taşının öne taşan bölümüyle hareketlenmiş, kemerin ayakları 45 derecelik açı yaparak önce dışa doğru hacim kazanan üçgen biçimli üzengi taşlarına oturtulmuş ve bu taşlarda dışa doğru çıkıntı yapmıştır.

Zemin aktı birinci kata bağlayan merdivenlerinin avluya bakan köşelerinde S biçiminde kıvrımlı silme yapılmıştır. Merdivenin rıht ve basamaklarının birleşim yerlerinde kalan çeyrek dairelik alan istiridye motifi şeklinde bezenmiştir.

Giriş holü, Z-02 ve Z-03 numaralı odalarda kemer üzengi taşları üzerinde kabartma tekniğinde uçları volütlü V biçimli bezeme yapılmıştır. V kabartmasının içerisinde ise istiridye motifi kullanılmıştır.

Yapıda ahşap bezeme, 102 numaralı oda tavanında ahşap tavan ve tavan göbeğinin birlikte kurgulanmasından oluşan bezeme, tavan eteklerinde bulunan aşı boyalı bezemelerle sınırlandırılmıştır (Resim 172).

Resim 172: 102 Numaralı Oda Ahşap Tavan Göbeği

Dikdörtgen biçimli, su yeşili renginde, ahşap çıtalı tavanın ortasında oval biçimli bir tavan göbeği yer alır. Tavan göbeği beyaz renkli üzerinde bitkisel motiflerin yer aldığı bir çerçeve ile çevrelenmektedir. Kademeli yüzeyler oval şekildedir. Her biri diğerinden farklı dört kompozisyonun merkezinde stilize edilmiş bir çiçek motifi ile bunun altında daha büyük kenarı köşeli çiçek motifi yer alır. Kûlah biçimindeki beyaz ve su yeşili renklerden oluşan bu plakaların içbükey alanlarla hacimli etki uyandırdığı görülmektedir. Sırasıyla biri kısa diğeri uzun ok biçimindeki formlar, içi boşaltılarak oluşturulan motiflerle hareketlendirilmiştir. Bunun altında ise koyu kahverengi dalgalı oval plaka yer almaktadır. Işınsal çubuklarla oluşturulan tavana oturmuş durumdaki daire şeklindeki kompozisyon oksit sarısı ve kırmızı rengin tonlarıyla renklendirilmiştir. Tavan göbeğinin dışında bütün tavanın ince uzun çubuk şeklindeki çıtalarla hareketlendirilerek ahşapla kaplandığı görülür. Tavanın merkezi bölümünde koyu kahverengi zemin üzerine yapılan açık kahverengi ve beyaz-su yeşili renklerdeki kompozisyon özgün bir şekilde betimlenmiştir.

Su yeşili zemin üzerinde yer alan tavan göbeği, çerçevesiyle tablo gibi algılanmaktadır. Çerçevenin köşesine yerleştirilen aşıboyalı stilize edilmiş bitkisel bezeme, tavan eteklerindeki bezemelerin devamı olarak bütünlük sağlamış, tavanın uyumlu bir kompozisyon şeklinde hissedilmesine sebep olmuştur. Bunun dışında ahşap bezeme görülen yerler, giriş holü, Z-02, Z-03, 101 numaralı odalarda yapılan dolaplar ortak kompozisyon anlayışı ile yapılmıştır. Mavi ve açık mavi renkli ahşap tablalar üzerinde baklava motifi yer almaktadır.

101 ve 102 numaralı odaların duvarlarında ve tavan eteğinde duvar resimleri yer almaktadır. 101 numaralı odanın tavan eteklerinde ve doğu duvarında yer alan üç adet pencerenin üstünde duvar resmi görülmektedir. Natürmort temalı bu kompozisyonun tam ortasında bir sepet yer almaktadır. İçerisinde beyaz güllerin yer aldığı bu sepet alttan iki adet kurdele ile tutulmuştur. Bu motifin hemen altında bir şamdan ve yine kurdeleler görülmektedir. Bunların iki yanına ise ayaklı kase içerisinde meyve tasvirleri yer almaktadır (Resim 173).

Resim 173: 101 Numaralı Odada Tavan Etekleri ve Pencere Üzerinde Yer Alan Duvar Resmi

101 numaralı odanın tavan eteklerinde yapılan aşıboyalı bezemelerden güney yönünde olan kısmın üzeri sıvanmıştır. Bu nedenle üç cephede görülen bu bezemeler incelendiğinde, altta ve üstte beyaz renkli iki şerit ile sınırlandırılmıştır. Çok açık mavi

renkteki fonun üzerine simetrik olarak birbirlerinin tekrarı niteliğinde motifler yerleştirilmiştir. Bu kıvrımlar yapan motiflerde kahverengi ve yeşil renkler kullanılmıştır. Volütte başlayan yeşil renkteki rumi motifli koyu kahverengi yapraklar ile canlandırılmıştır.

102 numaralı odanın tavan eteklerinde yer alan bezeme altta ve üstte koyu kahverengi iki şerit ile sınırlandırılmıştır. Çok açık sarı renkteki fonun üzerine simetrik olarak birbirlerinin tekrarı niteliğinde motifler yerleştirilmiştir. Bu kıvrımlar yapan motiflerde kahverengi ve yeşil renkler kullanılmıştır. Volütte başlayan yeşil renkteki rumi motifli koyu kahverengi yapraklar ile canlandırılmıştır. Kompozisyonun tam ortasında koyu gri renkli bir vazo içerisinde yerleştirilen yapraklı bir çiçek demeti yer almaktadır. Odanın doğu ve batı tavan eteğinde yapılan bezeme birbirinin aynısı olup, güney tavan eteğinde yapılan bezemede bu bezemelere ek olarak kompozisyona iki adet ince uzun kartuş yerleştirilmiştir. Kartuşların içerisinde ise dokulu mermer etkisi verilmeye çalışılmış motif yerleştirilmiştir.

102 numaralı odanın doğu duvarında yer alan üç adet pencerenin üzerinde duvar resmi görülmektedir. Çiçekli iki vazanın ortasında Osmanlı arması tasviri bulunmaktadır (Resim 174).

Resim 174: 102 Numaralı Odada Pencere Üzerinde Yer Alan Osmanlı Arması

102 numaralı odanın batı duvarı üzerinde yer alan şerbetlik nişinin içerisinde; elinde çiçek sepeti taşıyan kız figürü bulunmaktadır. Bu resim halk arasında “çiçek satan Alman kızı resmi” olarak bilinmektedir (İşçen, 2008) (Resim 175).

Resim 175: 102 Numaralı Odanın Şerbetliğinde Yer Alan Duvar Resmi

Aşıboyalı duvar resminin merkezinde tek figür, günümüzde bazı yerleri tahrip olmuş duvar resminin kenarları kırmızı tonda 20 cm genişliğindeki kalın ve hacimli şeritle sınırlandırılmıştır. Nişin kemer kısmından sağ ve soldan aşağıya doğru inen kırmızı renkteki perde tasvirinin ışık gölge ile kıvrımları görülmektedir. Perde tasvirinin nihayetlendiği yerlere yapılan püsküller ve perdenin toplandığı etkisini verdiren rozetler betimlemede gerçekçi etkiyi artırmıştır. Kompozisyonun içinde geriye doğru gidildikçe ağaçlar ve gökyüzü ile bir derinlik verilmiştir. Duvar resminin ana unsuru olan kadın figürü kompozisyonun merkezine yerleştirilmiştir. Sağ eli ile eteğini tutarken, sol elinde bir çiçek ve içi çiçek dolu bir sepet taşımaktadır. Kadın figürünün üzerinde açık mavi tonlarda bir ceket ve etekleri dantelli gri renkli bir elbise görülmektedir. Figürün kafasında kâküllerini dışarıda bırakan ve ucunda yapraklardan oluşan bir süsün bulunduğu şapka ile örtülmüştür. Genel olarak figürün üzerine gelen ışığın, figürün

yüzünü döndüğü yerden geldiği ve hacmin de buna göre oluşturulmak istendiği görülür. Figürün sol elinde yer alan gül demetinin kenarı yapraklarıyla birlikte natürmort şeklindedir. Bunun yanında resmin fonunu oluşturan kır manzarası da aynı şekilde geriye doğru küçülen nesnelere derinlik etkisi verecek tarzda düzenlenmiştir. Yeşilin ve kahverenginin tonlarıyla gökyüzünün ve zeminin birbirine karıştığı fonda, küçük tepelerin önünde ağaçlar betimlenmiştir. Figürün sağında yer alan iki satır Grekçe yazıda, bölgede ismini duyduğumuz bir ressam olan Kostis Meletyades-1912 ve imzası yer almaktadır (Yalçın, 2007, s. 135). Şerbetliğin üstünde de duvar resmi görülmektedir. Duvar resmi, natürmort, madalyon ve kuş tasvirlerinden oluşur. Kompozisyonun tam ortasında bir madalyon, madalyonu simetrik olarak çevreleyen iki adet defne dalı yer almaktadır. En üstte defne dallarını birbirine bağlayan taç yer almaktadır. Taçları tutan karşılıklı yerleştirilmiş iki adet melek figürü yer almaktadır. Madalyonun kenarı yeşil renkte kalın yaprak demetleriyle sarılmış panonun tepesi üç gül resmiyle alt tarafı da düğümlendikten sonra kıvrımlar oluşturan yatay şekildeki kırmızı şeritle hareketlendirilmiştir. Madalyonun iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiş vazolar içerisinde yer alan çiçek tasvirinden oluşan tavus kuşları ve natürmort yer almaktadır. Simetrik olarak kurgulanan natürmortlar kompozisyonun köşelerine yerleştirilmiştir. Amforaya benzeyen mavi ve sarı renkteki göbeğine çiçek motifinin yerleştirildiği bu kupaların simetrik kulpları volütlerle hareketlendirilmiştir. Kupaların üzerine yerleştirilen kenarlara doğru genişleyen çiçekler beyaz yaprakları ise yeşil renklerle tasvir edilmiştir (Resim 176).

Resim 176: Tavan Eteği ve Pencere Üzerinde Görülen Duvar Resmi

Malzeme ve Teknik: 9 numaralı Güzelgöz konağı, taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemeden yapılmış olup yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Konakta kullanılan taş malzeme, avlu duvarları, avlu zemini, üst avluda zemin katı birinci kata bağlayan merdivenler, konağın bodrum katında yer alan depoların zemininde taş kaplama, tavanlarında ise taş kemer-tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Zemin kat mekanlarından şapel, kiler, tafana ve Z-04 numaralı oda zemini taş kaplama olarak yapılmıştır. Yine zemin kat mekanlarından, şapel, kiler, tafana, giriş holü ve Z-01, Z-02, Z-03, Z-04 numaralı odaların tavanı taş kemer-tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Bu konakta taş malzemeden sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, konağın zemin katında, giriş holü, Z-01, Z-02, Z-03 ve Z-05 numaralı odaların zemininde kullanılmıştır. Konağın birinci katında ise, giriş holü, 101 ve 102 numaralı odaların zemin ve tavanlarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, oda kapıları, pencere doğramaları, tahıl ambarı, giriş holleri, Z-02, Z-03, Z-05, 101, 102 numaralı odanın dolaplarında da ahşap malzeme kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile hareketlendirilmiştir. Konakta renkli ahşap kullanımı da görülmektedir. Konağın kapıları koyu yeşil renkte, dolapları ise açık yeşil renkli olarak yapılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demirdir. Zemin katı birinci kata bağlayan merdiven korkulukları dövme demirdir. Bunun yanında bodrum kat pencerelerinin parmaklık kısmında, üst avluya bakan zemin kat pencere parmaklıklarında ve kuzey yönde yer alan konağın tepe pencere parmaklığında kullanılmıştır. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

5.10 EV NO: 10

Yapının Yeri: 87 ada, 2 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Duayeri Mahallesi, Cingilli Sokak üzerinde, No: 27'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Halk arasında Papaz evi olarak bilinen yapının ön cephesinde yer alan kitabesine göre 1904 yılında yapılmış olan bir Rum Konağıdır. Kitabede meydana gelen bozulmalar nedeniyle yazılar net okunamamıştır. Yapı tescilli olup, günümüzde Halil Uluer isimli şahsın mülkiyetindedir (Resim 177-178).

Resim 177: 10 Numaralı Evin Kitabesi

Resim 178: Yapının genel görünümü

KATALOG 10

ADRES: DUAYERİ MAHALLESİ

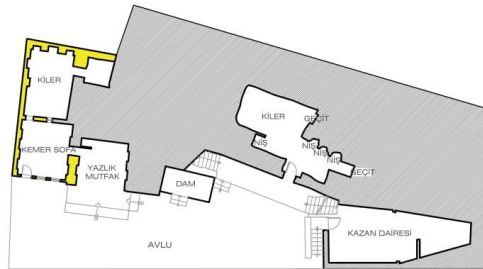
KADASTRAL NO: 26 PAFTA- 87 ADA- 2 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE		1	AVLU KAPISI		1
AVLU		1	TEPE PENCERESİ	-	-
EYVAN		2	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA		2	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA		6	KAT SİLMESİ		1
MUTFAK (TAFANA)	-	-	YAZLIK KEMER		1
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)		1	SEDİR		1
ERZAK DEPOSU		3	DOLAP		1
AHIR		1	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)		2	NİŞ-TAKA		5
HELA		1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

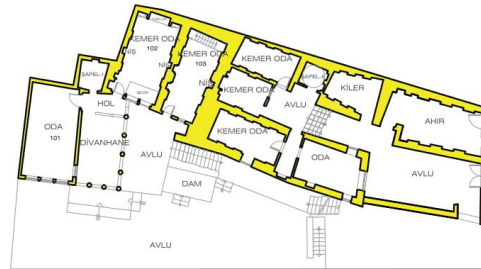

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

BODRUM KAT PLANI

ZEMİN KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: Evren Küçükdoğan'dan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma mekanları bulunan yapı, yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Bitişik nizamda inşa edilen iki konuttan oluşan yapı zemin, birinci ve çatı katından oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘dış sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin birinci kat mekanları, kiler, ahır, divanhane, hol, şapel I-II, 103-104-106-107-108 (kemer oda), 101 ve 105 (avlu), 102 ve 109 (oda), evin zemin katı ise, kiler, kemer sofa, yazlık mutfak (çardak), dam ve kazan dairesi, evin çatı katı ise, 201 ve 201 numaralı (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu, dış sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Yapı bitişik nizamda yapılmış iki konaktan oluşmaktadır. Papaz evi olarak adlandırılan konak İstiklal caddesi üzerinde yer alırken, diğer konak Cingilli sokak üzerinde yer almaktadır. 2006 yılında Papaz evi olarak adlandırılan konak özgüne bağlı kalarak restore edilirken, diğer konağın plan şeması değiştirilmiştir. Katalog 10’ da verilen rölöve planları özgün plan şemasını yansıtmaktadır. Yapının plan özellikleri verilirken değiştirilen konak özgünü yansıtmadığı için ele alınmayacaktır. Papaz evi olarak adlandırılan konak incelendiğinde yapı avlulu ve dış sofalı plan özelliği göstermektedir. Papaz evinin girişi eski dönemde İstiklal caddesi üzerinde yer alırken günümüzde Kolcuoğlu Restoran (eski THK binası) içinden geçilmektedir. Yapının avlu kapısı günümüze ulaşmamıştır. Yapının zemin katı incelendiğinde kaya oyma ve yığma mekanların olduğu görülmektedir. Zemin katta yer alan avluya bakan eyvan mekanının günümüzde kapatılarak bir kemer oda olarak kullanıldığı görülmektedir. 12 m² ‘lik alanı kaplayan yaz mutfağı (çardak) zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Yaz mutfağının batı duvarında yer alan açıklık ile kemer sofaya geçilmektedir. Yazlık mutfağın solunda yer alan kemer sofa mekanına avludan da giriş bulunmaktadır. 14,5 m² boyutunda olan kemer sofanın zemini kaya oyma, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Odanın güney duvarında avluya bakan iki adet dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli pencere yer almaktadır. Pencereleer 75 x 135 cm boyutunda ve demir parmaklıklı olarak yapılmıştır. Pencereleer yanında yer alan dikdörtgen biçimli ahşap tablalı kapı yer almaktadır. Kemer sofa içerisinde odanın kuzey duvarında yer alan bir açıklıktan kaya oyma kiler mekanına geçilmektedir. 15 m² boyutunda olan kiler mekanı içerisinde kaya oyma olarak yapılmış beş adet depolama amaçlı niş bulunmaktadır. Yazlık mutfağın sağında ise avludan üç

basamakla çıkılan 5 m² boyutunda bölgede kayıt damı olarak adlandırılan bir dam bulunmaktadır. Yiyecekleri kurutmak için yapılmış olan bu dam günümüzde restoran malzemelerinin konulduğu bir alan olarak kullanılmaktadır. Dam mekanının sağında yer alan ahşap tek kanatlı bir kapı ile daha geniş olarak yapılmış ikinci kaya oyma kiler mekanına geçilmektedir. 26 m² boyutundaki bu mekanda toplam dört adet kaya oyma niş bulunmaktadır. Bu depolama mekanının içerisinde ise iki adet geçit yer almaktadır. Sözlü verilere göre bu gizli geçitler vasıtası ile Aziz Ioannis Kilisesi ile bağlantı sağlanmaktadır. Kolcuoğlu restoran kullanımında olan avluda yer alan on dört basamaklı taş merdiven ile yapının birinci katına ulaşılmaktadır. Bu merdivenler ile yapının birinci katında yer alan yaklaşık 21 m² boyutundaki taş döşemeli avlu mekanına çıkılmaktadır. 104 numaralı kemer oda bu avluya açılmaktadır. Avluda yer alan bir basamak ile divanhane mekanına geçilmektedir. Yarı açık, sütunlu olarak yapılmış olan divanhane 16 m² boyutundadır. Divanhanenin zemini taş kaplama, tavanı ise bölgede sık kullanılan ahşap hezen şeklindedir. Mekanın güney cephesinde üç kemer açıklığı, doğu cephesinde avluya bakan dört kemer açıklığı bulunmaktadır. 102, 103 numaralı odalar ve şapel mekanı divanhaneye açılmaktadır (Resim 179).

Resim 179: Divanhane Kemerleri

Yapının ön cephesini oluşturan 17 m² boyutundaki 102 numaralı odaya tek kanatlı ahşap tablalı kapıdan girilmektedir. Odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise yeşil renkli

aşboyalı çıtalı ahşap tavan şeklinde yapılmıştır. Odanın güney duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli üç adet pencere yer almaktadır. 80 x 150 cm boyutundaki pencereler avluya ve İstiklal Caddesine bakmaktadır. Pencerelerin hemen üzerinde daire biçimli bir tepe penceresi yer almaktadır. Tepe penceresinin altında ise duvar yüzeyine aşboyası ile uygulanmış bir duvar resmi görülmektedir. Odanın doğu duvarı incelendiğinde divanhaneye bakan dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli bir adet pencere yer almaktadır. Bu duvar üzerinde de günümüze sadece bir kısmı ulaşmış olan duvar resmi görülmektedir (Resim 180).

Resim 180: 101 Numaralı Oda Görseli

Divanhaneye bakan, 160 cm yükseklikte üzeri üç dilimli kemerden oluşan açıklık ile şapele girilmektedir. 3.8 m² boyutundaki şapelin zemini taş kaplama, tavanı ise taş kubbe şeklinde yapılmıştır. Kubbe haç biçimli çakışan iki kemer ile desteklenmektedir. Kemerlerin kesişim yeri olan tavanın orta kısmında ve kemer üzengi noktalarında Malta haçı biçimli beş rozet kullanılmıştır. Şapelin kuzey duvarında üzeri kemer biçimli küçük bir niş ve onun önünde de bir raf yer almaktadır (Resim 181).

Resim 181: Şapel Giriş Kapısı ve İç Mekanı

Divanhaneye açılan 103 numaralı kemer odaya tek kanatlı ahşap tablalı kapıdan girilmektedir. 18 m² boyutundaki odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Odanın kuzey duvarında yüklük ve iki adet dolap yer almaktadır. Yüklük ve dolap kapakları ahşap tablalı şekilde yapılmıştır. Odanın döşe ve batı duvarında simetrik olarak yerleştirilmiş, üzeri ikiz kemer biçiminde iki niş yer almaktadır. Odanın güney duvarında, kapının hemen sağında ise 90 cm genişliğinde ahşap sedir bulunmaktadır. Günümüzde sedir kaldırılarak yerine farklı bir uygulama yapılmıştır.

Avluya açılan 104 numaralı kemer odaya tek kanatlı ahşap tablalı kapı ile girilmektedir. 15 m² boyutundaki odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Odanın kuzey duvarında yer alan duvara yaslı tek kollu, sekiz adet taş basamak ile çatı katındaki 201 numaralı odaya çıkılmaktadır. Odanın batı duvarında iki, doğu duvarında bir adet dikdörtgen biçimli niş bulunmaktadır. Odanın güney duvarında yer alan giriş kapısının hemen yanında, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı taş söveli bir adet pencere yer almaktadır.

104 numaralı odada yer alan merdivenlerle çatı katındaki 201 numaralı odaya çıkılmaktadır. 16.6 m² boyutundaki odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kaplamadır. Odanın güney duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı taş söveli iki adet pencere yer almaktadır. Pencere 75 x 120 cm boyutundadır. Odanın batı duvarında yer alan açıklıktan 202 numaralı odaya geçilmektedir. 23 m² boyutunda olan bu odanın

zemini ve tavanı taş kaplama şeklinde yapılmıştır. Odanın duvarları sağır duvar şeklindedir.

Papaz evinin birbiriyle bağlantılı olarak yapılmış, iki yapısının çatılarına bakıldığında, 102 numaralı oda ve divanhanenin üzerini kapatan örtü iki yöne ahşap kırma sistemde yapılmıştır. 103 ve 104 numaralı odaların üzerini kapatan örtü ise tek yöne ahşap kırma (rahle) çatı şeklinde yapılmıştır. Eğimli çatı sistemi, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır. Konakları birbirine bağlayan geçiş mekanlarının üzeri ise düz-teras (dam) şeklinde yapılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı üç katlı, çıkmasız cephe tipi örneği göstermektedir. İstiklal Caddesi üzerinde yer alan yapının avlu girişi günümüzde restoran ve kafe olarak kullanılmaktadır. Yapının bu caddeye bakan ön cephesi güney yönde yer almaktadır. Yapının doğu yöne bakan sağ yan cephesinin bir kısmı diğer konak ile bitişik nizamda yapılmıştır. Yapının batı yöne bakan sol yan cephesi ve kuzey yöne bakan arka cephesi ise sağır duvar şeklinde yapılmıştır.

İstiklal caddesine bakan en gösterişli ve hareketli ön cephe incelendiğinde, zemin katta profilli kemer nişin içerisine yerleştirilen iki adet duvarda, ikişer adet pencere ve birer adet kapı yer almaktadır. Yapılan restorasyonda açık olarak eyvan biçiminde yapılmış yazlık mutfak bu duvarla kapatılmıştır (Resim 182).

Resim 182: Yapının Ön Cephesi

Ön cephenin zemin ve birinci katı arasında profilli kat silmesi kullanılmıştır. 12 adet nişten oluşan kat silmesi üzerinde çeşitli kabartmalar yapılmıştır. Ön cephenin birinci katına bakıldığında 102 numaralı odaya açılan üç adet pencere yer almaktadır. Pencerelelerin dış ölçüleri 80 x 150 cm olup, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı ve taş sövelidir. Taş söveler üç yönde silme olarak dolaşıp, pencerelelerin üstünde ikiz kemer biçimli silme kuşağını tamamlamaktadır. Pencerelelerin üzerinde yer alan taş bezeme sağ ve sol pencerede aynı olup, ortadaki diğerlerinden farklıdır. Sağ ve sol pencerelelerin ikiz kemer biçimli silmelerinin içinde Tanrıça Tanit motifi görülmektedir. Ortadaki pencerelelerin üzerinde ise ikiz kemer biçimli silme içerisinde çiçek motifi görülmektedir. Pencerelelerin hemen üzerinde daire biçimli, çevresi hacimli taş silmeden oluşan tepe penceresi görülmektedir. Pencerelelerin yanında divanhane mekanına açılan üç sütun ve üç kemer görülmektedir. Sütun başlıklarının üzerinde taş kabartma rozetler yer almaktadır. Kemerlerin yüzeyinde ise geometrik motifli kabartmalar kullanılmıştır. Divanhane ve 102 numaralı odanın üzeri iki yöne kırma ahşap çatı ile kapatılmış olup, ön cephede üçgen alınlık görülmektedir.

Yapının avluya bakan cephesi incelendiğinde birinci katta, 103 numaralı odaya bakan iki pencere ve 104 numaralı odaya açılan bir adet kapı ve bir adet pencere görülmektedir. 103 numaralı odaya açılan ve avluya bakan iki pencere, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı ve taş sövelidir. Taş söveler üç yönde silme olarak dolaşıp, pencerelelerin üstünde yarım daire biçimli silme kuşağını tamamlamaktadır. Silme kuşağının içerisinde Tanrıça Tanit ve natürmort kabartmaları yapılmıştır. Pencerelelerin hemen üstünde oval biçimli rozet kullanılmıştır. Rozetin üzerinde ise yapının taş kabartma şeklinde sivri kemerli bir niş içerisinde yapılmış kitabesi yer almaktadır. Pencerelelerin sağ tarafında, 104 numaralı odaya açılan kapı tek kanatlı ahşap tablalı kapı görülmektedir. Kapının hemen sağında ise, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı ve taş söveli bir pencere yer almaktadır. Aynı cephenin ikinci katına bakıldığında 201 numaralı odaya açılan dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı ve taş söveli iki pencere görülmektedir. Pencerelelerin dış ölçüsü 80 x 135 cm olup, çevresinde ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Yapının batı yöne bakan sol yan cephesi ve kuzey yöne bakan arka cephesi ise sağır duvar şeklinde yapılmıştır.

Bezeme Özellikleri: Papaz evinde taş, aşıboyası ve duvar resmi bezemeleri görülmektedir. Konakta yer alan taş bezemeye, yapının ön cephesinde yer alan kat silmesinde, divanhane kemer-sütunlarında, pencere lento-sövelerinde, 102 numaralı oda

nişlerinde ve şapel mekanında görülmektedir. Evde rastlanılan duvar resmi ise 101 numaralı odanın güney ve doğu duvarında görülmektedir.

Yapının ön cephesinde bezeme programının parçası olan, kat silmeleri ve pencere söveleri kabartmalı taş bezeme olarak bitkisel ve geometrik motiflerin birlikte kullanıldığı bir kompozisyon anlayışı ile kurgulanmıştır. Yapının zemin katında yer alan iki adet kemer nişi üzerinde kemer kilit taşlarının üzerine kabartma tekniğinde gülbezek motifi görülmektedir. Zemin ve birinci kat arasındaki geçişi sağlayan kat silmesi en altta zeytin yapraklarının yer aldığı silme, onun üzerinde dişli bir silme kuşağı ile sınırlandırılmıştır. Kat silmesinde yer alan bezemeler yan yana sıralanan 12 küçük nişten meydana gelir. Nişin örtüsü istiridye kabuğu biçimindedir. Bu sıralı nişlerin bulunduğu bezemelerin iç kısımları, bitkisel motiflerden oluşturulmuştur. Kabartma olarak yapılan stilize edilmiş bitkisel motifler iki ana kompozisyondan oluşmaktadır. Kompozisyondaki küçük nişler soldan sağa doğru 3.- 4. ve 5. niş dışında, sırasıyla istiridye motifi biçiminde bezenmişlerdir. 3.- 4. ve 5. nişler ise sırasıyla 'Mühr-ü Süleyman', üçgen biçimli diyagonal ışınlar ve 'Mühr-ü Süleyman'¹⁴ motifi yer almaktadır. Nişlerin kenarındaki dikdörtgen silmeler zikzaklı betimlenmiş bu bölümün içinde kalan alanlar ise diyagonal ışınlarla hareketlenmiştir. Bu ışınların sonlandığı yerde küçük kemer dizileri dikkat çeker. Bu küçük kemer dizilerinin olduğu birkaç yerde gırlant betimlemeleri görülmektedir. Nişlerin alt bölümünde yer alan dikdörtgen biçimindeki alanlar stilize edilmiş bitkisel motiflerle bezenmiştir. Bu alanlar içinde görülen motifler soldan sağa doğru sırasıyla, gülbezek, gülbezek, çiçek kabartması, çarkıfelek, çiçek kabartması, kenarları hacimli gülbezek, gülbezek, çiçek kabartması, papatya tekeri¹⁵, gülbezek, gülbezek ve Mühr-ü Süleyman motifleri yer almaktadır (Resim 183).

¹⁴ ÖZÜGÜL, M. D., & UZBEK, M. H. (2003). 'Semboller ve Mekan/ Mustafapaşa'da Sivil Mimari Cephe Örnekleri Üzerine Bir Çözümleme', Kapadokya Üzerine. YTÜ Basım Yayın Merkezi, Üniversite Yayın No: YTÜ.mf.sm-03.0702/ Fakülte Yayın No: MF.ŞBP-03.001, İstanbul., 119-139. İç içe geçmiş iki eşkenar üçgenden oluşan bu figür, genellikle ortasında bir çarkıfelek motifi ile kullanılmıştır. Bu motifin kökeni eski Mısır putperest kültürüne kadar uzanmaktadır. Yaygın bir inanışa göre Hz. Süleyman'ın mühründe de karşımıza çıkmaktadır. Bir peygamber mührü olan altı köşeli yıldız, ilahi adaletin rumuzu olarak Rahmani bir sembol sayılmaktadır. Altıgenin merkezi ile ele alınmasıyla elde edilen 7 sayısı ise göğün 7 katını simgelemektedir.

¹⁵ Uray, G. (2019). Mimari Yapılarda Görülen Taş Kabartma Süslemelerin Din ve Sanat İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi (Aksaray İli Güzelyurt Örneği) . Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 127-145. Hristiyan inancında sıkça kullanılan bu sembolün güneşi temsil ettiği ve kötülüğe karşı koruduğuna inanılmaktadır.

Resim 183: Yapının On İki Nişten Oluşan Kat Silmesi Detayı

Stilize edilmiş bitkisel motiflerin arasında yer alan konsollar dar ve hacimli şekilde düzenlenerek kompozisyonun üst bölümüyle alt bölümü arasında geçiş sağlamıştır. Kademeli olarak düzenlenen konsol üzerinde yukarıdan aşağıya doğru sırasıyla üç küçük kemerli silme, istiridye motifi ve en altta ise zincir kabartması kullanılmıştır. Yapının cephesindeki bezeme programının bir parçası olan kat silmesi kademeli yapısıyla hacimlidir.

Yapının birinci katında yer alan 101 numaralı odaya açılan üç adet pencere lentsövelerinde taş kabartma görülmektedir. Pencerelelerin üzerinde yer alan taş bezeme sağ ve sol pencerede aynı olup, ortadaki diğerlerinden farklıdır. Sağ ve sol pencerelelerin ikiz kemer biçimli silmelerinin içinde uçlarında gülbezek kabartması olan Tanrıça Tanit motifi görülmektedir. Bu motifin altında gülbezek ve yarım daire şeklinde çiçek kabartması görülmektedir. Ortadaki pencerenin üzerinde ise ikiz kemer biçimli silme içerisinde gülbezek, onun altında yine gülbezek ve altında ise yarım daire şeklinde çiçek kabartması görülmektedir. Pencerelelerin arasına denizlik seviyesi hizasında iki adet yarım yarım daire şeklinde çiçek kabartması görülmektedir. Pencerelelerin üzerinde yer alan daire şeklindeki tepe penceresinin çevresini hacimli silme kuşağı dolaşmaktadır (Resim 184).

Resim 184: Pencere Lentosunda Görülen Taş Bezeme

Divanhane mekanının ön cepheye bakan yüzünde üç adet kemer ve üç adet sütun yer almaktadır. Kemer yüzeyleri üzerinde görülen taş kabartmalar soldan sağa doğru sırasıyla, geometrik motif (dikdörtgen-üçgenlerden oluşan), simetrik olarak yerleştirilmiş iki dilimli defne yaprakları, geometrik motif (zikzak) şeklindedir. Kemerlerin üzengi bölgesinde görülen taş kabartma motifleri soldan sağa doğru sırasıyla, gülbezek, çiçek motifi ve çarkıfelek motifi şeklindedir. Divanhane mekanının avluya bakan yüzünde ise beş adet kemer ve dört adet sütun kullanılmıştır. Kemerlerin yüzeyinde görülen taş kabartmalar soldan sağa doğru sırasıyla, geometrik motif (zikzak), geometrik motif (45 derecelik açı ile yerleştirilen kare), geometrik motif (dikdörtgen), geometrik motif (dikdörtgen), simetrik olarak yerleştirilmiş iki dilimli defne yapraklarıdır. Kemerlerin üzengi bölgesinde görülen taş kabartma motifleri soldan sağa doğru sırasıyla, çiçek motifi, gülbezek, gülbezek, papatya tekeri, ay-rozet motifi kullanılmıştır (Resim 185).

Resim 185: Divanhane Kemerleri Üzerinde Yer Alan Taş Bezeme

Yapının birinci katında avluya bakan, 102 numaralı odaya açılan iki adet pencerenin lento-sövesinde taş kabartma süsleme görülmektedir. İki adet pencerenin çevresini dolaşan ince silme kuşağı pencerelerin üzerinde kemer biçiminde tamamlanmaktadır. Kemer şeklindeki silmenin içerisinde yer alan Tanrıça Tanit kabartmasının kolları oval biçimli güneş kabartma motifi ile sonlanmaktadır. Bu pencerelerin hemen üzerinde oval biçimli büyük bir çiçek kabartması motifi görülmektedir. Bu motifin üzerinde ise dikdörtgen biçimli, üzeri sivri kemerli silme ile sonlanan kitabe yer almaktadır. Kitabede yer alan Rumca yazı tarih dışında okunamamıştır (Resim 186).

Resim 186: Pencere Lentosunda Görülen Tanrıça Tanit, Üzerinde Güneş Motifi ve Kitabe

Evin şapel mekanının tavanında görülen haç biçimli yerleştirilen kemerlerin göbek noktasında ve dört tarafta yer alan üzengi noktalarında haç biçimli taş kabartma motifi görülmektedir. Şapelde yer alan nişin üzeri ise sivri kemer biçiminde sonlandırılmıştır.

102 numaralı odada görülen karşılıklı olarak yerleştirilmiş iki nişin üzerinde ise ikiz kemer biçiminde sonlanan silme kuşağı dolaşmaktadır.

101 numaralı odada görülen aşıboyalı bezemeler ve duvar resmi görülmektedir. Odanın güney duvarının tam ortasında yer alan duvar resmi günümüzde bozulmuştur. Sadece bir kısmı okunabilen resimde, mavi renkli bir çerçevenin içerisinde, siyah renkli dalgalı görünümü bir kurdele altında oval biçimli madalyon görülmektedir. Madalyonun çevresinde küçük dairelerden oluşan bir çerçeve, içerisinde ise bir kadın figürü görülmektedir (Resim 187).

Resim 187: 101 Numaralı Odada Pencere Üzerinde Yer Alan Duvar Resmi

Odanın doğu duvarında yalnızca bir kısmı günümüze ulaşan nakışlı bir bezeme görülmektedir. Koyu yeşil renk ile yapılmış, üzerinde rumi ve palmet motiflerinin yer aldığı natürmortun, alt yapraklarından mavi renkler görülmektedir (Resim 188).

Resim 188: 101 Numaralı Odanın Doğu Duvarında Günümüze Sadece Bir Kısmı Ulaşmış Nakışlı Bezeme

Malzeme ve Teknik: 10 numaralı Papaz evi, kaya oyma temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemedan yapılmış olup yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Papaz evinin zemin katında yer alan kiler ve kemer sofa mekanları kaya oyma tekniğinde yapılmıştır. Evde kullanılan taş malzeme, avlu zemini, üst avluda, zemin katı birinci kata bağlayan merdivenler, evin zemin katında yer alan yazlık mutfak (çardak), evin birinci katında yer alan 102 numaralı oda, divanhane ve şapel mekanlarının zemininde, evin ikinci katında ise 202 numaralı çatı katının zemini taş kaplama olarak yapılmıştır. Yine zemin kat mekanlarından, yazlık mutfak, kemer sofa, kiler, evin birinci kat mekanlarından 103 ve 104 numaralı odaların tavanı taş kemer-tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Yine birinci katta yer alan şapelin tavanı taş kubbe olarak yapılmıştır. Bu konakta taş malzemedan sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme evin birinci katında yer alan 102 numaralı oda ve divanhane mekanının tavanında, 103-104-201 numaralı odaların ise zemininde kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, oda kapıları, pencere doğramaları, 103 numaralı odada yer alan dolapta ahşap malzeme kullanılmıştır. Papaz evinde renkli ahşap kullanımına 102 numaralı odanın tavanında koyu yeşil boya görülmektedir. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demirdir. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

5.11 EV NO: 11

Yapının Yeri: 122 ada, 3 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Sucuoğlu Sokak üzerinde, No: 1’de bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta’nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Sarımsaklı Mahallesinde yer alan ev, mübadeleden sonra farklı şahısların mülkiyetine geçmiştir. Günümüzde ise Hasan Terzioğlu’nun mülkiyetindedir (Resim 189).

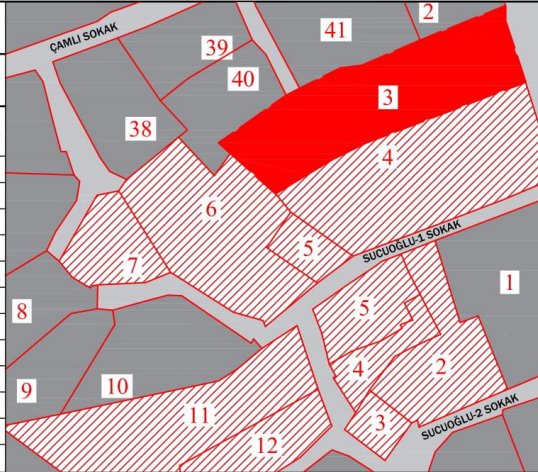
Resim 189: Sarımsaklı Mahallesinden Bir Görünüm, 1924, (Balta, 2010, s. 80)

KATALOG 11

ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

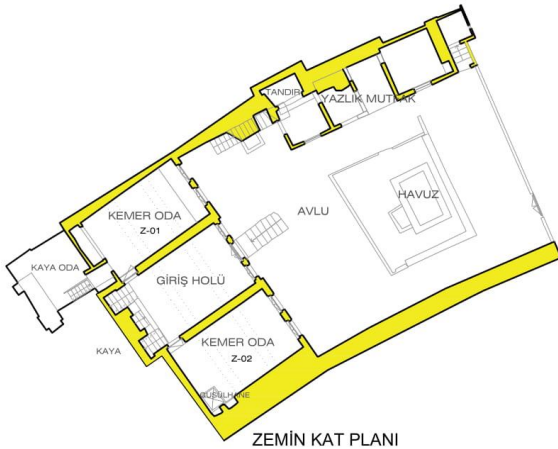
KADASTRAL NO: 33 PAFTA- 122 ADA- 3 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	2
AVLU	///	1	TEPE PENCERESİ	-	-
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA	///	1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	///	2
ODA	///	6	KAT SİLMESİ	///	1
MUTFAK (TAFANA)	///	1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	///	1	SEDİR	///	3
ERZAK DEPOSU	///	2	DOLAP	///	2
AHIR	///	1	OCAK	-	-
ŞİRALIK	///	1	GUSÜLHANE	///	1
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA	///	2
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	///	2

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Yapının Rölöve Çizimleri: İrem Kayabaşı'ndan alınmıştır.

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma mekanları bulunan yapı, yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapı iki bodrum kat, zemin kat, ara kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘iç sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin ikinci bodrum kat mekanları, şirahane, evin birinci bodrum kat mekanları, ahır, tafana ve şirahane, evin zemin kat mekanları, giriş holü, Z-01-02 (kemer oda), evin ara kat mekanları, A-01-02 (oda), evin birinci kat mekanları, sofa, 101-102 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Yapının iki avlu girişi bulunmaktadır. Günümüzde yıkılmış olan avlu girişi Karağandere Sokak üzerinde yer alırken, kullanılan diğer avlu girişi Çamlı sokak üzerinde yer almaktadır. Yapının Çamlı sokak üzerinde yer alan iki kanatlı tablalı ahşap kapı ile avluya girilir. Kapının üzeri düz taş lento ile kapatılmıştır. Yapının avlu giriş kapısının hemen solunda yükselen baca burada bulunan yazlık mutfak (çardak) mekanınıdır. Zemini ve tavanı taştan yapılmış olan yazlık mutfak yaklaşık 10 m² boyutundadır. Mutfak mekanının sağında 10 m² boyutlarında bir depo ve 3 m² boyutunda hela yer almaktadır. Yapının avlusu taş döşeli olup, avlunun hemen önünde Karağandere sokağa kadar uzanan toprak zeminli bahçesi bulunmaktadır.

Yapının ön cephesinde zemin seviyesinden aşağıda sağda bulunan kapı ile ikinci ve birinci bodrum kata geçilmektedir. Ahşap kapının üzeri yarım daire biçimindeki düz kemer ile kapatılmıştır. Bu kapıdan 10 adet taş basamak ile ikinci bodrum katta yer alan kaya oyma şirahane mekanına inilmektedir. Yaklaşık 45 m² boyutundaki kaya oyma şirahane mekanı da üzüm ezmek için 3 x 2 m boyutunda bir havuz teknesi bulunmaktadır. Kemerli kapıdan ikinci bodrum kata inerken solda yer alan kapı ile birinci bodrum kat mekanlarına geçilir. Birinci bodrum kat mekanı tafana 13,5 m²’lik boyutlarda olup, zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer olarak yapılmıştır. Odanın doğu duvarında ön cepheye bakan 40 cm genişliğinde bir pencere yer almaktadır. Odanın güney duvarında yer alan açıklıkta yer alan beş taş basamakla bir üst kottaki kemer odaya geçilmektedir. Odanın zemini ve duvarları kaya oyma, tavanı ise taş kemer şeklinde olup, 23 m²’lik bir alana sahiptir. Odanın batı duvarında iki adet kaya oyma niş vardır. Odanın doğu duvarında ise ön cepheye bakan 25 ve 30 cm genişliğinde iki pencere bulunmaktadır.

Konağın ön cephesinde solda yer alan kapıdan ahır mekanına girilmektedir. Tek kanatlı ahşap kapının üzeri yarım daire biçiminde kemer ile kapatılmıştır. Ahır mekanının zemini kaya, tavanı ise taş kemer biçiminde olup, 23 m² boyutundadır. Odanın kuzey ve güney duvarında kaya oyma nişler bulunmaktadır.

Yapıya dik olarak yerleştirilmiş sekiz adet taş basamak ile konağın zemin katına ulaşılmaktadır. Çift kanatlı, ahşap çakma kapının üzeri yarım daire biçimindeki kemer ile kapatılmıştır. Kapının iki yanına yerleştirilmiş, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli demir parmaklıklıdır. 90 x 170 cm boyutunda olup, giriş holüne bakmaktadır. 30 m² boyutunda olan giriş holünün zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Z-01 ve Z-02 numaralı kemer odalar giriş holüne açılmaktadır. Giriş kapısının tam karşısında simetrik olarak yerleştirilmiş dörder taş basamak ve ikişer ahşap kapı yer almaktadır (Resim 190).

Resim 190: 11 Numaralı Ev Giriş Holü

Birinci kata bağlanan üç kollu taş merdivenin iki kolu giriş holüne bakmaktadır. Merdivenlerin ortasında ahşap kapaklı bir dolap yer almaktadır. Giriş holüne açılan Z-01 numaralı odaya tek kanatlı ahşap tablalı kapıdan girilmektedir. 28 m² boyutundaki odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer şeklindedir. Odanın ön cepheye bakan doğu duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli, demir parmaklıklılı iki adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin hemen önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir

kullanılmıştır. Odanın batı duvarında 240 cm genişliğinde, ahşap dolap yer almaktadır. Duvara gömme tekniğinde yapılan dolap üç kapaklı ve sarı renge boyanmıştır. Dolabın üstünde ise ahşap doğramalı bir pencere yer almaktadır. Dolabın hemen yanında tek kanatlı ahşap tablalı bir kapı yer almaktadır. Bu kapıdan sonra yer alan altı basamakla bodrum kattaki kaya odaya inilmektedir (Resim 191).

Resim 191: Z-01 Numaralı Kemer Oda

Z-02 numaralı odanın kapısı özgün değildir. Z-02 numaralı odanın zemini şap, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmış olup, 26 m² boyutundadır. Odanın ön cepheye bakan doğu duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli, demir parmaklıklı iki adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin hemen önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir kullanılmıştır. Odanın güney duvarında yan yana yapılmış, iki adet ahşap kapaklı niş bulunmaktadır. Bu nişlerin hemen önünde zeminde, duvara bitişik olarak yapılan bir gusülhane bulunmaktadır. 100 x 110 cm boyutunda yapılan gusülhanenin ortasında suyu akması için bir delik bulunmaktadır. Oda günümüzde koyu yeşil bir yağlıboya ile boyanmıştır.

Zemin katı birinci kata bağlayan üç kollu ahşap merdivenin, iki kolu ile ara kat mekanlarına çıkılır. Ara katta merdiven sahanlığının sağ ve solunda yer alan iki oda bulunmaktadır. A-01 numaralı oda 13,5 m² boyutunda olup, zemini ahşap kaplama, tavanı ise ahşap hezen şeklindedir. Z-01 numaralı odada dolabın üzerinde yer alan pencere bu odaya açılmaktadır. Bu odanın merdiven boşluğuna bakan duvarında da 60 cm genişliğinde bir adet pencere bulunmaktadır. A-01 numaralı odanın hemen karşısında yer alan A-02 numaralı oda üçgen planlı olup, 6 m² boyutunda yapılmıştır. Odanın zemini

şap, tavanı ise ahşap hezen şeklindedir. Üç kollu merdivenin ortada yer alan dokuz adet taş basamaklı koluyla birinci katta yer alan sofaya çıkmaktadır. 39 m² boyutundaki sofanın zemini taş kaplama, tavanı ise çıtalı ahşap tavan olarak yapılmıştır. Sofanın avluya bakan doğu duvarında, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli üç adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin hemen önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir kullanılmıştır. Yapının birinci katında, 101 ve 102 numaralı odalar sofaya açılmaktadır (Resim 192).

Resim 192: 11 Numaralı Ev Sofa

101 numaralı odaya, tek kanatlı, dört tablalı ahşap kapı ile girilmektedir. 43 m² boyutundaki odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise çıtalı ahşap tavan olarak yapılmıştır. Odanın avluya bakan doğu duvarında, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli, ahşap kepenkli üç adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin hemen önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir kullanılmıştır. Odanın batı duvarında, ortasında şerbetlik bölümü bulunan ahşap dolap yer almaktadır. Dolap üzerinde ahşap işçiliğinin güzel örnekleri yer almaktadır. Ahşap dolap tavana kadar yapılmış olup dolap kapaklarında, daire biçimli kafes ve baklava desenli tablalar kullanılmıştır. 101 numaralı odanın hemen karşısında yer alan, 102 numaralı odaya, tek kanatlı, dört tablalı ahşap kapı ile girilmektedir. 38 m² boyutundaki odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise çıtalı ahşap tavan olarak yapılmıştır. Odanın tavanında kullanılan ahşap çıtalar 45 derecelik açı ile yerleştirilmiştir. Odanın avluya bakan doğu duvarında, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli, ahşap kepenkli üç adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin hemen

önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir odanın üç duvarını dolaşarak U biçimli kullanılmıştır. Sedirlerin bitiş yerlerinde ahşap bölücüler kullanılmıştır. Odanın batı duvarında, ortasında şerbetlik bölümü bulunan ahşap dolap yer almaktadır. Bu dolapta 101 numaralı odadaki ile benzer özellikler göstermektedir (Resim 193).

Resim 193: 101 Numaralı Oda

Evin çatısına bakıldığında ahşap kırma (rahle) çatı şeklinde yapılmıştır. Eğimli çatı sistemi, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı, kapalı çıkma cephe tipi özelliği göstermektedir. Konağın ön cephesi avlu-bahçeye ve Karağandere Sokağa bakan doğu yöndedir. Yapının kuzey-güney yöne bakan yan cepheleri ve batı yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır.

Yapının ön cephesi incelendiğinde zemin hizasından aşağıda yer alan cephenin sağ ve soluna yerleştirilmiş iki adet kapı görülmektedir. Ahşap çakma sistemle yapılmış kapıların üzeri yarım daire biçimindeki kemer ile kapatılmıştır. Yine aynı seviyede yapılan yaklaşık 30 cm genişliğindeki küçük pencereler bodrum kat mekanlarına bakmaktadır. Ön cephenin zemin katı incelendiğinde, cephenin tam ortasına yerleştirilmiş sekiz adet taş basamak rıhtları görülmektedir. Bu merdiven vasıtası ile zemin katta yer alan giriş holüne ulaşılır. Sahanlığın hemen önünde yer alan çift kanatlı, ahşap çatalı, açık mavi aşiboyalı kapı giriş holüne açılmaktadır. Kapının üzeri yarım daire biçiminde yapılmış beş adet taştan oluşan kemer ile kapatılmıştır. Kapının sağ ve sol taraflarında da

hacimli taş söveler kullanılmıştır. Konak giriş kapısının sağ ve soluna yerleştirilen pencereler yine giriş holüne açılmaktadır. Bu pencerelerin dış ölçüleri 95 x 170 cm boyutunda olup, pencerelerin üzerine kadar yükselen demir parmaklıklarla kapatılmıştır. Giriş cephesini vurgulamak için duvar 30 cm içe çekilmiş, kat silmesine denk gelen yerlerde girinti-çıkıntılı taş süslemesi yapılmıştır. Zemin katta giriş cephesinin sağına ve soluna yerleştirilen ikişer adet pencere Z-01 ve Z-02 odalarına bakmaktadır. Bu pencerelerin dış ölçüsü 120 x 195 cm boyutunda olup, pencere çevresini hacimli bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Yapının zemin katı ve birinci katı arasında kat silmesi kullanılmıştır. Hacimli şekilde yapılmış olan silme kuşağı sadece ön cephede kullanılmıştır (Resim 194).

Resim 194: Yapının Ön Cephesi

Yapının birinci katında yer alan cephenin tam ortasına yerleştirilmiş sofa mekanına ait duvar, giriş cephesi gibi 30 cm geri çekilmiştir. Sofa duvarında üç adet pencere kullanılmıştır. Pencerelerin dış ölçüsü 100 x 200 cm olup, ince bir silme kuşağı pencerelerin etrafını dolaşmaktadır. Sofa duvarının sağına ve soluna yerleştirilen üçer adet pencere 101 ve 102 odalarına bakmaktadır. Bu pencerelerin dış ölçüsü 95 x 200 cm boyutunda olup, pencere çevresini hacimli bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Ahşap doğramalı bu pencerelerde ahşap kepenk kullanılmıştır. Ön cephede çatının hemen altında yapılan korniş taşı üzerine 45 derecelik açı verilerek hareket kazandırılmıştır. Yapının birinci kat ön cephesinde iki adet kapalı çıkma görülmektedir (Resim 195).

Resim 195: Yapının Birinci Katı Ön Cepheden Görünüm

Yapının kuzey yöne bakan sağ yan cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Bu cepheye bitişik olarak yapılan yaklaşık 6 m yüksekliğinde avlu duvarı görülmektedir. Çamlı sokak üzerinde yer alan bu avlu duvarının günümüze bir kısmı ulaşmıştır. Avlu duvarının sağ köşesine yerleştirilen avlu kapısı görülmektedir. Çift kanatlı, ahşap çakma sistemde yapılan kapının üzeri düz taş lento ile kapatılmıştır. Yapının güney yöne bakan yan cephesi ve batı yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının rahle çatı sisteminde yapılan üst örtüsü, alaturka kiremit ile kaplanmıştır.

Bezeme Özellikleri: Konak da taş ve ahşap bezemeleri görülmektedir. Konakta yer alan taş bezemeye, yapının ön cephesinde yer alan kat silmesinde görülmektedir. Konakta çok hareketli bir taş işçiliği görülmezken, konakta kullanılan dolaplarda ince ahşap işçiliği görülmektedir. Konakta görülen ahşap bezemeye, Z-01, Z-02, 101 ve 102 numaralı odaların dolaplarında ve 101-102 numaralı odaların ve sofa mekanının tavanında rastlanmaktadır.

Yapının ön cephesinde kat silmesi hacimli, ince bir silme kuşağı olarak yapılmıştır. Giriş holünün geri çekilmesi ile oluşan girinti ve kat silmesi arasında birbirine simetrik yerleştirilmiş, sütun başlığı şeklinde üzerinde kaval-asaba yer alan taş bezeme görülmektedir.

Yapıda Z-01 numaralı odanın dolabında kullanılan ahşap bezeme incelendiğinde, dolap kapaklarında, sarı renkli aşiboyası kullanıldığı görülür. Dolap kapakları sade yapılmış olup, altı adet ahşap geniş çitanın yan yana eklenmesi ile oluşmuştur. Z-02 numaralı

odada kullanılan küçük ahşap dolap kapaklarından biri ahşap tablalı şekilde yapılmıştır. Tek tablalı olarak yapılan kapak üzerinde baklava motifi görülmektedir. Diğer dolap kapağı ise sekiz kareden oluşan ahşap camlı kapak şeklinde yapılmıştır.

101 ve 102 numaralı oda dolaplarında ince ahşap işçiliği görülmektedir. 101 numaralı odanın dolap kapakları dikdörtgen biçimli ahşap tablalı şekilde yapılmıştır. Tablalar içerisinde baklava motifi işlenmiştir. Dolabın oval biçimli yapılan şerbetlik kısmının içinde ahşap çitalar yer almaktadır. Şerbetliğin köşeleri ahşap oyma tekniğinde sarmal motifli yapılmıştır. Şerbetliğin üzeri yarım daire kemer biçiminde tamamlanıp kemer üzerinde sivri dişler ile hareketlendirilmiştir. Onun üzerinde ise ahşap üçgen alınlık kullanılmıştır. Dolabın üzerinde kalan kullanılmayan bölümler yine ahşap tablalı kapaklar kullanılarak kapatılmıştır. Onun altında yer alan sıra ise ahşap kafes ile kapatılmıştır. Ahşap kafes üzerinde yıldız ve oval motifler kullanılmıştır (Resim 196).

Resim 196: 101 Numaralı Oda Dolap-Şerbetlik Detayı

102 numaralı odada kullanılan ahşap dolap bezemesi 101 numaralı odaninki ile benzerdir. Farklı olarak şerbetlik bölümü tam ortaya yerleştirilmiş olup, dolabın üzerinde kalan kullanılmayan bölümler iki sıra halinde ahşap kafes ile kapatılmıştır. Ahşap kafes üzerinde dairesel delikler kullanılmıştır.

101 numaralı oda ve sofanın tavanında ahşap çıtalar arasında S kıvrımlı kabartmalar yapılarak tavan hareketlendirilmiştir. 102 numaralı odanın tavanında yer alan ahşap çıtalar dört yönde 45 derecelik açı ile yerleştirilerek tavanda X motifini oluşturmuşlardır (Resim 197).

Resim 197: 102 Numaralı Oda Tavanı

Malzeme ve Teknik: 11 numaralı ev, kaya oyma temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemedan yapılmış olup yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Konağın bodrum katlarında yer alan şirahane, kiler, ahır, tafana mekanları kaya oyma tekniğinde yapılmıştır. Evde kullanılan taş malzeme, avlu zemini, zemin katı birinci kata bağlayan merdivenler, evin zemin katında yer alan giriş holü, birinci katta yer alan sofa mekanlarının zemini taş kaplama olarak yapılmıştır. Yine bodrum kat mekanlarından, ahır, tafana, kiler, evin zemin kat mekanlarından giriş holü, Z-01-02 numaralı odaların tavanı taş kemer-tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Bu konakta taş malzemedan sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme evin birinci katında yer alan 101 ve 102 odaların ise zemininde kullanılmıştır. Yine asma kat odalarının, sofanın ve 101-102 numaralı odaların tavanında ahşap kaplama kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer

ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, oda kapıları, pencere doğramaları, 101-102 numaralı odalarda yer alan dolap-şerbetlikte ahşap malzeme kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demirdir. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

5.12 EV NO: 12

Yapının Yeri: 118 ada, 16 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Barbaros Hayrettin Sokak üzerinde, No: 3'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta'nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Kaptanoğlu Mahallesinde yer alan ev, mübadeleden sonra postaneden emekli memur Mahmut Altan'ın mülkiyetine geçmiştir. Daha sonra satılığa çıkan ev, 90'lı yıllarda Alman bir çift (Jurgen Kramer) tarafından alınmıştır. İçerisinde çeşitli onarımlar geçiren ev günümüzde kullanılabilir durumdadır (Resim 198).

Resim 198: Kaptanoğlu Mahallesinden Bir Görünüm, 1924, (Balta, 2010, s. 79)

KATALOG 12

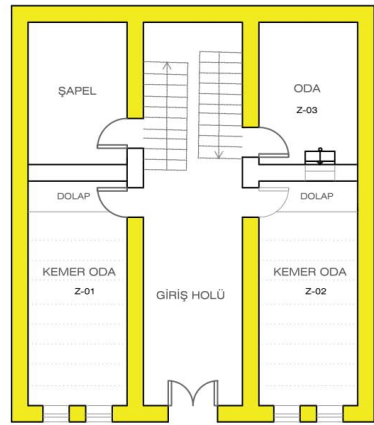
ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

KADASTRAL NO: 118 ADA- 16 PARSEL

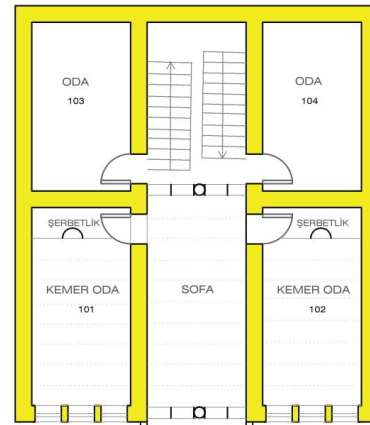
KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI		1
AVLU		1	TEPE PENCERESİ		1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)		1
SOFA		1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA		6	KAT SİLMESİ		1
MUTFAK (TAFANA)		1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)		1	SEDİR		3
ERZAK DEPOSU		1	DOLAP		4
AHIR		1	OCAK	-	-
ŞİRALIK		1	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)		1	TAKA		4
HELA		1	LAMBALIK-ŞERBETLİK		2

PLAN

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ÖN GÖRÜNÜŞ

Genel Tanım: Konutun inşaa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma mekanları bulunan yapı, yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşaa edilmiştir. Yapı bodrum kat, zemin kat, birinci kat ve çatı katından oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde 'iç sofalı plan tipi' özelliklerini göstermektedir. Evin bodrum kat mekanları, şirahane ve ahır, evin zemin kat mekanları, avluda yer alan yazlık mutfak, giriş holü, Z-01-02 (kemer oda), Z-03 (kaya oda) ve şapel, evin birinci kat mekanları, sofa, 101-102 (kemer oda), 103-104 (oda), balkon, evin çatı katı mekanları ise, 201 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı avlulu ve iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Yapı Barbaros Hayrettin Sokak'tan girilen bir ara sokak üzerinde yer almaktadır. Yapının yaklaşık 6 m yüksekliğindeki avlu duvarları ile çevrelenmiştir. Avlu duvarının ortasına yerleştiren, yaklaşık 3 m yüksekliğindeki avlu kapısı ile girilmektedir. Çift kanatlı, ahşap çakma sistemde yapılan avlu kapısının çevresi hacimli bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Kapı üzerinde yaklaşık 30 cm genişliğinde bir saçak kullanılmıştır. Ahşap kapı kanatlarının üzeri yarım daire biçimindeki kemer ile çevrelenmiştir. Kemer taşları üzerinde bitkisel motifli kabartma kullanılmıştır (Resim 199).

Resim 199: 12 Numaralı Ev Avlu Giriş Kapısı

Avlu kapısının hemen solunda küçük kemerli bir kapı ve dikdörtgen biçimli pencere yer almaktadır. Günümüzde kullanılmayan bu kapı eski dönemde ahır kapısı olarak

kullanılmıştır. Avludan girişte sağda eski dönemde ve günümüzde hela olarak kullanılan mekan bulunmaktadır. Helanın hemen yanında yer alan kemerli kapıdan avlu içinde yer alan ahır mekanına içeriden de giriş sağlanmaktadır. Ahır mekanının zemini taş, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmış olup, duvarlarında kaya oyma nişler açılmıştır. Ahıra giren kemerli kapının hemen sağında yer alan merdivenle avluda bulunan yazlık mutfak (çardak) mekanına çıkılmaktadır. Bu mekanın içerisinde tandırın yer aldığı bir niş bulunmaktadır. Günümüzde oda ve banyo olarak kullanılmaktadır. Avluda yer alan ocak-şömine ve havuz sonraki dönemde yapılmıştır.

Mahmut Altan evi 13 x 10 m boyutlarında dikdörtgen planlı yapılmış olup, ön cephenin ortasına yerleştirilmiş çift kanatlı, ahşap tablalı kapı ile eve girilmektedir. Kapının üzeri yarım daire biçimindeki kemer ile kapatılmıştır. Dokuz adet kemer taşı kullanılmış olup, bir gri bir beyaz taş sıralaması kullanılmıştır. Giriş kapısının üzerinde daire biçimli bir tepe penceresi bulunmaktadır. Tepe penceresinin çevresini üzerinde dişler olan hacimli silme kuşağı ilçe çevrelenmiştir. Dikdörtgen planlı olarak yapılan giriş holünün zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır (Resim 200).

Resim 200: 12 Numaralı Ev Giriş Holü

Giriş holüne, karşılıklı yerleştirilmiş Z-01 ve Z-02 numaralı kemer odalar, Z-03 numaralı kaya oda ve merdiven sahanlığından girilen şapel mekanları açılmaktadır.

Z-01 numaralı odaya, tek kanatlı, ahşap tablalı kapıdan girilmektedir. Kapı üzerinde ahşap kabartma tekniği ile yapılmış bitkisel motif yer almaktadır. Kapı sonradan mavi, yeşil, kahverengi ve pembe renklerinin kullanıldığı yağlıboya ile boyanmıştır. Z-01 numaralı odanın zemini taş kaplama, tavan ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Odanın batı duvarında, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli iki adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir yer almaktadır. Odanın doğu duvarında 3 kapaklı dolap yer almaktadır. Dolabın iki kapaklı kısmı yüklük, tek kapaklı kısmı ise dolap olarak kullanılmıştır. Odanın dolabı da oda giriş kapısı ile benzer olarak sonradan yağlıboya ile boyanmıştır. Z-01 numaralı odanın hemen karşısında yer alan Z-02 numaralı odada da benzer özellikler görülmektedir. Z-02 numaralı oda günümüzde mutfak olarak kullanılmaktadır.

Z-02 numaralı odanın hemen yanında yer alan Z-03 numaralı oda kaya oyma şekilde yapılmıştır. Z-03 numaralı kaya odaya tek kanatlı ahşap tablalı kapı ile girilmektedir. Yağlıboya ile boyanmış kapı üzerinde odanın ışık ve hava alması için dikdörtgen biçimli bir tepe penceresi açılmıştır. Z-03 numaralı kaya odada yer alan kaya oyma basamaklarla önce evin ikinci ahır mekanına, sonra ise bodrum katta yer alan şirahaneye geçilmektedir. Evin ikinci ahır mekanının avluya açılan kapısı sonraki dönemde pencereye çevrilmiştir. Ahırın sağında yer alan bir açıklıktan bodrum kattaki şirahaneye geçilmektedir. Burada üzümün bekletildiği, suyunun akıtıldığı ve sonra saklandığı üç adet kaya oyma tekne bulunmaktadır. Şirahanenin üst duvarına açılmış olan bir oyukla depolanan üzüm suyu yukarıya çekilmektedir.

Giriş holünde yer alan iki kollu taş merdivenin sahanlık kısmında yer alan ahşap tablalı kapı ile şapele girilmektedir. Yaklaşık 4 m² boyutunda, kaya oyma olarak yapılmış şapelin zemini taş kaplama, tavanı ise kaya oyma kubbe şeklinde yapılmıştır. Kubbenin dört köşesinde bitkisel motiflerin kullanıldığı kaya oyma bezeme görülmektedir. Şapelin doğu duvarında yine kaya oyma raf bulunmaktadır (Resim 201).

Resim 201: Şapel Kubbesi

Giriş holünde, ana giriş kapısının tam karşısında yer alan iki kollu taş merdiven ile yapının birinci katına çıkılmaktadır. Merdivenin doğu ve kuzey duvarında günümüzde bozulmuş olan duvar resimleri görülmektedir. Bu merdiven ile ilk olarak üst kattaki sofa mekanına çıkılır. Sofa mekanının ortasında iki kemer bir sütundan oluşan elemanla sofa ikiye bölünmüştür. Yarım daire şeklinde yapılmış kemer taşlarının üzerinde girinti-çıkıntı şeklinde dişler görülürken, sütun üzerinde mermer desenli aşiboyası bezeme kullanılmıştır. Bu kemere kadar olan merdivenin üstü çıtalı ahşap tavan ile örtülmüşken, kemerden sonraki tavan ise taş kemer şeklindedir. Dikdörtgen planlı olarak yapılmış sofanın zemini taş kaplama olup, batı duvarına yerleştirilen camekan ile evin balkon mekanına çıkılmaktadır. Evin balkon mekanına sofadan iki basamak ile çıkılmaktadır. Balkonun başladığı yerde yine iki kemer bir sütundan oluşan bölücü kullanılmıştır. Kemerler üç dilimli sivri kemer biçiminde yapılmış olup, sütun başlığında geometrik motifler kullanılmıştır. Balkonun korkulukları ahşap kafes şeklinde yapılmıştır. Balkonun üzeri ise yine ahşap üçgen alınlıklı ahşap çatı ile örtülmüştür. 101,102, 103 ve 104 numaralı odalar buraya açılmaktadır (Resim 202).

Resim 202: 12 Numaralı Ev Sofa

101 numaralı odaya tek kanatlı ahşap tablalı kapı ile girilmektedir. Odanın girişinde ahşap musandıra bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı odanın zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Odanın batı duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli üç adet pencere yer almaktadır. Odanın doğu duvarında ise ortada şerbetlik bölümünün yer aldığı dolap yapılmıştır. Şerbetliğin iki yanında üçer gilve bulunmaktadır. Dolap kapakları ahşap tablalı şekilde yapılmış olup, üzerinde baklava motifleri bulunmaktadır. Ortada yer alan şerbetlik kısmının içerisinde duvar resmi görülmektedir. Dolap üzerinde kullanılmaya alan ahşap kafes ile kapatılmıştır. Dolap sonradaki dönemde yağlıboya ile boyanmıştır. 101 numaralı odaya sonraki dönemde asma kat eklenmiştir. 101 numaralı odanın tam karşısında yer alan 102 numaralı odada da benzer özellikler görülmektedir. 102 numaralı odada batı duvarında yer alan üç adet pencerenin üzerinde de duvar resmi görülmektedir. 101 ve 102 numaralı odaların tavan eteklerinde bitkisel motifli aşiboyası bezemeler görülmektedir.

Sofaya açılan 103 numaralı küçük oda günümüzde banyo olarak kullanılmaktadır. Bu odanın karşısında yer alan 104 numaralı odada ise çatı katına çıkan taş merdivenler görülmektedir.

Evin çatısı eski dönem fotoğraflarında düz-teras (dam) şeklinde görülürken, günümüzde ahşap kırma sistemde yapılmış olup, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı, açık çıkma cephe tipi özelliği göstermektedir. Konağın ön cephesi avlu-bahçeye ve ara sokağa bakan batı yöndedir. Yapının kuzey-güney yöne bakan yan cepheleri ve doğu yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Mahmut Altan evinin batı yöne bakan ön cephesidir. Belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görülmektedir. Yapının en hareketli ve gösterişli cephesidir. Zemin kata giriş, ana cepheye dik olarak yapılmış iki basamak ile sağlanmaktadır. Ana giriş kapısı dikdörtgen biçimli ve yuvarlak kemerlidir. Kemer taşları gri-beyaz taş sırası ile dizilmiştir. Kapının hemen üzerinde daire biçimli, ahşap kayıtlı tepe penceresi yer almaktadır. Tepe penceresinde volütlü demir parmaklıklar kullanılmıştır. Ana giriş kapısının sağında yer alan kemerli ve demir parmaklıklı pencere önceki dönemlerde ahır giriş kapısı olarak kullanılmıştır.

Ana giriş kapısının sağ ve sol yanında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı, ikişer pencere, Z-01 ve Z-02 odalarına açılmaktadır. Pencereleri çevreleyen taş sövelerin çevresi ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Bu pencerelerin demir korkulukları ve yaklaşık 60 cm yüksekliğinde ahşap kafes korkuluk bulunmaktadır (Resim 203).

Resim 203: 12 Numaralı Ev Ön Cephe

Yapının aynı cephedeki birinci katına bakıldığında, orta aksta yer alan ve yaklaşık 1 m dışarı çıkma yapan ahşap balkon, beş adet profilli taş konsol taşımaktadır. Profilli taş konsolların arasında ise alt alt üç sıra halinde birbirinde farklı taş kabartma kullanılmıştır. Birinci katta yer alan iç sofanın açıldığı balkonda iki kemer ve bir sütun dizisi yer almaktadır. Kemer taşları içbükey ve dışbükey yerleştirilerek sivri kemer biçimini oluşturmaktadır. Kemerlerin ortasında yer alan taş sütun başlığında geometrik motifler kullanılmıştır. Balkonun 110 cm yüksekliğe sahip ahşap kafes korkuluğu bulunmaktadır. Avluya doğru taşan balkon mekanıyla iç sofa cepheden okunabilmektedir. Balkonun köşelerine yerleştirilen ahşap dikmeler ile ahşap üç kemerli saçağı ve üçgen biçimli balkon çatısını taşınmaktadır. Balkonun sağ ve sol tarafında yer alan dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı ve ahşap korkuluklu üçer pencere, 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Bu cephede zemin kat ve birinci katı ayıran ve dışa doğru taşan profilli bir silme yer almaktadır.

Yapının kuzey-güney yöne bakan yan cepheleri ve doğu yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının rahle çatı sisteminde yapılan üst örtüsü, alaturka kiremit ile kaplanmıştır.

Bezeme Özellikleri: Konakta taş, ahşap, aşıboya ve duvar resmi bezemeleri görülmektedir. Konakta yer alan taş bezemeye, cümle kapısı, ana giriş kapısı, balkon konsolu, kat silmesi, pencere lento-söveleri, sofada yer alan kemer ve sütun dizilerinde görülmektedir. Konakta görülen ahşap bezemeye, Z-01, Z-02, 101 ve 102 numaralı odaların dolaplarında ve Z-01,02,04 numaralı odaların oda kapılarında rastlanmaktadır. Konakta görülen aşıboyası ve duvar resmi bezemelerine ise, zemin katı birinci kata bağlayan merdiven duvarında, sofada yer alan sütunda, 101-102 numaralı odaların şerbetlik ve kemer üzengi bölümlerinde kullanılmıştır.

Taş bezemenin görüldüğü yarım daire şeklinde yapılmış olan cümle kapısının çevresi dikdörtgen biçimli hacimli bir silme kuşağı ile çevrelenmiştir. Kapı üzerinde yer alan kemer taşlarında bitkisel bezeme kullanılmıştır. Zeytin yapraklarının (Asher'ı temsil

ettiğine inanılır)¹⁶ tasvir edildiği bezeme, yarım daire biçiminde yerleştirilen kemer taşları üzerinde taş kabartma tekniğinde kullanılmıştır. Kemerin hemen üzerinde baklava motifli bir kabartma üzerine kabara yerleştirilmiştir. Bu bezemenin iki yanında da çiçek motifli küçük kabartmalar görülmektedir. Yapının ana giriş kapısının çevresi sade yapılmıştır. Yarım daire şeklinde yapılmış olan kemerin çevresinde ince bir silme dolaşmaktadır. Kemer taşları ise almaşık olarak gri ve beyaz renklerde yapılmıştır. Kapı üzerinde yer alan daire biçimli tepe penceresinin çevresinde iç içe geçmiş iki silme görülmektedir. Dıştaki silme düz iken, içte yapılmış olan silmenin içerisinde küçük daire şeklinde taş kabartmalarla tamamlanmıştır (Resim 204).

Resim 204: Yapının Ana Giriş Kapısı

Yapının kat silmesi incelendiğinde, spiral çizgilerle halat motifinin kullanıldığı görülmektedir. Balkon konsolunda yer alan bezemeler üst tarafta halat motifi, alt tarafta ise iç içe geçmiş ters-düz küçük kemerlerle sınırlandırılmıştır. Kademeli konsollarla aralarında yer alan motiflerle bezenen balkon altı beş adet kademeli konsol ve bunların aralarında yer alan alt alta üç sıra halinde yapılan dört adet motiften oluşur. Kademeli

¹⁶ (Uray, 2019). 139. 'Asher' Hz. Yakup'un oğludur. İbranice mutlu, bereketli ve nimet anlamlarına gelen Asher ve kabilesi bolluk içinde yaşayan biri olarak kabul görmüştür. Kutsal kitaplarda ise zeytin ağacı ile sembolize edilmiştir.

konsollar arasında kalan üç sıra halindeki on iki adet motif soldan sağa doğru sıralandığında ilk sırada, balık, çift yönlü kelebek, çift yönlü kelebek, balık motifleri, ikinci sırada, dört adet aynı çiçek motifi, üçüncü sırada ise, çiçek, çarkifelek, çiçek ve yıldız motifleri görülmektedir (Resim 205).

Resim 205: Balkon Altı Konsol Detayı

Yapıda yer alan pencere lento-sövelerinde görülen taş bezeme incelendiğinde zemin katta yer alan pencerelerin ince bir silme kuşağı ile çevrelendikleri görülmektedir. Birinci katta ise 101 ve 102 numaralı odalara bakan üçer pencere incelendiğinde, ortada yer alan pencerenin çevresi ince bir silme kuşağı ile dolaşmaktadır. Pencerenin çevresinde dolaşan ince silme pencere lentosunun üzerinde de devam etmektedir. Pencerenin üzerinde beş adet iç bükey dilimli kemer yapılmıştır. Kemerin içerisinde ise natürmort taş kabartma görülmektedir. Bir vazo içerisinde simetrik olarak yerleştirilmiş çiçek kabartması görülmektedir.

Yanlarda yer alan pencerelerin bezemesi birbirinin aynısı olup, pencere çevresinde ince bir silme kuşağının pencerenin üzerinde kemer biçiminde içbükey ve dışbükey yerleştirildiği görülmektedir. Bazı kaynaklarda bölgede sık kullanılan bu motifin yılan

motifi¹⁷ olduğu yazılmaktadır. Bu motifin içerisinde ise rozet şeklinde çiçek kabartması görülmektedir.

Birinci katta yer alan sofada merdivenin bitiş yerinde iki taş kemer bir sütun dizisi görülmektedir. Sütun üzerinde aşboya bezeme bulunurken, kemerlerin iç alın yüzeyleri dişli (girinti-çıkıntı) şekilde yapılmıştır. Yine sofada balkonun başlangıcında yer alan iki kemer bir sütundan oluşan arkad üzerinde taş bezeme görülmektedir. Kemerler, içbükey ve dışbükey yerleştirilmiş üç dilimden oluşmaktadır. Kemerlerin üzeri ince silme ile hareketlendirilmiştir. Sütunun başlık kısmı uzun şeklide yapılmış olup, üzerinde damla motifi bulunmaktadır. Sütun başlığında geometrik motifli üçgenler kullanılmıştır.

Ahşap bezemenin görüldüğü, konağın dolapları ve kapıları incelendiğinde hepsinin motif, renk ve şekil olarak birbiri ile çok benzer yapıldığı görülmektedir. Z-01 numaralı odanın dolap kapakları üzerinde natürmortlar görülmektedir. Vazo içerisinde çiçek kabartmaları, rumi desenler, çiçek rozetler yer almaktadır. Dolap üzerinde 13 adet sergileme nişi bulunmaktadır. Z-02 numaralı odanın dolabının üzerinde, baklava, kum saati ve çiçek şeklinde rozet ve palmet motifli kabartmalar kullanılmıştır. Dolap üzerinde dört adet sergileme bölümü bulunmaktadır. 101 numaralı odada simetrik olarak yapılmış dolabın tam ortasında şerbetlik bölümü bulunmaktadır. Şerbetliğin üzeri kalın bir kemerle örtülmüş olup, sağ ve sol yanında üç gilve bulunmaktadır. Şerbetliğin üzerinde üç kademedeki şekilde yapılmış olan sarı ahşap yıldız süsleme görülmektedir. Ahşap dolap kapakları üzerinde ise baklava kabartmaları yapılmıştır. Dolap üzerindeki kullanılmayan alan yarım kemer biçiminde ahşap kafes ile kapatılmıştır. Ahşap kafes üzerinde kelebek, yıldız, daire şeklinde delikler görülmektedir. 102 numaralı odanın dolabı da 101 numaralı odanın dolabı ile benzer özellikler göstermektedir.

Z-01 ve Z-02 numaralı odaların kapıları birbirinin aynısı olup, tek tablalı yapılmıştır. Dikdörtgen biçimli tablanın dışı kahverengi renginde bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Kahverengi bir vazo içerisinden simetrik olarak yapılmış zeytin dalları uzamaktadır.

¹⁷ Kılıç, M. (2019, Eylül 25). Kapadokya Eski Taş Binalarında Kullanılan Rozet Süslemeler Üzerine Bir Tahlil ve Tasnif Denemesi. Avanos ve Çevresi Kültür, Tarih Araştırmaları Sitesi (AVKÜTA). 'Yeniden doğuş, üreme, çoğalma, güç gibi anlamları olan motif, evin ve ailenin koruyucusu olduğuna inanılır.'

Dallar üç oval şekil yaparak birbiri içerisinden uzamaktadır. Dalların üzerinde ise küçük pembe çiçek kabartmaları yapılmıştır (Resim 206).

Resim 206: Z-01 ve Z-03 Numaralı Oda Kapıları

Zemin kattaki şapel ve Z-03 numaralı odaların kapıları ise birbirinin aynısıdır. Tek tablalı yapılmış bu kapılarda dikdörtgen şeklindeki ahşap kabartmanın alt ve üst köşeleri üç dilimli kemer ile kapatılmıştır. Konaktaki dolaplar ve kapılar sonraki bir dönemde yeşil, mavi, pembe, kahverengi ve sarı renkteki yağlıboya ile boyanmıştır.

Aşıboyası ve duvar resmi bezemeleri incelendiğinde, ilk olarak zemin katı birinci kata bağlayan merdiven duvarlarında görülmektedir. Resimde bozulmalar olduğu için net okunamamaktadır. İki duvarda görülen resim birbirinin devamı niteliğindedir. İlk duvarda ormanlık bir alanın yanında eğimli çatılı yan yana yapılmış iki ev görülmektedir. Diğer duvarda ise elinde tüfek tutan, başında miğferi bulunan bir asker ve yanında yine ormanlık alan ve ağaçlar görülmektedir. Resimde kırmızı, sarı, mavi ve yeşil renkleri hakimdir (Resim 207).

Resim 207: Merdiven Sahanlığında Yer Alan Duvar Resmi

Merdivenlerden birinci kattaki sofaya çıkıldığında merdiven bitiminde iki kemer ve bir sütundan oluşan eleman görülmektedir. Sütun üzerinde aşıboyalı bezeme görülmektedir. Bu bezemde dokulu mermer etkisi verilmeye çalışılmıştır. Kahverengi ve mavi renkleri kullanılmıştır.

101 numaralı odanın şerbetliğinde, tek figürün resmin merkezinde bulunduğu bu kompozisyonda arkasında yüksek binaların bulunduğu manzara içinde buğday başaklarından bir demet taşıyan kadın figürü görülmektedir. Oval biçimli yapılmış şerbetlik nişi içerisine yerleştirilen panonun kenarı sarı ve kırmızı renkteki bir şerit ile sınırlanmıştır. Panonun üst kısmında yapılan hacimli kemer pembe zemin üzerinde içinde güller yer aldığı bir natürmort görülmektedir. Resim kompozisyonunun en üstüne kırmızı renkli bir perde resmi, altında ise sırayla kahverengi saçak ve beyaz dantelli bir tül yapılmıştır. Perdeden aşağıya doğru simetrik şekilde yerleştirilmiş altı adet püskül sarkıtılmıştır. Perdenin tam ortasında toplanmış şekilde duran kırmızı ve yeşil renkte olan perdenin üzerinde bir yıldız yer almaktadır. Perde üzerinde ışık-gölge etkisi verilerek kıvrımlar oluşturulmuştur. Kompozisyonda, ufuk çizgisi resmi ikiye bölmüştür. Gökyüzündeki mavi ve sarı renklerin açık hava etkisi ve bunun paralelinde zeminde ufukta görülen yüksek binalar ve bu yapıların önünde bir kır içerisinde ise kadın figürü

görülmektedir. Kadının arka tarafında görülen yüksek binalar ve kale surları Avrupa'dan bir şehir görüntüsünü çağrıştırmaktadır. Duvar resminin ana unsuru olan kadın figürü kompozisyonun merkezine yerleştirilmiştir. Sağ eli başının belinin üzerinde dururken, sol eliyle buğday başaklarından bir demet taşımaktadır. Kadın figürünün üzerinde bulunan açık krem rengindeki elbise ile mavi ve sarı tonlardaki eteği başarılı bir şekilde betimlenmiştir. Kadının başında beyaz bir örtü görülürken, arkadan uzun sarı saçları görülmektedir (Resim 208).

Resim 208: 101 Numaralı Oda Şerbetliğinde Yer Alan Duvar Resmi

102 numaralı odanın şerbetliğinde, tek figürün resmin merkezinde bulunduğu bu kompozisyonda kır manzarası içinde testisine su dolduran bir kadın görülmektedir. Oval biçimli yapılmış şerbetlik nişi içerisine yerleştirilen panonun kenarı sarı renkteki bir şerit ile sınırlandırılmıştır. Panonun üst kısmında yapılan hacimli kemer açık mavi zemin üzerinde küçük güller yer almaktadır. Kemerin tam ortasında ise iki adet büyük pembe

gül görülmektedir. Resim kompozisyonunun en üstüne beyaz-yeşil renkli bir perde resmi, altında ise sırayla kahverengi ve beyaz saçaklar yapılmıştır. Perdeden aşağıya doğru simetrik şekilde yerleştirilmiş altı adet püskül sarkıtılmıştır. Perde üzerinde ışık-gölge etkisi verilerek kıvrımlar oluşturulmuştur. Kompozisyonda, ufuk çizgisi resmi ikiye bölmüştür. Gökyüzündeki sarı ve mavi renklerin sisli etkisi ve bunun paralelinde zeminde bulunan yeşillik ve ağaçlar görülmektedir. Duvar resminin ana unsuru olan kadın figürü kompozisyonun merkezine yerleştirilmiştir. Sağ eli başının üzerinde dururken, sol eliyle eteğini tutmaktadır. Kadın figürünün üzerinde bulunan açık krem rengindeki elbise ile mavi ve kırmızı tonlardaki eteği başarılı bir şekilde betimlenmiştir. Figürün kollarını ve boynunu açıkta bırakan elbisenin göğüs kısmına bir adet pembe gül yerleştirilmiştir. Taşın üzerine yerleştirilmiş testiye, çeşmeden akan su görülmektedir (Resim 209).

Resim 209: 102 Numaralı Oda Dolap ve Şerbetlik İçerisindeki Duvar Resmi

102 numaralı odanın batı duvarında yer alan üç pencerenin üzerinde duvar resmi görülmektedir. Resim üzerinde bozulmalar görülmektedir. Bu resim Mustafapaşa'da bulunan Süleyman Öztürk evinde yer alan duvar resmi ile aynıdır (Yalçın, 2007, s. 18). Mustafapaşa'da yer alan resim kompozisyonun üst kısmında büyük harflerle Grekçe

“EAP” yani, “Bahar” anlamına gelen yazı yer alır. Alt bölümde 1887 yılı Eylül ayında Erifos Georgio tarafından yapıldığı yazılıdır. Buradan yola çıkarak Ürgüp de yer alan bu duvar resmini de aynı sanatçı tarafından yapıldığını söylenebilir (Resim 210).

Resim 210: 102 Numaralı Odanın Batı Duvarında Yer Alan Duvar Resmi

Resim incelendiğinde, dikdörtgen bir tablo içinde, bir erkek ve bir kadın figürünün bir kır manzarası içinde, salıncak üzerinde sallanırken tasvir edildiği kompozisyondan oluşmaktadır. Resim duvara asılmış bir tuval etkisi vermektedir. Resmin kenarları sarı renkli çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Çerçevenin üzeri, bitkisel motiflerle bezenmiş ve köşelerindeki püskül motifiyle tamamlanmıştır. Bir salıncak üzerinde oturan figürlerden, mavi elbisesiyle erkek figürü kollarını açarak, elleriyle salıncağın ipini tutmaktadır. Saçları uzun koyu renkte dalgali olarak, mavi elbisesi de kollarını ve bacaklarını saklamayacak kadar dizlerin ve dirseklerin üzerinde çizilmiştir. Resmin sağında yer alan kadın figürü ise sol elini erkek figürünün omzuna uzatmış sarılırken resmedilmiştir. Başarılı bir portresi olan kadın figürünün açık renkteki elbisesi omzundan figürlerin ayaklarına kadar uzanmaktadır. Kompozisyonun fonunda yeşil rengin hakim olduğu bir betimleme görülmektedir. Sağ tarafa yarısı görünen salıncağın asılı olduğunu düşündüren

kahverengi gövdesi ile bir ağaç tasvirinin arkasında, geriye doğru gittikçe yeşil renkte hacim kazandırılmış ağaçlar resmedilmiştir. Zeminde de toprak rengiyle birlikte küçük otların ve sarı çiçekli bitkilerin oluşturduğu mekan kurgulanmıştır.

101 ve 102 numaralı odaların taş kemer-tonoz örgü şeklinde yapılan tavan eteklerinde de aşıboyası bezemeye rastlanmaktadır. Kemer bitişlerinde yer alan V şeklindeki silmelerin altında mavi ve kahverengi renginin hakim olduğu bitkisel bezeme görülmektedir. Kemer aralarında ise kahverengi bir dala dolanmış yeşil sarmaşık yaprakları görülmektedir. Yer yer silinmeler görülmektedir (Resim 211).

Resim 211: 101 Numaralı Odanın Tavan Eteklerinde Yer Alan Nakışlı Bezeme

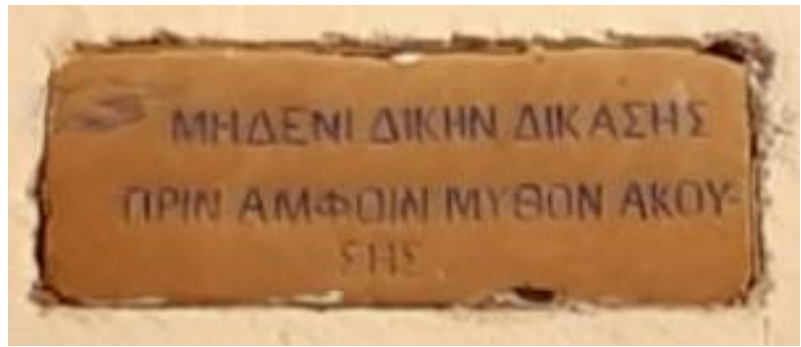
Malzeme ve Teknik: 12 numaralı ev, kaya oyma temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemedan yapılmış olup yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Konağın bodrum katlarında yer alan şirahane ve ahır mekanları kaya oyma tekniğinde yapılmıştır. Konağın zemin katında yer alan şapelin tavanı kaya oyma kubbe olarak yapılmıştır. Evde kullanılan taş malzeme, avlu zemini, zemin katı birinci kata bağlayan merdivenler, evin zemin katında yer alan giriş holü, Z-01,02,03 numaralı odalar, birinci katta yer alan sofa ve balkon mekanlarının zemini taş kaplama olarak yapılmıştır. Yine bodrum kat mekanlarından, ahır, evin zemin kat mekanlarından giriş holü, Z-01-02 numaralı odaların, evin birinci kat mekanlarından 101-102 numaralı odanın tavanı taş kemer-tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Bu konakta taş malzemedan sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme evin zemin kat mekanlarından Z-01 ve Z-02, evin birinci katında yer alan 101 ve 102 odalarında yer alan dolap-yüklük ve

şerbetlik kısımlarında kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, avlu kapısı, konak giriş kapısı, oda kapıları, pencere doğramalarında ve pencere korkuluklarında kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demirdir. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

5.13 EV NO:13

Yapının Yeri: 120 ada, 2 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Karağandere Sokak üzerinde, No: 11’de bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta’nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Kitaba göre, Sarımsaklı Mahallesinde yer alan ev, Vasili İsaakidis’in evidir. Avlu kapısında yer alan kitabede; “1885. *Hiçbir ev huzur olmadan ayakta durmaz.*” Evde yer alan diğer bir yazıtta ise; “*Hiçbir olay hakkında her iki tarafı da dinlemeden hüküm verme.*” yazılıdır (Balta, 2010, s. 129) (Resim 212).

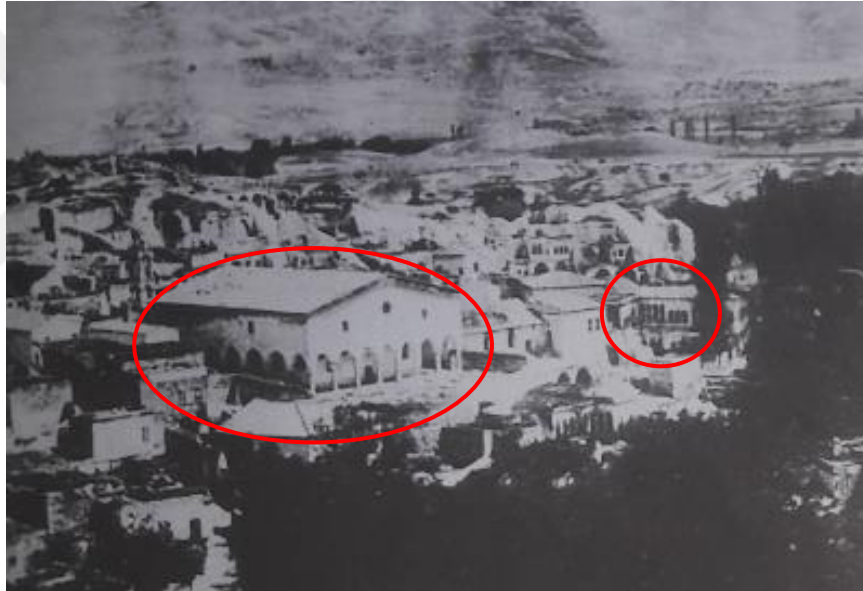

Resim 212: 13 Numaralı Evin Kitabe ve Yazıtı

Yapı günümüzde İtalyan Loria ve eşinin mülkiyetindedir (Resim 213-214).

Resim 213: Sarımsaklı Mahallesi Vasili İsaakidis'in Evi¹⁸, (Balta, 2010, s. 129)

Resim 214: Ayios Vasilios Kilisesi ve Vasili İsaakidis'in Evi (1924), (Balta, 2010, s. 77)

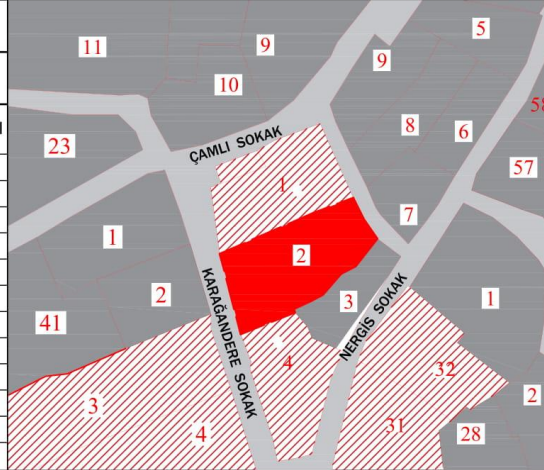
¹⁸ Bu fotoğrafı KAAM'a Hara Liudaki temin etmiştir, 1955.

KATALOG 13

ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

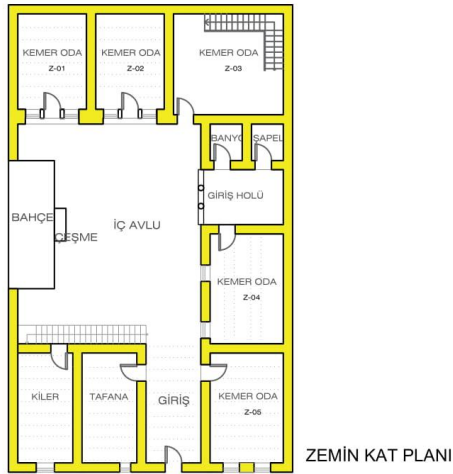
KADASTRAL NO: 120 ADA- 2 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE		1	AVLU KAPISI		2
AVLU		2	TEPE PENCERESİ		1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA		3	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)		1
ODA		9	KAT SİLMESİ		1
MUTFAK (TAFANA)		1	YAZLIK KEMER		4
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	-	-	SEDIR		2
ERZAK DEPOSU		1	DOLAP		2
AHIR		1	OCAK	-	-
ŞIRALIK		1	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)		1	NİŞ-TAKA		6
HELA		1	LAMBALIK-ŞERBETLİK		3

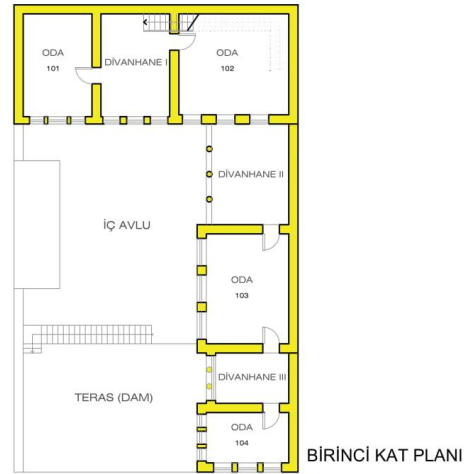

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yapı yığma sisteminde inşa edilmiştir. Yapı birbiriyle bağlantılı iki ayrı konuttan oluşmaktadır. L plan şemasında yerleştirilen iki konaktan, Karağandere sokağa paralel olarak yapılan birinci konak daha önceki bir tarihte (yapı izleri takip edildiğinde) yapılmıştır. Yola dik olarak yapılan ikinci konak diğerine göre daha sonraki bir tarihte yapılmıştır. Konakların odalarından birbirine geçiş sağlanmaktadır. Konaklar bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Konaklarda dış sofalı (divanhaneli) plan tipi görülmektedir. Evin bodrum kat mekanları, şirahane ve kilerdir. Yapının zemin kat mekanları, avlu, tafana, kiler, şapel, giriş holü, Z-01-02-03-04-05 (kemer oda), birinci kat mekanları, üç adet divanhane mekanı, 101-102-103-104 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı çift tarafı avlulu ve dış sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Yapı Karağandere Sokak üzerinde yer almaktadır. Yapının iki avlu girişi bulunmaktadır (Resim 215).

Resim 215: Yapının Ön ve Arka Avlu Kapıları

Karağandere sokak üzerinde yer alan girişi günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır. Diğer girişi kuzey yönde olan arka cepheden sağlanmaktadır. Konağa bir üst kottan girilmesini sağlayan bu giriş birinci konağın divanhane mekanına açılmaktadır.

Günümüzde kullanılan Karağandere sokak üzerinde yer alan iki kanatlı, üzeri yarım daire biçimindeki kemer ile örtülmüş avlu kapısından girilmektedir. Avlu kapısından sonra dikdörtgen planlı, taş zeminli ve üzeri taş kemer ile örtülmüş giriş holü yer almaktadır. Bu giriş holü ile iç avluya ulaşılmaktadır. Günümüzde giriş holünün iç avluya açılan yeri camekanla kapatılmıştır. Tafana ve Z-05 numaralı kemer oda giriş holüne açılmaktadır. Yaklaşık 10 x 10 m boyutlarındaki iç avlunun zemini taş kaplıdır. Kare biçimli iç avlunun hemen sağında küçük bir bahçe, önünde ise sonradan yapıldığı düşünülen çeşme yer almaktadır. İç avlunun zemininde yer alan kare biçimli açıklıktan atılan üzümler bodrum kattaki şirahaneye gönderilmektedir. Yapının planı L biçiminde olup, yola paralel yapılan birinci konak daha eski bir dönemde, yola dik olarak yapılan ikinci konağın diğerine göre daha sonra yapıldığı düşünülmektedir. Birinci konak mekanları, ikinci konak mekanları, ana giriş holü, tafana ve avludan üst kattaki teras-dama çıkan merdivenler iç avluya açılmaktadır. Mekanları incelemeye birinci konaktan başlayacak olursak, zemin katta yer alan Z-01, Z-02 ve Z-03 numaralı kemer odaların direk iç avluya açıldığı görülür. Birinci konağın zemin katında en solda yer alan kemer bir nişin içerisine yerleştirilen, bir adet kapı ve iki adet ahşap pencere, Z-01 numaralı odaya açılmaktadır. Çift kanatlı, ahşap tablalı kapı ile Z-01 numaralı odaya girilmektedir. Oda dikdörtgen planlı olup, zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü şeklinde yapılmıştır. Odanın kuzey duvarı içerisine geçmeli olarak yapılan yüklük-dolap görülmektedir. Odanın doğu ve batı duvarlarında ahşap kapakla kapatılmış, nişler görülmektedir. Odanın doğu duvarına yerleştirilen bir açıklık ile Z-02 numaralı odaya geçiş sağlanmaktadır. İç avluya açılan Z-02 numaralı odaya, kemer bir niş içerisine yerleştirilmiş, çift kanatlı, ahşap tablalı bir kapı ile girilmektedir. Kapının üzerinde Rumca- Kış Odası yazmaktadır. Kapının sağ ve solunda birer adet ahşap pencere yer almaktadır. Z-01 numaralı oda ile aynı boyutlarda yapılan Z-02 numaralı odanın zemini ahşap, tavanı ise taş kemer-tonoz biçiminde yapılmıştır. Odanın kuzey duvarında bir adet ahşap kapaklı dolap yer almaktadır (Resim 216).

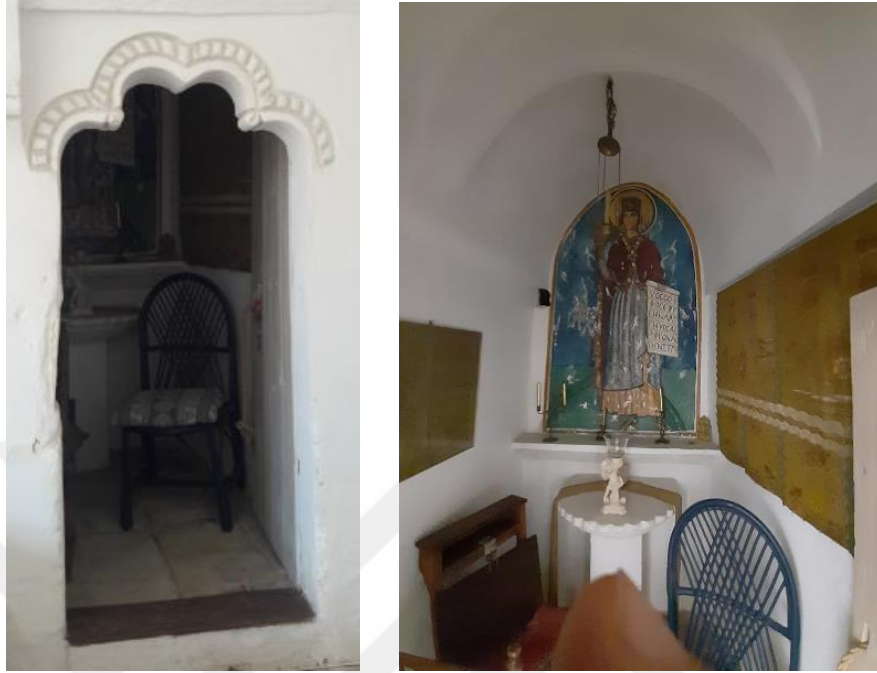
Resim 216: İ Avluya Açılan Z-01 ve Z-02 Numaralı Odalar

Z-02 numaralı odanın sağında yer alan Z-03 numaralı odaya tek kanatlı demir oymalı kapıdan girilmektedir. Bu odaya diğer giriş kapının sağında yer alan küçük kemer açıklıktan yapılmaktadır. Z-03 numaralı odanın zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer örgü şeklinde yapılmıştır. Odanın bir bölümü sonradan örülen duvar ile bölünerek banyo yapılmıştır. Banyo mekanına giriş ise küçük kemer açıklıktan sağlanmaktadır. Odanın doğu duvarına paralel yapılan taş merdiven ile üst kattaki divanhane mekanına çıkılmaktadır.

İkinci konağın girişi i avluya açılan, iki basamakla çıkılan, üç kemer dizinden yapılmaktadır. Üç kemer ve iki sütundan oluşan açığın arkası günümüzde cam ile kapatılmıştır. İkinci konağın giriş holünün zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü şeklinde yapılmaktadır. Birinci konakta yer alan şapel, Z-03 numaralı odaya açılan kemerli kapı ve ikinci konak mekanlarından Z-04 numaralı kemer oda bu giriş holüne açılmaktadır. Giriş holünün tam karşısında bodrum kattaki şirahaneye inen taş basamaklar bulunmaktadır. şirahane mekanının zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır.

İkinci konağın giriş holüne açılan şapelle dört dilimli, kemer açıklıktan girilmektedir. Yaklaşık 4 m² boyutundaki şapelin zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer örgü şeklinde yapılmıştır. şapelin kuzey duvarında elinde bir yazıt tutan bir kadın resmedilmiştir.

Günümüzde korunmuş olarak gelen bu duvar resminin önünde raf yer almaktadır (Resim 217).

Resim 217: Şapel Giriş Kapısı ve İç Mekan

Bu giriş holüne açılan ve şapelin tam karşısında yer alan Z-04 numaralı kemer odaya tek kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Bu oda dikdörtgen planlı olup, zemini ahşap kaplama tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Kemerler üzerinde geometrik motifli taş kabartma bezemeler bulunmaktadır. Odanın batı duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı iki adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin üzerinde istiridye motifli taş kabartma kullanılmıştır. Pencereilerin tam ortasında yapılan nişin üzeri kemer biçimli silme ile kapatılmıştır. Odanın doğu duvarında taş bir lambalık, yanında ise üzerinde defne yapraklı bezemenin bulunduğu bir niş yer almaktadır (Resim 218).

Resim 218: Z-04 Numaralı Oda

Z-04 numaralı odanın güney duvarında yer alan ahşap tablalı kapı ile Z-05 numaralı kemer odaya geçilmektedir. Dikdörtgen planlı odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz olarak yapılmıştır. Odanın güney duvarında yer alan dikdörtgen planlı, ahşap doğramalı iki adet pencere yer almaktadır. Odanın batı duvarında ise ahşap kapaklı bir dolap bulunmaktadır. Yine odanın batı duvarında yer alan kapıdan yapının ana giriş holüne çıkılmaktadır.

Ana giriş holünün solunda yer alan oda tafana (kış mutfağı) olarak kullanılmıştır. Tafanaya giriş holünden tek kanatlı ahşap kapı ile girilmektedir. Kapının hemen önünde iki basamak yer almaktadır. Tafananın zemini sonradan yapılmış bir ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Tafananın diğer girişi ise kuzey duvarda yer alan iç avluya açılan kapıdan yapılmaktadır. Bu kapının hemen yanında dikdörtgen biçimli ahşap pencere bulunmaktadır. Kapı ve pencerenin üzerinde ise dikdörtgen biçimli bir tepe penceresi yer alır. Tafananın güney duvarında ise Karağandere sokağa bakan bir pencere yer almaktadır. Pencerenin hemen altında zeminde kemerli bir niş görülmektedir. Güney duvar ve tavan birleşiminde tandır bacası bulunmaktadır. Tafananın batı duvarında yer alan kapıdan kilere geçilmektedir. Zemini ve tavanı taş olarak yapılan bu mekanın iç avluya açılan bir pencere bulunmaktadır (Resim 219).

Resim 219: Tafana (Kış Mutfağı)

Birinci konağa girişi sağlayan günümüzde kullanılmayan yapının arka avlusu birinci divanhane mekanına açılmaktadır. Birinci divanhane mekanının zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü şeklinde yapılmıştır. Divanhanenin güney duvarına üç kemer, iki sütundan oluşan bir arkad kullanılmıştır. Yanlarda yer alan kemerler yarım daire biçiminde yapılmışken, ortada yer alan kemer üç dilimli şekilde yapılmıştır. Kemer ve sütun dizinin hemen önünde ahşap bir sedir yer almaktadır. Günümüzde divanhane kemerleri camekan ile kapatılmıştır.

Birinci divanhane mekanından 101 numaralı odaya geçilmektedir. Odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer örgü şeklinde yapılmıştır. Odanın güney duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli üçer adet pencere yer almaktadır. Odanın kuzey duvarında taş oyma bir lambalık bulunmaktadır. Lambalığın çevresinde bitkisel motifli taş kabartma görülmektedir.

Birinci divanhane mekanından 102 numaralı odaya geçilmektedir. 102 numaralı odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise taş kemer örgü şeklinde yapılmıştır. Dikdörtgen planlı odanın kuzey duvarında oymalı bir ahşap dolap bulunmaktadır. Odanın güney duvarında yer alan üç pencereden bir tanesi ikinci konağa bağlanmak için sonraki dönemde kapıya çevrilmiştir. Bu kapıdan ikinci divanhane mekanına geçilmektedir.

102 numaralı odadan geçilen ikinci divanhane mekanı dikdörtgen planlı yapılmış olup, zemini taş kaplama, tavanı ise ahşap tavan şeklinde yapılmıştır. Bu divanhane 102 ve 103 numaralı odalar arasında yer almaktadır. Divanhanenin batı duvarında dört kemer, üç sütundan oluşan bir arkad kullanılmıştır. Kemerler yarım daire biçiminde yapılmış olup, sütun başlıklarında volütler görülmektedir. Kemerler arasında metal gergi kullanılmıştır.

İkinci ve üçüncü divanhane arasında yapılmış olan 103 numaralı oda dikdörtgen planlı olarak yapılmıştır. Odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise ahşap çıtalı tavan şeklinde yapılmıştır. Odanın batı duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli üçer adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin hemen önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir bulunmaktadır. 103 numaralı odanın doğu duvarında ise üzeri kemer biçiminde kapatılmış oval biçimli taş bir lambalık yer almaktadır. Lambalığın çevresinde taş kabartma, oval kısmında ise natürmort bir duvar resmi görülmektedir. Lambalığın sağ yanında ise üzeri sivri kemer biçiminde yapılmış bir niş bulunmaktadır.

103 numaralı odada çıkılan üçüncü divanhane dikdörtgen planlı yapılmış olup, zemini taş kaplama, tavanı ise ahşap çıtalı tavan şeklinde yapılmıştır. Batı duvarında üçlü kemer dizisi yer almaktadır. Üç kemer, iki sütundan oluşan bu arkad ile terasa (dam) çıkılmaktadır. Kemerlerden ikisi yarım daire biçiminde iken ortadaki sivri kemer olarak yapılmıştır. Sütun başlıklarında ise kullanılan volütler göze çarpmaktadır. Kemerler arasında gergi demirleri kullanılmıştır. Günümüzde bu duvar camekan ile kapatılmıştır. Üçüncü divanhanenin doğu duvarının tam ortasında üzeri yarım daire biçimli kemer ve istiridye motifi ile örtülmüş bir niş yer almaktadır. Nişin sağ ve sol yanında ahşap kapaklı iki dolap yer almaktadır (Resim 220).

Resim 220: 3.Divanhanenin Dış Mekan ve İç Mekan Görünüşü

Üçüncü divanhanenin güney duvarında yer alan kapı ile 104 numaralı odaya girilmektedir. 104 numaralı oda dikdörtgen planlı olup, zemini ahşap kaplama, tavanı ise ahşap çitalı tavan şeklinde yapılmıştır. Ahşap tavanın tam ortasına yerleştirilen üç kademedan oluşan tavan göbeği bulunmaktadır. Odanın batı ve güney duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli üçer adet pencere yer almaktadır. Odanın batı duvarında yer alan pencerelere terasa, güney duvarında yer alan pencereler ise Karağandere sokağa bakmaktadır. Pencerelerin hemen önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir bulunmaktadır. Yapının eski fotoğraflarında güney cephede üç yerine dört pencere görülmektedir. Bir pencerenin sonraki bir dönemde kapatıldığı sonucunda varılmaktadır. 104 numaralı odanın iki cephede yer alan toplam altı pencere ile sokağa hakim konumdadır. İç avluda yer alan tafana duvarına bitişik yapılmış tek kollu taş merdiven ile birinci kattaki teras-dam mekanına çıkılmaktadır. On yedi taş basamak ile varılan teras-dam birinci kattaki Üçüncü divanhane ve 104 numaralı odanın önünde yer alıp, demir korkuluklarla çevrelenmiştir.

Birinci konağın çatısı düz-teraz (dam), ikinci konağın çatısı ise dört yöne kırma çatı şeklinde yapılmıştır. Ahşap kırma sistemde yapılan çatı, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı ve kapalı çıkma cephe tipi özelliği göstermektedir. Konağın ön cephesi Karağandere sokağa bakan güney yöndedir. Yine yapının iç avluya bakan güney cephesi ve batı cephesi bulunmaktadır. Yapının kuzey yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır (Resim 221).

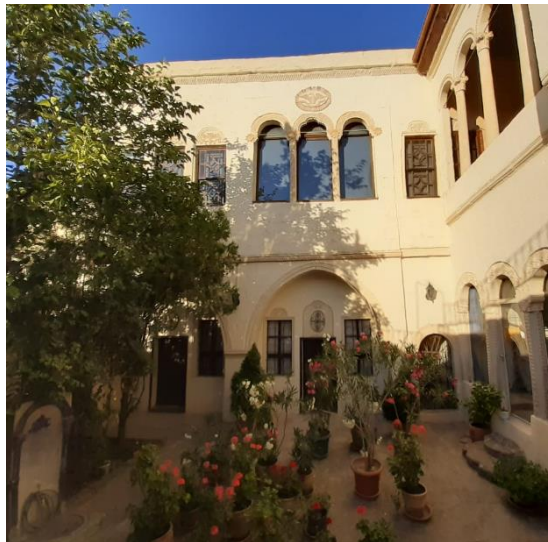

Resim 221: Yapının Karağandere Sokak Üzerinden Görünümü

Yapının Karağandere sokağa bakan güney cephesinde yüksek avlu duvarları, avlu kapısı ve Z-05 ve 104 numaralı odaların cepheleri görülmektedir. Yaklaşık 6 m yüksekliğinde yapılan avlu duvarının sağ köşesine avlu kapısı yerleştirilmiştir. Çift kanatlı, ahşap tabanlı kapının üzeri yarım daire biçimli kemer ile kapatılmıştır. Kemer üzerinde bitkisel motifler içeren kabartma bulunmaktadır. Kemerin hemen üzerinde kapının sağ ve sol yanında rozet içerisine yerleştirilen papatya tekeri motifi görülmektedir. Avlu kapısının çevresi dikdörtgen biçimli iç içe geçmiş silme kuşağı ile çevrelenmiştir. Silme kuşağının sağ ve sol yanına sütunçeler yerleştirilmiştir. Avlu kapısının üzerinde ise dikdörtgen biçimli, üzerinde sarmal halat motifleri ile çevrelenmiş kitabe yer almaktadır. Avlu kapısının sol yanında yer alan demir parmaklıklı küçük pencere giriş holüne açılmaktadır. Bu pencerenin de sol tarafında yer alan dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, demir parmaklıklı diğer pencere ise tavanaya açılmaktadır.

Avlu kapısının sağ tarafında bodrum katta yer alan kiler mekanına açılan küçük bir pencere görülmektedir. Aynı cephenin zemin katında Z-05 numaralı mekana bakan demir parmaklıklı, ahşap doğramalı iki pencere görülmektedir. Pencereilerin lento-sövesinde bitkisel motifli kabartma görülmektedir. Zemin kat ve birinci kat arasında gönyeli bir kat silmesi kullanılmıştır. Cephenin birinci katında ise 104 numaralı odaya açılan üç adet dikdörtgen biçimli pencere görülmektedir. Pencereilerin çevresini ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır.

İç avluya bakan güney cephede daha eski bir tarihte yapılan birinci konağın ön cephesi görülmektedir. Bu cephenin üçte birlik bölümünün önüne ikinci konak inşa edilmiştir. Cephede simetrik ve dengeli bir yerleşim yapılmıştır. Cephenin zemin katının tam ortasına Z-02 numaralı odaya açılan, sivri bir kemer niş içerisine ortada kapı yanlarda pencere yerleştirilmiştir. Kapının üzerinde ince bir silme kuşağı yükseltilerek üç dilimli kemer olarak sonlandırılmıştır. Kemer içerisine taş kabartma tekniğinde güneş motifi yapılmıştır. bu motifin hemen altında içerisnde S kıvrımlı volütlerin kullanıldığı oval bir demir bezeme bulunmaktadır. Bu kapının üzerinde Rumca “Kış Odası” yazmaktadır. Kapının sağ ve sol yanında yer alan pencerelerin çevresinde de ince bir silme kuşağı görülmektedir. Pencereilerin üzerinde yarım daire şeklinde sonlanan silmenin içerisinde de güneş sembolü yer almaktadır (Resim 222).

Resim 222: Evin İç Avluya Bakan Güney Cephesi

Zemin katta yapının tam ortasında yer alan kemer nişin sol yanında da Z-01 numaralı odaya açılan benzer özelliklerdeki diğer niş görülmektedir. Ortada yer alan kemer nişin sağ yanında ise Z-03 numaralı odaya açılan bir kapı yer almaktadır. Tek kanatlı ahşap kapı üzeri yarım daire şeklindeki kemerle kapatılmıştır. Kemerin üzerinde ise geometrik motifli taş kabartma görülmektedir.

Aynı cephenin zemin ve birinci kat ayrımında hacimli halat motifli bir silme kullanılmıştır. Bu cephenin birinci katında tam ortada günümüzde camekan ile kapatılmış, divanhaneye bakan, üç kemer-iki sütundan oluşan arkad görülmektedir. Ortada yer alan kemer üç dilimli olarak yapılmışken, yanlardaki kemer yarım daire biçiminde yapılmıştır. Kemer taşlarının üzerinde bitkisel motifler görülmektedir. Sütun başlıklarında dört adet rozet, sütun gövdelerinde ise S kıvrımlı taş bezeme görülmektedir. Kemerler arasında metal gergi kullanılmıştır. Kemerlerin üzerinde cephenin tam ortasına denk gelen yerde, oval bir madalyon içerisine yerleştirilmiş yüzünü batıya dönen bir kartal kabartması görülmektedir. Madalyon üzerinde mavi aşıboyası kalıntıları görülmektedir. Cephenin tam ortasında yer alan arkadın sol yanında 101 numaralı odaya açılan üç adet dikdörtgen biçimli ahşap pencere görülmektedir. Pencerelemin çevresini ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Bu silme kuşağı pencerelerin üzerinde kemer biçimli iç içe geçmiş iki silme olarak sonlanmaktadır. Kemerlerin içerisinde ise natürmort motifli taş kabartmalar görülmektedir. Arkadın sağ yanında ise aynı özelliklerde 102 numaralı odaya bakan üç pencere yer almaktadır. Bu kısmın önüne ikinci konak inşa edildiği için cephede sadece bir pencere görülmekte olup, kalan iki pencereden birisi kapıya çevrilmiştir. Diğerisi ise ikinci divanhane mekanı içerisinde kalmıştır. Bu cephenin korniş taşı kat silmesiyle benzer özellik gösterip halat motifli yapılmıştır. Korniş taşı üzerinde ise düz (dam) çatının parapet taşı görülmektedir. Yapının iç avluya bakan batı cephesinin zemin katında giriş holü ve Z-04 numaralı mekanın cephesi görülmektedir (Resim 223).

Resim 223: Evin İç Avluya Bakan Batı Cephesi

Cephenin soluna yerleştirilen giriş holü cephesinde üç adet kemer-iki adet sütundan oluşmaktadır. Kemerler yarım daire şeklinde yapılmış olup, üzerinde bitkisel motiflerden oluşan kabartma görülmektedir. Sütun başlıklarında dört adet rozet, sütun gövdelerinde ise geometrik motifli kabartmalar görülmektedir. Kemer dizisinin sağında yer alan iki adet dikdörtgen biçimli pencere Z-04 numaralı odaya açılmaktadır. Bu pencerelerin çevresini dolaşan ince silme kuşağı, pencerelerin üzerinde yükselerek ikiz kemer biçiminde sonlanmaktadır. Kemerlerin içerisinde geometrik ve bitkisel motiflerden oluşan taş kabartmalar görülmektedir. Cephenin zemin ve birinci kat ayrımında hacimli bir kat silmesi yer almaktadır. Aynı cephenin birinci katında sol tarafa yerleştirilen ikinci divanhane kemerleri görülmektedir. Dört kemer ve üç sütundan oluşan arkad kemerlerinin üzerinde geometrik motifli taş kabartma yapılmıştır. Yarım daire biçimli kemerlerin arasında metal gergi kullanılmıştır. Sütun başlıklarında ise volütler kullanılmıştır. İkinci divanhanenin sağına yerleştirilen üç mekanlı cephe simetrik olarak yapılmıştır. Terasa açılan bu cephenin tam ortasında üçüncü divanhane, bu mekanın sağ ve solunda ise 103 ve 104 numaralı odalara bakan pencereler üçer pencere yer almaktadır. bu cephede iki adet kapalı çıkma görülmektedir. Terasa açılan cephenin tam ortasında yer alan divanhane üç kemer ve iki sütun dizisinden oluşmaktadır. Ortada yer alan kemer

sivri biçimli iken, yanlarda yer alan kemerler yarım daire şeklinde yapılmıştır. Kemerlerin çevresini ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Sütun başlıklarında ise volüt kıvrımları kullanılmıştır. Kemerlerin üzerinde ise dikdörtgen plaka üzerine yazılmış Rumca yazıt görülmektedir. Divanhanenin sağında 104 numaralı odalara bakan üç pencere yer almaktadır. Pencerelemin çevresini ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Bu silme kuşağı pencerelemin üzerinde ise yılan motifi ile sonlanmaktadır. İçerisinde ise çiçek motifli bir kabartma görülmektedir. Divanhanenin solunda yer alan üç pencerelemin çevresinde ise ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır.

Bu cephenin çatının altında kullanılan korniş taşı 45 derecelik açı ile yerleştirilmiştir. Korniş taşının üzerinde ahşap profilli bir saçak kullanılmıştır. Bu cephenin rahle çatı sisteminde yapılan üst örtüsü, alaturka kiremit ile kaplanmıştır. Yapının doğu yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır.

Bezeme Özellikleri: Konak da taş, ahşap, demir ve duvar resmi bezemeleri görülmektedir. Konakta yer alan taş bezemeye, cümle kapısı, giriş kemerleri, çıkma altı konsol, kat silmesi, pencere lento-söveleri, divanhane kemerleri, Z-04 numaralı oda kemerleri ve pencere üzerinde, niş ve şerbetliklerin çevresinde görülmektedir. Konakta görülen ahşap bezemeye, 104 numaralı oda tavanında, oda kapılarında görülmektedir. Konakta görülen demir işçiliği, avlu kapılarının tokmaklarında ve pencere korkuluklarında görülmektedir. Evin şapelinde ise günümüze korunmuş olarak gelen bir duvar resmi bulunmaktadır.

13 numaralı evin avlu kapısının üzeri yarım daire biçimli kemer ile kapatılmıştır. Kemerin üzerinde simetrik olarak yerleştirilmiş uçları volütlü dal kıvrımları görülmektedir. Kemer kilit taşı üzerinde ise ters şekilde yerleştirilmiş beş yapraklı bir palmet görülmektedir. Kemerin dışında iki yana yerleştirilmiş papatya tekeri motifleri görülmektedir. Kapının çevresi ise beş adet iç içe geçmiş dikdörtgen biçimli silme ile çevrelenmiştir. Silmenin dış yüzünde iki sıra halinde küçük karelerden oluşan bir çerçeve yapılmıştır. Kapının dış çerçevesinin iki yanına sütunçeler yerleştirilmiştir. Sütunçelerin, başlık, gövde ve kaide bölümleri bulunmaktadır. Sütun başlıkları 45 derecelik açı ile yontulmuş taşlardan oluşmaktadır. Avlu kapısının hemen üzerinde yer alan dikdörtgen biçimli kitabenin kolları sarmal halat biçiminde işlenmiş olup, üzeri kemer biçiminde yapılmıştır.

Zemin katta giriş holünün cephesini oluşturan üç kemer ve iki sütun üzerinde taş işçiliği görülmektedir. Yarım daire şeklinde yapılmış kemerlerin yüzünde dört yapraklı yonca motifleri görülmektedir. Sütun gövdesi çokgen biçimli yapılmış olup, bir sıra düz, bir sıra geometrik kare dişler ile bezenmiştir. Sütun başlıklarında ise dört yapraklı yonca ve altı yapraklı çiçek motifleri kullanılmıştır (Resim 224).

Resim 224: Giriş Holü Kemerleri ve Z-04 Numaralı Oda Pencere Lento Bezemesi

Aynı cephede giriş holünün sağında yer alan Z-04 numaralı odaya bakan iki pencerenin çevresinde aynı bezeme görülmektedir. Pencereilerin sağ ve sol yanından başlayan ince silme, pencerelerin üzerinde yükselerek ikiz kemer biçiminde tamamlanır. Kemerin hemen bitiminde asma dalı-üzüm¹⁹ motifi görülmektedir. Üzüm motifinin sağ ve sol yanında ise yarım daire şeklinde yapılmış güneş kabartmaları görülmektedir.

Bu pencerelerin hemen üzerinde, yapının iç avlusuna bakan 103 numaralı odaya ait kapalı çıkmanın altı konsollarla desteklenmektedir. Kapalı çıkma altındaki kademeli konsol ve aralarındaki geometrik ve bitkisel biçimdeki bezemeler oldukça hacimli yapılmışlardır. Üst taraftan hacimli bir kat silmesi, alt tarafta da iç içe geçerek yapılmış ters-düz şeklindeki küçük kemerlerle sınırlanan kapalı çıkma konsolu, iki kademe halinde düzenlenmiştir. Konsolların üzerinde yer alan üst sıradaki bezemelerde soldan sağa sırasıyla, yarım daire

¹⁹ (Kılıç, 2019). Bolluk, bereket ve çoğalmayı temsil eder. Ayrıca, şarap Hz. İsa'nın kanını ve gözyaşını temsil ettiğine inanılır. Hristiyan teolojisinde önemlidir.

şeklindeki çiçek motifi ve altı yapraklı rozet motifi sırasıyla birbirini takip etmektedir. Konsolların üzerinde yer alan alt sıradaki motifler beş adet sekiz yapraklı rozet kullanılırken tam ortada yer alan motif ise üç adet iç içe geçmiş daire motifidir. Yedi adet konsolun yüzeyinde iki sıra şeklinde motifler yerleştirilmiştir. Konsolların arasında ise tek sıra halinde altı adet motif sıralanmıştır. Konsol aralarında yer alan motifler, soldan sağa doğru sırasıyla, çiçek, çarkıfelek, iç içe geçmiş dört daire, yıldız, çarkıfelek ve papatya tekeri motifidir. Aynı cephede zemin kat ve birinci kat ayrımında hacimli bir kat silmesi kullanılmıştır (Resim 225).

Resim 225: Kapalı Çıkma Altı Konsol Detayı

İç avluya bakan ikinci divanhane mekanında dört kemer ve üç sütun görülmektedir. Kemerler ve sütunlar üzerinde yer alan bezeme birbirinin aynısıdır. Yarım daire şeklinde yapılan kemer yüzeyi eşit olarak ikiye bölünmüş, üst kısımda geometrik motifli dişli kabartma deseni kullanılmıştır. Alt taraf ise düz-sade bırakılmıştır. Sütun gövdeleri üzerinde herhangi bir bezeme görülmezken, sütun başlıkları iyon düzeninde yapılmıştır. Üçgen kabartmaların üzerinde dört yöne bakan, çift taraflı yapılmış hareketli volütler görülmektedir.

İkinci divanhanenin sağ yanında yer alan üçüncü divanhane ise üç kemer iki sütundan oluşmaktadır. Sağ ve sol yanda yapılan kemerler yarım daire biçiminde olup, ortada yer alan kemer dört dilimli sivri kemerdir. Kemerler üzerinde iç içe geçmiş üç ince silme kullanılmıştır. Kemerler altında yer alan sütun gövdeleri sade yapılmış olup sütun başlıkları iyon düzeninde yapılmıştır. Üçgen kabartmaların üzerinde dört yöne bakan, çift taraflı yapılmış hareketli volütler görülmektedir.

Aynı cephede üçüncü divanhanenin solunda yer alan 103 numaralı odanın üç penceresi çevresinde ince silme kuşağı dolaşmaktadır. Üçüncü divanhanenin sağında yer alan 104 numaralı odanın üç pencerenin çevresinde yer alan ince silme, pencerenin üzerinde yılan motifi olarak bitmektedir. Bu motifin içerisinde ise çiçek kabartması görülmektedir.

İç avluya bakan, Z-01 ve Z-02 numaralı oda pencereleri ince bir silme ile çevrelenmiş olup, pencere üzerinde yarım daire yaparak sonlanmaktadır. Bu kemerin içerisinde ise oval biçimli güneş sembolü kullanılmıştır.

101 ve 102 numaralı odaların pencere söve-lento bezemesi birbirinin aynısıdır. Pencerelerin çevresini ince bir silme ile çevrelenmiştir. Silme pencerenin lento kısmında yarım daire kemer şeklinde sonlanmaktadır. Kemerlerin içerisinde natürmort bezeme görülmektedir. Ayaklı bir vazunun içerisine yerleştirilen çiçek demeti görülmektedir.

Birinci divanhane mekanının üç kemer iki sütundan oluşan yapısında, kemerler yarım daire şeklinde yapılmış olup iki yanda yer alan kemerlerin üzerinde dalgalı S kıvrımları görülürken, ortadaki kemer üzerinde iç içe geçmiş zikzak motifi yer almaktadır. Kemerlerin altında yer alan iki sütunun gövdesinde ise yine dalgalı S kıvrımları görülmektedir. Sütun başlıklarında ise birbirinin aynısı dört motif kullanılmıştır. Dokuz köşeli yıldız içerisine yerleştirilmiş sekiz yapraklı çiçek motifi görülmektedir.

Divanhanenin üzerinde ise oval bir madalyon içerisine yerleştirilen kartal ve yılan figürü görülmektedir. Madalyonun dışı üzerinde sarı ve mavi aşıboyası kalıntıları görülen çiçek yaprakları ile çevrelenmiştir. Kartal figürü²⁰ tek başlı olup, başı sağa dönük ve açık kanatlıdır. Kartalın altında ise çift başlı bir yılan figürü görülmektedir. Aynı cephenin korniş taşında ise sarmal şekilde yapılmış bir halat motifi işlenmektedir (Resim 226).

²⁰ (Ersoy, 2000). 461. Kuvvet ve yücelik sembolü, göklerin mutlak hâkimi ve tüm gök yaratıklarının kralıdır. Kartal göğün en üst katında bulunur ve onun kapısını korur. Orta Asya Yakut Türkleri kartal üzerine ant içiyorlardı. Türk büyüklerinin, İsa'nın, Zeus'un, Sezar ve Napolyo'nun da amblemi kartaldır. Kartal, gözlerini kırpmadan güneşe bakabilen bir kuş olduğundan onun ateşin bile üstesinden gelen bir kuş olduğuna inanılmıştı.

Resim 226: Divanhane Kemerleri Üzerinde Yer Alan Kartal Kabartması

Yapının Karağandere Sokak üzerinde yer alan cephesinin zemin katında Z-05 numaralı odaya bakan iki pencere yer almaktadır. Bu pencerelerin çevresindeki bezeme aynı olup, pencerelerin çevresinde yer alan ince silme, pencerenin üzerinde yılan motifi olarak bitmektedir. Bu motifin içerisinde ise çiçek kabartması görülmektedir. Aynı cephenin zemin katı ve birinci katı arasında kullanılan, hacimli kat silmesi gönyeli olarak yapılmıştır (Resim 227).

Resim 227: Cephede Yer Alan Gönyeli Kat Silmesi

Cephenin birinci katında yer alan 104 numaralı odanın pencerelerinin etrafında ince bir silme ile çevrelenmiştir. Hareketli bir cepheye sahip olan yapının, iç mekanlarında da taş işçiliği görülmektedir. Zemin katta yer alan Z-04 numaralı odanın pencerelerinin üzeri yarım daire kemer biçiminde yapılmıştır. Kemerin dış yüzeyinde ince bir silme yer alırken, içinde oldukça geniş olarak yapılmış, istiridye motifi yer almaktadır. Pencereler arasında yer alan niş üzerinde de aynı bezeme görülmektedir. Odanın taş kemer-tonoz üst örtüsünde yer alan kemer yüzeylerinde ise simetrik olarak yapılmış uçları pahlı üçgen yelpazeler görülmektedir. Kemerlerin kilit taşında ise baklava motifi yer almaktadır. Odanın doğu duvarında yer alan oval biçimli, üzeri kemerle kapatılmış taş lambalık çevresi içiçe geçmiş dört adet silmeden oluşur. Şerbetliğin hemen yanında yer alan nişin üzeri yarım daire şeklindeki kemerle kapatılmıştır. İç içe geçen üç katmandan oluşan yüzeylerde, dıştan içe doğru, zeytin dalı, üçgen ve palmet motifleri yer almaktadır.

Zemin katta yer alan şapel giriş kapısı üzerinde yer alan dört dilimli kemer çevresinde geometrik motiflerden oluşan dikdörtgen biçimli dişler ile bezenmiştir. Kemerlerin arasında düğüm kabartmaları yapılmıştır. Şapelin yanında yer alan günümüzde banyo olarak kullanılan mekanın kapısında şapel kapısı ile aynı özelliklere sahiptir.

Birinci katta yer alan 101 numaralı odanın kuzey duvarında yer alan lambalığın üzeri yarım daire biçimli kemer ile kapatılmıştır. Lambalık üç tarafını S kıvrımları içerisine yerleştirilen küçük çiçek kabartmaları görülmektedir. Lambalığın altında ise geometrik motiflerden oluşan küçük kare dişler ile bezenmiştir.

Birinci katta yer alan üçüncü divanhanenin doğu duvarında yer alan nişin üzeri yarım daire şeklindeki kemer ile kapatılmıştır. Niş çevresinde iç içe geçmiş iki silme yer alırken, nişin altında ise çiçek ve iki adet V motifi kullanılmıştır.

Birinci katta yer alan 103 numaralı odanın doğu duvarında yer alan lambalığın üzeri yarım daire biçimli kemer ile kapatılmıştır. Çevresinde ince bir silme ile dolaşmaktadır. Kemerin içerisinde kabartma tekniğinde yapılmış bilinmeyen bir motif görülmektedir. Lambalığın altındaki rafı ise altı adet yarım daire şeklindeki küçük niş taşımaktadır.

Yapıda yer alan ahşap bezemeye, arka avlu kapısı, oda giriş kapıları ve 104 numaralı odanın tavanında görülmektedir. Yapının tek kanatlı olarak yapılmış arka avlu kapısı

üzerinde künde kari tekniğinde yapılmıştır. Kapı üzerinde dikdörtgen ve kare biçimli ahşap parçaların geçirilmesi görülmektedir.

Yapının iç avluya açılan tafana (mutfak) kapısı tek tablalı olarak yapılmıştır. Tablanın ortasına yerleştirilen kare motifin uçları altta ve üstte sivri kemer olarak sonlanmıştır. Kemer bitimlerinde ise ahşap kabartma tekniğinde sekiz yapraklı palmet kullanılmıştır. İç avluda yer alan merdiven altındaki deponun kapısı tek tablalı yapılmıştır. Tabla üzerinde kabartma tekniğinde yapılmış oval biçimli çubuklar yan yana kademeli sıralanmıştır. Çubuklar üst tarafta sivrilerek son bulurken, alt tarafta içe doğru çekilmiştir. 103 numaralı odanın giriş kapısı ise dört tablalı yapılmıştır. Bitkisel kabartmaların kullanıldığı tablaların içerisinde palmet ve rumi motifleri ile kabartmalar yapılmıştır.

104 numaralı odanın ahşap çatalı tavanının tam ortasında dört kademeli olarak yapılmış göbek kısmı bulunmaktadır. Göbeğin merkezinde on iki yapraklı bir çiçek rozeti, altında uçları işlemeli dalgalı bir plaka, onun altında yıldız ve en altta ise iç içe geçmiş kemerlerden oluşan plaka görülmektedir (Resim 228).

Resim 228: 104 Numaralı Odanın Ahşap Tavan Göbeği

Yapıda görülen iki adet duvar resminden biri şapelde diğeri 103 numaralı odanın taş şerbetliğinin içinde yer almaktadır. Şapelde yer alan duvar resmi, mekanın kuzey duvarında görülen oldukça korunmuş olarak günümüze ulaşan resim, raftan tavana kadar uzanan bir yüzeye yapılmıştır. Araştırmacı Tolga Uyar, figürün Tevrat'tan kadın peygamber ikonografisi yansıttığını belirtmiştir. Resmin çevresi kahverengi bir çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Resmin merkezinde başında altın renkli hale bulunan kadın resmedilmiştir. Sağ elinde altın renkli bir kâse tutan kadının, sol elinde ise yazıt yer almaktadır. Figürün başında bir taç, üzerinde çift katlı bir elbise ve kenarları işlemeli bir

pelerin giyinmiştir. Açık mavi tonlardaki elbisenin üzerinde dairesel motifler bulunmaktadır. Elbisenin alttaki katı açık kahverengi tonlarında yapılmış olup, üzerinde damlacık desenleri yer almaktadır. Kırmızı renkteki pelerinin yaka kısımlarında ise aşağıya doğru uzanan, üzeri dairesel motifli şerit geçilmiştir. Figürün arka planına baktığımızda ufuk çizgisi ile ayrılmış iki yüzey görülmektedir. Üstte koyu mavi renklerde yapılmış gökyüzü, altta ise yeşil zemin bulunmaktadır. Yeşil zemin üzerinde yapılmış sivri kemer figürün elbisesinden görülmektedir. Ressamın ince çalışmasıyla figürün elbisesi şeffaf resmedilmiştir (Resim 229).

Resim 229: Şapelde Yer Alan Duvar Resmi

103 numaralı odanın doğu duvarına yerleştirilen lambalık içerisinde yer alan duvar resmi bir natürmorttur. Oldukça canlı görülen resimde, yeşil yapraklar ve papatya çiçeği resmedilmiştir. Çiçek motifinin hemen önünde arka arkaya yerleştirilen parlak gri renkli iki madalyon görülmektedir (Resim 230).

Resim 230: 103 Numaralı Oda Şerbetliğinde Yer Alan Duvar Resmi

Yapıda görülen demir işçiliği, ön ve arka avlu kapısı tokmaklarında, pencere parmaklıklarında ve teras korkuluklarında görülmektedir. Ön avlu kapısı tokmağı ince bir demir işçiliği ile işlenmiştir. Kapı tokmağının dikdörtgen biçimli göbek kısmının ortasında çiçek motifi şeklinde yapılmış kabartma görülmektedir. Tokmağın silindirik biçimli kancası üzerinde üç halka yer almaktadır. Halkaların üzerinde çiçek motifi görülmektedir. Kapı tokmağının kulp kısmında ise hayvan figürlü kabartmalar dikkati çekmektedir. Armut biçimli yapılmış kulpun üzerinde çift başlı iki boğa figürü yer almaktadır. Boğa figürlerinin boynu sarmal şekilde yapılmıştır. Kulpun altında ise aslan figürü kollarını açmış şekilde görülmektedir. Kollarının ucunda simetrik yapılmış dalgalı yeleler görülmektedir (Resim 231).

Resim 231: Avlu Kapısı Tokmağı Üzerindeki Aslan ve Çift Başlı Boğa Kabartması

Yapının günümüzde kullanılmayan arka avlu kapısının tokmağında da demir işçiliği görülmektedir. Tokmağın silindirik şeklindeki göbek kısmı üzerinde, insan eli yumruğu şeklindeki kancası görülmektedir. Kapı kulpu armudi şekilde yapılmış olup, ucunda bir insan başı görülmektedir. Kulpun kolları üzerinde ise yaprak kabartmaları görülmektedir (Resim 232).

Resim 232: Arka Avlu Kapısı Tokmağı Üzerindeki İnsan Başı

Yapının iç avlusunda yer alan zemin katı birinci kattaki terasa bağlayan merdiven korkulukları üzerinde de demir işçiliği görülmektedir. Düz şekilde yapılan korkulukların arasında S kıvrımlı, uçları volütlü demirler kullanılmıştır. Terasın korkuluk demirleri de bu şekildedir.

Yapının iç avluya bakan kiler mekanının penceresi ve yola bakan tafana penceresi parmaklıkları dışarıya taşıyan bombeli şekilde yapılmıştır. Düz şekilde yapılan ince demirlerin arasına simetrik olarak yerleştirilen uçları volütlü, dörder adet, S biçimli demir ile yapılmıştır.

Zemin katta yer alan, iç avluya açılan, Z-01 ve Z-02 numaralı odaların kapı üstlerinde de oval biçimli demir çerçeve kullanılmıştır. Çerçevenin içi dört eşit parçaya ayrılmıştır. Her bir parçanın içerisinde bir küçük bir büyük olmak üzere, uçları volütlü S kıvrımlı demirler kullanılmıştır. İç avluda yer alan tafana giriş kapısı ve arka avlu kapısı üzerinde de yarım daire biçimli, üzerinde volütlü S kıvrımları bulunan demir çerçeve kullanılmıştır (Resim 233).

Resim 233: Z-02 Numaralı Oda Giriş Kapısı Üzerindeki Demir ve Taş Bezeme

Malzeme ve Teknik: 13 numaralı ev, taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemededen yapılmış olup yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının ana beden duvarı kesme taştan yapılmıştır. Evde kullanılan taş malzeme, iç avlu zemini, iç avluyu terasa bağlayan merdivenler, evin zemin katında yer alan giriş holü, Z-01,02,03 numaralı odalar, birinci katta yer alan divanhane ve teras mekanlarının zemini taş kaplama olarak yapılmıştır. Yine evin 103-104 ve üçüncü divanhane mekanları dışında tüm odalarının tavanı taş kemer-tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Z-04, 101 ve 103 numaralı odalarda yer alan şerbetliklerde taştan yapılmıştır. Bu konakta taş malzemededen sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme evin zemin kat mekanlarından, zemin katı birinci kata bağlayan merdivenler, Z-01 ve Z-02, evin birinci katında yer alan 103 numaralı odada yer alan dolap-yüklük kısımlarında kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, avlu kapısı, oda kapıları, pencere doğramalarında ve pencere korkuluklarında kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demirdir. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Özellikle avlu giriş kapılarının üzerinde yer alan demir tokmaklar, demir işçiliğinin güzel örnekleridir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

5.14 EV NO: 14

Yapının Yeri: 117 ada, 21 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Karağandere Mahallesi, Karağandere Sokak üzerinde, No: 34'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı sözlü verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Yapı günümüzde Mustafa isimli şahsın mülkiyetindedir. Mustafa Kılınç ve kızı hala bu evde yaşamaktadır (Resim 234).

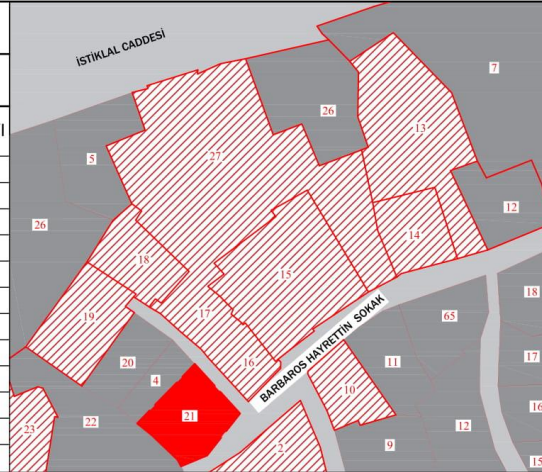
Resim 234: Barbaros Hayrettin Sokak Üzerinde Yer Alan 14 Numaralı Ev

KATALOG 14

ADRES: KARAĞANDERE MAHALLESİ

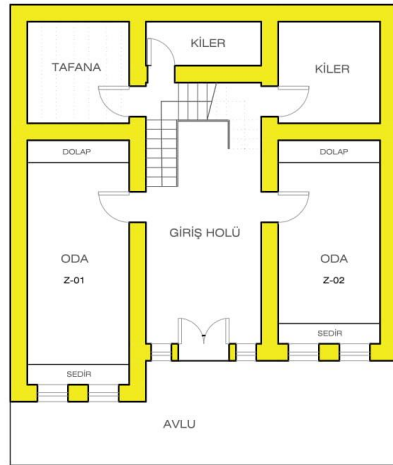
KADASTRAL NO: 117 ADA- 21 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	1
AVLU	///	1	TEPE PENCERESİ	///	1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	///	1
SOFA	///	1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	///	1
ODA	///	5	KAT SİLMESİ	///	1
MUTFAK (TAFANA)	///	1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	-	-	SEDİR	///	4
ERZAK DEPOSU	///	1	DOLAP	///	2
AHIR	///	1	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA	///	1
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

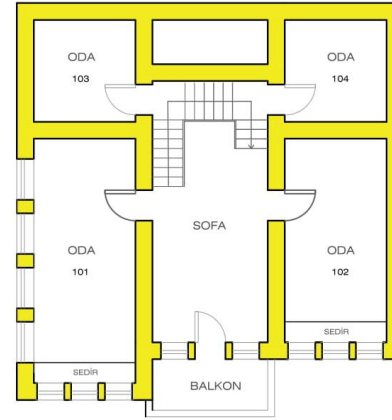

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Yapı yığma sisteminde inşa edilmiştir. Yapı Barbaros Hayrettin Sokak üzerinde yer almaktadır. Dikdörtgen planlı ev iç sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Ev zemin kat, ara kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Yapının zemin kat mekanları, avlu, giriş holü, ahır, depo, Z-01-02 (oda), evin ara kat mekanları, tafana ve kiler, evin birinci kat mekanları, sofa, balkon, 101-102-103-104 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Yapı Barbaros Hayrettin Sokak üzerinde yer almaktadır. Yapı kuzey doğu ve güney doğu yönünde yer alan avlu duvarları çevrelenmiştir. Sokak üzerinde hemen köşe başında yer alan çift kanatlı, ahşap tablalı, yeşil boyalı kapı ile girilmektedir. Kapının üzeri düz lento ile kapatılmıştır. Yaklaşık 40 m² boyutlarındaki küçük avlunun bir bölümü briketle yapılan depo ile kapatılmıştır. Deponun üzeri günümüzde dam olarak kullanılmış olup, buraya da yine sonradan yapılan ahşap basamaklar ile çıkılmaktadır (Resim 235).

Resim 235: 14 Numaralı Evin Avlu Kapısı

Yapının girişi kuzey doğu cephesinde yer almaktadır. Yapının plan geometrisi bir kenarı yaklaşık 10 x 12 metre uzunluğunda olan dikdörtgendir. İç sofalı plan şeması özelliği göstermektedir. Çift kanatlı bir ahşap kapı konuta girilmektedir. Ahşap kapı, üzeri düz

lento ile kapatılmıştır. Kapı üzerinde oval biçimli tepe penceresi yer almaktadır. Giriş kapısının sağ ve sol yanında yine giriş holüne bakan iki pencere yer almaktadır. Pencere, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli ve demir parmaklıklıdır. Dikdörtgen planlı giriş holünün zemini taş döşeme, tavanı ise ahşap çıtalı tavan şeklindedir. Giriş holünün tam karşısında üç kollu taş merdiven yer almaktadır. Birinci katta yer alan sofa mekanına bu merdivenle çıkılmaktadır. Merdiven boşluğunda tek kanatlı, ahşap tablalı bir kapı bulunmaktadır. Bu kapı ile 4 m² boyutundaki depo mekanına, oradan da eskiden kullanılan ahır mekanına geçilmektedir. Ahır dikdörtgen planlı, zemini toprak, tavanı ise taş kemer örgü şeklinde yapılmıştır. Ahırın batı duvarında yer alan ve günümüzde kapatılmış olan kapı ile ahıra evin arkasından da giriş sağlanmaktadır. Bu mekanlar günümüzde kullanılmamaktadır. Giriş holüne, Z-01, Z-02 ve tafana mekanları açılmaktadır (Resim 236).

Resim 236: 14 Numaralı Evin Giriş Holü

Z-01 numaralı oda doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı olup, odaya günümüzde özgün olmayan ahşap kapıdan girilmektedir. Odanın zemini ahşap kaplama olup, tavanı ise çıtalı düz ahşap tavadır. Bu odanın kuzey duvarında iki adet dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı pencere bulunmaktadır. Pencere, dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli ve demir parmaklıklıdır. Dikdörtgen planlı giriş holünün zemini taş döşeme, tavanı ise ahşap çıtalı tavan şeklindedir. Giriş holünün tam karşısında üç kollu taş merdiven yer almaktadır. Birinci katta yer alan sofa mekanına bu merdivenle çıkılmaktadır. Merdiven boşluğunda tek kanatlı, ahşap tablalı bir kapı bulunmaktadır. Bu kapı ile 4 m² boyutundaki depo mekanına, oradan da eskiden kullanılan ahır mekanına geçilmektedir. Ahır dikdörtgen planlı, zemini toprak, tavanı ise taş kemer örgü şeklinde yapılmıştır. Ahırın batı duvarında yer alan ve günümüzde kapatılmış olan kapı ile ahıra evin arkasından da giriş sağlanmaktadır. Bu mekanlar günümüzde kullanılmamaktadır. Giriş holüne, Z-01, Z-02 ve tafana mekanları açılmaktadır (Resim 236).

90 cm genişliğindeki ahşap sedir bulunmaktadır. Odanın güney duvarında ise ahşap kapaklı bir dolap bulunmaktadır. Z-01 numaralı odanın tam karşısında bulunan Z-02 numaralı odada da benzer özellikler görülmektedir.

Üç kollu taş merdivenin birinci kolundan çıktığında (sekiz basamak sonra) yer alan sahanlığın solunda yer alan kapıdan tavanaya çıkılmaktadır. Üçgen planlı olarak yapılmış tavananın zemini taş kaplama ve tavanı ise taş kemer şeklindedir. Günümüzde de mutfak olarak kullanılan bu mekan mutfak dolapları ile çevrelenmiştir. Sahanlığın tam karşısında yer alan açıklıktan kiler mekanına geçilmektedir.

Üç kollu, taş merdivenler ile birinci kattaki sofa mekanına çıkılmaktadır. Bu katta, merdiven boşluğu, üç taraflı olarak ahşap korkuluklarla çevrelenmiştir. Sofa, kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı olup, zemini taş kaplama, tavanı ise çıtalı ahşap tavan şeklindedir. Sofanın iki tarafında odalar bulunan ve karşı tarafta balkona açılan iç sofalı plan örneğini göstermektedir. Sofanın kuzey cephesi evin balkona açılan duvardır. Bu duvarda, dikdörtgen biçimli iki ahşap pencere ve balkona açılan dikdörtgen biçimli ahşap çakma kapı bulunmaktadır. Evin kuzey cephesinden yaklaşık 70 cm dışarı çıkma yapan balkon mekanı alttan iki adet profilli taş konsolla desteklenmektedir. Dövme demir işçiliğinin kullanıldığı balkon korkulukları üzerinde dövme demirden, S motifli bezeme yapılmıştır. Sofa mekanına 101,102,103 ve 104 numaralı odalar açılmaktadır (Resim 237).

Resim 237: 14 Numaralı Ev Sofa

Birinci katta bulunan 101 numaralı odaya tek kanatlı, tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Odanın zemini ahşap kaplama tavanı ise çıtalı düz ahşap tavan şeklindedir. Tavanın tam ortasında üzerinde yıldız motifi olan bir göbek görülmektedir. Odanın kuzey duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç adet pencere bulunmaktadır. Odanın doğu cephesinde de dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç adet pencere bulunmaktadır. Pencere önünde ise 90 cm genişliğinde ahşap sedir bulunmaktadır (Resim 238).

Resim 238: 101 Numaralı Oda ve Tavanı

101 numaralı odanın tam karşısında yer alan 102 numaralı odaya çift kanatlı, tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. 102 numaralı odanın simetriğinde yer alan bu oda, 101 numaralı odanın özelliklerini göstermektedir.

Tek kanatlı ahşap tablalı kapıdan girilen 103 numaralı odanın zemini ahşap kaplama, tavanı ise çıtalı düz ahşap tavan şeklindedir. Oda dış duvarının sokağa göre eğimli yapılması nedeniyle üçgen planlıdır. Odanın batı duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı iki adet pencere bulunmaktadır. 103 numaralı odanın hemen karşısında yer alan 104 numaralı odanın zeminde bozulmalar olması sebebiyle girilememiştir. Yapının çatı sistemi, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap

iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı, açık+ kapalı çıkma cephe tipi özelliği göstermektedir. Konağın avlu girişi ve ana girişi kuzey doğu cepheden yapılmaktadır. Yapının yan cephelerini güney doğu ve kuzey batı yönde yer almaktadır. Kuzey batı yöne bakan yan cepheye bitişik nizamda başka bir yapı yapılmıştır. Güney batı yöne bakan arka cephe ise sağır duvar şeklinde yapılmıştır.

Konağın kuzey doğu yöne bakan ön cephesi incelendiğinde, açık çıkma (balkon) ve kapalı çıkmanın beraber kullanıldığı görülmektedir. Cephenin tam ortasında yer alan ana giriş kapısı dikdörtgen biçimli ve düz kemerlidir. Kapının hemen üzerinde oval biçimli, ahşap kayıtlı tepe penceresi yer almaktadır. Ana giriş kapısının sağ ve sol yanında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı, küçük pencereler giriş holüne açılmaktadır. Ana giriş kapısının sol yanında Z-01 numaralı odanın cephesi dışa doğru 1 m taşırılmıştır. Bu cephede dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı iki pencere yer almaktadır. Giriş holünün sağ yanında Z-02 numaralı odaya açılan dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı iki pencere yer almaktadır. Pencereleri çevreleyen taş sövelerin çevresi ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Yapının zemin katı ve birinci katı arasında hacimli bir kat silmesi kullanılmıştır (Resim 239).

Resim 239: Yapının Ön Cephesi

Yapının aynı cephedeki birinci katına bakıldığında, orta aksta yer alan ve yaklaşık 80 cm dışarı çıkma yapan ahşap balkonu, iki adet profilli taş konsol taşımaktadır. Birinci katta yer alan iç sofanın açıldığı balkon duvarında, dikdörtgen biçimli iki adet pencere ve dikdörtgen biçimli kapı açılmaktadır. Kapının iki yanına yerleştirilen pencereler ve kuzey cephenin tam ortasında yer alan balkon ile simetrik etki güçlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı pencereler, zemin kattaki pencerelerden daha geniş ve daha yüksek yapılmıştır. Balkonun 110 cm yüksekliğe sahip dövme demir korkuluğu üzerinde S kıvrımlı volüt motifleri kullanılmıştır. Avluya doğru taşan balkon mekanıyla iç sofa cepheden okunabilmektedir. Balkonun sağ ve sol tarafında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı ve ahşap kepenkli üçer pencere, 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Bu pencerelerin de ölçüleri eşit olup, 101 numaralı odanın cephesi dışa doğru 1 m taşırılmıştır. Pencerelerin çevresini hacimli bir silme kuşağı dolaşmaktadır.

Yapının güney doğu yönüne bakan yan cephesi Barbaros Hayrettin sokağa bakan cephe olup sokağa hakim konumdadır. Bu cephede yaklaşık 3 m yükseklikte kesme taştan yapılmış avlu duvarları görülmektedir. Sokağın eğiminden dolayı yapıda bir miktar eğim görülmektedir. Cephenin zemin katı sağır duvar şeklinde yapılmış olup, cephede yer yer çimento harç ile sıvalar görülmektedir. Bu cephenin birinci katında ise, 101 numaralı odaya açılan, ahşap kayıtlı ve ahşap kepenkli üç adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin yanında 103 numaralı odaya açılan iki adet ahşap pencere bulunmaktadır. Pencerelerin etrafı taş silme ile çevrenmiştir. Yapının ön cephesinde zemin ve birinci kat ayrımında kullanılan dışa doğru hafif taşan profilli silme bu cephede de devam etmektedir.

Kuzey batı yöne bakan diğer yan cepheye bitişik nizamda başka bir yapı yapılmıştır. Güney batı yöne bakan arka cephe ise sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının çatısı ise dört yöne kırma şekilde düzenlenen ahşap çatı üzeri alaturka kiremitle kaplanmıştır.

Bezeme Özellikleri: 14 numaralı konağın iç mekanları ve dış cephesi bezeme olarak sadedir. Yapıda bezeme olarak taş, ahşap ve demir işçiliği görülmektedir. Taş işçiliğinin görüldüğü yerler, cümle kapısı, yapı giriş kapısı, balkon konsolu, kat silmesi, zemin kattan birinci kata çıkışı sağlayan merdivenlerdir. Cümle kapısı ve ana giriş kapısı üzeri düz lento şeklinde yapılmıştır. Balkonun altında yer alan iki adet yapılmış balkon konsolu ise düz profilli şekilde yapılmıştır. Üzerinde herhangi bir kabartma motifi

görülmemektedir. Zemin kattan birinci kata çıkmayı sağlayan merdiven basamaklarının yan yüzlerinde S kıvrımları yapılarak yeşil renge boyanmıştır (Resim 240).

Resim 240: Merdiven Basamaklarında Görülen S Kıvrımları

Yapıda kullanılan ahşap malzemeden yapılan elemanlar genellikle sade bırakılmış olup, üzerinde ince işçilik görülmemektedir. Yapının demir işçiliği incelendiğinde birinci katta yer alan balkon korkulukları üzerinde dövme demir işçiliği görülmektedir. Bu korkuluklar dikey şekilde belli aralıklarla sıralanmıştır. Merdiven korkulukları incelendiğinde uçları volütlü S biçimli metallerin, Simetrik olarak birbirine çevrilmiş durumdaki dört parça birbirini tekrarlayacak şekilde sıralandığı görülmektedir. Balkon demirlerine bakıldığında, uçları volütlü, simetrik olarak yerleştirilmiş iki parça birbirini tekrarlayacak şekilde sıralanmıştır. İki sıra halinde altta ve üstte yer alan S kıvrımlarının aralarında daire şeklinde motifler kullanılmıştır (Resim 241).

Resim 241: Yapının Balkon Korkulukları

Malzeme ve Teknik: 14 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemeden yapıp, yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının çatısı kırma çatı tekniğinde yapılmış olup, alaturka kiremit ile kaplıdır. Yapının avlu zemininde, giriş holü zemin kaplamasında ve birinci kata çıkan merdivenlerde taş malzeme kullanılmıştır. Bunun dışında tafana, ahır ve kiler mekanlarının zemin ve tavanlarında taş malzeme kullanılmıştır. Bu konakta taş malzemeden sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, zemin kat odaları ve birinci kat odalarının zemini ahşap kaplama şeklinde yapılmıştır. Bunun dışında ahşap malzeme, avlu giriş kapısı, ana giriş kapısı ve oda kapılarında, birinci kat pencere kepenklerinde, pencere doğramalarında, zemin ve birinci kat tavanlarında (hezen), yüklük, dolap elemanlarında kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile hareketlendirilmiştir. Konakta yeşil renk hakimdir. Avlu kapısı, oda kapıları, dolaplar ve merdiven basamaklarının S kıvrımlarında yeşil boya kullanılmıştır. Evin zemin kat duvarları kireç ile sıvanmıştır. Konakta kullanılan diğer malzeme demirdir. Demir malzeme, zemin kat pencere parmaklıklarında ve birinci katta yer alan balkon korkuluklarında dövme demir biçiminde görülmektedir. Bunların yanında, kapı ve pencere kilit aksamalarında da kullanılmıştır.

5.15 EV NO: 15

Yapının Yeri: 105 ada, 10 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Dutlucami Mahallesi, Dutlucami Sokak üzerinde, No: 26'da bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta'nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Yapı günümüzde Ertuğrul Bekler isimli şahsın mülkiyetindedir. Restorasyon işlemleri devam eden yapı otel olarak kullanılacaktır. Ev sahibinin verdiği sözlü bilgilere göre, yapı eski dönemde Ruhban Okulu olarak kullanılmıştır. Yapı izleri takip edildiğinde zemin katın önceden, üst katların daha sonra yapıldığı düşünülmektedir. Bu görüşün nedenleri ise, zemin kat ve birinci kat cephesindeki asimetri, kat yüksekliği ve pencere boyutları arasındaki farklar ve yapı taşlarının dokusunun farklı olmasıdır (Resim 242).

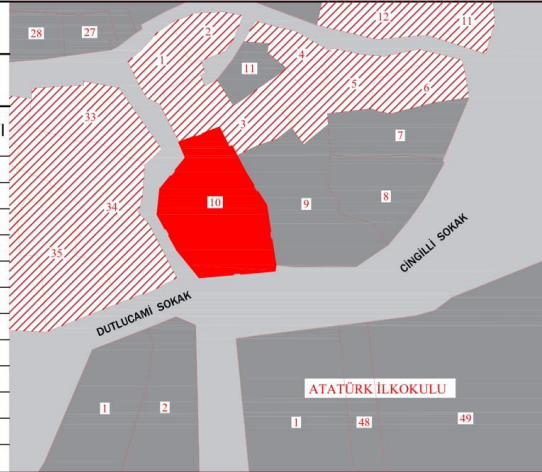
Resim 242: Apostol Ağa Fındıkoğlu'nun Evi, 1924, (Balta, 2010, s. 139)- Restorasyon Çalışmaları Başlamadan Önceki Görşeli, 2006.

KATALOG 15

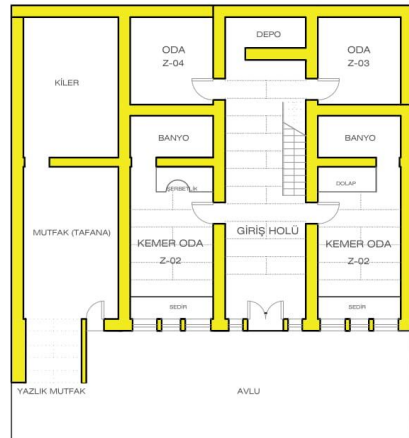
ADRES: DUTLUCAMI MAHALLESİ

KADASTRAL NO: 105 ADA- 10 PARSEL

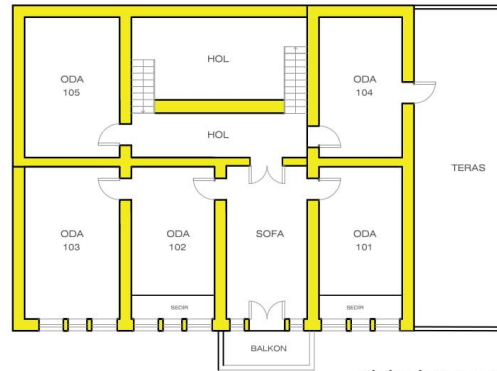
KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE		1	AVLU KAPISI		1
AVLU		1	TEPE PENCERESİ		2
EYVAN		1	BALKON (AÇIK ÇIKMA)		1
SOFA		1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA		10	KAT SİLMESİ		1
MUTFAK (TAFANA)		1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)		1	SEDİR		4
ERZAK DEPOSU		1	DOLAP		2
AHIR		1	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	NİŞ-TAKA		2
HELİA		1	LAMBALIK-ŞERBETLİK		1

PLAN

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ÖN GÖRÜNÜŞ

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma mekanları bulunan yapı, yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapı bodrum kat, zemin kat, birinci kat ve cihannüma (çatı) katından oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘iç sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin bodrum kat mekanları, ahır, evin zemin kat mekanları, avluda yer alan yazlık mutfak, giriş holü, Z-01-02 (kemer oda), Z-03-04 (kaya oda), tafana, kiler, evin birinci kat mekanları, sofa, balkon, 101-102-03-04-05 (oda) , evin çatı katı mekanları ise, 201 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu, iç sofalı plan tipi özelliği göstermektedir. Yapı bodrum kat, zemin kat, birinci kat ve cihannüma (çatı) katından oluşmaktadır Yapıya Dutlucami sokak üzerinde yer alan avlu kapısından girilmektedir. Çift kanatlı, kemerli, kemer taşları üzerinde bitkisel motifler bulunan bir avlu kapısı ile dikdörtgen planlı, taş döşemeli avluya girilmektedir. Avlunun sol köşesinde avlu duvarına bitişik olarak yapılmış yazlık mutfak kısmı bulunmaktadır. Ön cephede yazlık mutfağın hemen yanında yer alan dikdörtgen biçimli bir kapı ile önceki dönemde kiler ve tafana olarak kullanılmış mekanlara geçilmektedir. Restorasyon işlemleri süren yapıda bu kısım günümüzde otel resepsiyonu olarak yeniden yapılmıştır. Ön cephede yer alan girişin sağında alt kotta kalan kemerli bir kapı ile bodrum kattaki ahır mekanına geçilmektedir. Bir kısmı kaya oyma olarak yapılan ahırın içerisinde yemlikler bulunmaktadır.

Yapının girişi kuzey cephede yer almaktadır. Yapının plan geometrisi dikdörtgendir. İç sofalı plan şeması özelliği göstermektedir. Yapının zemin katına, cephenin sağ yanına yakın yerleştirilen çift kanatlı, üzeri basık kemerle örtülmüş ahşap kapı ile girilmektedir. Ahşap kapı, üzerinde bitkisel bezeli taş işçiliği bulunan kemere sahiptir. Kapı üzerinde oval biçimli tepe penceresi yer almaktadır. Yapı giriş kapısının sağ ve sol yanında giriş holüne bakan dikdörtgen biçimli iki pencere yer almaktadır. Giriş kapısından geçildiğinde zemin katta odaların açıldığı giriş holüne ulaşılır. Dikdörtgen planlı giriş holünün zemini taş döşeme, tavanı ise beşik tonoz şeklindedir. Bu tonoz girişin tam karşısında yer alan merdiven boşluğuna kadar uzanmaktadır. Giriş holünün tam karşısında tek kollu taş merdiven yer almaktadır. Birinci katta yer alan hole ve sofa mekanına bu merdivenle

çıkılmaktadır. Giriş holüne, Z-01, Z-02, Z-03, Z-04 numaralı odalar açılmaktadır (Resim 243).

Resim 243: 15 Numaralı Ev Giriş Holü

Z-01 numaralı oda kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı olup, odaya tek kanatlı tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Odanın zemini taş kaplama olup, tavanı ise taş kemer-tonoz tavadır. Bu odanın kuzey duvarında üç adet dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı pencere bulunmaktadır. Pencereilerin hemen altında 90 cm genişliğindeki taş sedir bulunmaktadır. Odanın güney duvarında oval biçimli, üzeri kemer ile örtülmüş taş bir şerbetlik bulunmaktadır. Şerbetliğin hemen soluna yerleştirilen bir kapı ile arka taraftaki banyo mekanına geçilmektedir. (Yapı otel olarak kullanılacağı için, restorasyon projesinde bazı yeni mekanlar eklenmiş, özgün planda değişiklikler yapılmıştır.). Z-01 numaralı odanın karşısında yer alan Z-02 numaralı oda da aynı özellikleri taşımaktadır (Resim 244).

Resim 244: Z-02 Numaralı Oda ve Lambalık Detayı

Giriş holüne açılan Z-03 ve Z-04 numaralı odalar kaya+ kesme taş ile inşa edilmiştir. Odaların zemini taş kaplama, tavanları ise taş kemer- tonoz olarak yapılmıştır. Dikdörtgen planlı bu odalar, otel içerisinde farklı mekanlar olarak işlevlendirilmiştir.

Giriş holünde yer alan tek kollu taş merdiven ile önce ara kattaki hole oradan da birinci kattaki sofa mekanına çıkılmaktadır. Yapının birinci katında beş oda bulunmaktadır. Birinci katta yer alan sofa, kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı olup, zemini taş kaplama, tavanı ise çıtalı ahşap tavan şeklindedir. Sofanın iki tarafında odalar bulunan ve karşı tarafta balkona açılan iç sofalı plan örneğini göstermektedir. Sofanın kuzey cephesi evin balkona açılan duvardır. Bu duvarda, dikdörtgen biçimli iki ahşap pencere ve balkona açılan dikdörtgen biçimli ahşap çakma kapı bulunmaktadır. Kapının üzerinde yarım daire biçimli bir pencere yer almaktadır.

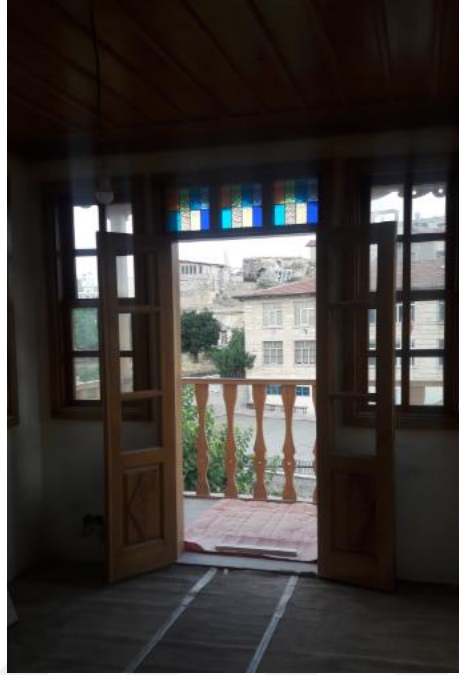
Evin kuzey cephesinden yaklaşık 80 cm dışarı çıkma yapan balkon mekanı alttan üç adet profilli taş konsolla desteklenmektedir. Dövme demir işçiliğinin kullanıldığı balkon korkulukları yaklaşık 110 cm yüksekliğinde yapılmıştır. Sofa mekanına 101 ve 102 numaralı odalar açılmaktadır (Resim 245).

Resim 245: 15 Numaralı Ev Sofa

Sofaya açılan 101 numaralı odaya tek kanatlı, tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Odanın zemini ahşap kaplama tavanı ise çıtalı düz ahşap tavan şeklindedir. Odanın kuzey duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç adet pencere bulunmaktadır. Pencere önünde ise 90 cm genişliğinde ahşap sedir bulunmaktadır. 101 numaralı odanın tam karşısında yer alan 102 numaralı odaya çift kanatlı, tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. 102 numaralı odanın simetriğinde yer alan bu oda, 101 numaralı odanın özelliklerini göstermektedir.

Birinci kat holüne açılan 103,104 ve 105 numaralı odalar restorasyon projesine göre yenilenmiştir. Holde yer alan merdiven ile cihannüma (çatı) katına çıkılmaktadır. Çatı katında yer alan 202 numaralı oda, yine projeye göre yenilenmiş olup, bir balkon ile sokağa açılmaktadır. Cihannüma katının kırma çatı sistemindeki çatısı, alaturka kiremitle kaplanmıştır (Resim 246).

Resim 246: Cihannüma Balkonu

Çatı sistemi, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı üç katlı ve açık çıkmalı (balkon) cephe tipi özelliği göstermektedir. Konağın avlu ve ana girişi Dutlucami sokak üzerinde, kuzey cepheden yapılmaktadır. Yapının yan cephelerini doğu ve batı yönde, arka cephesi ise güney yönde yer almaktadır. Konağın kuzey yöne bakan ön cephesi incelendiğinde, incelenen diğer evlerde görülmeyen şekilde asimetrik bir cephedir. Bunun nedeni zemin kat ve birinci katın farklı zamanlarda inşa edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Yapının en hareketli ve gösterişli cephesidir. Ana cepheden yapının bodrum ve zemin katına giriş sağlanmaktadır. Zemin kata giriş, biçimli ve basık kemerli ana giriş kapısı ile sağlanmaktadır. Kemer taşlarının üzerinde bitkisel motifin kullanıldığı bir taş işçiliği görülmektedir. Kapının hemen üzerinde oval biçimli, ahşap kayıtlı tepe penceresi yer almaktadır. Kapının sağ ve solunda, giriş holüne açılan dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı iki pencere görülmektedir.

Ana giriş kapısının sağ ve sol yanında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı, üçer pencere, Z-01 ve Z-02 odalarına açılmaktadır. Pencerele çevreleyen taş sövelerin çevresi ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Z-02 numaralı odaya açılan üç pencerenin

yanında, tafana mekanına açılan dikdörtgen biçimli bir kapı bulunmaktadır. Kapının hemen üzerinde dikdörtgen biçimli, küçük boyutlu iki pencere yer almaktadır. Pencerelerin altında ise cepheye yaslı şekilde yapılmış yazlık mutfak mekanının yıkılmış kemerleri görülmektedir. Günümüzde bu kısmın önü resepsiyon olarak kapatılmıştır (Resim 247).

Resim 247: Günümüzde Resepsiyon Olarak Kullanılacak Bölüm

Yapının zemin katı ve birinci katı arasında ince bir silme kullanılmıştır. Yapının aynı cephedeki birinci katına bakıldığında, cephenin sağına yakın şekilde yapılmış, yaklaşık 80 cm dışarı çıkma yapan ahşap balkon, üç adet profilli taş konsol taşımaktadır. Birinci katta yer alan iç sofanın açıldığı balkon duvarında, dikdörtgen biçimli iki adet pencere ve dairesel biçimli kapı açılmaktadır. Balkon kapısının üzerinde sekizgen bir taş levha içerisinde “Tanrı Gönendire” yazısı yer almaktadır (Resim 248).

Resim 248: Balkon Cephesinde Yer Alan “Tanrı Gönendire” Yazısı

Balkonun yaklaşık 110 cm yüksekliğe sahip dövme demir korkuluklarında volüt motifleri kullanılmıştır. Avluya doğru taşan balkon mekanıyla iç sofa cepheden okunabilmektedir. Balkonun sağ ve sol tarafında yer alan dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı üçer pencere, 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Bu cephede zemin kat ve birinci katı ayıran ve dışa doğru hafif taşan profilli bir silme yer almaktadır. 102 numaralı oda pencerelerinin sol yanında yer alan dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı üçer pencere ise 103 numaralı odaya açılmaktadır. Birinci katta yer alan 101,102 ve 103 numaralı odalara açılan üçerli pencere gruplarının üzerinde dikdörtgen biçimli ince uzun kartuş nişleri kullanılmıştır.

Yapının ikinci katında, balkonun hemen üzerine yerleştirilmiş olan cihannüma katı cephesinde ortada bir kapı iki yanında ise dikdörtgen biçimli pencereler yer almaktadır. Kapının hemen önünde balkon kısmı yer almaktadır. Bu kat tamamen ahşaptan yapılmış olup, üçgen biçimli kırma çatısı, ahşap dikmeler ile taşınmaktadır (Resim 249).

Resim 249: Yapının Birinci Kat ve Çatı Katı Cephesi

Yapının doğu ve batı yöne bakan yan cepheleri ve arka yöne bakan güney cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının çatısı ise iki yöne kırma şekilde düzenlenen ahşap çatı üzeri alaturka kiremitle kaplanmıştır.

Bezeme Özellikleri: 15 numaralı konakta bezeme olarak taş ve demir işçiliği ön plandadır. Yapıda taş bezemenin görüldüğü yerler cümle kapısı, yapı girişi kapısı, balkon konsolu, kat silmesi üzerindedir.

Cümle kapısı, çift kanatlı ahşap çakma kapının üzerinde basık kemer ile örtülmüştür. Kapının çevresini dikdörtgen biçimli hacimli bir taş çerçeve dolaşmaktadır. Çerçevenin içerisi küçük kare dişler ile hareketlendirilmiştir. İki kanatlı ahşap kapısının üzeri basık kemerle örtülmüş, kemerin yüzeyinin oyulmasıyla ortaya çıkan kabartma bezeme ile hareket kazanmıştır. Bu yüzeydeki, 'S' şeklindeki dallar kıvrımlar yaparak volütle sonlandırılmış, simetrik şekildeki bu motif kilit taşında sonlandırılmıştır. Kilit taşı hacimli olarak öne doğru çıkmış üzerindeki düşey çizgilerle hareketlenmiştir (Resim 250).

Resim 250: 15 Numaralı Evin Avlu Giriş Kapısı

Yapının ana giriş kapısı üzerinde yer alan oval biçimli tepe penceresinin çevresi hacimli bir silme kuşağı ile çevrelenmiştir. Ana giriş kapısı ise çift kanatlı ahşap olup üzeri basık kemerle örtülmüş, kemerin üzeri ise kabartma bezemelerle süslenmiştir. Tek sıra kesme taştan oluşan kemer ortasına yerleştirilen rozetlerle ve bunları saran ince silmelerle hareketlendirilmiş küçük nişlerle bütünlük sağlamıştır. Kilit taşı hacimli olarak öne doğru çıkmış üzerindeki düşey çizgilerle hareketlenmiştir (Resim 251).

Resim 251: Yapının Ana Giriş Kapısı

Çıkma balkon altı üç adet kademeli konsol ile desteklenmektedir. Yapının kat silmesi incelendiğinde, sade bir ince silmenin ön cephede devam ettiği görülmektedir.

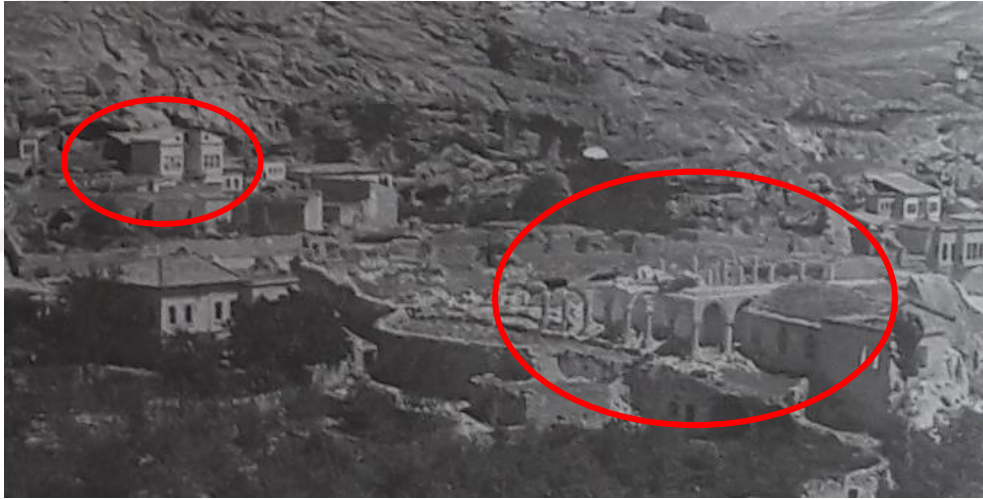
Yapının demir işçiliği incelendiğinde balkon korkulukları üzerinde dövme demir işçiliği görülmektedir. Bu korkuluklar dikey şekilde belli aralıklarla sıralanmıştır. Uçları volütlü S biçimli metallerin, simetrik olarak birbirine çevrilmiş durumdaki dört parça birbirini tekrarlayacak şekilde sıralandığı görülmektedir. Yapıda kullanılan ahşap malzemenin yapılan elemanlar genellikle sade bırakılmış olup, üzerinde ince işçilik görülmemektedir. Yapıda duvar resmi bulunmamaktadır.

Malzeme ve Teknik: 15 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemenin yapılarak, kaya mekanları da bulunan yapı yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapının çatısı kırma çatı tekniğinde yapılmış olup, alaturka kiremit ile kaplıdır. Yapının bodrum katında yer alan ahır mekan ve zemin katta yer alan Z-03, Z-04 numaralı odaların bir kısmı kaya oyma şeklinde yapılmıştır. Yapıda taş malzemenin kullanıldığı yerler, avlu duvarları, avlu zemininde, giriş holü, Z-01-Z-02 odalarının tavan ve zemin kaplaması ve birinci kata çıkan merdivenlerdir. Bu konakta taş malzemenin sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, sofa ve birinci kat odalarının tavanları ahşap kaplama şeklinde yapılmıştır. Bunun dışında ahşap malzeme, avlu giriş kapısı, ana giriş kapısı ve oda kapılarında, birinci kat pencere kepenklerinde, pencere doğramalarında, zemin ve yüklük, dolap, balkon kısımlarında kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer malzeme demirdir. Demir malzeme, ana giriş merdiven korkuluklarında, zemin kat pencere parmaklıklarında ve birinci katta yer alan balkon korkuluklarında dövme demir biçiminde görülmektedir. Bunların yanında, kapı ve pencere kilit aksamlarında da kullanılmıştır.

5.16 EV NO: 16

Yapının Yeri: 125 ada, 10 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Yenicami Mahallesi, Hürriyet Sokak üzerinde, No: 10'de bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta'nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Dedeli tepesinden görünen ev, mübadeleden sonra farklı kişilerin mülkiyetine geçmiştir. Yapı günümüzde Ahmet İrisi isimli şahsın mülkiyetindedir. İçerisinde çeşitli onarımlar geçiren ev günümüzde kullanılabilir durumdadır. Ev sahibinin verdiği bilgilere göre, konağın bahçe korkuluklarında yıkılan Ayios Vasilios Kilise'nin sütunları kullanılmıştır. Konak sahibinin dedesi taş ustası olup, kilise yıkıldıktan sonra yerine Kurtuluş Cami'nin inşası sırasında görev almıştır (Resim 252-253).

Resim 252: Dedeli Tepesinden Bakış, Ayios Vasilios Kilise'si Yıkıntıları ve 16 Numaralı Ev, (Balta, 2010, s. 44)

Resim 253: 1951'de Ayios Vasilios Kilisesi'nin Yıkıntıları, (Balta, 2010, s. 101).- Günümüzde 16 No'lu Evin Bahçe Korkulukları Olarak Kullanılmıştır.

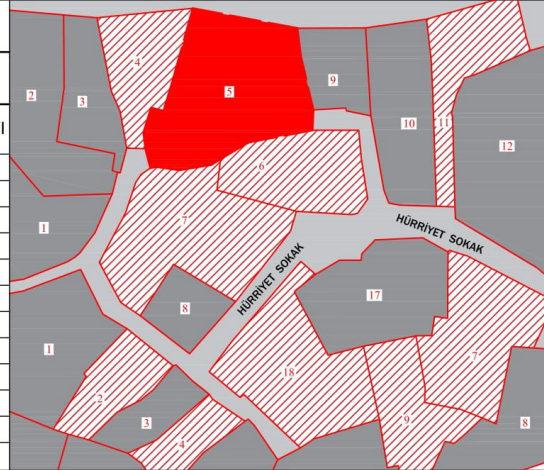

KATALOG 16

ADRES: YENİCAMİ MAHALLESİ

KADASTRAL NO: 125 ADA- 5 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	3
AVLU	///	1	TEPE PENCERESİ	///	1
EYVAN	///	2	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	///	1
SOFA	///	1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA	///	12	KAT SİLMESİ	///	1
MUTFAK (TAFANA)	///	1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	///	1	SEDİR	///	4
ERZAK DEPOSU	///	2	DOLAP	///	2
AHIR	///	1	OCAK	-	-
ŞİRALIK	-	-	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	///	1	NİŞ-TAKA	///	2
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

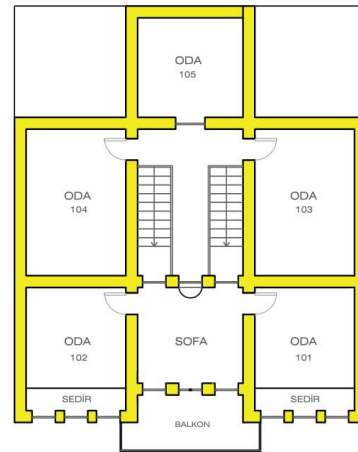

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Konağın arka tarafında daha önceki bir dönemde yapılmış olan tek katlı kaya oyma+yığma sistemde yapılmış, tek katlı yapılar yer almaktadır. Konakla zemin kat seviyesinde birbirine bağlanan bu yapıların büyük bir bölümü günümüzde yıkıntı halindedir. Ev sahibinin verdiği bilgilere göre bu yapılar konaktan daha eski bir dönemde yapılmış olup, içerisinde üç oda, yazlık mutfak, şapel ve ahır mekanları bulunmaktadır (Bu yapılar yıkıntı durumunda olduğundan kataloğa dahil edilmemiştir) (Resim 254).

Resim 254: Konağın Arkasında Yer Alan Mekanlar

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma mekanları bulunan yapı, yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapı zemin kat, birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘iç sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. (Günümüzde iç sofanın balkon duvarı yıkılmıştır.) Evin zemin kat mekanları, avluya açılan yazlık mutfak ve ahır, giriş holü, Z-01-02-03-04 (kemer oda), kiler ve tafana, evin birinci kat mekanları, sofa, 101, 102, 103, 104 (oda), balkon mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Yapı Hürriyet Sokak üzerinde yer almaktadır. Yapı yaklaşık 5 m yüksekliğindeki avlu duvarları ile çevrelenmiştir. Yapının üç avlu girişi bulunmaktadır. Birinci avlu kapısı Hürriyet sokak üzerinde iken diğerleri ara sokak üzerinde yer almaktadır (Resim 255).

Resim 255: Yapının Hürriyet Sokak ve Ara Sokak Üzerinde Yer Alan Avlu Kapıları

Hürriyet sokak üzerinde yer alan çift kanatlı, ahşap tablalı sistemde yapılan avlu kapısının üzeri düz lento ile kapatılmıştır. Kapının çevresi iki sıra (içbükey-dışbükey) silme çevrelenmiştir. Silmeler köşeli şekilde dört kademe şeklinde aşağıya doğru inmektedir. Bu kapı örneğini 9 numaralı Güzelgöz Konağında 'da görmekteyiz. Yapının üst kotta ve ara sokakta yer alan diğer avlu kapısı da çift kanatlı ahşap çakma sistemde yapılmış olup, üzeri üçgen biçimli bir alınlık ile sonlandırılmıştır. Konağın diğer avlu kapısı günümüzde kullanılmayan çift kanatlı ahşap bir kapıdır. Bu kapının ahıra yakın yapılması hayvanların giriş-çıkışı için yapıldığını göstermektedir. Bu kapı günümüzde kullanılmamaktadır. Konağı çevreleyen büyük boyutlu avlunun bir kısmı bahçe olarak kullanılmaktadır. Konağın ön cephesinde zemin katta yer alan küçük kemerli kapı ile yazlık mutfak (tandır) mekanına girilmektedir. Bu mekan günümüzde depo olarak kullanılmıştır. Konağın sol tarafında arkada yer alan mekanlardan biri olan ahır da günümüzde depo olarak kullanılmaktadır (Resim 256).

Resim 256: Günümüzde Depo Olarak Kullanılan Yazlık Mutfak ve Ahır Mekanları

16 numaralı konak yaklaşık 12 x 12 m boyutlarında kare planlı yapılmış olup, ön cephenin ortasına yerleştirilmiş çift kanatlı, ahşap tablalı kapı ile eve girilmektedir. Kapının üzeri yarım daire biçimindeki kemer ile kapatılmıştır. Kemerin üzeri ise sadedir. Giriş kapısının üzerinde daire biçimli bir tepe penceresi bulunmaktadır. Tepe penceresinin çevresini hacimli silme kuşağı ile çevrelenmiştir. Dikdörtgen planlı olarak yapılan giriş holünün zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Giriş holüne, karşılıklı yerleştirilmiş Z-01, Z-02, Z-03 ve Z-04 numaralı odalar yer almaktadır (Resim 257).

Resim 257: 16 Numaralı Konak Giriş Holü

Z-01 numaralı odaya, tek kanatlı, ahşap tablalı kapıdan girilmektedir. Kapı üzerinde ahşap kabartma tekniği ile yapılmış baklava motifi yer almaktadır. Z-01 numaralı odanın zemini taş kaplama, tavan ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Odanın doğu duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli iki adet pencere yer almaktadır. Pencerelerin önünde 90 cm genişliğinde taş sedir yer almaktadır. Odanın batı duvarında 3 kapaklı ahşap dolap ve yüklük yer almaktadır. Z-01 numaralı odanın hemen karşısında yer alan Z-02 numaralı odada da benzer özellikler görülmektedir. Z-01 numaralı odanın yanında yer alan Z-03 numaralı kemer oda günümüzde mutfak olarak kullanılmaktadır. Odanın zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü şeklindedir. Odanın batı duvarında yer alan bir kapı ile kiler bölümüne, oradan da eski dönemde tafana olarak kullanılmış mekana geçilmektedir. Tafananın zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer örgü şeklinde yapılmışken, doğu duvarında günümüzde üzeri kapatılmış tandır bulunmaktadır.

Giriş holünde ana giriş kapısının tam karşısına yerleştirilen üç kollu taş merdivenin altı depo olarak kullanılmaktadır. Bu merdiven ile birinci kattaki sofaya çıkılmaktadır. Üç kollu merdiven birinci kattaki sofaya iki kapı kullanılarak açılmaktadır (Resim 258).

Resim 258: Sofada Yer Alan Kapılar²¹

²¹ Sağ ve Soldaki Kapı Merdivenden Çıkışta Kullanılırken, Ortadaki Kapı İle 103-104 Numaralı Odalara Geçilmektedir.

Dikdörtgen planlı sofanın zemini taş kaplama, tavanı ise ahşap çıtalı tavan şeklinde yapılmıştır. Yapının mübadeleden önce çekilmiş fotoğrafında iç sofanın balkon duvarı görülmekteyken, günümüzde bu duvar yıkılmıştır. Bu nedenle iç sofa balkona açık şekilde kullanılmaktadır (Resim 259).

Resim 259: Günümüze Ulaşmayan Balkon Duvar İzleri

Dikdörtgen planlı sofaya 101,102,103,104 ve 105 numaralı odalar açılmaktadır. Yapı sahibinin izni olmadığı için odalara girilememiştir. Odalar hakkında alınan sözlü bilgilerde, dikdörtgen planlı, ahşap zemin ve tavana sahip oldukları, pencere önünde sedir ve karşı duvarında ise dolap olduğu bilgileri edinilmiştir. Bu odalara açılan kapılar özgün olup, üzerlerinde farklı renklerde aşbovaları kullanılmıştır.

Evin çatısına bakıldığında diğer örneklerden farklı olarak, sofa üzeri boş bırakılmış ve birbirine simetrik şekilde yerleştirilen, alınlık duvarları yükseltılarak yapılmış iki ahşap kırma (rahle) çatı şeklinde yapılmıştır. Çatı günümüzde hasarlı olduğu için kaplaması bulunmamaktadır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı ve açık çıkmalı (balkon) cephe tipine sahiptir. Konağın ana girişi doğu cephede yer alır. Yapının yan cephelerini güney ve kuzey yönde yer almaktadır. Batı yöne bakan arka cephe ise yapının arkasında yer alan kayaya bitişik yapılmıştır.

Konağın doğu yöne bakan ön cephesi incelendiğinde, belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görülmektedir. Yapının en hareketli ve gösterişli cephesidir. Ön cephenin tam

ortasında yer alan ana giriş kapısı dikdörtgen biçimli ve yuvarlak kemerlidir. Kemer taşlarının üzerinde herhangi bir motif kullanılmamıştır. Kapının hemen üzerinde daire biçimli, ahşap kayıtlı tepe penceresi yer almaktadır. Ana giriş kapısının sağ ve sol yanında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı, ikişer pencere, Z-01 ve Z-02 odalarına açılmaktadır. Pencereleeri çevreleyen taş sövelerin çevresi ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Pencereleerin önünde demir parmaklık kullanılmıştır. Yapının zemin katı kireç ile sıvanmıştır. Zemin kat ve birinci kat arasında hacimli bir kat silmesi kullanılmıştır (Resim 260).

Resim 260: Yapının Ön Cephesi

Yapının aynı cephedeki birinci katına bakıldığında, orta aksta yer alan ve yaklaşık 70 cm dışarı çıkma yapan ahşap balkon, sekiz adet profilli taş konsol taşımaktadır. Birinci katta yer alan iç sofanın açıldığı balkon duvarı günümüzde yıkılmıştır. Balkonun dövme demir korkuluğunda S kıvrımlı volüt motifleri kullanılmıştır. Balkonun sağ ve sol tarafında yer alan dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı ve ahşap kepenkli üçer pencere, 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Pencereleerin önünde bombeli şekilde yapılmış, üzerinde S kıvrımların bulunduğu volütlü parmaklıklar kullanılmıştır. Aynı cephenin çatı katında çatı alınlık duvarlarının tek yöne eğimli şekilde ve simetrik yerleştirildiği görülmektedir.

Yapının kuzey yöne bakan yan cephesine bitişik olarak yapılmış başka bir yapı bulunmaktadır. Bu nedenle bu cephe okunamamaktadır. Yapının güney yöne bakan diğer yan cephesi ise sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının batı yöne bakan arka cephesi ise kaya kütesine bitişik yapılmıştır.

Bezeme Özellikleri: 16 numaralı konakta bezeme olarak taş, ahşap ve demir işçiliği ön plandadır. Yapıda taş bezemenin görüldüğü yerler cümle kapısı, yapı giriş kapısı, balkon konsolu üzerindedir. Cümle kapısı, çift kanatlı ahşap tablalı kapının üzeri lento ile örtülmüştür. Kapının çevresi iki sıra (içbükey-dışbükey) silme çevrelenmiştir. Silmeler köşeli şekilde dört kademe şeklinde aşağıya doğru inmektedir. Bu kapı örneğini 9 numaralı Güzelgöz Konağında 'da görmekteyiz.

Yapının çift kanatlı, ahşap tablalı ana giriş kapısının üzeri yarım daire biçimindeki kemer ile kapatılmıştır. Kemerin üzeri ise sadedir. Giriş kapısının üzerinde daire biçimli bir tepe penceresi bulunmaktadır. Tepe penceresinin çevresini hacimli silme kuşağı ile çevrelenmiştir. Yapının birinci katında yer alan balkon, alttan sekiz adet kademeli konsol ile taşınmaktadır. Kademeli konsollar aşağıya doğru içbükey ve dışbükey sekiz sıra halinde yapılmıştır (Resim 261).

Resim 261: Yapının Balkon Altı Konsolu

Yapıda kullanılan ahşap işçiliğini avlu kapısı ve birinci katta yer alan oda kapıları üzerinde görmekteyiz. Hürriyet sokak üzerinde yer alan avlu kapısı ahşap tablalı sistemde yapılmıştır. Kapı üzerinde toplam dört tabla kullanılmış olup, üstteki tablaların içerisinde kum saati ve yıldız oymaları görülmektedir. Kapı üzerinde yeşil renkli aşiboyası kalıntıları görülmektedir.

Yapının birinci katında yer alan 102 numaralı oda kapısı, çift kanatlı, mavi ve koyu mavi aşıboyalı, ahşap tablalı kapıdır. Birbirinin aynı şekilde işlenen kapı kanatlarından biri incelendiğinde, altta ve üstte yer alan küçük birer tabla ve ortada yer alan ince uzun bir tabla olmak üzere üç tablalıdır. En üstte yer alan tablanın içerisinde sütun başlığı şeklinde bir kabartma yapılmıştır. En altta yer alan tablanın da köşeleri 45 derecelik açı ile pahlanmıştır. İçerisinde yer alan yüzeyin kenarlarında yarım daire biçimli kabartma yapılmıştır. Ortada yer alan ince uzun tablanın içerisinde ise üç adet dışbükey, dört adet içbükey kabartma ve oymadan oluşan dalgalı bir bezeme yapılmıştır. Kapı üzerinde yapılan bu üçlü düzenleme bir sütunun başlık, gövde ve tabla kısımlarını ifade etmektedir. 102 numaralı odaya açılan bu kapının aynısına, katalogta yer alan 5 numaralı evde de rastlanmaktadır (Resim 262).

Resim 262: 16 Numaralı Ev'de 102 Numaralı Odaya Açılan Kapı²²

Yapının demir işçiliği incelendiğinde balkon korkuluğu ve pencere korkulukları üzerinde dövme demir işçiliği görülmektedir. Balkon demirlerine bakıldığında, uçları volütlü, S kıvrımların simetrik olarak yerleştirilmiş iki parça birbirini tekrarlayacak şekilde sıralanmıştır. Aynı bezeme birinci kattaki pencere korkuluklarında da görülmektedir.

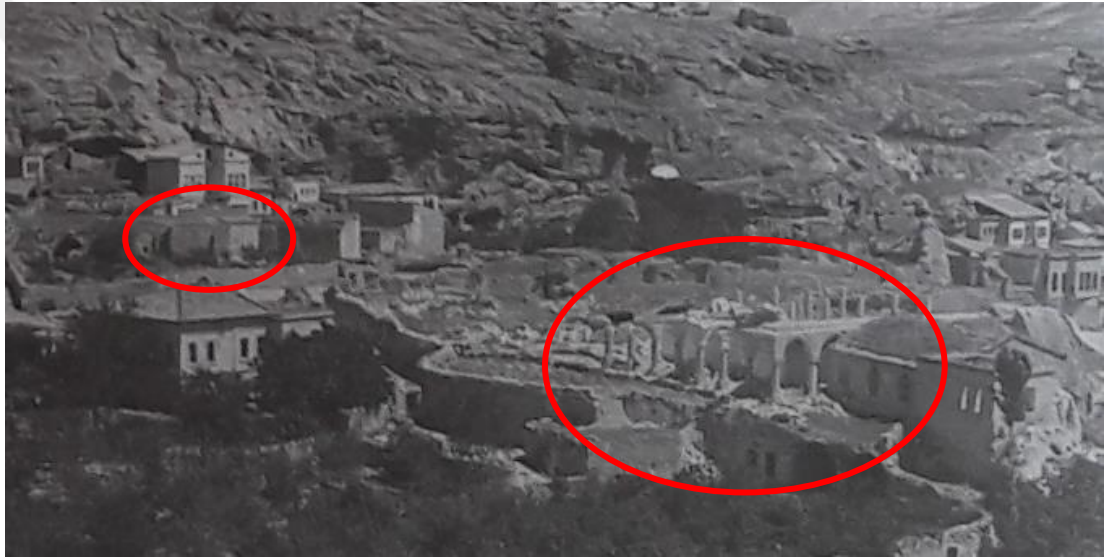
²² Aynı Bezemeye Sahip Kapılar, 5 Numaralı Ev'de De Görülmektedir.

Malzeme ve Teknik: 16 numaralı konak taş temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemeden yapılıp, yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Kayaya yaslı olarak yapılan yapının günümüzde yıkıntı olan bazı arka odaları kaya oyma sistemde yapılmıştır. Yapıda taş malzemenin kullanıldığı yerler, avlu zemininde, giriş holü zemin kaplamasında ve birinci kata çıkan merdivenleri, Z-01-02-03-04, numaralı odalar, tafana ve sofa mekanlarıdır. Bu konakta taş malzemeden sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, konağın birinci katında yer alan odalarının zemin ve tavanında kullanılmıştır. Bunun dışında ahşap malzeme, avlu giriş kapısı, ana giriş kapısı ve oda kapılarında, pencere doğramalarında, yüklük, dolap, balkon da kullanılmıştır. Oda giriş kapıları oyma tekniğinde yapılmış ahşap tablalar ile hareketlendirilmiştir. Evin duvarları kireç ile sıvanmıştır. Konakta kullanılan diğer malzeme demirdir. Demir malzeme, zemin kat pencere parmaklıklarında ve birinci katta yer alan balkon korkuluklarında dövme demir biçiminde görülmektedir. Bunların yanında, kapı ve pencere kilit aksamlarında da kullanılmıştır.

5.17 EV NO: 17

Yapının Yeri: 130 ada, 18 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Yenicami Mahallesi, Hürriyet Sokak üzerinde, No: 5’de bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta’nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Dedeli tepesinden görünen ev, mübadeleden sonra farklı kişilerin mülkiyetine geçmiştir. İçerisinde çeşitli onarımlar geçiren ev günümüzde kullanılabilir durumdadır. 12 numaralı ev ile plan tipi ve iç mekan özellikleri açısından benzerlik göstermesi, aynı usta tarafından yapılmış olabileceğini gösterir (Resim 263).

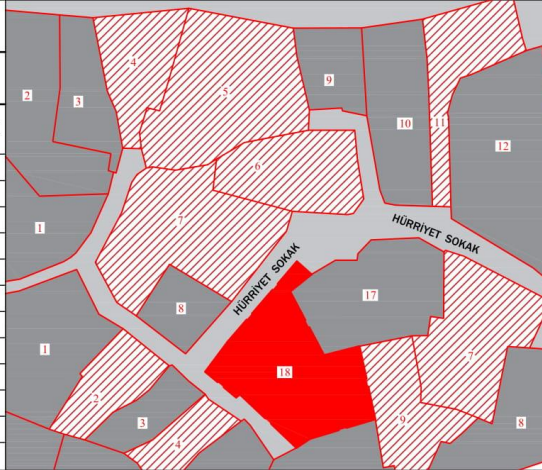
Resim 263: Dedeli Tepesinden Bakış, Ayios Vasilios Kilise’si Yıkıntıları, 17 Numaralı Ev, (Balta, 2010, s. 77)

KATALOG 17

ADRES: YENİCAMİ MAHALLESİ

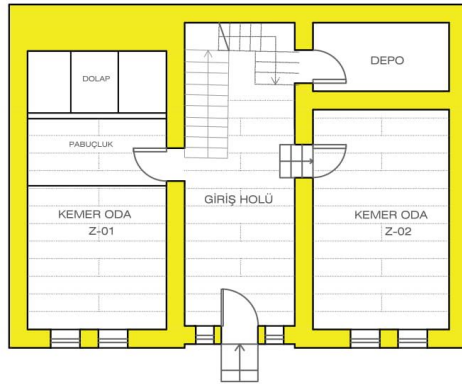
KADASTRAL NO: 130 ADA- 18 PARSEL

KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI	///	1
AVLU	///	1	TEPE PENCERESİ	///	1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)	-	-
SOFA	///	1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA	///	4	KAT SİLMESİ	///	1
MUTFAK (TAFANA)	-	-	YAZLIK KEMER	///	1
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)	///	1	SEDİR	///	3
ERZAK DEPOSU	///	1	DOLAP	///	3
AHIR	///	1	OCAK	-	-
ŞİRALIK	///	1	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)	-	-	TAKA	///	2
HELA	///	1	LAMBALIK-ŞERBETLİK	-	-

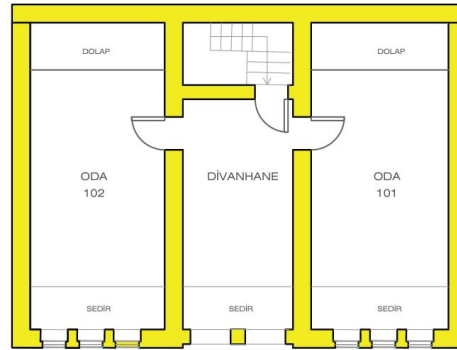

PLAN

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ZEMİN KAT PLANI

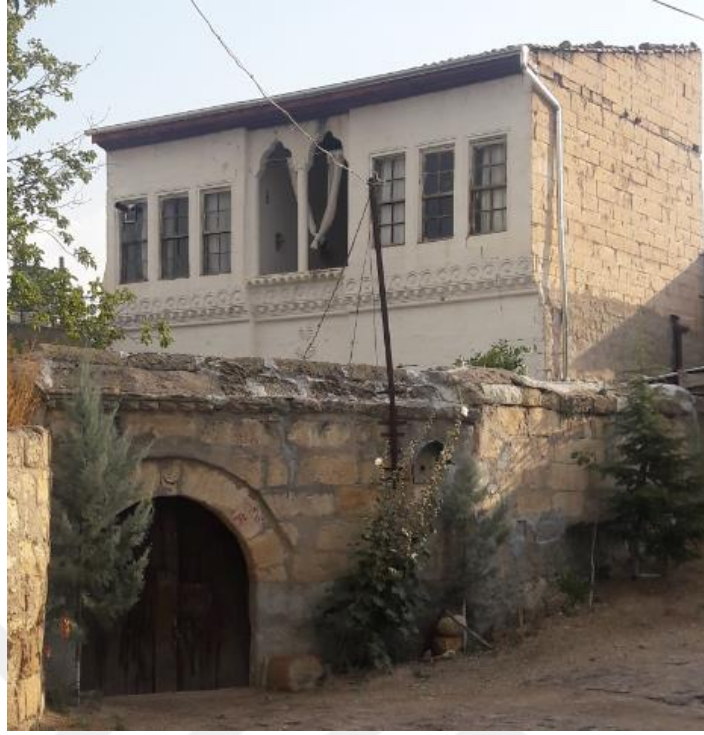
BİRİNCİ KAT PLANI

ÖN GÖRÜNÜŞ

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma mekanları bulunan yapı, yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Yapı bodrum kat, zemin kat, birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘dış sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin bodrum kat mekanları, mahzen ve şirahane, evin zemin kat mekanları, ahır, giriş holü, Z-01-02 (kemer oda), yazlık mutfak (tandır), depo, evin birinci kat mekanları, divanhane, 101-102 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve dış sofalı (divanhaneli) plan özelliği göstermektedir. Yapı, Yenicami Mahallesiinde Hürriyet sokak üzerinde yer almaktadır. Yapının yaklaşık 6 m yüksekliğindeki avlu duvarları ile çevrelenmiştir. Yaklaşık 1,5 m yüksekliğindeki avlu duvarı ile çevrili olan konağa kemerli bir avlu kapısı ile girilmektedir. Yol kotunun zamanla yükselmesi ile avlu kapısı çukurda kalmıştır. Avlu duvarının üzerinde 45 derecelik eğimle yerleştirilmiş bir harpušta bulunmaktadır. Harpuştanın altında ise zikzak motifli taş bir saçak yer almaktadır. Çift kanatlı, ahşap çakma sistemde yapılan avlu kapısının üzeri yarım daire şeklindeki kemerle örtülmüştür. Kemer kilit taşı üzerinde içinde çiçek kabartması bulunan bir rozet yer almaktadır. Avludan girişte sağda yer alan kapı ile ahır mekanına sağlanmaktadır. Ahır mekanının zemini taş, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmış olup, duvarlarında kaya oyma nişler açılmıştır. Evin avlusu 20 x 10 m genişliğinde olup, bir kısmı bahçe olarak kullanılmaktadır. Avluda yer alan ahşap kapaklı açıklıktan bodrum kattaki kaya oyma mahzene inilmektedir. Burada yer alan mahzen ve şirahanenin havalandırma bacası ise avlu zemininde yer almaktadır (Resim 264).

Resim 264: Yapının Avlu Kapısı

17 numaralı ev 10 x 6 m boyutlarında dikdörtgen planlı yapılmış olup, ön cephenin tam ortasına üçlü kemer dizisi yerleştirilmiştir. Üç kemer ve iki sütundan oluşan dizinin ortasına kapı, iki yanına ise pencereler yerleştirilmiştir. Pencerelerin önünde 60 cm yüksekliğinde taş sekiler yapılmıştır. Kemerler üç dilimli ve sivri kemer formunda yapılmıştır. Ortadaki kemer içerisine yerleştirilen giriş kapısı ahşap ve tek kanatlı olup üzerinde çiçek kabartması bulunmaktadır. Giriş kapısının üzerinde yıldız biçimli bir ışıklık bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı olarak yapılan giriş holünün zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Giriş holüne, karşılıklı yerleştirilmiş Z-01 ve Z-02 numaralı kemer odalar ve depo mekanları açılmaktadır (Resim 265).

Resim 265: 17 Numaralı Ev Giriş Holü

17 numaralı ev plan tipi özelliği bakımından katalog 'da yer alan 12 numaralı ev ile büyük benzerlik göstermektedir (Resim 266).

Resim 266: 12 ve 17 Numaralı Evlerin Giriş Holü Yerleşimleri Karşılaştırması

Z-01 numaralı odaya, tek kanatlı, ahşap tablalı kapıdan girilmektedir. Kapı üzerinde yer alan dört adet tabla içerisinde geometrik motifli kabartmalar yapılmıştır. Kapı sonradan koyu kahverengi yağlıboya ile boyanmıştır. Odanın girişinde 80 cm genişliğinde seki altı kısmı bulunmaktadır. Seki altından seki üstüne 15 cm'lik bir taş basamak ile çıkılmaktadır. Z-01 numaralı odanın zemini taş kaplama, tavan ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Odanın kuzey duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli iki adet pencere yer almaktadır. Odanın güney duvarında dört kapaklı dolap yer almaktadır. Odanın dolabı da oda giriş kapısı ile benzer olarak sonradan bej rengi yağlıboya ile boyanmıştır. Odanın doğu duvarında ise bir adet dolap nişi, üç adet sergileme nişi yer almaktadır. Z-01 numaralı odanın hemen karşısında yer alan Z-02 numaralı odada da benzer özellikler görülmektedir (Resim 267).

Resim 267: Z-01 Numaralı Oda ve Dolap Detayı

Z-02 numaralı odanın hemen yanında yer alan depo mekanına tek kanatlı ahşap tablalı kapı ile girilmektedir. Kapısı kilitli olduğu için içeri girilememiştir. Giriş holünde yer alan iki kollu taş merdivenin altında yer alan kapı ile evin depo mekanına girilmektedir. Ana giriş kapısının tam karşısında yer alan iki kollu taş merdiven ile yapının birinci katına çıkılmaktadır. Merdiven bitiminde yer alan ahşap kapı birinci kattaki divanhane

mekanına çıkılır. Dikdörtgen planlı olarak yapılmış divanhanenin zemini taş kaplama olup, tavanı ise ahşap çıtalı tavan şeklinde yapılmıştır. Divanhanenin ön cephesinde iki adet kemer ve bir sütun kullanılmıştır. Divanhane kemerleri de giriş holündeki kemerlerle aynı özelliklere sahip olup, üç dilimli ve sivri kemer şeklinde yapılmıştır. Kemerlerin ortasında yer alan sütunun başlık kısmında bir rozet kabartması görülmektedir. Divanhane kemerlerinin hemen önünde yaklaşık 90 cm genişliğinde taş bir sedir yer almaktadır. 101 ve 102 numaralı odalar divanhaneye açılmaktadır (Resim 268).

Resim 268: 17 Numaralı Ev Divanhane

101 numaralı odaya tek kanatlı ahşap tablalı kapı ile girilmektedir. Dikdörtgen planlı odanın zemini taş kaplama, tavanı ise ahşap çıtalı sistemde yapılmıştır. Odanın kuzey duvarında dikdörtgen biçimli, ahşap doğramalı, taş söveli üç adet pencere yer almaktadır. Pencereilerin hemen önünde yaklaşık 90 cm genişliğinde taş bir sedir yer almaktadır. Odanın güney duvarında ise ahşap dolap yer almaktadır. 101 numaralı odanın tam karşısında yer alan 102 numaralı odada da benzer özellikler görülmektedir (Resim 269).

Resim 269: 101 ve 102 Numaralı Odaların Görself

Evin çatısı tek yöne eğimli rahle sistemde yapılmış olup, zemini sıkıştırılmış toprak örtülü olup, ahşap iskeletin (ahşap dikme, mertek, aşık) taşıdığı kırma çatı şeklindedir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

Cephe Özellikleri: Yapı iki katlı ve çıkmasız cephe tipi özelliği göstermektedir. Konağın ön cephesi avlu-bahçeye bakan kuzey yöndedir. Yapının doğu-batı yöne bakan yan cepheleri ve güney yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır.

17 numaralı evin kuzey yöne bakan ön cephesinde, belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görölmektedir. Yapının en hareketli ve gösterişli cephesidir. Yapının cephe tipi iki katlı ve iki adet kapalı çıkması bulunmaktadır. Zemin kata giriş, ana cepheye dik olarak yapılmış üç basamak ile sağlanmaktadır. Ana giriş cephesine üçlü kemer dizisi yerleştirilmiştir. Üç kemer ve iki sütundan oluşan dizinin ortasına kapı, iki yanına ise pencereler yerleştirilmiştir. Pencerelerin önünde 60 cm yüksekliğinde taş sekiler yapılmıştır. Kemerler üç dilimli ve sivri kemer formunda yapılmıştır. Dilimli kemerlerin çevresini sivri kemer biçimli bir silme çevrelemektedir. Ortadaki kemer içerisine yerleştirilen giriş kapısı ahşap ve tek kanatlı olup üzerinde çiçek kabartması bulunmaktadır. Giriş kapısının üzerinde yıldız biçimli bir ışıklık bulunmaktadır. Işıklığın hemen üzerinde ise iki adet taş kabartma motif bulunmaktadır (Resim 270).

Resim 270: Yapının Ön Cephesi

Ana giriş kapısının sağ ve sol yanında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı, ikişer pencere, Z-01 ve Z-02 odalarına açılmaktadır. Pencerele çevreleyen taş sövelerin çevresi ince bir silme kuşağı dolaşmaktadır. Bu pencerelerin demir korkulukları bulunmaktadır. Yapının zemin ve birinci katları arasında üzerinde bitkisel ve geometrik motiflerin bulunduğu kademeli kat silmesi kullanılmıştır. 101 ve 102 numaralı odaların altında yer alan kat silmesi üç kademeli iken, divanhane mekanının altında kalan kat silmesi dört kademeli yapılmıştır.

Yapının aynı cephedeki birinci katına bakıldığında, orta aksta yer alan ve yaklaşık 30 cm geri çekilerek yapılan divanhane, iki kemer ve bir sütun dizisi yer almaktadır. Kemer taşları üç dilimli sivri kemer biçimini oluşturmaktadır. Kemerlerin ortasında yer alan taş sütun başlığında bir adet çiçek kabartmalı rozet bulunmaktadır. Divanhane mekanının geri çekilip, 101 ve 102 numaralı odalar dışarıya kapalı çıkma yapmaktadır. Bu hareket ile cephedeki simetrik etki vurgulanmaktadır. Divanhanenin sağ ve sol tarafında yer alan dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı üçer pencere, 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Bu cephede zemin kat ve birinci katı ayıran ve dışa doğru taşan profilli bir silme yer almaktadır.

Yapının doğu-batı yöne bakan yan cepheleri ve güney yöne bakan arka cephesi sağır duvar şeklinde yapılmıştır. Yapının rahle çatı sisteminde yapılan üst örtüsü, alaturka kiremit ile kaplanmıştır.

Bezeme Özellikleri: Konak da taş ve ahşap bezemeleri görölmektedir. Konakta yer alan taş bezemeye, cümle kapısı, ana giriş kapısı, kat silmesinde görölmektedir. Konakta görölen ahşap bezemeye, Z-01, Z-02, 101 ve 102 numaralı odaların dolaplarında kapılarında rastlanmaktadır. Taş bezemenin göröldüğü yarım daire şeklinde yapılmış olan cümle kapısının üzerinde yer alan saçak zikzak şekilde yerleştirilmif taşlar ile yapılmıştır. Kapının hemen üzeri yarım daire şeklindeki kemer ile örtölmüştür. Dokuz adet taştan oluşan kemerin kilit taşı üzerinde çiçek kabartma motifi görölmektedir.

Üçlü kemer dizisi şeklinde yapılmış ana giriş kapısının kemerleri üç dilimli ve sivri kemer biçimindedir. Kapının üzerinde yer alan üç yönlü yıldız ışıklığın üzerinde oval biçimli güneş motifi görölmektedir. Bu motifin hemen üzerinde ise daire biçimli bir güneş kabartması görölür. Yapının kat silmesi incelendiğinde, 101 ve 102 numaralı odalardaki silme üç kademeli, divanhane altındaki silme ise dört kademelidir. Aşağıdan yukarıya doğru bakıldığında, sırasıyla, spiral çizgilerle halat motifi, iç içe geçmiş ters-düz küçük kemerler, yarım daire biçimli küçük kemer nişlerinin içerisine yerleştirilmif çiçek motifleri yer almaktadır. Sadece divanhane bölümünde yer alan dördüncü kademedede ise küçük istiridye nişleri kullanılmıştır. Kademeleri birbirinden ayırmak için motifler arasına ince silme çizgisi yerleştirilmifdir (Resim 271).

Resim 271: Kat Silmesi Taş Bezeme

Yapıda yer alan pencere lento-sövelerinde görülen taş bezeme incelendiğinde pencerelerin sadece ince bir silme kuşağı ile çevrelendikleri görülmektedir. Yapının giriş holündeki tonoz tavanın kemer bitişlerinde S kıvrımlı silmeler yer almaktadır. Z-02 numaralı odanın kemer bitişlerinde ise yarım daire şeklinde silmeler görülmektedir. Ahşap bezemenin görüldüğü, konağın dolapları ve kapıları incelendiğinde hepsinin motif, renk ve şekil olarak birbiri ile çok benzer yapıldığı görülmektedir. Dolap ve kapılar sade biçimde yapılmış olup, baklava ve kemer desenli ahşap oymalar yapılmıştır.

Malzeme ve Teknik: 17 numaralı ev, kaya oyma temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemedan yapılmış olup yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Konağın bodrum katlarında yer alan mahzen ve şirahane mekanları kaya oyma tekniğinde yapılmıştır. Evde kullanılan taş malzeme, avlu zemini, zemin katı birinci kata bağlayan merdivenler, evin zemin katında yer alan giriş holü, Z-01,02 numaralı odalar, tafana, birinci katta yer alan divanhane mekanlarının zemini taş kaplama olarak yapılmıştır. Yine evin zemin kat mekanlarından ahır, giriş holü, Z-01-02 numaralı odaların, evin birinci kat mekanlarından taş kemer-tonoz örgü şeklinde kullanılmıştır. Bu konakta taş malzemedan sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme evin zemin katında yer alan Z-01,02 numaralı odaların dolaplarında birinci katında yer alan 101, 102 odaları ve divanhane mekanlarının tavanları ve dolap-yüklük kısımlarında kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, avlu kapısı, konak giriş kapısı, oda kapıları, pencere doğramalarında ve pencere korkuluklarında kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demirdir. Konağın kapı pencere aksamları da demirdendir. Çatıda alaturka kiremit kaplama kullanılmıştır.

5.18 EV NO: 18

Yapının Yeri: 125 ada, 20 parselde yer alan yapı Ürgüp merkez, Yenicami Mahallesi, İstiklal Caddesi üzerinde, No: 36'da bulunmaktadır.

Tarihçe: Yapı yazılı verilere ve tescil fişine göre 19.yüzyılda yapılan bir Rum Konağıdır. Rum araştırmacı Evangelia Balta'nın Prokopi kitabında evin eski fotoğraflarına yer verilmiştir. Eski adıyla Mubayacı Mahallesinde yer alan ev, İoakim Mubayaacıoğlu'nun evi idi. Yapı günümüzde Mehmet Baha Yılmaz isimli şahsın mülkiyetindedir. İçerisinde çeşitli onarımlar geçiren ev günümüzde kullanılabilir durumdadır (Resim 272).

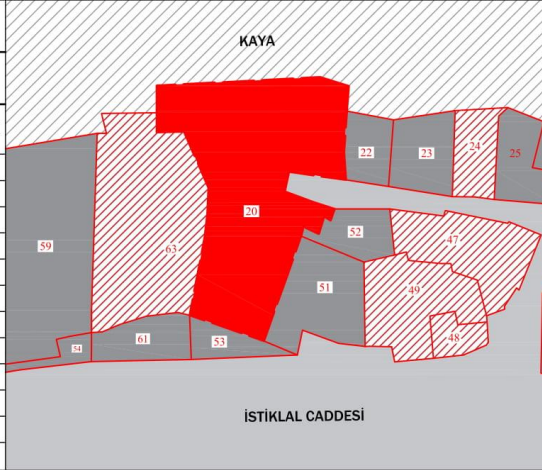
Resim 272: Mahalleye Adı Verilen Ürgüp İhtiyar Heyeti Üyelerinden İoakim Mubayaacıoğlu'nun Evi, (Balta, 2010, s. 83)

KATALOG 18

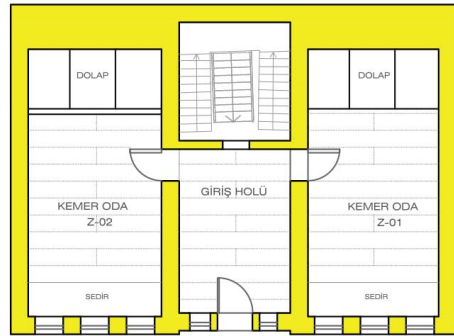
ADRES: YENİCAMİ MAHALLESİ

KADASTRAL NO: 125 ADA- 20 PARSEL

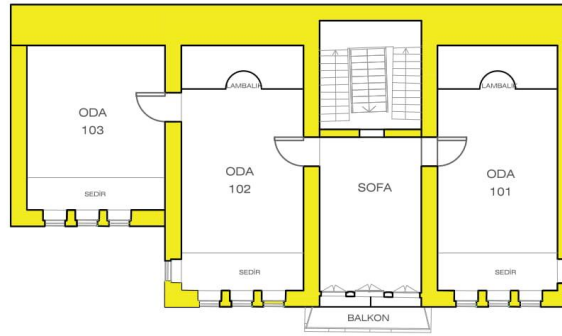
KONUT MEKANLARI	VAR YOK	SAYI	MİMARİ ELEMANLAR	VAR YOK	SAYI
KİTABE	-	-	AVLU KAPISI		1
AVLU		1	TEPE PENCERESİ		1
EYVAN	-	-	BALKON (AÇIK ÇIKMA)		1
SOFA		1	ÇIKMA (KAPALI ÇIKMA)	-	-
ODA		5	KAT SİLMESİ		1
MUTFAK (TAFANA)		1	YAZLIK KEMER	-	-
YAZ MUTFAĞI (TANDIR)		1	SEDİR		5
ERZAK DEPOSU		1	DOLAP		2
AHIR		1	OCAK	-	-
ŞİRALIK		1	GUSÜLHANE	-	-
İKONA ODASI (EV ŞAPELİ)		1	TAKA	-	-
HELA		1	LAMBALIK-ŞERBETLİK		4

PLAN

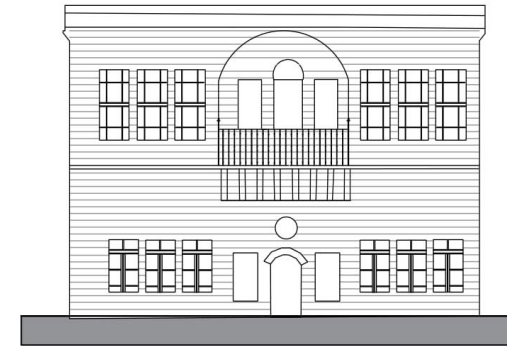

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

KESİT-GÖRÜNÜŞ

ÖN GÖRÜNÜŞ

Genel Tanım: Konutun inşa türü kagir olup, ana yapı malzemesi kesme taştır. Kaya oyma mekanları da olan yapı, yarı oyma-yarı yığma tekniğinde inşa edilen yapı, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Evin planı incelendiğinde ‘iç sofalı plan tipi’ özelliklerini göstermektedir. Evin zemin kat mekanları, avlu, ahır, şapel, ambar, yazlık mutfak, depo, giriş holü Z-01,02 (kemer oda) mekanlarından, evin birinci katı ise, sofa, 101, 102, 103 (oda) mekanlarından oluşmaktadır.

Plan Özellikleri: Yapı tek tarafı avlulu ve iç sofalı plan özelliği göstermektedir. İstiklal Caddesi üzerinde yer alan avlu kapısı ile önce yaklaşık 20 x 20 m boyutundaki bahçeye daha sonra merdivenler ile 10x10 m boyutundaki avluya geçilmektedir. Avlunun zemini taş olup, avluya açılan dört farklı yapı bulunmaktadır. Bu yapılar çeşitli işlevlerle kullanılmış olup, günümüzde bir kısmı harabeye dönüştüğü için katalogda bu yapılara yer verilmemiştir. Konak sahibinin anlattığı sözlü bilgilere göre, kaya oyma ve yığma çok sayıda farklı mekandan oluşan bu yapıda çok kalabalık bir aile yaşamıştır. Çeşitli dönemlerde kaya düşmeleri sonucu yapılar hasar görmüştür. Bu yapıların içindeki mekanlar incelendiğinde, ahır, yazlık mutfak (tandır), ambar, şapel gibi mekanlar yer almaktadır (Resim 273-274-275).

Resim 273: Kaya Oyma+ Yığma Sistemde Yapılmış Ambar

Resim 274: Günümüzde Büyük Bir Kısmı Yıkılmış Olan Yaz Mutfağı (Tandır)

Resim 275: Şapel Olarak Kullanılmış Kaya Oyma+ Yığma Mekan

Düz araziye ve büyük bir kaya kütesinin hemen önüne yapılan konak, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Yapının plan geometrisi bir kenarı yaklaşık 15 metreye, 6 metre uzunluğunda olan dikdörtgen plan şeması şeklindedir. Yapı, iç sofalı plan şeması özelliği göstermektedir.

Giriş holüne açılan doğu yönünde yer alan ana giriş kapısı, çift kanatlı ahşap tablalıdır. Kapının üzerinde bitkisel motifler bulunan basık kemer ile örtülmüştür. Giriş kapısının hemen üzerinde dairesel biçimli, ahşap kayıtlar bulunan bir tepe penceresi bulunmaktadır. Giriş kapısının sağ ve solunda ise dikdörtgen biçimli iki pencere bulunmaktadır. Giriş holü doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı yapılmış olup, zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü şeklindedir. Giriş holünde günümüzde sonradan briket ile yapılmış 2 x2 m boyutlarında bir tuvalet yer almaktadır. Giriş kapısının tam karşısındaki duvarın ortasında yer alan kapı ile duvar arkasında yapılmış merdiven yer almaktadır. Büyük bir kaya kütesinin hemen önüne yapılmış merdiven, üç kollu taş+ ahşap sistemde yapılmış olup, bu merdiven ile üst kattaki sofaya çıkılmaktadır. Z-01 ve Z-02 numaralı odalar hole açılmaktadır (Resim 276).

Resim 276: 18 Numaralı Ev Giriş Holü

Tek kanatlı yeşil aşı boyalı, üzerinde iki tablası bulunan ahşap kapıdan girilen Z-01 numaralı oda dikdörtgen planlı olup, zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer-tonoz örgü

şeklinde yapılmıştır. Odanın doğu duvarında, dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç pencere bulunmaktadır. Pencerenin hemen önünde genişliği 90 cm olan ahşap bir sedir bulunmaktadır. Odanın batı ve doğu duvarında yüksekliği 30 cm olan yeşil ahşap süpürgelik kullanılmıştır. Odanın batı duvarının içine geçmeli olarak yapılan yeşil-kırmızı aşıboyalı ahşap dolap iki bölümden oluşmaktadır. Çift kapaklı yapılan birinci kısım yüklük, tek kapaklı olan ise dolap olarak yapılmıştır. Odanın kuzey duvarında üzeri kemer ile örtülü, dikdörtgen biçimli bir taş lambalık bulunmaktadır. Z-01 numaralı odanın karşısında bulunan Z-02 numaralı oda da aynı özellikleri göstermektedir (Resim 277).

Resim 277: Z-01 Numaralı Oda Sedir ve Dolap Detayı

Yapının giriş holünde yer alan taş+ ahşap üç kollu merdiven ile birinci kattaki sofaya çıkılmaktadır. Merdiven bitiminde yer alan çift kanatlı kapı ile sofaya geçilmektedir. Kapının iki yanında ise merdiven boşluğunu aydınlatmak için iki adet pencere kullanılmıştır. Dikdörtgen planlı sofa mekanının, zemini taş kaplama, tavanı ise çatının çökmesi sonucu ev sahibi tarafından dökülen betondur. Sofanın doğu cephesinde balkon mekanı bulunmaktadır. Kuzey duvarında balkon çıkış kapısı ve kapının iki yanında dikdörtgen biçimli ahşap pencereler yer almaktadır. Çıkma kısmını aşağıda yer alan taş konsollar desteklemektedir. Balkon zemini taş kaplama, korkuluk kısmı ise üzerinde S kıvrımlı volütler bulunan dövme demir şeklindedir. Sofaya 101 ve 102 numaralı odalar açılmaktadır (Resim 278).

Resim 278: 18 Numaralı Ev Sofa

101 numaralı odaya çift kanatlı, altı tablalı ahşap kapıdan girilmektedir. Odanın zemini ahşap, tavanı ise betondur. Doğu duvarında dikdörtgen biçimli, taş söveli, ahşap doğramalı, çift kanatlı üç adet, kuzey duvarında ise bir adet pencere bulunmaktadır. Pencerelerin önünde 90 cm genişliğinde ahşap sedir bulunmaktadır. Odanın batı duvarında ise üzeri kemer ile örtülü, dikdörtgen biçimli taş bir lambalık yer almaktadır. 101 numaralı odanın hemen karşısında yer alan ve sofaya açılan 102 numaralı odada benzer özellikler göstermektedir. 102 numaralı odanın güney duvarındaki tablalı ahşap kapı ile 103 numaralı odaya geçilmektedir. 103 numaralı odada da benzer özellikler görülmektedir. Bu odaların döşeme ve duvarlarında çeşitli bozulmalar mevcuttur (Resim 279).

Resim 279: 102 Numaralı Oda Sedir ve 101 Numaralı Oda Lambalık Detayı

Dikdörtgen planlı yapının çatısı ise düz (ters-dam) şeklinde düzenlenmiştir. Çatı zemini sıkıştırılmış toprak+ şap malzemedir. Çatı çevresini korniş taşından sonra yaklaşık 20 cm yükseklikteki taş parapet duvarı dolaşmaktadır.

Cephe Özellikleri: İki katlı konak, açık çıkma cephe tipi özelliği göstermektedir. Yapının doğu yöne bakan avlu girişi İstiklal Caddesi üzerindedir. Yapının ana girişi doğu yönündedir. Konağın arka cephesi batı yönünde yer alır ve büyük bir kayaya yaslı olarak yapılmıştır. Konağın yan cepheleri kuzey ve güney yönünde yer almaktadır. Yapı zemin ve birinci kattan oluşmaktadır Konağın ön cephesi incelendiğinde, taş işçiliğinin yoğun olduğu, hareketli ve gösterişli bu cephede belirgin şekilde simetrik ve dengeli bir cephe görülmektedir. Ön cephede yer alan giriş kapısı yapının tam orta aksına yerleştirilmiş olan zemin kat giriş holüne açılmaktadır. Ana giriş kapısı, ahşap tablalı tekniği ile çift kanatlı olarak yapılmıştır. Kapı üzeri basık kemer biçiminde olup, üzerinde bitkisel motiflerin olduğu bir taş işçiliği görülmektedir. Kapının hemen üzerinde daire biçimli tepe penceresi görülmektedir. Tepe penceresinin çevresi kalın daire şeklinde silme ile dolaşırken, silme üzeri sarı aşiboyası ile boyanmıştır. Kapının sağ ve sol yanında yine giriş holüne bakan dikdörtgen biçimli iki pencere yer almaktadır. Kapının ve pencerenin yer aldığı giriş holünün vurgulandığı alanın sağ ve sol yanında yer alan üçer pencere ise Z-01 ve Z-02 numaralı odalara açılmaktadır. Dikdörtgen biçimli olan bu pencerelerin, demir parmaklıkları, ahşap doğramaları bulunmaktadır. Bu pencerelerin çevresini iki sıra hacimli silme kuşağı dolaşmaktadır. Silmelerin üzerinde ise sarı renkli aşiboyası görülmektedir. Zemin kat ve birinci katlar arasında ayrımı sağlayan kat silmesi görülmektedir. Kat silmesi üzerinde S kıvrımları ve kıvrımların arasında ise çiçek kabartmaları görülmektedir. Yapının aynı cephedeki birinci katına bakıldığında, orta aksta yer alan ve yaklaşık 120 cm dışarı çıkma yapan taş balkon, sekiz adet profilli taş konsol taşımaktadır. Üç kademeli yapılan profilli taş konsolların üzerinde ve aralarında kabartma tekniğinde yapılmış çeşitli motifler yapılmıştır. Balkon mekanının üzeri eyvan biçiminde bir kemer ile kapatılmıştır. Birinci katta yer alan iç sofanın açıldığı balkon duvarında, dikdörtgen biçimli iki adet pencere ve çift kanatlı ahşap bir kapı açılmaktadır. Kapının iki yanına yerleştirilen pencereler ve kuzey doğu cephenin tam ortasında yer alan balkon ile simetrik etki güçlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı pencereler kapı ile aynı hizada yapılmıştır. Ahşap balkon kapısının üzeri yarım daire şeklindeki kemer ile örtülmüştür. Kemerin çevresinde ise üçgen biçimli bir silme yapılmıştır. 45

derecelik açılı ile yan yana yerleştirilmiş dövme demir balkon korkulukları arasında S kıvrımlı volütler kullanılmıştır. Avluya doğru taşan balkon mekanıyla iç sofa cepheden okunabilmektedir (Resim 280).

Resim 280: Yapının Ön Cephesi

Balkonun sağ ve sol tarafında yer alan, dikdörtgen biçimli, ahşap kayıtlı üçer pencere, 101 ve 102 numaralı odalara açılmaktadır. Bu pencerelerin çevresini iki sıra hacimli silme kuşağı dolaşmaktadır. Silmelerin üzerinde ise sarı renkli aşıboyası görülmektedir. Yapının büyük bir kaya kütesine bitişik yapıldığı için arka cephesi görülmemektedir. Yapının kuzey ve güney yöne bakan yan cephelerinde ise 101 ve 102 numaralı odalara açılan iki adet pencere görülmektedir.

Bezeme Özellikleri: 18 numaralı konakta kullanılan bezemeler, taş, ahşap, demir ve aşıboyası kullanılmıştır. Yapıda kullanılan taş bezeme, avlu kapısında, ana giriş kapısı, kat silmesi, balkon konsolunda ve iç mekanda kullanılan lambalıklarda görülmektedir.

Yapının İstiklal Caddesi üzerinde yer alan avlu giriş kapısı çift kanatlı, ahşap çakma kapının üzeri düz lento ile örtülmüştür. Avlu kapısının çevresi yarım daire şeklindeki

büyük bir kemer silmesiyle çevrelenmiştir. Silmenin içerisinde ise üçlü düzende bir taş kabartma bezeme görülmektedir. Bu bezeme, simetrik yerleştirilmiş ve birbirine bakan ay-yıldız kabartmasının ortasında yer alan bir güneş sembolü şeklindedir.

Yapının ana giriş kapısı çift kanatlı, ahşap tablalı kapının üzeri basık kemer ile örtülmüştür. Tek sıra kesme taştan oluşan kemer ortasına yerleştirilen rozetlerle ve bunları saran ince silmelerle hareketlendirilmiş küçük nişlerle bütünlük sağlamıştır. Kilit taşı hacimli olarak öne doğru çıkmış üzerindeki düşey çizgilerle hareketlenmiştir (Resim 281).

Resim 281: Yapının Ana Giriş Kapısı Detayı

Yapının balkon altı konsolu, üç kademeli olarak yapılmıştır. Simetrik olarak yerleştirilen konsollar sekiz adettir. Üç dışbükey, üç içbükey yüzeyden oluşan kademeli konsol yüzeyleri ve konsolların arasında taş kabartma tekniğinde yapılmış motifler görülmektedir. Balkon konsolu, üst tarafta S şeklindeki kıvrımlı ince hattın yanlarına yerleştirilen altı yapraklı çiçek motiflerinden oluşan hacimli silme ile alt taraftan da dilimli oval dairelerin oluşturduğu içbükey silmeyle sınırlandırılmıştır. Balkon tablası

sekiz konsola oturur. Konsollar iç ve dış bükey profilli olarak biçimlenmiştir. Üç kademeli olarak biçimlenen konsollarda iç bükey yüzeyler altı yapraklı çiçek kabartmasıyla süslenmiştir. Konsolların aralarında oluşan yedi yüzey iki farklı kompozisyonla süslenmiştir. Soldan sağa doğru birinci ve yedinci yüzeyde, üstte papatya tekeri, ortada çarkıfelek kabartması yer alır. İkinci ve altıncı yüzeyde, üstte dört yapraklı yonca, ortada kabara görülmektedir. Üçüncü ve beşinci yüzeyde ise üstte ay-yıldız, ortada okunamayan motif yer almaktadır. Ortada yer alan yüzeyde ise üstte, rozet içerisine yerleştirilmiş dört yapraklı yonca, ortada ise çapraz kesişen şerit içerisinde kabara yer almaktadır (Resim 282).

Resim 282: Balkon Altı Konsol Detayı

Yapının zemin ve birinci katları arasında kullanılan kat silmesi üzeri ise, S şeklindeki kıvrımlı ince hattın yanlarına yerleştirilen altı yapraklı çiçek motiflerinden oluşmaktadır. Yapıda Z-01, Z-02, 101 ve 102 numaralı odalarda görülen taş lambalıkların üzeri istiridye motifi ile bezenmiştir (Resim 283).

Resim 283: Lambalık Detayı

Yapının ahşap bezeme, kapılar ve dolaplar üzerinde görülmektedir. Sade bir bezemenin kullanıldığı bu öğeler üzerinde sadece mavi, kırmızı ve yeşil renkli aşıboya görülmektedir (Resim 284).

Resim 284: Konağın Kapı ve Dolaplarında Kullanılan Aşıboya Örnekleri

Ana giriş kapısı üzerinde yer alan dairesel biçimli tepe penceresinin çevresi yine dairesel biçimli söve ile çevrelenmiştir. Taş söve incelendiğinde, geniş bir silme kuşağı tarafından çevrelenmiş ve üzerinde sarı aşıboyası uygulaması görülmektedir.

Konağın demir bezemesi ön cephede yer alan balkon korkuluklarında görülmektedir. Demir korkuluk incelendiğinde, 45 derecelik açı ile yan yana yerleştirilmiş dövme demirlerin arasında S kıvrımlı volütler kullanılmıştır.

Malzeme ve Teknik: : 18 numaralı ev, kaya oyma temel üzerine, ana beden duvarları kesme taş malzemedan yapılmış olup yarı oyma yarı yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Konağın bodrum ve zemin katlarında yer alan, ambar, ahır, zemin kat merdivenlerinin arka yüzü kaya oyma sistemde yapılmıştır. Yapının giriş holünde yer alan zemin katı birinci kata bağlayan üç kollu merdivenlerin iki kolunun basamakları taştır. Bunun yanında, giriş holü, sofa, Z-01, Z-02 numaralı odaların zemini taş kaplama, tavanı ise taş kemer şeklinde yapılmıştır. Bu konakta taş malzemedan sonra en çok kullanılan diğer malzeme ahşaptır. Ahşap malzeme, 101, 102 ve 103 numaralı odaların zemin kaplamasında ve alan zemin katı birinci kata bağlayan üç kollu merdivenlerin tek kolunda kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer ahşap malzemenin yerlerine bakılınca, oda kapıları, pencere doğramaları, sedir, dolap gibi öğelerde ahşap malzeme kullanılmıştır. Konakta kullanılan diğer bir malzeme olan demire yapının ön cephesinde zemin katta yer alan tüm pencerelerin parmaklıklarında rastlanmaktadır. Konağın kapı pencere aksamaları da demirdendir. Dikdörtgen planlı yapının çatısı düz teras çatı tekniğinde yapılmıştır.

6 BÖLÜM

SONUÇ-DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasında Ürgüp yerleşimi gayrimüslim yapıları geleneksel sivil mimari doku üzerinden ele alınmıştır. Coğrafi, topografik, tarihsel, dini, kültürel ve sosyal veriler ile şekillenen Ürgüp kent dokusu ve geleneksel gayrimüslim konutlarının özellikleri incelenerek bir sonuca varılmıştır. Geleneksel mimari aralarında yerel ve bölgesel farklılıklar olan geniş bir bütünü kapsamaktadır. Her yörede kendine özgü bir mimari çevrenin oluşumunu çeşitli etkenler hazırlamaktadır. Bu etkenler, doğal çevre, ekonomik yapı, dini inançlar ve farklı kültürler içerisinde yer alan sosyal yapıdır. Farklı toplumlara ait kültür etkileşimleri, örf ve adetler, gelenek-görenekler, sosyal hayat, coğrafi konum, jeolojik yapı, iklim şartları ve inançların bir arada kaynaşmaları sonucu kendine özgü yöresel özellikler içeren bir mimari çevre olmuştur.

Geçmiş Antik Çağ'a dayanan Ürgüp yerleşiminin merkezden 13 km uzaklıkta İltaş köyünde bulunan Hitit dönemi kaya resimleri tarih öncesi devire işaret etmektedir. Yerleşim ve çevresinde yapılan arkeolojik araştırmalarda Damsa çayı yakınlarındaki Avla tepesinde neolitik döneme ait taş aletler bulunmuştur. Orta tunç çağından Osmanlı Dönemine kadar bölgede sırasıyla, Hitit, Frig, Pers, Roma, Geç Roma, Türk-İslam dönemi uygarlıkları yaşamıştır. Önemli bir Roma ve Bizans yerleşimi olan Ürgüp merkez ve çevresinde çok sayıda kilise ve manastır yapısı bulunmaktadır. Türklerin Anadolu'yu fethi ile hızla İslamlaşan bu topraklarda Müslüman ve Hristiyanlar bir arada yaşamıştır. Bölgede 13.yüzyıla kadar Türklere ait mimari eserler sayı bakımından az iken bu tarihten itibaren bölgedeki Türk nüfusunun da artmaya başlaması ile Türk-İslam dönemi yapıları da inşa edilmeye başlamıştır. Selçuklu ve Osmanlı Döneminde de önemini koruyan bölge, bu dönemlerde eklenen camiler, medreseler, hamamlar gibi anıtsal yapı ve dönemlerinin sivil mimarlık örnekleri ile günümüzdeki kent dokusunu oluşturmuştur. Yığma taş yapım sistemiyle inşa edilen cami, kilise, han ve hamam örnekleri, kentsel doku içerisinde geleneksel konut dokusu ile bir bütündür. Çalışmada Ürgüp merkezde yer alan, dördü kale, onu cami-türbe, yedisi kilise (iki tanesi günümüze ulaşmamış), biri medrese, beşi hamam-çeşme, dördü han (iki tanesi günümüze ulaşmamış) yapısı hakkında kısa bilgiler verilerek bölgedeki zengin kültürel yaşam aktarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada Ürgüp yerleşimi 19.yüzyıl verileri kapsamında, seyahatname, nüfus ve salname kayıtları incelenmiştir. 19. yüzyılda Ürgüp, Konya Vilayetinin Niğde Sancağına bağlı bir merkez kentti. 1890 yılı başlarında Nevşehir kazasında 34, Ürgüp'te ise 28 köyün bulunduğu kaydedilmektedir (Halme, 2006). Bu verilere göre Ürgüp yöreye göre büyük bir yerleşim birimidir. Bölgede 16.yüzyıldan sonra kaydedilen veriler incelendiğinde gayrimüslim nüfusun arttığı gözlenmektedir. Osmanlı Devleti'nde 1914 yılında yapılan son nüfus sayımında Kapadokya Bölgesi'ndeki Hristiyan nüfus toplam nüfusun %20 sini oluşturmaktaydı (Augustinos, 1997). 1904 yılına ait Konya Vilayet Salnamesine göre, Ürgüp yerleşiminde 5 kilise yapısı, 22 cami-mescit, 2470 hane ve çok sayıda anıtsal ve kamusal nitelikli yapı bulunmaktadır. Bu yapıların içerisinde 11 adet han yapısının bulunması bölgenin önemli bir ticaret merkezi olduğunu göstermektedir. Seyahatnamelerde verilen bilgiler çoğu zaman abartılı olsa da bölgenin o dönemdeki coğrafi, ekonomik, nüfus, kültür verileri hakkında fikir vermiştir. 1835'te seyyah Texier Ürgüp gezisinde, Rum nüfusun, Batı Anadolu'daki nüfustan çok farklı olduğundan, hiçbirinin Rumca bilmediklerinden ve papazların dahi Rumca'yı sadece dini törenlerden kullandığından bahsetmektedir. Bölgedeki yazıtlarda yer alan Karamanlıca dili bu veriyi doğrulamaktadır. Bu verilere göre bölgedeki gayrimüslimlerin, Türklerle sıkı ilişkiler kurduklarının ve bölge ile bir bütün olduklarının göstergesidir. Texier'in kentle ilgili aktardığı diğer veri, Ürgüp kalesi ve çevresinde Müslümanların, kentin kuzeyinde ise Ermenilerin yaşadığı bilgisidir (Texier, 1998). Yerleşimde yaşayan halk Müslüman ve Hristiyan Ortodoks olup, bazı Ermeni ve Protestan ailelerde bulunmaktadır. Ürgüp yerleşiminde, Müslüman halk, kale ve çevresinde yer alan on iki mahallede, gayrimüslim halk ise, Mubayacı, Kapudan, Sarumsaklı, Samuil ve Duayeri isimli beş mahallede yaşamaktaydı. Süphanverdi mahallesinde bazı Rum haneler bulunurken, Duayeri mahallesinde de bazı Müslüman haneler bulunmaktaydı (Öger & Özdem, 2013, s. 95) (EK-3). 19. yüzyıl Ürgüp yerleşimi nüfus verilerinde bölgede %13 oranında Rum nüfusu bulunurken, %1 oranında Ermeni nüfusun varlığı biliniyor (Halme, 2006, s. 24). Nüfus kayıtlarında sayıları az olan Ermenilere ve yapılarına, günümüzde bölgeye en yakın örnekle Kayseri'de rastlanmaktadır (Büyükmihçı, 1999, s. 295). Çalışmada incelenen tüm evlerin Rum konağı olduğu bilinmektedir. Bu veriler değerlendirildiğinde, günümüzde Müslüman halkın yaşadığı kale ve çevresindeki evlerin daha korunmuş olduğu, Rum

mahallelerindeki evlerin ise mübadeleden sonra atıl durumda kaldığı ve sürekli el değiştirdiği bilinmektedir.

Osmanlı döneminde, İslam Hukuku gereği sosyal ve ekonomik yaşamlarında çeşitli kısıtlamaları olan gayrimüslimlere, 3 Kasım 1839 Tanzimat ve 18 Şubat 1856 Islahat Fermanı sonucunda verilen haklar ile genelde ticaretle uğraşan, zanaatkar olan ve şehir ekonomisinin büyük bölümünü elinde tutan gayrimüslimlerin ekonomik durumu daha da iyi duruma gelmiştir. Bu zenginlik ve refah en başta yaşadıkları evlere ve inşa ettikleri kiliselere yansımıştır (Yerasimos, 1977, s. 30). Bölgede Tanzimat ve Islahat Fermanlarının ilan edildiği tarihleri ve sonrasını takiben dini ve sivil mimari türler açısından büyük bir yapılaşma olduğunun görülmesi ise bunun en büyük kanıtıdır. Ürgüp'teki mimari yapılaşmanın 19. yüzyılda yoğunlaştığı görülmektedir. Tez çalışmasına yer alan evlerin hemen hepsinin 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra inşa edilmiş olması yine bunun en büyük kanıtlarındandır. 19. yy. 'da özellikle kamusal alanda yapılan reformlar sonucunda ülke genelinde yaşanan değişimin, bölgede konut mimarisine ve kent kimliğine önemli derecede etki ettiği düşünülmektedir.

1838 Ekim ayında Prusyalı Feldmareşal Moltke, Ürgüp'e uğramış; “...*Dimdik ve mağaralarla garip bir şekilde oyuk oyuk olmuş bir kayalığın üzerindeki eski bir kale, kasabanın tepesinden bakıyordu. Ürgüp'ün evleri tastan, son derece zarif yapılmıştır...*” tanımı ile yörenin karakteristik dokusunu anlatmaktadır (Moltke, 1967). Bu görüşü destekleyen çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Ürgüp, geleneksel konut dokusu ve doğal oluşumların iç içe geçtiği bir yerleşim yeridir. Genel kent semasında dolasımlarına göre ızgara (gridal) kent sistemini yansıtan Ürgüp yerleşimi geleneksel dokusu organik bir yapılanmaya sahiptir (Abdik, 2013). Konutlardaki taş işçiliği, yığma yapılar ile kaya oyma mekanların bir arada bulunmaları ender örnekler arasındadır. Yığma taş yapım sistemiyle inşa edilen mimari yapıları, organik sokak dokusu, kaya oyma mekânlar, açık alan/yarı açık alan/kapalı alan kullanımları ile zengin bir kentsel doku karakterine sahiptir.

Bölgenin jeolojik yapısına bağlı olarak biçimlenen topografyaya göre; ilk olarak vadi yamacına kurulan yerleşim zamanla düzlük alana yayılmış ve Ürgüp'ün kendine özgü doğal yapı ile bütünleşik geleneksel konut dokusunu oluşturmuştur. Kent dokusunun oluşumunda etkili en önemli faktör doğal çevredir. Doğal çevre koşullarından olan iklim,

bitki örtüsü, yerel malzeme olanakları ve topografya yöresel mimarinin oluşumunda etkilidir. Anadolu'da doğal çevre verileri incelendiğinde, aralarında büyük farklılıklar gösteren çeşitli iklim bölgelerinden oluştuğu görülmektedir. Bu farklılıklar içerisinde ortaya çıkan Ürgüp yerleşimi mimarisi, kendine özgü nitelikleri ile bölge koşullarına uyum sağlamıştır. Bu özellikler yapılarda yerel malzeme, mekânsal kurgu, çatı sistemi ve cephe oluşumunda etkin rol oynamaktadır. Yapıların kat adetleri, alt ve üst katların yapım tekniği ve plan düzenlerini doğrudan etkileyen topografya kent dokusunun oluşumunda önemlidir. Bölgedeki fiziksel çevreyi oluşturan diğer bir veri ise ekonomik yapıdır. Toplumları ve toplumsal hareketleri belirleyen bir etken olmakla birlikte mekanlarında belirleyicisidir. Ürgüp yerleşiminde gelir düzeyi, yapı boyutları ve bezeme dışında mimarinin oluşumuna derin farklılıklar getirmemiştir. Bölgede ticaret- tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomi etkisi gözlenmektedir. Bölgede ticaretle uğraşan gayrimüslimler büyük boyutlu ve iç sofalı konaklar inşa ettirmişlerdir. Bunun yanında tarım ve hayvancılığın devam ettiği incelenen konut mekanlarından anlaşılmaktadır. Yapılarda ahır, yazlık mutfak, ambar, şirahane gibi mekanların varlığı buna işarettir. Toplumları belirleyen sadece ekonomik yapı değil sosyal ve kültürel değerlerde konut kültürünün temel ilkelerini belirlemiştir. Ürgüp gayrimüslim konutları bir kültür birleşimidir. Sosyal yapı ve gelenekler bireylerin ve toplumların yaşam tarzını ve içlerinde yaşadıkları mekanları oluşturmaktadır. Kişi, gelenek ve göreneklerine bağlı olarak mekanları düzenler. Aynı eylemlerin yapılması için farklı kültürlerde oluşturulan mekan düzenlemeleri de farklıdır. Bölgede farklı gelenek ve göreneklere göre yaşayan Rum toplumu bazı mekan kullanımları açısından (şapel gibi) farklılık gösterse de bölgedeki Türk toplumu ile büyük bir homojenlik göstermektedir.

19. yüzyıl Ürgüp yerleşimi kentsel özelliklerine bakıldığında Müslüman mahallelerin yanında gayrimüslim mahallelerinin de kenti oluşturan önemli öğelerin başında geldiği görülmektedir. Bu çalışmada, çok kültürlü yaşamın bir kanıtı olan Ürgüp yerleşimi değerini yansıtabilmek amacıyla bölgedeki gayrimüslim evleri incelenerek bir sonuca varılmıştır. 19. yüzyılda, Ürgüp yerleşimini oluşturan Ermeni, Rum, Müslüman yerel halk birbirlerinin gelenek, görenek ve alışkanlıklarından etkilenerek çok kültürlü bir yaşama katkıda bulunmuşlardır. Müslüman ve gayrimüslim mahallelerinde yer alan evlerin genel mimari özellikleri değerlendirildiğinde, yapım tekniği, sokak dokusu, cephe oranları, cephe tipleri açısından benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bunun en önemli nedeni ise,

ev ve konakları inşa eden ustaların aynı olması ve belli bir geleneği temsil etmeleridir. Ürgüp yerleşimindeki evler iki farklı toplum tarafından oluşturulmuş olmasına rağmen büyük bir homojenlik göstermektedir.

2014 yılında yürürlüğe giren, Ürgüp Koruma Amaçlı İmar planı verilerine göre tez kapsamında ele alınan Karağandere, Yenicami, Dutlucami, Süphanverdi ve Duayeri mahallelerinde toplam, 77 adet tescilli sivil mimari örneği, 30 adet projelendirilmiş tescilli sivil mimari örneği ve 12 adet tescilli anıtsal yapı tespit edilmiştir (Ürgüp Belediyesi Arşivi, 2019). Tez kapsamında 30 adet projelendirilmiş tescilli sivil mimari örneği içerisinde, 18 ev kataloğa alınmış ve evlerin mimari özellikler incelendiğinde bazı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

- Çalışma incelenen Rum konakları Ürgüp Yerleşimi Karağandere, Yenicami, Dutlucami, Duayeri ve Süphanverdi isimli beş mahallelerde yer almaktadır. Bu mahallelerden Karağandere, Yenicami, Dutlucamide sadece gayrimüslimler yaşarken, Duayeri ve Süphanverdi mahallelerinde Türkler ve gayrimüslimler beraber yaşamaktaydı (Öger & Özdem, 2013, s. 97). Bu yerleşim biçimi, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde gayrimüslim ve Türklerin ayrı mahallelerde yaşamış olduğu (Bozkurt, 1989, s. 10) savını doğrulamamaktadır. Ürgüp yerleşiminde ortak kullanılan mahallelerin olduğu görülmektedir.
- İncelenen konakların hepsinde avlu kullanımı görülmektedir (Resim 62). Bu sonuç, Türk evlerinin içe dönük, gayrimüslim evlerinin dışa dönük (Bektaş, 2014, s. 15) olduğu savını desteklememektedir. Kale ve çevresinde yerleşim gösteren Türk mahallelerinde yer-arazi koşullarından dolayı yapılamayan avlu (Resim 58), Rum mahallelerinin daha düz bir topografyaya sahip olması sebebiyle yapılabilmektedir.
- Evlerin planlarına bakıldığında, 12 evin iç sofalı, 4 evin dış sofalı, 2 ev ise sofasız plan tipi özelliği göstermektedir (Resim 66). Plan tipleri değerlendirildiğinde, Ürgüp geleneksel evlerinde iç sofalı ve dış sofalı plan tipinin yaygın olarak kullanıldığı (Yıldırım, 2003, s. 48) ve bu özellik Rum evleri plan tipinde de görülmektedir. Ayrıca 19.yüzyıl ve sonrasında sık kullanılan iç sofalı plan örneğinin, gayrimüslim evlerinde en çok kullanılan plan tipi olduğu görülmektedir.

- Evlerin cephe özelliklerine bakıldığında, 1 evin tek katlı, 2 evin üç katlı, 15 evin ise iki katlı olduğu görülmektedir (Resim 84). Bu sonuç, Ürgüp geleneksel evlerinin çoğunlukla iki katlı olduğu (Kalaycı, 2006, s. 65) savını desteklemektedir. Ürgüp geleneksel konutlarında cephede karakteristik bir öge olan çıkma gayrimüslim evlerinde de görülmektedir. İncelenen evlerin 12 tanesi çıkmalı şekilde yapılmışken, 6 tanesinde çıkmasız cephe tipi özelliği görülmektedir.
- Evlerin bezeme özelliklerine bakıldığında, yapıların genellikle ön cephelerinde yani evin giriş cephesinin özenli ve gösterişli yapıldığı görülmektedir. Taş bezemenin ön cephede ana giriş kapısı, kat silmesi, pencere söve-lento, çıkma altı konsollarında yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Taş bezemede kullanılan motiflerin, çarkifelek, palmet, hayat ağacı, Tanrıça Tanit, yılan, Süleyman Mührü, stilize çiçek kabartmaları, papatya tekeri, gülbezek ve geometrik desenler olduğu görülmektedir. Sadece bir evin (13 numaralı) cephesinde figürlü kabartma olan kartal motifine rastlanmıştır. Özellikle 4,7,10,12,13,18 numaralı konakların cephesinde yoğun taş kabartma motifleri görülmüştür. İncelenen gayrimüslim evlerinde iç mekanda, ahşap, aşiboyası ve duvar resmi gibi bezemelerde rastlanmaktadır. Özellikle ahşap üzeri kabartma ve boya tekniği sıkça görülmektedir. Kapı, dolap ve tavanda kullanılan ahşap genellikle boyalı şekilde kullanılmıştır. 9,10,12,13 numaralı dört evde duvar resmi görülmektedir. Görülen duvar resimleri, figür, natürmort ve nakışlı bezemeler şeklindedir. İncelenen gayrimüslim evlerindeki figürlü duvar resimleri ve ön cephede görülen yoğun taş kabartma bezemeleri ile Müslüman evlerinden bir oranda farklılık gösterdiğini söyleyebiliriz. Ayrıca evlerde görülen bezemelerin kullanıcıların ekonomik durumu ve sosyal statüsü ile ilişkili olduğu söylenebilir.
- Evlerin malzeme-teknik özelliklerine bakıldığında, yapılarda en fazla kullanılan bölgenin de yerel malzemesi olan taş olduğu görülmektedir. Bölgenin jeolojik özelliklerinin bir sonucu olan kaya oyma mekanlarda sıkça rastlanılmaktadır. 18 konak içerisinde 6 tanesinin kaya oyma +yığma sistemde, 12 tanesinin ise yığma sistemde yapıldığı görülmektedir. Taş malzemedan sonra en fazla kullanılan ahşap malzemeye iç mekan elemanlarında (kapı, pencere, dolap, sedir) rastlanmaktadır. Ahşap malzemedan sonra en fazla kullanılan malzeme ise

demirdir. Demir malzemeye ise, pencere-kapı aksamlarında ve korkuluk kısımlarında rastlanmaktadır. Bunun yanında 7,13 ve 18 numaralı konaklarda düz çatı sistemi görülürken, diğer 15 konakta ahşap eğimli çatı sistemi görülmüştür. Eğimli çatı kaplama malzemesi olarak kiremit kullanılmıştır.

- Evlerin iç mekan özelliklerine bakıldığında, oda, sofa, tafana (mutfak), yaz mutfığı (çardak), ahır, yemlik, şıralık gibi mekanlar bölgedeki diğer evlerle ortaktır. İncelenen konutlardaki odaların birbirine benzer özelliklere sahip olduğu ve eşit derecede özenli yapıldığı görülmektedir. Buradan çıkarılacak sonuçta Ürgüp gayrimüslim konutlarında başoda kavramının bulunmadığıdır. Yine bir Türk evi uygulaması olan gusülhaneye, Rum evlerinin 5 tanesinde rastlanmaktadır. Gusülhanelerin mübadeleden sonra yapılara yerleşen Müslüman halk tarafından eklendiği düşünülmektedir. İncelenen mekan özelliklerine göre Ürgüp yerleşimindeki Rum ve Türk evinde benzer mekan kullanımı görülmektedir. Farklı olarak Rum evlerinde ikona odası-ev şapeli olarak adlandırılan ibadet için ayrılmış küçük odalar görülmektedir. Çalışmaya konu olan 18 ev içerisinde 7 adet ev şapeline rastlanmıştır. Bunlardan biri harabeye dönmüş, birisi seramik kaplanarak wc'ye dönüştürülmüştür. Diğer 5 tanesi ise iyi durumdadır.
- İncelenen evlerin bazı yapı detaylarının birbirinin aynısı olduğu görülmüştür. Bu örnekler şu şekildedir. Plan tipi ve konut mekanları aynı olan 12-17 numaralı evler, iç mekan kapılarının aynı olduğu (kapı bezeme detayları) 5-16 numaralı evler, avlu kapıları aynı olan 9-16 numaralı evler görülmektedir. Bunların yanında aynı taş bezeme detaylarına sahip olan, 4-7-10 numaralı evler bulunmaktadır. Buradan çıkarılacak sonuç belli bir geleneği temsil eden aynı yapı ustaların bölgede çalışmış ve bölgenin özgün yüzünü yansıttığıdır.

Geleneksel Ürgüp gayrimüslim konutları, içinde buldukları toplumu en iyi şekilde yansıtan, son derece zengin mimari ürünlerdir. Ermeni, Rum, Müslüman bütün yerel halk birbirinin gelenek-görenek ve alışkanlıklarından etkilenmiş ve ortak diyebileceğimiz bir kültürün oluşumuna katkı sağlamışlardır. Sonuç olarak, Ürgüp gayrimüslim yapıları kendi fiziksel, ekonomik ve sosyal koşullarının sonucunda gelişmiş kendine özgü bir oluşumdur.

Yerleşimde Cumhuriyet Döneminden sonra yeni yapıların sayısı hızla artsa da 1985 yılında bölge UNESCO tarafından Dünya Miras listesine dahil olarak koruma altına alınmış ve yeni yapılaşma daha kontrollü şekilde ilerlemektedir. Anadolu'da yer alan diğer örneklere oranla bölgedeki doğal ve kültürel doku daha fazla korunabilmiştir. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından Ürgüp'te yapılan çalışmalarda bir bölge kentsel sit, bir bölge doğal sit, bir bölge de kentsel+ doğal sit ilan edilmiştir (EK 1). 2014 yılında hazırlanan Ürgüp Koruma Amaçlı İmar planı ile kentte kültürel mirasın korunması için adım atılmıştır.

Karakteristik özelliklerini kaybetmeden günümüze kadar gelebilmiş olan bu tarihi doku bozulma sürecine girmiştir. Ürgüp evleri ve Ürgüp'e özgü sokak dokusunun korunması konusunda endişe duyulmaktadır. Restorasyon çalışmalarının maliyetinin yüksek olması, insanlardan kaynaklı bilinçsiz onarımlar, koruma bilincinin tam oluşmamış olması, yeni kullanım şartlarının getirdiği değişiklikler ile yapıların özgünlüğünün bozulması gibi birçok sebeple yapılar büyük bir bozulma ve değişim sürecine girmiştir. Dokunun bizden sonraki kuşaklara da iyi bir şekilde aktarılabilmesi için bir an önce bölgede var olan koruma çalışmalarının artırılması ve denetimlerin sıkı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda öncelikle, 2019 yılında kurulan Kapadokya Alan Başkanlığı'nın ve Kültür Turizm Bakanlığı'nın denetimleri arttırması, yanlış müdahalelere izin vermemesi, gerekirse verilen maddi desteklerin artırılması gerekmektedir. Sonrasında çeşitli vakıf, dernek, mimarlar odası gibi kurumların desteği ile halkın bilinçlendirilmesi doku mimari kimliğini kaybetmeden, yanlış uygulamalar yaygınlaşmadan bir an önce çalışmalara başlanılmalıdır.

Bölgede 2019 yılında kurulan Kapadokya Alan Başkanlığı'nın yerleşimde yapılacak olan restorasyon çalışmalarını daha sık, kurallara uygun ve doğru bir şekilde denetlemesi gerekmektedir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 1999-660 numaralı 'Taşınmaz Kültür Varlıklarının Koruma, Bakım ve Onarımına İlişkin İlke Kararı'nın yenileme ve tadilatlar sırasında her yapının özgün özellikleri ile ele alınması anlayışını kabul etmesinin ve uygulamasının, Ürgüp yöresel konut mimarisinin geleceği açısından daha olumlu gelişmelere vesile olması en büyük temennimizdir. Bu tez

alışması, sonraki dönemlerde yapılacak onarım faaliyetlerine fayda sağlayabilirse, amacına gerçek şekilde ulaşmış olacaktır.

7 BÖLÜM

KAYNAKÇA

- Abdik, N. Ö. (2013). Kapadokya Bölgesindeki Yerleşim Alanlarının Mimari Nitelikleri Bağlamında İrdelenmesi. Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- Aksoy, N. (1988). Ürgüp'te Geleneksel Yapım Sistemleri ve Yapı Elemanları Üzerine Bir Araştırma. M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Restorasyon Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Aktüre, S. (1978). 19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi. Ankara: O.D.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.
- Altınay, A. R. (2005). Damat İbrahim Paşa Döneminde Ürgüp ve Nevşehir. Ankara: Ürgüp Belediyesi Kültür Yayınları.
- Altındağ, E. (2003). Kapadokya Bölgesinde Mustafapaşa Kasabasında Geleneksel Evlerin İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- Anonim. (1983). Yurt Ansiklopedisi, C:8. İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- Arel, A. (1982). Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar. İzmir: Ege Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Arel, A. (Ocak 1983). Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar. Çağdaş Eleştiri, 26-31.
- Augustinos, G. (1997). Küçük Asya Rumları. Ankara: Ayraç Yayınları.
- Aydın, R. (2016). Ürgüp Davut Ağa Camisi'ne Dair Yeni Tespitler. Cappadocia Journal, 209-243.
- Aydın, R. (2018). Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın Ürgüp'teki Çeşmeleri. İ. Gökhan, H. Saraç, & G. Özcan içinde, Lale Devri'nde Osmanlı Devleti ve Nevşehir (s. 731-745). Konya: Kömen Yayınları.
- Aydın, S. (2004). Kayakapı Koruma ve Geliştirme Planı- Plan Raporu. Nevşehir.
- Aytaş, S. (2011, Kasım 16-19). Nevşehir Mübadil Kültürü. Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu (NEVKAM). 7. cilt, 291-300.
- Aytaş, S. (2018). Mübadelenin Hüzünlü Mirası. İstanbul: Lozan Mübadilleri Vakfı.
- Balta, E. (2010). Prokopi. İstanbul: Birzamanlar Yayıncılık.
- Bektaş, C. (2014). Türk Evi. İstanbul: Yem Yayınları.

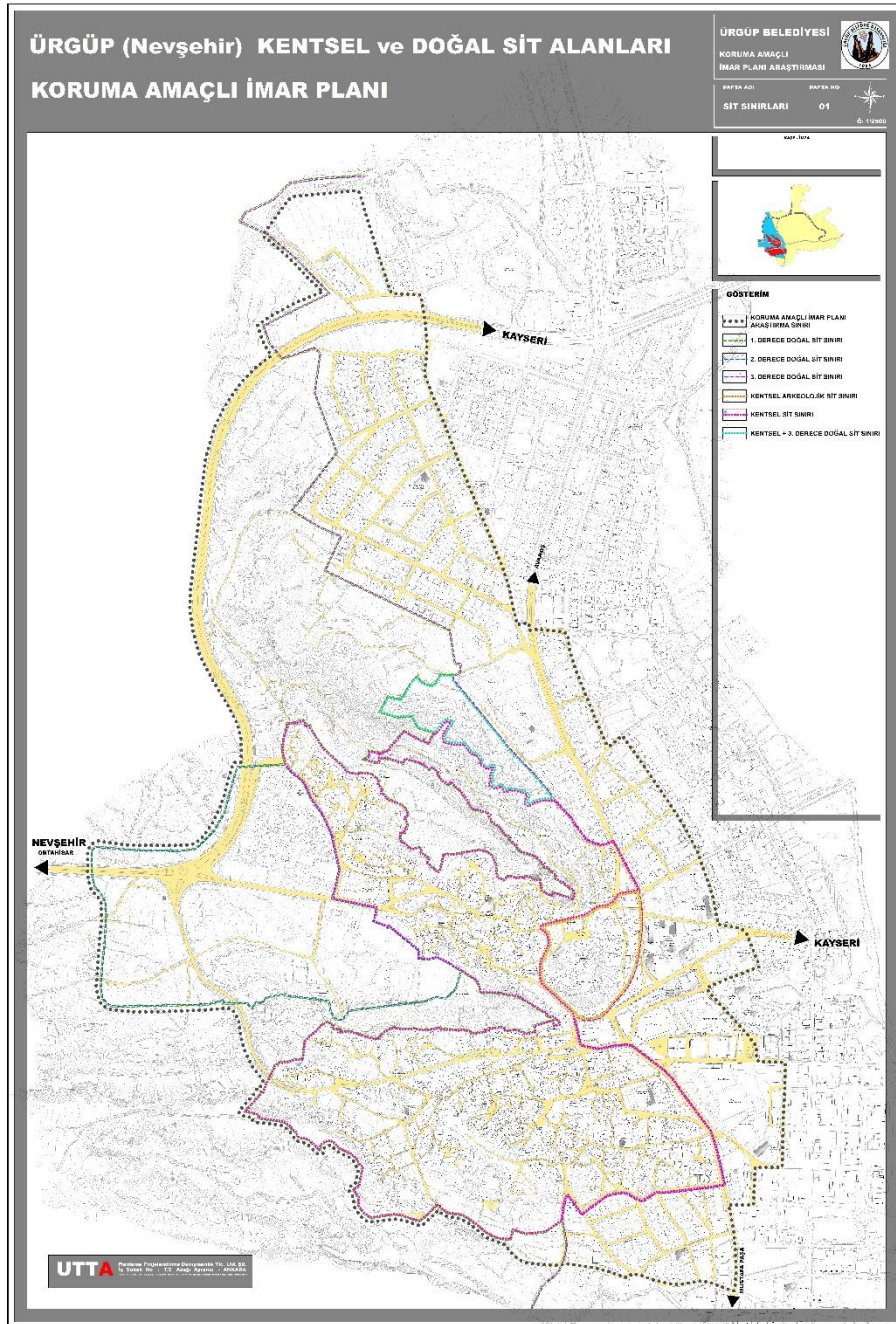
- Binan, D. U. (1985). Güzelyurt Örneğinde Kapadokya bölgesi Yığma Taş Konut Mimarisinin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. İstanbul.
- Bozkurt, G. (1989). Alman-İngiliz Belgelerinin ve Siyasi Gelişmelerin Işığı Altında Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuki Durumu (1830-1914). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi .
- Büyükmihçı, G. (1999). Osmanlı Dönemi Azınlık Evlerinin Mekansal Özellikleri: Kayseri Örneği. Osmanlı Mimarlığının 7 yüzyılı 'Ulsarüstü Bir Miras', (s. 296-302). Kayseri.
- Büyükmihçı, G. (2000). Anadolu'da Konut; Nevşehir Evleri. Arkitekt, Sayı:478.
- Büyükmihçı, G. (2000). İç Anadolu Bölgesi İçinde Yer Alan Taş Sivil Mimarlık Örneklerinin Ortak Özellikleri. Arkitekt, 50-68.
- Büyükmihçı, G. (2009). Kayseri Evlerinde Mimari Biçimleniş ve Kültür İlişkisi Üzerine. Batı Akdeniz Mimarlık, no: 43, 9-14.
- Can, Ş. G. (2007). A Critical Assessment For Reuse Of Traditional Dwellings As “Boutique Hotels” In Urgup. O.D.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Çelebi, Ç. L. (2017). Konut ve Göç: 19. Yüzyıl Kayseri Rum Evleri. Tarih İncelemeleri Dergisi, 17-45.
- Eceoğlu, A. (2011, Kasım 16-19). Mimarisi İle Bir Tarih 'Kapadokya'. 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu , s. 233-244.
- Eldem, S. H. (1954). Türk Evi Plan Tipleri. İstanbul: İstanbul Teknik Üniveristesi Yayınları.
- Elmacı, O. (2008). Ürgüp Tarihi. Ankara: Ürün Yayınları.
- Emirlioğlu, M. (10 (2000)). Osmanlı'da Müslim- Gayrimüslim İlişkileri. 'Kebikeç', İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırma Dergisi, 75-87.
- Eravşar, O. (1993). Ürgüp ve Çevresindeki Türk-İslam Devri Yapıları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Ersoy, N. (2000). Semboller ve Yorumları. İstanbul: Güven Yayınevi.
- Esmer, M. A. (1984). Avanos'un Eski Evleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güler, A. (2000). Osmanlıdan Cumhuriyete Azınlıklar. Ankara: Tamga Yayınları.
- Güney, E. (1988). Nevşehir İli (Kapadokya). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Halme, A. Ş. (2006). 19 yy 2. Yarısında Nevşehirin Sosyal ve Ekonomik Durumu. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Niğde.

- İşçen, Y. (2001). Düşler Ülkesinde Bir Kültür Yolculuğu; Ürgüp. Ürgüp Tanıtma Vakfı (ÜRTAV) Kültür Yayınları-01.
- İşçen, Y. (2008, Ağustos 08.07.2020). Cappadocia Peri Bacası. Ürgüp'te Duvar Resimli Evler:<http://www.cappadociaexplorer.com/detay.php?id=104&cid=47> adresinden alındı
- Jerhphanion, G. D. (1925-1942). Une Nouvelle Province de l'Art Byzantine Les Eglises Rupestre de Cappadoce. Paris: I-VII.
- Kabaoğlu, C. (2004). Kayakapı Kültürel ve Doğa Çevre Koruma ve Canlandırma Projesi . Ankara: Kaba Mimarlık Yayınları.
- Kalaycı, M. G. (2006). Geleneksel Ürgüp Konutları ve Dereler Mahallesi Koruma Geliştirme Önerisi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Karakaya, M. (2007). Seyahatnamelerde Nevşehir. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Niğde.
- Kaya, M. (1994). Geçmişten Günümüze Ürgüp. Nevşehir: Özel Baskı.
- Kaya, M. (1997). Ürgüp'ün Eski Hanları. Ürgüp, 14-18.
- Kaya, M. (1997). Ürgüp'ün Eski Hanları 2 . Ürgüp, 16-19.
- Kaya, M. (2019). Ürgüp Kalesi. Ürgüp , 7-16.
- Kemal, Y. (2015). Peri Bacaları/ Bu Diyar Baştanbaşa 3. Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Kılıç, M. (2019, Eylül 25). Kapadokya Eski Taş Binalarında Kullanılan Rozet Süslemeler Üzerine Bir Tahlil ve Tasnif Denemesi. Avanos ve Çevresi Kültür, Tarih Araştırmaları Sitesi (AVKÜTA): www.avanosarastirmalari.com.
- Kırık, M. (2019). Germir'deki Geleneksel Konut Mimarisi. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- Korat, G. (2003). Taş Kapıdan Taç Kapıya. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kuban, D. (1995). Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kuban, D. (2007). Osmanlı Mimarisi. İstanbul: Yem Yayınları.
- Küçükerman, Ö., & Güner, Ş. (1995). Anadolu Mirasında Türk Evleri. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Maden, F. (2011, Kasım 16-19). XIX. Yüzyıl Sonları ve XX. Yüzyıl Başlarında Nevşehir'de Rum Mektepleri . 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu , s. 103-128.

- Metin, N. (2010). Nevşehir İli Ürgüp İlçesi'nin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Öğretimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi . Niğde.
- Moltke, H. V. (1967). Türkiye Mektupları. İstanbul: Çev. Kemal Vehbi Gül, Varlık Yayınevi.
- Nevşehir'in 50. Yılı. (1973). Nevşehir: Nevşehir Valiliği.
- Öger, A., & Özdem, O. (2013). Nevşehir Salnamesi 1914. Ankara: Nevşehir Üniversitesi Yayınları.
- Özbek, Y. (2002). Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1453). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınevi.
- Özbek, Y. (2014). Kapadokya'da Osmanlı Dönemi Duvar Resimlerinde Kent Tasvirleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 215-230.
- ÖZÜGÜL, M. D., & UZBEK, M. H. (2003). 'Semboller ve Mekan/ Mustafapaşa'da Sivil Mimari Cephe Örnekleri Üzerine Bir Çözümleme', *Kapadokya Üzerine*. YTÜ Basım Yayın Merkezi, Üniversite Yayın No: YTÜ.mf.sm-03.0702/ Fakülte Yayın No: MF.ŞBP-03.001, İstanbul. 119-139.
- Pekak, S. (2004). Ürgüp Kiliseleri. *EFD/JFL*, 173-203.
- Pekak, S. (2009). Kappadokia Bölgesi Osmanlı Dönemi Kiliseleri: Örnekler, Sorunlar, Öneriler. *METU.JFA*, 249-277.
- Pekak, S. (2009). Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Gayrimüslim Vatandaşların İmar Faaliyetleri ve Mustafapaşa (Sinassos). *Bilig*, 171-204.
- Renda, G. (1985). Göremede Korunması Gerekli Bir Ev. III. Araştırma Sonuçları, 104-120.
- Roides, S. (1985). "The Houses of Sinassos" Sinassos in Cappadocia. London, 1985: Çev. Ertuğrul Malçok.
- Sevük, İ. H. (2014). Yurttan Yazılar. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Solmaz, F. (2013). Construction Techniques Of Traditional Houses In Nevşehir; Case Study On Ürgüp, Mustafapaşa And İbrahimpaşa. O.D.T.Ü. Fen Bilimler Enstitüsü Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Solmaz, F., & Şahin Güçhan, N. (2011, Kasım 16-19). Kapadokya Geleneksel Konutlarının Mimari Özellikleri. 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu , s. 237-264.
- Sözen, M. (1998). Kapadokya. İstanbul: Ayhan Şahenk Vakfı.
- Stathis, P. (1999). 19. Yüzyıl İstanbul'unda Gayrimüslimler. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Strabon. (2000). Antik Anadolu Coğrafyası. Kitap XII. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları. Çevirmen: Adnan Pekman.
- Şaşmaz, M. (2008). Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine. İstanbul: Kitapevi Yayınları.
- Texier, C. (1998). Kapadokya. Niğde: Çeviri: Faruk Yılmaz.
- Thierry, N. (1982). 'La Cappadoce depuis L'antiquite'. Histoire et Archeologie.
- Tuna, T. (2008). Bilinmeyen Kapadokya. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Uray, G. (2019). Mimari Yapılarda Görülen Taş Kabartma Süslemelerin Din ve Sanat İlişkisi Açısından Değerlendirilmesi (Aksaray İli Güzelyurt Örneği). Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 127-145.
- Ürgüp Belediyesi Arşivi. (2019, 09 26). Nevşehir, Ürgüp.
- Yalçın, O. (2007). Nevşehir- Mustafapaşa Beldesi Sivil Mimari Eserleri Üzerindeki Bezemeler. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- Yalçın, O. (2007). Nevşehir-Mustafapaşa Beldesi Sivil Mimari Eserleri Üzerindeki Bezemeler. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- Yerasimos, S. (1977). Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye. İstanbul: Gözlem Yayınevi.
- Yıldırım, Z. Ö. (2003). Sinasos Yöresel Mimarisi ve 19. yy Batılılaşma Hareketlerinin Konut Mimarisine Etkileri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

EK 2. ÜRGÜP (NEVŞEHİR) KENTSEL VE DOĞAL SİT ALANLARI KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI- SİT SINIRLARI

EK 3. ÜRGÜP (NEVŞEHİR) KENTSEL VE DOĞAL SİT ALANLARI KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI – TARİHSEL GELİŞİM

